

**İZMİR MİLLİ KÜTÜPHANESİ 1458 NUMARADA KAYITLI
MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR
(İNCELEME-METİN)**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Programı**

Durdu Tuğçe SAR

Danışman: Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE

**Temmuz 2018
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı öğrencisi Durdu Tuğçe SAR tarafından Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE yönetiminde hazırlanan "İzmir Millî Kütüphanesi 1458 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (İnceleme-Metin)" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 13.07.2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Hasan KAVRUK

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE (Danışman)

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Süleyman SOLMAZ

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 02/08/2018 tarih ve ...33/02 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

Müdür

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunduğunu beyan ederim.

Durdu Tuğçe SAR

ÖZET**İZMİR MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 1458 NUMARADA KAYITLI MECMÛ'A-İ****EŞ'ÂR****(İNCELEME-METİN)**

SAR, Durdu Tuğçe

Yüksek Lisans Tezi

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ABD

Eski Türk Edebiyatı Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE

Tezimize esas olan eser, İzmir Millî Kütüphanesi'nde, 1458 numarada, Mecmû'a-i Eş'âr adıyla kayıtlı olan yazma şiir mecmuasıdır. Giriş bölümünde genel olarak mecmua kavramı hakkında bilgiler verildikten sonra birinci bölümde çalışmamıza esas olan şiir mecmuası, muhtevası (şair kadrosu, şiir şekilleri, vezinleri) ve dış özellikleri açısından tanıtılmıştır. İkinci bölümde mecmuadaki 15 şairin (Bakî, 'Ulvî, Rahmî, Nev'î, Emrî, Ubeydî, Figânî, Şeyhî, 'Âşık Çelebî, Hüdâyî, Zâtî, Celfî, Necâtî, Nef'î, Behiştî) gazelleri üzerine üslup incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise şiir mecmuasının transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Bu bölümde mecmuada yer alan şiirler, şairlerin divanlarıyla mukayese edilmiş ve farklar dipnotlarda gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İzmir Millî Kütüphanesi, Mecmû'a-i Eş'âr, Mecmua, Yazma, Şair, Şiir, Gazel.

ABSTRACT**POETRY ANTHOLOGY REGISTERED 1458 IN NATIONAL LIBRARY OF
IZMIR****(EXAMINATION-TEXT)**

SAR, Durdu Tuğçe

Master Thesis

Turkish Language and Literature Department

Classical Turkish Literature Programme

Adviser of Thesis: Prof. Dr. Saadet KARAKÖSE

The work essential to our thesis is a manuscript having the characteristics of poetry anthology which is in number 1458 and registered with the name of 'mecnû'a-i eş'ar' in National Library of Izmir. After being given information about the concept of poetry anthology at the introductory chapter, in the first chapter poetry anthology in terms of its content (poet staff, poetic forms and meters) and exterior features which is essential to our work is introduced. In the second chapter, a style examination has been made on the ghazal's of 15 poets (Bakî, 'Ulvî, Rahmî, Nev'î, Emrî, Ubeydî, Figânî, Şeyhî, 'Âşık Çelebî, Hüdâyî, Zâtî, Celîlî, Necâtî, Nef'î, Behîştî). In the third chapter, the transcript of the poetry anthology takes place. In this part, the poems in the work were compared with those in the diwans of their respective poets, and the differences between them were shown in the footnotes.

Keywords: National Library of Izmir, Poetry Anthology, Anthology, Manuscript, Poet, Poetry, Ghazal.

ÖN SÖZ

Bu çalışma İzmir Millî Kütüphanesi'nde 1458 numarada kayıtlı olan bir şiir mecmuası transkripsiyonunu ve incelemesini kapsamaktadır. *Mecmû'a-i Eş'âr* ismiyle kayıtlı olan bu mecmua 15, 16 ve 17.yüzyıldan çeşitli şairlerden şiirler barındırmaktadır. Çoğu mecmua gibi herhangi bir istinsah kaydı ve ketebe kaydı bulunmamaktadır. Mecmua 16.yüzyıl şairleriyle başlar ve müstensihin yazısından anlaşıldığı kadarıyla eklemeler dışında 16.yüzyıl şairlerini kapsar. Mecmuaya sonradan eklendiğini düşünülen mecmuanın son 10 varağındaki şiirlerde ise 16.yüzyıl şairleri dışında 15. ve 17.yüzyıl şairlerinin de şiirleri bulunmaktadır.

Bu inceleme 3 bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde mecmuanın tavsifi ve tertibi hakkında bilgiler verildikten sonra mecmua üzerinde Fatih KÖKSAL'ın Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP) bağlamında tavsiye ettiği mecmua inceleme çizelgesi hazırlanmıştır.

İkinci bölümde mecmuadaki 15 şairin (Bâkî, Ulvî, Rahmî, Nev'î, Emrî, 'Ubeydî, Figânî, Şeyhî, Âşık Çelebi, Hüdâyî, Zâtî, Celîlî, Necâtî, Nefî, Behiştî) üslup incelemesi yapılmıştır. Üslup incelemesi muhteva olarak tasvîrî; kapsam olarak mikro üslup incelemesidir.

Üçüncü bölümde ise mecmuanın transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Bu bölümde yer alan şiirler, divanları yayımlanmış olan şairlerin şiirleriyle karşılaştırılmış ve farklar dipnotlarda gösterilmiştir. Metin transkripsiyonu sürecinde İsmail ÜNVER'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" makalesi göz önünde tutulmuştur.

Metnin okunması ve kontrolü sürecinde bana değerli vakitlerini ayıran, fikir ve görüşlerini benimle paylaşan ve üslup incelemesi yapmam konusunda beni teşvik edip bu konudaki kıymetli bilgilerini benimle paylaşan saygıdeğer danışman hocam Prof.Dr. Saadet KARAKÖSE'ye teşekkürü borç bilirim. Ayrıca eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen ve her kararında beni tasdik eden aileme ve manevi desteklerini hep yanımda hissettiğim arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Durdu Tuğçe SAR

Denizli, 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar DİZİNİ.....	x
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İZMİR MİLLİ KÜTÜPHANESİ 1458 NUMARADA KAYITLI MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR

1.1. Mecmuanın Tavsifi.....	6
1.2. Mecmuanın Tertibi.....	7
1.3. Mecmû'a-i Eş'âr'a Ait Mestap Tabloları.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUADAKİ BAZI ŞAİRLERİN ÜSLUP İNCELEMESİ

2.1. Bâkî.....	57
2.1.1. Dil.....	57
2.1.1.1. Ses.....	57
2.1.1.1.1. Vezin.....	57
2.1.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	57
2.1.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	58
2.1.1.2. Kelime.....	58
2.1.1.3. Kelime Grubu.....	59

2.1.1.4. Cümle.....	59
2.1.2. Muhteva.....	59
2.1.3. Sanat.....	61
2.2. Ulvî.....	63
2.2.1. Dil.....	63
2.2.1.1. Ses.....	63
2.2.1.1.1. Vezin.....	63
2.2.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	64
2.2.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	64
2.2.1.2. Kelime.....	64
2.2.1.3. Kelime Grubu.....	65
2.2.1.4. Cümle.....	65
2.2.2. Muhteva.....	65
2.2.3. Sanat.....	67
2.3. Rahmî.....	67
2.3.1. Dil.....	68
2.3.1.1. Ses.....	68
2.3.1.1.1. Vezin.....	68
2.3.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	68
2.3.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	68
2.3.1.2. Kelime.....	68
2.3.1.3. Kelime Grubu.....	69
2.3.1.4. Cümle.....	69
2.3.2. Muhteva.....	70
2.3.3. Sanat.....	71
2.4. Nev'î.....	71
2.4.1. Dil.....	72
2.4.1.1. Ses.....	72
2.4.1.1.1. Vezin.....	72
2.4.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	72
2.4.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	72
2.4.1.2. Kelime.....	72
2.4.1.3. Kelime Grubu.....	73
2.4.1.4. Cümle.....	73

2.4.2. Muhteva.....	73
2.4.3. Sanat.....	75
2.5. Emrî.....	75
2.5.1. Dil.....	76
2.5.1.1. Ses.....	76
2.5.1.1.1. Vezin.....	76
2.5.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	76
2.5.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	76
2.5.1.2. Kelime.....	76
2.5.1.3. Kelime Grubu.....	77
2.5.1.4. Cümle.....	77
2.5.2. Muhteva.....	77
2.5.3. Sanat.....	79
2.6. Ubeydî.....	79
2.6.1. Dil.....	80
2.6.1.1. Ses.....	80
2.6.1.1.1. Vezin.....	80
2.6.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	80
2.6.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	80
2.6.1.2. Kelime.....	81
2.6.1.3. Kelime Grubu.....	81
2.6.1.4. Cümle.....	81
2.6.2. Muhteva.....	82
2.6.3. Sanat.....	83
2.7. Figânî.....	83
2.7.1. Dil.....	84
2.7.1.1. Ses.....	84
2.7.1.1.1. Vezin.....	84
2.7.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	84
2.7.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	84
2.7.1.2. Kelime.....	84
2.7.1.3. Kelime Grubu.....	85
2.7.1.4. Cümle.....	85
2.7.2. Muhteva.....	85

2.7.3. Sanat.....	87
2.8. Şeyhî.....	87
2.8.1. Dil.....	88
2.8.1.1. Ses.....	88
2.8.1.1.1. Vezin.....	88
2.8.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	88
2.8.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	88
2.8.1.2. Kelime.....	88
2.8.1.3. Kelime Grubu.....	89
2.8.1.4. Cümle.....	89
2.8.2. Muhteva.....	89
2.8.3. Sanat.....	91
2.9. Âşık Çelebî.....	92
2.9.1. Dil.....	92
2.9.1.1. Ses.....	92
2.9.1.1.1. Vezin.....	92
2.9.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	92
2.9.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	93
2.9.1.2. Kelime.....	93
2.9.1.3. Kelime Grubu.....	93
2.9.1.4. Cümle.....	94
2.9.2. Muhteva.....	94
2.9.3. Sanat.....	95
2.10. Hüdâyî.....	96
2.10.1. Dil.....	96
2.10.1.1. Ses.....	96
2.10.1.1.1. Vezin.....	96
2.10.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	96
2.10.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	97
2.10.1.2. Kelime.....	97
2.10.1.3. Kelime Grubu.....	97
2.10.1.4. Cümle.....	98
2.10.2. Muhteva.....	98
2.10.3. Sanat.....	99

2.11. Zâtî	100
2.11.1. Dil.....	101
2.11.1.1. Ses.....	101
2.11.1.1.1. Vezin.....	101
2.11.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	101
2.11.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	101
2.11.1.2. Kelime.....	101
2.11.1.3. Kelime Grubu.....	102
2.11.1.4. Cümle.....	102
2.11.2. Muhteva.....	103
2.11.3. Sanat.....	104
2.12. Celîlî	104
2.12.1. Dil.....	105
2.12.1.1. Ses.....	105
2.12.1.1.1. Vezin.....	105
2.12.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	105
2.12.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	105
2.12.1.2. Kelime.....	105
2.12.1.3. Kelime Grubu.....	106
2.12.1.4. Cümle.....	106
2.12.2. Muhteva.....	106
2.12.3. Sanat.....	107
2.13. Necâtî	108
2.13.1. Dil.....	109
2.13.1.1. Ses.....	109
2.13.1.1.1. Vezin.....	109
2.13.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	109
2.13.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	109
2.13.1.2. Kelime.....	109
2.13.1.3. Kelime Grubu.....	110
2.13.1.4. Cümle.....	110
2.13.2. Muhteva.....	110
2.13.3. Sanat.....	111
2.14. Nef'î	112

2.14.1. Dil.....	113
2.14.1.1. Ses.....	113
2.14.1.1.1. Vezin.....	113
2.14.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	113
2.14.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	113
2.14.1.2. Kelime.....	113
2.14.1.3. Kelime Grubu.....	114
2.14.1.4. Cümle.....	114
2.14.2. Muhteva.....	114
2.14.3. Sanat.....	116
2.15. Behiştî.....	117
2.15.1. Dil.....	117
2.15.1.1. Ses.....	117
2.15.1.1.1. Vezin.....	117
2.15.1.1.2. Kafiye ve Redif.....	117
2.15.1.1.3. Ahenk Unsurları.....	118
2.15.1.2. Kelime.....	118
2.15.1.3. Kelime Grubu.....	118
2.15.1.4. Cümle.....	119
2.15.2. Muhteva.....	119
2.15.3. Sanat.....	120

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN.....	121
SONUÇ.....	411
KAYNAKLAR.....	413
ORİJİNAL METİN.....	419

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Mecmuanın MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu.....	8
Tablo 2: Şiirlerin Şair ve Nazım Şekline Göre Dağılımı.....	52

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

Ā: Ā, Â, A, ā, â, a

ا, أ: A, a, Ā, ā, E, e.

ء: ' , -i, -yı ve -yi (yây-ı izâfet)

ب: B, b, P, p

پ: P, p

ت: T, t

ث: S, s

ج: C, c

چ: Ç, ç

ح: H, h

خ: H, h

د: D, d

ذ: d, z

ر: R, r

ز: Z, z

ژ: J, j

س: S, s

ش: Ş, ş

ص: Ş, ş

ض: D, Z, d, z

ط: T, t

ظ: Z, z

ع: '

غ: Ğ, ğ

ف : F, f

ق : Q, q

ك : K, k, G, g, ŋ

گ : G, g

ڭ : ŋ

ل : L, l

م : M, m

ن : N, n

و : O, o, Ö, ö, U, u, Ū, ū, Ū, ū, V, v, ~ (vâv-ı ma'dûle)

ه : a, e (sonda), H, h

ی , ی : ā (elif-i maksûre), I, ı, İ, i, Ī, ĩ, Y, y; ve -ı, -i, -yı, -yi (yây-ı izâfet)

GİRİŞ

Mecmua kelimesi, Arapça toplamak, bir araya getirmek anlamlarına gelen "cem" kelimesinden türetilmiş "toplanmış, bir araya getirilmiş" manasındadır. Klasik Türk edebiyatında mecmualar, meraklılarının farklı bir konu hakkında tuttıkları derlemeleri içeren kişisel defterleri tarif etmektedir.

Bu bağlamda, Ferit Devellioğlu mecmua kelimesini "*seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap*" olarak tanımlamıştır (Devellioğlu, 2010: 689). İlhan Ayverdi de Devellioğlu'na benzer bir şekilde "*İçinde şiirler, seçilmiş söz ve yazılar bulunan el yazması kitap*" tanımını yapmıştır (Ayverdi, 2005: 1972). Mustafa Uzun mecmuaların başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönkler gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıktığını, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazandığını söyler (Uzun, 2003: 265).

Mecmualar, genellikle bir araya getirildikleri metinlerin benzer veya ortak özelliklerine göre isimler alırlar. Örneğin; mecmû'a-i eş'âr, mecmû'a-i kasâid, mecmû'a-i gazeliyât, mecmû'atü'r-resâ'il, mecmû'a-i fetevâ, mecmû'a-i ilâhiyât, mecmû'atü'n-nezâ'ir, mecmû'a-i şarkiyât gibi. Nazım türü veya nazım şekli birliği aranmaksızın bir araya getirilen şiirlerden oluşan mecmualara mecmû'a-i eş'âr, kasidelerden oluşan mecmualara mecmû'a-i kasâid, gazellerden oluşan mecmualara mecmû'a-i gazeliyât, fetvaların toplanmasıyla oluşan mecmualara mecmû'a-i fetevâ, risalelerden oluşan mecmualara mecmû'atü'r-resâ'il, ilâhilerden meydana gelen mecmualara mecmû'a-i ilâhiyât, içinde sadece şarkıların bulunduğu mecmualara mecmû'a-i şarkiyât, nazirelerden oluşan mecmualara da mecmû'atü'n-nezâ'ir adı verilir.

Kütüphanelerde mecmû'a-i eş'âr veya mecmû'atü'l-eş'âr olarak kayıtlı olan şiir mecmuaları en çok karşılaşılan mecmua türüdür. Şiir mecmuaları, derlenirken herhangi bir nazım türü veya nazım şekli birliği aranmamıştır. Bu mecmualar derlenirken en büyük etken derleyicinin zevkidir. Derleyici, değişik yüzyıllarda yaşamış, farklı dil ve üslup özelliklerine sahip şairlerden örnekler alabilir. Mecmuaların müstensihî, çoğunlukla derleyicisi olabildiği gibi, bazı mecmualar istinsah nüsha da olabilir.

Mecmuaların tasnifiyle ilgili yapılan ilk çalışma Âgâh Sırrı Levend'e aittir. Levend mecmuaları beş madde halinde sınıflandırmıştır:

- a) Nazire mecmuaları,
- b) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları,
- c) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- e) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar (Levend, 1998: 166-167)

İkinci tasnif çalışması Günay Kut'a aittir:

1. Nazire mecmuaları
2. Seçme şiir mecmuaları
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar
4. Karışık mecmualar (Bu tür mecmualar nazım ve nesir karışık olabileceği gibi Arapça, Türkçe ve Farsça gibi farklı dillerde de yazılmış olabilir)
5. Tanınmış veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar (Kut, 2011: 170).

İlerleyen yıllarda mecmua çalışmalarının artması neticesinde Levend ve Kut'un tasnif çalışmaları yetersiz kalmaya başlamıştır. Yapılan tasnif çalışmalarını yetersiz bulan Atabey Kılıç, kendi tasnif çalışmasını şu başlıklar altında yapmıştır:

- Cilt ve Tertip Hususiyetleri Bakımından (cönkler, mecmualar)
- Şekil Bakımından (manzum, mensur, karışık)
- Dil Bakımından (Arapça, Farsça, Türkçe)
- Muhteva Bakımından (din, edviye, hezel, musiki vb.)

- Şahısların Tertip Ettiği ve Şahıslar İçin Tertip Edilen Mecmualar (Kılıç, 2012: 81-95).

Mehmet Gürbüz ise diğerlerinden farklı olarak sadece şiir mecmuaları üzerine bir tasnif çalışması yapmıştır:

I. Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmuaları

1. Gazel mecmuaları (Mecmû'a-i gazeliyyât)
2. Kaside mecmuaları (Mecmû'a-i kasâid)
3. Müstezad mecmuaları
4. Matla mecmuaları (Mecmû'a-i metâli')
5. Beyit mecmuaları (Mecmû'a-i ebyât)
6. Mısra mecmuaları (Mecmû'a-i mesâri')
7. Farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerden oluşan mecmualar

II. Şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecmuaları

1. Tarih mecmuaları (Mecmû'a-i tevârîh)
2. Na't mecmuaları (Mecmû'a-i nu'ût)
3. Mu'ammâ mecmuaları (Mecmû'a-i mu'ammeyât)
4. Lugaz mecmuaları (Mecmû'a-i elgâz)
5. Medhiye mecmuaları (Mecmû'a-i medâyih)
6. Şehrengîz mecmuaları
7. Farklı konularda yazılmış şiirleri içeren mecmualar

III. Nazire Mecmuaları

IV. Şairlerin aidiyeti/mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecmualar

1. Aynı zümreye (tasavvufi oluşum, meslek grubu vb.) mensup şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar

a. Mevlevî şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar

b. Hurûfî-Bektâşî şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar

2. Aynı coğrafyada ya da aynı şehirde yetişmiş veya aynı milliyete mensup şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar

V. Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin dîvânlarını/şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmualar (Gürbüz, 2012: 107-112).

Tez çalışması olarak belirlediğimiz mecmua, Levend ve Kut'un tasnifine göre antoloji niteliğinde olup seçme şiirleri barındırır. Mehmet Gürbüz'ün tasnifine göre ise bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin şiirleri bir araya getiren mecmualardandır.

Mecmualar, günümüze kadar edebiyat tarihi için asıl kaynak olarak değerlendirilmemiştir. Günümüzde ise yapılan bazı çalışmalarla, özellikle tenkitli metin neşirlerinde mecmuaların da edebiyat tarihinin asıl kaynakları arasında yer alması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Mecmuaları önemli ve değerli kılan temel unsurları Prof.Dr.M.Fatih Köksal, şöyle sıralamıştır:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine rastlanabilir.

2. Bilinen şairlerin bilinmeyen/ divanlarında bulunmayan şiirleriyle karşılaşılabılır.

3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine rastlanabilir.

4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği halde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılr.

5. Mecmualarda bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle karşılaşılabılıriz.

6. Şairlerin hayatlarıyla ilgili önemli bilgilere rastlayabiliriz. Ölüm tarihi bilinmeyen bir şair için düşürülmüş tarih manzumesi, derkenara düşürülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde olabilir.

7. Derleyeni şair olan bir şiir mecmuası, edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından daha kıymetli sayılır.

8. Mecmualar, derleyecilerinin şiir zevklerini ve dönemin şiir beğenisini yansıtır. Bir şairin o dönem mecmualarında şiirlerinin çok oluşundan o devirde çok beğenildiği; kullanım sıklığına göre o dönemde rağbet gören nazım şekilleri, aruz kalıpları ve kafiye yapıları anlaşılabilir.

9. Bazı şiir mecmualarında nazire şiirler bulunduğundan şairler arası etkileşimi takip etmek mümkün olabilir.

10. Mecmuaların derkenarlarında, boş sayfalarında edebiyat dışı konulara rastlamak mümkündür. Çeşitli dualar, otlarla ilaç yapım tarifi, tılsım, vefk, reml, tefe'ül gibi gizli ilimler (hâvâs) denilen itikatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla' ve müfredler, bazı münşeât örnekleri, kimi resmî kayıtların örnekleri çokça rastlanan -asıl mecmua konusuyla ilgili olmayan- kayıtlar bulunabilir. Bu kayıtlar başka bilim dallarındaki araştırmacıların da ilgi alanına giren Türk kültürünün kodlarının ortaya çıkmasını sağlayacak önemli bilgi kırıntılarıdır.

11. Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önlemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara, devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökecektir (Köksal, 2012: 417-421).

Çalışmamıza konu olan mecmuada yukarıdaki maddelerden çoğuyla ilgili bazı tespitlerimiz olmuştur. Tezkirelerde ismi geçmeyen şairler vardır, şairi bilirse hatta şairin divanı olsa bile kaynaklarda rastlanmayan şiirler mevcuttur; şairlerin divanlarındaki şiirlerin farklı şekillerine rastlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İZMİR MİLLÎ KÜTÜPHANESİ 1458 NUMARADA KAYITLI MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR

1.1. Mecmuanın Tavsifi

Tez çalışmasını yapmış olduğumuz mecmua, İzmir Millî Kütüphane'sinde 1458 numarada, Mecmu'a-i Eş'âr adıyla kayıtlıdır. İzmir Millî Kütüphanesi'nin yazma eser katalogunu hazırlayan Ali Yıldırım tarafından mecmuanın özellikleri şu şekilde tavsif edilmiştir: (1997: 270):

"Anonim

شي: ب كا كه چوق جور ات دك أي س ب ي وفا پ هرب

أهك دودك بودي اود دي اول شدى سكا

صونى: كافر المدي صچك ك فرزه دل وردى اد سه

ب و وحدئ أسركه ك له إد مانك إچون

Vr. 91, str. 13, eb. 185x105 (135x75)mm., ta'lik, tezhipli.

Bâkî, 'Ulvî, Figânî gibi muhtelif şâirleri vardır."

Mecmua metninin genelinde talik hat kullanılmasına karşın mecmuanın sonunda sonradan eklendiği belli olan 10 varak talik-rika kırmasıyla yazılmıştır. Satır sayısı katalogda 13 olarak gösterilmesine karşın değişkendir. Mecmuanın kahverengi kapağının ön yüzünde salbek motifli şemse bulunmaktadır. Sayfalar bej rengi olup metnin çerçeveleri altın yaldızla çizilmiştir. Mecmuanın ilk sayfasındaki metin kısmı ebruludur. Mecmuanın zahriyesinde kırmızı tükenmez kalemle "YAZ-1458" notu ile birlikte kütüphane mührü bulunmaktadır. Son 10 varak haricinde tüm sayfalarında cetvel bulunmaktadır. Son 10 varak ise cetvelsiz olarak yazılmıştır. Mecmuadaki cetvel kısımları asimetrik olarak çizilmiştir ve altın yaldızlıdır.

1.1. Mecmuanın Tertibi

Mecmuadaki şiirler hurûf-ı hecâ sırası gözetilmeden gelişigüzel yazılmıştır. Bâkî'nin şiirleri ile başlayan mecmua, 'Ulvî, Rahmî, 'Ubeydi gibi şairlerle devam eder. Mecmuanın 224.şiirine kadar belirli bir düzen içerisinde görünen ve hep gazellerle devam eden mecmuada, 224.şiirden sonra gazeller ve musammatlar iç içe verilmiştir. Mecmuanın sadece son 10 varağında şiir başlıkları bulunmaktadır. Bulunan şiir başlıkları ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Mecmuada sayfa numaraları bulunmamaktadır. Bundan dolayı mecmuanın eksik sayfalarının olup olmadığı tespit edilememektedir. Mecmuanın sayfaları karışık ciltlenmiştir. Bu karışıklık tarafımızdan tespit edilip düzeltilerek dipnotlarda verilmiştir.

Mecmuada bulunan şiirlerin ayrıntılı dökümünü vermeye çalıştığımız aşağıdaki tabloda Fatih KÖKSAL'ın Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP) bağlamında tavsiye ettiği mecmua inceleme çizelgesinden yararlanılmıştır.¹

---

¹ Fatih KÖKSAL, *Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi*, İstanbul, 2012, s.409-431.

Tablo 2: Mecmuanın MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu

Yer Nu.		Mecmû'a-i Eş'âr (İzmir Milli Kütüphanesi 1458)				
Yp. Nu.	Mahlas	Matla' beyti/bendi	Şiir Nu.	Nazım şekli/birimi	Vezin	Açıklama
1b	Bâkî	Başa çok cevr itdüğün'çün ey sipihr-i bî-vefâ Âhumuñ dūd-ı kebūdı uydı ulaşdı saña	1	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
1b	Bâkî	İtdi şikâr göñlümi bir şülh u şeh-levend Müjgâni tîr u kaşı kemân tırrası kemend	2	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
2a	Bâkî	Piyâle husrev-i mülk-i gama tâc-ı keyânîdür Hüm-ı mey pâdişâh-ı 'aşka genc-i husrevânîdür	3	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
2a	Bâkî	Müje haylin dizer ol gamze-i fettân şaf şaf Güyyâ cenge girür nîze-güzârân şaf şaf	4	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
2b	Bâkî	Hüsn ile saña öykünemez çün gül-i ra'nâ Hüzn ile başa beñzeyemez bülbül-i şeydâ	5	Gazel	Mef' ülü/mefâ' ilü/mefâ' ilü/fa' ülün	
2b	Bâkî	Nedür bu handeler bu 'işveler bu nâz u istiğnâ Nedür bu cilveler bu şîveler bu kâmet-i bâlâ	6	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
2b	Bâkî	Ezelden şâh-ı 'aşkuñ bende-i fermâniyuz cânâ Maħabbet mülkinüñ sultân-ı 'âlî-şâniyuz cânâ	7	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
3a	Bâkî	Ey safâ-yı 'arızuñdan çeşme-i hürşide âb Şu'le-i şem' -i cemâlün nür-baħş-ı âfitâb	8	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	

3a	Bâkî	Şöyle olmuş cām-ı 'aşk-ı yârdan mest ü hārâb Kendüyi dīvârdan dīvâra urdı âfîtâb	9	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
3a	Bâkî	Gül yüzün vaşında bülbül kılsa elhâni dürüst Bağda bir goncanuñ qalmaz girîbâni dürüst	10	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
3b	Bâkî	Gözüm yaşına ol la' l-i leb-i sîr-âb olur bâ' iş Dem-â-dem kana ey sâkî şarâb-ı nâb olur bâ' iş	11	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
3b	Bâkî	Göstemeseydi bâdesini sâgar-ı zücâc Zevk itmez idi bezm-i şafâdan gönül mizâc	12	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
3b	Bâkî	Pür olup devr idicek meclis-i mestâni kadeh Çarh olur halka-i rindân meh-i tâbâni kadeh	13	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
4a	Bâkî	Gönül bir rind-i 'âlem-süz şüh u şeh-levend ister Ki 'aşk odına yanmağa dil ü cânlar sipend ister	14	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
4a	Bâkî	Kâşuñ anılsa gur-re-i garrâ kulağ çeker Hakkâ budur ki hüsnüñe dünyâ kulağ çeker	15	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
4a	Bâkî	Cüy-ı fenâyı halk birer ikişer geçer Bağr-i belâdan ehl-i tecerrüd yüzer geçer	16	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
4b	Bâkî	La' lün katında kıymet-i gevher şikest olur Zülfün yanında revnak-ı 'anber şikest olur	17	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
4b	Bâkî	Halka halka zülf kim ol hadd ü hâl üstindedür Şekl-i tuğrâdur mişâli bî-mişâl üstindedür	18	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	

4b	Bâkî	Sînesin tîrûje tutardı siper Göbegin kesdüginde âhenger	19	Gazel	Fe' ilâtün/mefâ' ilün/fe' ilün	
5a	Bâkî	Karşu tutdum sine-i şad-çâki senden cânibe Gönder ey kâşî kemānum tîri benden cânibe	20	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
5a	Bâkî	Devlet el virse yüzün gördüğüm eyyām olsa Merhabā eylesem ol şüh ile bayrām olsa	21	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
5a	Bâkî	Mübtelâ oldı gönül cām-ı şarâb-ı nâba Âh kim zevrak-ı dil düşdi yine gird-âba	22	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
5b	Bâkî	Qanı bir şîrîn-suhan la'l-i şeker-bârûñ gibi Qanda gördi tûfî bir âyîne ruhsârûñ gibi	23	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
5b	Bâkî	Etrâf-ı çemenzârı yine âb tolandı Gülzâra girüp her yaña şalındı bulandı	24	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
5b	Bâkî	Hoş geldi baña meykedenün âb u hevâsı Va'llâhi güzel yirde yapılmış yıkılası	25	Gazel	Mef' ülü/mefâ' ilü/mefâ' ilü/fa' ülün	
6a	Bâkî	Çeşm-i pür-hünüm yolunđa eşk-bâr itsem gerek Ayağun tozına gevherler nişâr itsem gerek	26	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
6a	Bâkî	Bir şafâ-bahş qanı cām-ı muşaffâdan yig Bir tarab-sâz mı var sâğar-ı şahbâdan yig	27	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
6a	Bâkî	Reh-i mey-hâneyi kaṭ' itdi tîğ-i qahrı sultānuñ Şu gibi aradan kesdi Sitanbül u Qalâtānuñ	28	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	

6b	Bâkî	Giceler göñli sevdâsı ile dildârıuñ Hâd ü pâyânı var ola dırâz-ı efkârıuñ	29	Gazel	Fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün	
6b	Bâkî	İhsân u cüd u ma‘delet oldıysa ‘âdetüñ Hürşîd ü mâha fer vire necm-i sa‘âdetüñ	30	Gazel	Mef‘ülü/fâ‘ilâtü/mefâ‘ilü/fâ‘ilün	
6b	Bâkî	Ey reh-revân-ı ‘aşk reh-i râstân tutuñ Mürşîd gerekse dâmen-i pîr-i muğân tutuñ	31	Gazel	Mef‘ülü/fâ‘ilâtü/mefâ‘ilü/fâ‘ilün	
7a	Bâkî	Nâle-i dil ol ham-ı zülf-i hümâ-pervâzdan Şan figân-ı murğdur ser-pençe-i şeh-bâzdan	32	Gazel	Fâ‘ilâtün/fâ‘ilâtün/fâ‘ilâtün/fâ‘ilün	
7a	Bâkî	Başlar kesilür zülf-i perîşânıuñ ucından Kânlar dökilür gamze-i fettânıuñ ucından	33	Gazel	Mef‘ülü/mefâ‘ilü/mefâ‘ilü/fa‘ülün	
7a	Bâkî	Saşa küyuñ içre olana qarîn Melek hem-nişîn ü felek şeh-nişîn	34	Gazel	Fa‘ülün/fa‘ülün/fa‘ülün/fa‘ül	
7b	Bâkî	Ser-i küyuñ şanemâ cennet-i a‘lâ bilürin Müntehâ kâmetüñi Sidre vü Tübâ bilürin	35	Gazel	Fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün	
7b	Bâkî	İrdüm figân u zâr ile ol âsitâne ben Çıkdum kemend-i nâle ile âsitâne ben	36	Gazel	Mef‘ülü/fâ‘ilâtü/mefâ‘ilü/fâ‘ilün	
7b	Bâkî	Nağamât eylemege başladı şanma anı sen Ehl-i ‘aşkuñ şanemâ âteşin üfler ney-zen	37	Gazel	Fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün	
8a	Bâkî	Cânâ şafağda şanma tulü‘ itdi mâh-ı nev Yakdı cihânı ‘aşkuñ odı çıkdı bir ‘alev	38	Gazel	Mef‘ülü/fâ‘ilâtü/mefâ‘ilü/fâ‘ilün	

8a	Bâkî	Ol âfîtab-ı tal'ata kim dirse mäh-rü Olsun cihânda meh gibi dâ'im siyâh-rü	39	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
8a	Bâkî	İtdürür zühhâda ol mihrâb-ı ebrü ser-fürü Kıldurur 'uşşâka ol hâk-i ser-i kü ser-fürü	40	Gazel	Fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilün	
8b	Bâkî	Elâf u hüsn ü hulû u melâhat kemâlde Endâm u şekl ü kâmet ü qadd i'tidâlde	41	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
8b	Bâkî	Dergâh-ı Hâkka derd ile 'âşık niyâzda Bâtil taşavvur itmede şüfî namâzda	42	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
8b	Bâkî	Ol şeh-i hüsnün gözi üzre bağanlar kaçına Sâye-i perr-i hümâ düşmiş şanurlar başına	43	Gazel	Fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilün	
9a	Bâkî	Biñ mübtelâyı miñnet ile her dem öldürür Dil-ber mülâyim olmayıcağ âdem öldürür	44	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
9a	Bâkî	Gönül almağa gelür şiveye âgâz eyler Dil-i bî-çâreyi ben 'arz idicek nâz eyler	45	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	
9a	Bâkî	Gül-gün kabâsı ol şanemün şanki lâledür Cism-i laîfî lüle-i hamrâda jâledür	46	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
9b	Bâkî	Hâber-i hecrün ile tende dil ü cân ditrer Esicek bād-ı hazân berg-i dirahâtân ditrer	47	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	
9b	Bâkî	Ruñun ey gönca-dehen berg-i gül-i hod-rüdur Dir gören zülf-i siyehkârün için şeb-büdur	48	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	

9b	Bâkî	Göñül her nağme kim çeng-i gamuñdan ihtirâ' eyler Koyup elden felekde Zühre sâzın istimâ' eyler	49	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
10a	Bâkî	'Avâm okur seni teşhîr için hemîşe havâş Bu muhlişüñ işi dâ'im maḥabbet ü ihlâş	50	Gazel	Mefâ'îlün/fe'îlâtün/mefâ'îlün/fe'îlün	
10a	Bâkî	Âsitânuñ ḥâkidür firdevs-i a'lâdan ğarâz Kâmetüñdür ravza-i cennetde Tübâdan ğarâz	51	Gazel	Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün	
10a	Bâkî	Şahn-ı gülşen mülk-i Bağdâd oldı âb-ı cüy Şat Yâsemenler su yüzinde seyr ider mânend-i bat	52	Gazel	Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün	
10b	Bâkî	N'ola gelse dil-i mecrûḥa derd-i dil-rübâdan ḥaz İder ḥaste ne deñlü nâ-ümîd olsa devâdan ḥaz	53	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
10b	Bâkî	Şem'-i ḥüsnüñdür viren ḥalvet-sarây-ı câna lem' Olumaz ol meclise ḥurşîd-i 'âlem-tâb şem'	54	Gazel	Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün	
10b	Bâkî	Baḥş itmesün 'izâruñ ile encümende şem' Kanda çerâğ-ı mâh-ı şeb-efrüz kanda şem'	55	Gazel	Mef'ülü/fâ'îlâtü/mefâ'îlü/fâ'îlün	
11a	Bâkî	Meclis-i 'aşka girüp ayağı evvel çekdüm Mâ-sîvâdan götüri âḥir-i kâr el çekdüm	56	Gazel	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	
11a	Bâkî	Şeb-nem gibi saçılıñıñ koñ eşk-i firâvânum Güller gibi açılıñıñ tek gonca-i ḥandânum	57	Gazel	Mef'ülü/mefâ'îlün/mef'ülü/mefâ'îlün	

11a	Bâkî	Nev-bahâr oldı gelün 'azm-i gülistân idelüm Açalum gonca-i qalbi güli handân idelüm	58	Gazel	Fe' ilätün/fe' ilätün/fe' ilätün/fe' ilün	
11b	Bâkî	Tapuñdur Ka'be-i 'ulyâ-yı eşâb-ı şafâ kıblem Kapuñdur Mescid-i Akşâ-yı erbâb-ı şafâ kıblem	59	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
11b	Bâkî	Kimseye 'aşkuñda izhâr itmedüm meftünluğum Bildiler hâl-i derünüm gördiler mañzünluğum	60	Gazel	Fâ' ilätün/fâ' ilätün/fâ' ilätün/fâ' ilün	
11b	Bâkî	Ol iki zülf-i müşg-i gâliyefâm Olmış ebrularuñ hilâline lâm	61	Gazel	Fe' ilätün/mefâ' ilün/fe' ilün	
12a	Bâkî	Beñzetdiler o mâha diyü mihr-i enverî Biri birisine koydı figânum felekleri	62	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilätü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
12a	Bâkî	Zülfüne dil virmeyen hâtır-perîşân olmadı Pâyüne yüz sürmeyen hâk ile yeksân olmadı	63	Gazel	Fâ' ilätün/fâ' ilätün/fâ' ilätün/fâ' ilün	
12a	Bâkî	Cism-i za'îf ü zârı görüp yâr bilmedi Geçdi hadeng-i gamze-i dil-düzü bilmedi	64	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilätü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
12b	Bâkî	Terk itdi ben za'îfini gitdi revân gibi Gelmek müyesser olmadı bir dañı cân gibi	65	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilätü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
12b	Bâkî	Gülşende büyuñ işideli serv oturmadı Zencîrler ile bağladılar âb tırmadı	66	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilätü/mefâ' ilü/fâ' ilün	

12b	Bâkî	Tutsa cām-ı bāde-i gül-gūnı verd-i ter gibi Sā'id-i sākî olur şāh-ı gül-i ahmer gibi	67	Gazel	Fā'ilātün/fā'ilüātün/fā'ilātün/fā'ilün	
13a	Bâkî	Elemin Kaysa kıyās itme dil-i maḥzūnuḡ 'Aklı yoğ idi ne derdi var idi Mecnūnuḡ	68	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
13a	Bâkî	Goncayı dil-teng ider la'l-i dūr-efşānuḡ senüḡ Lāleye hoş reng ider gül-berg-i ḡandānuḡ senüḡ	69	Gazel	Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün	
13a	Bâkî	Serv-kāmetler iki yanın alurlar yoluḡ Rāh-ı gülzāre döner yolları İstānbūluḡ	70	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
13b	Bâkî	Devrān ayağın şöyle şikest itdi şarābuḡ Gūyā ki mey-i nāba gözi degdi ḡabābuḡ	71	Gazel	Mef'ülü/mefā'ilü/mefā'ilü/fa'ülün	
13b	Bâkî	Cām-ı la'lüḡdür senüḡ āyine rüy-ı enverüḡ Adı var Cām-ı Cem ü Āyīne-i İskenderüḡ	72	Gazel	Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün	
13b	Bâkî	Goncalar içre nihān eyleme gül-berg-i terüḡ Ya'ni seyr eyleyelüm sīneḡi çöz dügmelerüḡ	73	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
14a	Bâkî	Feryāda geldi bülbül-i destān-serāy-ı bāğ Ya'nī zamān-ı 'ayşdur eyler şalā-yı bāğ	74	Gazel	Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün	
14a	Bâkî	Sīnesine yakmada şem'-i ruḡuḡ şevkına dāğ Māh-ı enver mihr-i 'ālem-tābdan yaḡar çerāğ	75	Gazel	Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün	
14a	Bâkî	Ey dürr-i pāk ağızuḡa nisbet senüḡ şadef Deryā sevāḡilinde yatur pāre-i ḡazef	76	Gazel	Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün	

14b	Bâkî	Hâl-i 'âlem ezeli böyle perîşân ancak Kimi hândân kimi giryân kimi nâ-dân ancak	77	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
14b	Bâkî	Zâhidâ 'ibret göziyle şüret-i zîbâya bak Her nazâr âyine-i şun'-ı cihân-ârâya bak	78	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
14b	Bâkî	Şâm-ı gamda hâşıl olsa gönlüme nâ-gâh şevk Şu'le-i âhumla tolar nîl-gün her gâh şevk	79	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
15a	Bâkî	Nice tûfân oldu peydâ dîde-i hün-pâşdan Nûh çeşmüm yanına gelse dem urmaz yaşdan	80	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
15a	Bâkî	Bir lebi gonca yüzi gülzâr dirseñ işte sen Hâr-ı gamda 'andelîb-i zâr dirseñ işte sen	81	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
15a	Bâkî	Geh cefâ kılsun niyâz ehline geh nâz eylesün Nâz iderse 'âşîka ol şüh-ı fannâz eylesün	82	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
15b	Bâkî	Seyre çıksun ne temâşâ ola peydâ göresün Bir iki gün hele seyr eyle temâşâ göresün	83	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
15b	Bâkî	Çâk oldu yaşam cevri firāvânun elinden Şad-pâre iken dâmen-i dil anun elinden	84	Gazel	Mef' ülü/mefâ' ilü/mefâ' ilü/fa' ülün	
15b	Bâkî	Cânân odur ki meyl ide ânı görince cân Esbâb-ı hüsni hûb ola ammâ be-şart-ı ân	85	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
16a	Bâkî	Âhum göge boyanmış idi gök boyanmadın Yandum o şem' şevkına pervâne yanmadın	86	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	

16a	Bâkî	Pervâne gibi şu'le-i şevkûnla yanmadın 'Âşık maḥabbet adın anar mı utanmadın	87	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
16a	Bâkî	Hergiz ne qadr u cāh u ne sīm ü zer isterin Bir serv boylu dil-ber ü sīmīn-ber isterin	88	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
16b	Bâkî	Şahrälara döşendi bisât-ı zümürüdün Devlet anuḡ ki läle-ruḡın kıldı hem-nişīn	89	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
16b	Bâkî	Rüşen gerekse ḡâne-i dil 'aks-i yârdan Āyīne gibi sīneḡi şāf it ḡübârdan	90	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
16b	Bâkî	Nām u nişâne ḡalmadı faşl-ı bahârdan Düşdi çemende berg-i dıraḡt i 'tibârdan	91	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
17a	Bâkî	Bir iki gün çekelüm cevr ü cefāsın ḡadeḡün Sürevüz bir gün ola zevḡ u şafāsın ḡadeḡün	92	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
17a	Bâkî	Fitneye hem-rāz idelden ḡamze-i cādūlaruḡ Geh görünür ḡāḡ görünmez hilāl ebrūlaruḡ	93	Gazel	Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün	
17a	Bâkî	Dilā cihānı sirişkümler pür-şarāb itdün Behey ḡarāb olası 'ālemi ḡarāb itdün	94	Gazel	Mefâ'ilün/fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün	
17b	Bâkî	Görüp tāb-ı 'izāruḡ ḡāḡır nerm oldu Nāhidün İçüp 'aşḡuḡ şarābın kellesi germ oldu ḡürşidün	95	Gazel	Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün	
17b	Bâkî	Şevḡ-i ḡülden nāle itmekdür şafāsı bülbülün Bī-riyā 'āşık durur olmaz yası bülbülün	96	Gazel	Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün	Gazel Bâkî'nin yayımlanan divanında bulunmamaktadır.

17b	Bâkî	Haṭṭ-ı ruḥsârûña teşbîh idüp ey şûh senün Bâgda gönca biraz rîşine güldi çemenün	97	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
18a	Bâkî	Berfün eritdi bād-ı şabā bağrı yağını Yağdı çemende nergisün altun çerâgını	98	Gazel	Mef' ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün	
18a	Bâkî	Cevr ile terk ider mi kişi şehr-i yārını Lâyık mıdur ki terk ide kul şehr-i yārını	99	Gazel	Mef' ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün	
18a	Bâkî	Ağlayup işlemeden derd ile dolāb gibi Oldı çihremde yaşum yolları mîzāb gibi	100	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
18b	Bâkî	Sākıyā kalmazmışın kimseye şöhet bâkî Mey-i gül-gün içelüm bāde-i cennet bâkî	101	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
18b	Bâkî	Oldı dil bir büt-i şîrîn-dehenün Ferhādı Aña lālā geçinür Husrev ü Şîrîn-dādı	102	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
18b	Bâkî	Şarāb-ı bezm-i gam zevkın ne mîr ü ne vezîr itdi Anuñ keyfiyyetin benden su'āl eyleş fakîr itdi	103	Gazel	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	
19a	Bâkî	Dil çeker ol tār-ı müy-ı 'anberînüñ minnetin İstemez 'ālemde zülf-i hür-ı 'ınüñ minnetin	104	Gazel	Fā' ilâtün/fā' ilâtün/fā' ilâtün/fā' ilün	
19a	Bâkî	Hayāl-i 'ālem-i vuşlat halāş eyler dili gamdan Ki 'aşk ehline vaşl-ı yârdur maşşüd 'ālemden	105	Gazel	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	

19a	Bâkî	Mâh-rûlar bî-'aded bir 'aşık-ı rüsvâyı ben Yitmeye biñ päre kılsam bu dil-i şeydâyı ben	106	Gazel	Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün	
19b	Bâkî	Cânâ görinse taraf-ı 'izârûñ niķâbdan Halk âfitâbı toğdı şanurlar seħâbdan	107	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
19b	Bâkî	Bildüñ mi sende kendüñi ey bî-vefâ nesin Âşüb-ı dehr ü âfet-i devr-i zamânesin	108	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
19b	Bâkî	Ėam-ı hıttıyla yârüñ dil nice bir pây-mâl olsun Sür ey sâķi ayağı mür-ı guşsa târmâr olsun	109	Gazel	Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün	
20a	Bâkî	Şubh-ı vaşl-ı yârdan bezm-i şarâb itmek gerek Sâğar-ı zerrîni reşk-i âfitâb itmek gerek	110	Gazel	Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün	
20a	Bâkî	Gönder efendi sîneme tîr-i belâlaruñ Olsun siper belâlaruña mübtelâlaruñ	111	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
20a	Bâkî	Görmez işigi Ka'besin ol kıble-i cânuñ Çöp düşdi meger kim gözine kıble-nümânuñ	112	Gazel	Mef'ülü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fâ'ülün	
20b	Bâkî	Şahrâlara düşerse n'ola nâfe-i gazâl Sevdâlara şalupdur anı dil-berâ o hâl	113	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
20b	Bâkî	Esb-i nâz ile beni yâr idüpdür pâ-mâl Na'ller şekli aña sînde olmışdur dâl	114	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
20b	Bâkî	Ebr-i bahâr-ı 'işvedür ebrü degüldür ol Bârân-ı Ėüsn riştesidür mü degüldür ol	115	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	

21a	Bâkî	Cānlar fedā maḥabbet-i cānāne ser degül Erbāb-ı 'aşka terk-i ser itmek hüner degül	116	Gazel	Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fa'ilün	
21a	Bâkî	Devr-i gül irdi gönca-şifat olma teng-dil 'Azm eyle taraf-ı gülşene gül gibi gül açıl	117	Gazel	Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fa'ilün	
21a	Bâkî	Ehl-i dil cānlara meyl it şeref ü 'izzet bul Nazarı k'anlara kıl gevher-i zī-kıymet bul	118	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
21b	Bâkî	'Aşkıyla kılup kâmetini dāl kıranfül 'Arz itdi saña müy-ı sefid āl kıranfül	119	Gazel	Mef'ülü/mefā'ilü/mefā'ilü/fa'ülün	
21b	Bâkî	Zülfüni görsem 'izāruḡ üzre ey hür-i cemīl Şanuram zencir şeklin bağlamışdur selsebīl	120	Gazel	Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün	
21b	Bâkî	Gülşende itdi nāz ile 'arz-ı cemāl gül Kıldı belālu bülbülü āşüfte-hāl gül	121	Gazel	Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fa'ilün	
22a	Bâkî	Gül gibi olmaḡ dilersen şād u hürrem ey göñül Lāle-veş elden düşürme cāmı bir dem ey göñül	122	Gazel	Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün	
22a	Bâkî	Lü'lü'-i jāleden taḡınur güş-vār gül İtdi çemende nāz ile 'arz-ı 'izār gül	123	Gazel	Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fa'ilün	
22a	Bâkî	Ḳaddün mişāli hem-ser-i serv-i sehī degül Ṭübāyı alma sāyeḡe ol kütēhi degül	124	Gazel	Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fa'ilün	
22b	Bâkî	Saḡa teşbih itmek olmaz ey şeh-i sāhib-cemāl Āfitāba ger hilāl ebrü vü Nāhīd olsa hāl	125	Gazel	Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün	

22b	Bâkî	Yıldı bir açılır ancak şen olur bâğda gül Kanı ol gonca-i hândân gibi şüh u şengül	126	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
22b	Bâkî	Eşk-i ruhuyla olmasa ger dil-figâr gül Dâğ-ı nihânın itmez idi âşikâr gül	127	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
23a	Bâkî	Korğum oldur göz dege hâk-i der-i cânânuma Yoğsa kuhl-âsâ çekerdüm çeşm-i hün-efşânuma	128	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
23a	Bâkî	Câme-h ^v âb ol âfeti alduçça tenhâ koynına Şanuram ebrüñ girür mâh-ı şeb-ârâ koynına	129	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
23a	Bâkî	Ten pây-mâl u başda gam-ı 'aşk-ı yâr ise Kaldum ayakda elde degül ihtiyâr ise	130	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
23b	Bâkî	Dilâ bülbül şanurdum ben hemân gülşende üftâde Belâ bu güllerüñ ruhsârına şeb-nem de üftâde	131	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
23b	Bâkî	Düşse göñli n'ola ol hançer-i hün-efşâna Müjeñ oğlarınınuñ eyelükleri batdı câna	132	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
23b	Bâkî	Metâ' -ı bâde-i gül-gün-reng şimdi ayakda Kumaş-ı zühd ü riyâ tırmadın şatılmağda	133	Gazel	Mefâ' ilün/fe' ilâtün/mefâ' ilün/fe' ilün	
24a	Bâkî	Yazmış debîr-i hikmet ezel şafha-i güle Bülbül dem-â-dem ağlaya dâ' im gül güle	134	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
24a	Bâkî	Nesîm-i şubh eser cân-bahş olup âheste âheste Cihânda böyle cân virmiş degüldür dağı bir haste	135	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	

24a	Bâkî	Totalum mihri görem tal'at-i dil-ber yirine Kime dil bağlayam ol zülf-i mu'anber yirine	136	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
24b	Bâkî	Bî-tekellüf yüz sürer her şeb ruḡ-ı rengînünje Böyle niçün yüz virürsin düstum bälînünje	137	Gazel	Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün	
24b	Bâkî	Ârzü eyler kemend-i kâkül-i cānāneyi Bağlasaḡ zencîrler tıtmaz dil-i dīvāneyi	138	Gazel	Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün	
24b	Bâkî	Cāy itmiş idi Leyliye Mecnūn dil içinde Bir şüret idi cilve kılan maḡmil içinde	139	Gazel	Mef'ülü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fa'ülün	
25a	Bâkî	Lebüni āl ile öpmiş ola mı peymāne İçeyin ölmez isem ḡanına ḡana ḡana	140	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
25a	Bâkî	Ḳameti vaşfını 'arz eylediler Ṭübāya Ser-fürü eyledi ol serv-i sehî-bālāya	141	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
25a	Bâkî	Ḥāk-i ḡademün irer ise ger gözüm üzre Kūyuḡ yolunuḡ ḡidmeti başum yüzüm üzre	142	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
25b	Bâkî	Ḡam-ı eşkümler göñül dāḡı dem-ā-dem tāze Gül-i ruḡsāruḡ ile gülşen-i 'ālem tāze	143	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
25b	Bâkî	Sīneye çekmege bir serv-i dil-ārām olsa Ser-keş olmasa inen 'āşığına rām olsa	144	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
25b	Bâkî	Açılma ḡonca mānendi leb-i la'l-i nigār olsa Şaçılma ḡurde-i pīrūze şaḡrā sebzezār olsa	145	Gazel	Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün	

26a	Bâkî	Yokdur şebât çünki cihân-ı harâbda Bu dehr hezâr sâl ile yek-dem hisâbda	146	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
26a	Bâkî	Gönül akdı gözüm yaşı gibi ol kıdd-i dil-cüya Niçün meyl itmez ol serv-i hırâmânum akarşuya	147	Gazel	Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün	
26a	Bâkî	Ruḥ-ı yâri görelüm berg-i gül-i ter yirine Kametın seyr idelüm serv ü şanavber yirine	148	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
26b	Bâkî	Çıkar eflâke derünüm şereri döne döne Dökilür ḥâke yaşum katreleri döne döne	149	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
26b	Bâkî	Dili al ey put-ı Çın hayruña bir deyr eyle Saña bir büseye satduḡ yüri var ḥayr eyle	150	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
26b	Bâkî	Şebângeh mâh-ı nev gösterdi câm-ı zer-nigâr elde Ki ya'nî şubḥ-dem hoşdur şarâb-ı hoş-güvâr elde	151	Gazel	Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün	
27a	Bâkî	Fitne-i 'âlemi ol kâmet-i bālâdan bil Her belâ kim yitişür 'âlem-i bālâdan bil	152	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
27a	Bâkî	Her tîr-i belâ kavı-ı kaderden k'ola nâzil Şahrâ-yı dil-i ehl-i vefâdur aña menzil	153	Gazel	Mef'ülü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fa'ülün	
27a	Bâkî	Raḥm eyle âb-ı dîde-i gevher-nişâre gel Emvâc-ı baḥr-i eşkümi seyr it kenâre gel	154	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
27b	Bâkî	Levh-i ḥâtırda ḥatun naḡşını yazmak 'amelüm Künc-i ḥalvetde senüñ fikr-i lebündür emelüm	155	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	
27b	Bâkî	Eyledi müjde-i gül dilleri şâd u ḥurrem Goncanuñ göñli açıldı güle düşdi şeb-nem	156	Gazel	Fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün	

27b	Bâkî	Zevrağ-ı şahbâyı sâkî şundi çün nûş eyledüm İrdi bir hâlet ki deryâlar gibi cûş eyledüm	157	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
28a	Bâkî	N'ola dehr içre nişânum yog ise 'Ankâyem Ne 'aceb seyl gibi çağlamasam deryâyem	158	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
28a	Bâkî	Rüşen ola tâ işigüñe varmağa rāhum Yil mūmlarını yaqdı gice şu 'le-i āhum	159	Gazel	Mef' ulü/mefâ' ilü/mefâ' ilü/fa' ulün	
28a	Bâkî	İrişdüm bahre cūy-āsā basit-i hākden geçdüm Bisât-ı kūrbe irdüm çenber-i eflākden geçdüm	160	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
28b	Bâkî	Āşüfte bend-i silsile-i zülfüñe nesīm Mā' il nihāl-i kāmētüñe tab' -ı müstaķīm	161	Gazel	Mef' ulü/fâ' ilätü/mefâ' ilü/fâ' ilün	
28b	Bâkî	Maħabbet baħridür āhum yilinden mevc urur yaşum Melāmet fülkidür ser aña lengerdür iki kaşum	162	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
28b	Bâkî	Şafâ gülzāridur sīnem gül-i bī-hārdur dāğum Maħabbet gülşeninde açılan gül-nārdur dāğum	163	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
29a	Bâkî	Dilā nûş it ciger kânın mey-i gül-gün ise gitdi Yüri zehr-i belāya kâni' ol afyün ise gitdi	164	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
29a	Bâkî	'Aqlumı ġamze-i cādūları meftün itdi Göñlümi silsile-i mūları mecnün itdi	165	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
29a	'Ulvî	Getürür başuma sevdāları dünyā ġamını Nice 'ākildür o kim çekmeye ferdā ġamını	166	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
29b	'Ulvî	Yār şemşirini her dem baña karşı getürür Ol tabīb-i dil ü cān hastesine şu getürür	167	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	

29b	'Ulvî	Çeşmüm ey sultân-ı 'âlem şeh-nişîn olsun saña Ferş-i sînem cilve kılduğca zemîn olsun saña	168	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
29b	'Ulvî	Dirîgâ seyl-i eşküm cüybâr olmağda gitdükce Benüm servüm has u hâre kenâr olmağda gitdükce	169	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
30a	'Ulvî	Olupdur ey gönül şimdi cihân ağıyardan hâlî İrişdi vaqt-i fırsat olma hergiz yârdan hâlî	170	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
30a	'Ulvî	İrişdi nev-cevânum serv-i bâlâ oldı gitdükce Açıldı gül gibi ol gonca ra'nâ oldı gitdükce	171	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
30a	'Ulvî	Sîneye dâğ-ı maḥabbet yaḫalum lâle gibi Kaṭre kaṭre dökelim göz yaşını jâle gibi	172	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
30b	'Ulvî	Öpdi dil yârün elin 'özü idüp âhundand çok Heḫ görenler didiler 'özri günâhından çok	173	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
30b	'Ulvî	Tâlib-i cânâneyüz mülk-i cihândan fâriğüz 'Âşık-ı âvâreyüz kevn ü mekândan fâriğüz	174	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
30b	'Ulvî	Yanuḫda ey gönül ol serv-i hoş-refṭâr yitmez mi Niçün her hûba mâ' ilsin saña bir yâr yitmez mi	175	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
31a	'Ulvî	Şanemâ derdüḫ alursam n'ola dermân yirine Dil-i bî-câna lebün fikri yiter cân yirine	176	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
31a	'Ulvî	Ĝarîb ü bî-kesem künc-i belâda hem-demüm sensin Benüm'çün ağla ey çeşmüm ölince hem-demüm sensin	177	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
31a	'Ulvî	Ĝurbete düşdüm dirîgâ 'âşık-ı şeydâ olup Bir Ĝarîb illerde ḫaldum bî-kes ü tenhâ olup	178	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	

31b	'Ulvî	Görenler gerdenüñle dirler ol ruḥsâr-ı pür-nürü İki yirden ziyâ şalmış yanar bir şem'-i kâfûrî	179	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
31b	'Ulvî	Günâhum bildüm eylersem n'ola şefkat recâ senden Benüm devletlü sultânüm ḥaṭâ benden 'aṭâ'senden	180	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
31b	'Ulvî	Ṭıfl-ı dil eyledi seyr-i ruḥ-ı cânâna heves Nev-hevesdür n'ola eylerse gülistâna heves	181	Gazel	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	
32a	'Ulvî	Ḥaḳ bu kim özge şafâ yok mı mey-i ḥamrâda Ola meclisde ḥuşûşâ o gül-i ra'nâda	182	Gazel	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	
32a	'Ulvî	Ey dil olalum maḥrem-i pîrân-ı maḥabbet Cândan geçelüm çün budur erkân-ı maḥabbet	183	Gazel	Mef'ülü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fa'ülün	
32a	'Ulvî	Bî-güneh zulm ider ol şâh-ı cihândâr baña Yiridür olsa göñül dâr-ı cihândâr baña	184	Gazel	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	
32b	'Ulvî	Benüm feryâduma la'l-i leb-i cânân olur bâ'îş Fiğân-ı 'andelîbe gönca-i ḥandân olur bâ'îş	185	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
32b	'Ulvî	Her seḥer câm-ı şarâb ile yumazsaḳ yüzümüz Ḥ ^v âb-ı miḥnetle geçer hep gicemüz gündüzümüz	186	Gazel	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	
32b	'Ulvî	Ḳaşuñ ğamıyla ḳaddini şol kim kemân ider Âḥ oḳlarına ḳalb-i 'adüyü nişân ider	187	Gazel	Mef'ülü/fa'îlâtü/mefâ'îlü/fa'îlün	
33a	'Ulvî	Baña ol kebg-i ḥırâmânüm eger râm olsa Ağlamazdum ḥam-ı ḳaddüm ğam ile râm olsa	188	Gazel	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	
33a	'Ulvî	Âḥ kim tîr-i cefâ cânuma te'sîr itdi Var ise ğamzelerüñ ḳatlüme tedbîr itdi	189	Gazel	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	
33a	'Ulvî	Vefâ gelmek muḥâl oldu nigâr-ı dil-pesendümden Ölümüm iḥtiyâr itdüm uşandum kendü kendümden	190	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	

33b	'Ulvî	Halka-i zülf-i ham-ender-hamı cānānemüzüñ Oldı zencîr-i cününü dil-i dîvānemüzüñ	191	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
33b	'Ulvî	Köp düşme şarāb üstine mestāne düşersin Yār olma hevā ehline yābāne düşersin	192	Gazel	Mef' ulü/mefā' ilü/mefā' ilü/fa' ulün	
33b	'Ulvî	Vefāsuz yārūñ el çek 'arızından kākülinden hem Ferāgat kıl cihānuñ lālesinden sünbülinden hem	193	Gazel	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	
34a	'Ulvî	Ol perî olalı bezm-i meye tenhā t̄alib Meclisinde didi er gāyib ü soħbet gāyib	194	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
34a	'Ulvî	Āsumānîler geyüp girmiş nigārum göklere İrişürse yiridür āh u figānum göklere	195	Gazel	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā'	
34a	'Ulvî	Mey-i la'lünle kanı bezm-i pinhān itdügüm demler Ten-i fersüdeme her cür'asın cān itdügüm demler	196	Gazel	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	
34b	'Ulvî	Yoluñda sāye-veş ey serv-kaç hāk ile birüz biz Ayađ altında qalmış bir bölük h ^v ār u hākirüz biz	197	Gazel	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	
34b	'Ulvî	Hālāş olmadı 'aşkuñda senüñ cevır ü cefālardan Dirīgā haste-dil kırtulmadı gitdi belālardan	198	Gazel	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	
34b	'Ulvî	El yudum āb-ı revāndan döyemem aña dimiş Yunsa yunmışdur o māhuñ yüzi yunmasa gümüş	199	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
35a	'Ulvî	Hāsret-i la'l-i lebünle olalı hün-pāş göz Cüybār-ı miħnetüz 'aynum olupdur baş göz	200	Gazel	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	
35a	'Ulvî	Efkār-ı dehānuñla olup cān müteħayyir Esrār-ı haıuñ eyledi hayrān müteħayyir	201	Gazel	Mef' ulü/mefā' ilü/mefā' ilü/fa' ulün	
35a	'Ulvî	Tā ezel 'aşk ile taħmîr oldı bünyādum benüm Yoğ iken bu āb u hāk u āteş ü bādum benüm	202	Gazel	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	

35b	'Ulvî	Pister-i miħnetde çeşm-i hûn-feşân ağlar başa Zahm-ı sînem nice demlerdür ki kan ağlar başa	203	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
35b	'Ulvî	Şalarsın sâye-veş hâke nice sulţân-ı hûbânı Şalınşañ nâz ile ey serv-kâmet sâye sulţânı	204	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
35b	'Ulvî	İdeyin teslim yâre hânmanum kılmasun Çün kararum yok mu' ayyen bir mekânım kılmasun	205	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
36a	'Ulvî	Bâğ-ı küyuş seyridür Firdevs-i a' ladan garaz Pertev-i nûr-ı cemâlündür tecellâdan garaz	206	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
36a	'Ulvî	Her kaçan kim yanuma ol gözleri âhû gelür Fi'l-meşel Mecnûna münis olmağa âhû gelür	207	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
36a	'Ulvî	Beñzerdi nigârüş kad-i bâlâsına bî-şekk Şimşâd-ı çemen olmasa bir gölgesi gökçek	208	Gazel	Mef' ulü/mefâ' ilü/mefâ' ilü/fa' ulün	
36b	'Ulvî	Ķabâ-yı sebz ile ol mü-miyânı seyr eyle Miyân-ı sebzde serv-i revânı seyr eyle	209	Gazel	Mefâ' ilün/fe' ilâtün/mefâ' ilün/fe' ilün	
36b	'Ulvî	Şehâ küyuşda göñlüm kim gedâ-yı müstemendüñdür Erenler haĶķı baş u câna kalmaz bir levendüñdür	210	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
36b	'Ulvî	Çok çalışdı eline girmedi dâmân-ı hasîb Dest-i Ķamla n'ola çâk olsa girîbân-ı habîb	211	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
37a	'Ulvî	Kâmilüş Ķitse vücûdı nice icâdı kalur Sen daħı anılugör kim er ölür adı kalur	212	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
37a	'Ulvî	Gerçi kim 'âleme çok dil-ber-i mümtâz gelür ĶaĶ budur kim saña beñzer güzelüm az gelür	213	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
37a	'Ulvî	'Arızusuz lâle-veş dâğ-ı sitemdür Ķül başa Kâkülüşüz heft-ser ejder gelür sünbül başa	214	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	

37b	'Ulvî	Şu deñlü müşkil işdür 'aşıka cānāndan ayrılmak Aña nisbet hayāt-ı sermedīdür cāndan ayrılmak	215	Gazel	Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün	
37b	'Ulvî	Nūr-ı çeşmüm benüm ol nergis-i bīmāre fedā Dil ü cānum ol iki gānze-i hūn-hāre fedā	216	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
37b	'Ulvî	Dün gice sīneme bir dil-ber-i ra'nā çekdüm Şubha dek la'l-i lebinden mey-i hamrā çekdüm	217	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
38a	'Ulvî	Bağruma gānzeñ ile hañçer-i hasret geçdi Cāna müjgānuñ ile nāvek-i fūrkat geçdi	218	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
38a	'Ulvî	Göñül āh itdi hecrünle gözüm dökdi bu şeb yem hem Benüm'çün inledi bülbül seher ağladı şeb-nem hem	219	Gazel	Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün	
38a	'Ulvî	Hatı geldükde vefā eyledi ol yār saña Ey göñül Hızır yitişdi hañ-ı dildār saña	220	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
38b	'Ulvî	İ'tikād-ı yāre gelmez zemm-i düşmenden halel Kā'ināt içre meşeldür gerçi <i>men yesma' yeħal</i>	221	Gazel	Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün	
38b	'Ulvî	Leb-i la'l-i revān-baħşuñ derün-ı dilde cānumdur Kemend-i zülf-i miskīnün hayāt-ı cāvidānumdur	222	Gazel	Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün	
38b	'Ulvî	Şatma ey h ^v āce nebāt-ı Hānevīden bize hīç Dehen-i yār tururken şekerün ez şuyın iç	223	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
39a	'Ulvî	Marāz-ı 'aşk devāsın leb-i cānāndan şor Yüri ey haste göñül hikmeti loğmāndan şor	224	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
39a	'Ulvî	Şol dil ki cām-ı 'aşkuña mestāne olmaya Lāyıķ budur ki şem'üne pervāne olmaya	225	Gazel	Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ılü/fā'ilün	
39a	'Ulvî	Hoş yaraşur cemālüne bu hañ-ı müşg-bār <i>Āmentü bi'llezī ħalaķa'l-leyle ve'n-nehār</i>	226	Gazel	Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ılü/fā'ilün	

39b	'Ulvî	Sevdüñ ey dil yine bir tâze gül-i ra'nâyı Artırursuñ n'ola bülbül gibi vâveylâyı Mesken it künc-i ħarâbâtı olup rüsvâyı Def -i ğam kıлмаğ için al elüñe şahbâyı 'Ayš u nüş eyle bugün añma ğam-ı ferdâyı Saña ışmarlamadılar bu yalân dünyâyı	227	Tesdîs	Fe 'ilâtün/fe 'ilâtün/fe 'ilâtün/fe 'ilün	Tesdîs eksik kalmıştır. Tesdîsin devamı 42a'dadır.
40a	Rahmî	Raĥş-ı 'azîmet üzre vücüdüm süvâr idüp Himmat 'inânın aña o dem üstüvâr idüp Aldum elüme başumı terk-i diyâr idüp Şevkuñ o demde ¹ cân u dile yâr-i ğâr idüp Nağd-i ħayâtı ħâk-i derüñde nişâr idüp Geldüm ħapuna ħidmetüñi ihtiyâr idüp	228	Müseddes	Mef 'ülü/fâ 'ilâtü/mefâ 'ilü/fâ 'ilün	Müseddes eksik kalmıştır. Müseddes 64b'nin devamıdır.
40a	Rahmî	Olanlar şürete mâ'il nedür ma'nâyı bilmezler Ĥaĥîkat gözleseñ mâhiyyet-i eşyâyı bilmezler Bu baħr içre şadefde ol dür-i yektâyı bilmezler Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler Şu mâhîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler	229	Tahmîs	Mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün	
40b	Rahmî	Maĥabbet arşasında nice serler ħâksâr ancak Kimi olmuş gedâ-yı 'aşğ u kimi şehriyâr ancak Görüp ħaĥt-ı ğubârın kâkül ile bî-ħarâr ancak Şabânun ħâĥır kûyında yârün pür-ğubâr ancak Benüm gibi o daĥı bir perîşân rûzgâr ancak	230	Tahmîs	Mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün	Tahmîs eksik kalmıştır. Tahmîsin devamı 70a'dadır.
41a	Rahmî	Yüzüme dest-mâlüm ebr-veş tıtdum fiĝân itdüm Hilâl-âsâ bugün bir şâhid-i maĥbüb sevmekden	231	Gazel	Mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün	Gazel eksik kalmıştır. Gazel 73b'nin devamıdır.

41a	Rahmî	Urup seng-i cefâ bir lâle-ruh cismüm figâr itdi Melâmet güllerin şâh-ı vücûdum âşikâr itdi	232	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
41a	Rahmî	Mey şafağ olmuş felek mey-hâne şeklin bağlamış Hâle içre mâh-ı nev peymâne şeklin bağlamış	233	Gazel	Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün	
41b	Rahmî	Miyânuñ müya teşbih eylemekde kıyl u kâl itdüm Hilâle beñzedüp ebrûlaruñ egri hayâl itdüm	234	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
41b	Rahmî	Dehânuñ hasretiyle olmuş idi dilde gam peydâ Vücûda gelmedin ten olmadın nâm-ı 'adem peydâ	235	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
41b	Rahmî	Dil kim lebüh vücûdî için kıyl ü kâl ider Sâ'il durur ki hâl-i 'ademden su'âl ider	236	Gazel	Mef'ülü/fâ'îlâtü/mefâ'îlü/fâ'îlün	Eksik sayfa vardır. Gazelin devamı 64a'dadır.
42a	'Ulvî	'Ayš u nüş eyle bugün anma gam-ı ferdâyı Sağa ısmarlamadılar bu yalân dünyâyı	237	Tesdîs	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	Eksik sayfa vardır. Tesdîs 39b'nin devamıdır.
42a	'Ulvî	Ne dilde zevk u sürür u ne cânda râhat var Ne tâli' oldı müsâ'id ne başda devlet var Ne kimsede zer ü sîm ü ne elde vüs'at var Ne bende cevre taḥammül ne sende şefkat var Ne hâlüm anmağa kudret ne şabra tâkat var Efendi hâl-i mükedder ziyâde hayret var	238	Müseddes	Mefâ'îlün/fe'îlâtün/mefâ'îlün/fe'îlün	
42b	'Ulvî	Hasret-i ebrûñ ile kıddüm kemân olsun yine Kalb düşmen itdü gam tîre nişân olsun yine Künc-i fûrkatde isem âh u figân olsun yine Âteş-i âhumla 'âlem pür-duḥân olsun yine Şem'-i hürşîd ol duḥân içre nihân olsun yine Ḥaddüñe dil virdüğüm günden 'ayân olsun yine	239	Müsebbâ'	Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün	

		Rāz-ı mihrün cümle halka dāstān olsun yine				
43b	'Ulvî	<p>Halk-ı 'ālemden biraz gönlüm cüdā olsun derin Ārzū-yı cāh-ı devlet hep hebā olsun derin Bendūñ olmağa şehāsından rızā olsun derin Kuluña gāhī vefā gāhī cefā olsun derin Göñlümi ko 'aşkuñ ile mübtelā olsun derin 'Ākıbet bir şāha kul olur saña olsun derin</p>	240	Müseddes	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	
44a	'Ulvî	<p>Ey göñül āl-i nebīdür kıl nazar her-dem güle Berg-i sebz ü bād beñzer Haydar ile Düldüle Döndi nergis māha sünbül oldı burc-ı sünbüle Dehre şaldı ra'd-veş bād-ı gülistān gülgüle Hem nevā-yı 'andelīb ü hem şadā-yı bülbüle Bāğa gel 'ayş ile söyler anda bülbül bülbüle</p>	241	Müseddes	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	
44b	'Ulvî	<p>Ber-murād itdi felek gerçi dil-i nā-kāmı Şundi ammā n'ideyin zehr ile tolu cāmı İrdi cān kulağına bang-ı 'adem peygāmı Āh kim geldi meded guşşa vü gam hengāmı Ne 'aceb tiz geçer zevk u sürür eyyāmı Olmadın nişf-ı nehārı irişür aḡşāmı</p>	242	Müseddes	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
45b	'Ulvî	<p>Ber-kıyāmet serv-қadsin kāmēt-i dil-ḡ^vāhsın Ka'bedür 'uşşāka küyuñ sen Ḥalīlu'llāhsın Da'vā-yı 'irfān idüp her ḡalden āgāhsın Her gedāyıla şalınma ḡüsn iline şāhsın Ay efendüm menzilüñ burc-ı şeref sen māhsın</p>	243	Müseddes	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	

		Sāye gibi rū-siyehlerle niçün hem-rāhsın				
46a	'Ulvî	<p> Kıl nazar hālūme ey kişver-i hüsniñ māhı Gāh cevr eyler iseñ bārī esirge gāhı Çoma tenhā reh-i fūrkatde dil-i güm-rāhı İrmesün çarha dilerseñ o garībün āhı Bezme gel bu gice ey 'ālem-i hüsniñ māhı Yoḥsa yirden göge dek incinürüz Va'llāhı </p>	244	Müseddes	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
47a	Cinânî	<p> Gördüğümce sen gül-i nevrete-i nāzük teni 'Aşqum artar vālih ü dīvāne eylersin beni Açmayup mihr-i ruḥ-ı zībāña çeşm-i rüşeni Güşe-i fūrkatde eylersem 'aceb mi meskeni Görmemek yegdür görüp dīvāne olmağdan seni </p>	245	Tahmîs	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	
47b	Nev'î	<p> Ne mümkün oldu ğam-ı fūrkatünle ülfet idem Ne çāre var talebünden senün ferāğat idem Ne kâdirüm ser-i kūyuñ varup ziyāret idem Ne fūrşat oldu saña hālūmi hikāyet idem Ne vüs'at oldu ki hicrān-ı ğamın rivāyet idem </p>	246	Muḥammes	Mefā' ilün/fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün	
48a	Figānî	<p> Şikāyet rüzgārumdan ki bir dem olmadum hoşnūd Figān baht-ı siyāhumdan ki kılmaz tāli'üm mes'ūd Yumuldı ğonca-i bahtum elümde cām-ı ğam fersūd Bu hāristān-ı 'ālemde açılmazsa gül-i maqşūd Ne ğam ey bülbül-i cān çünkü gülzār-ı 'adem mevcüd </p>	247	Tahmîs	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	
48b	Emrî	<p> Ne şüfî yüz riyā için 'abā vü şālumuz vardur Ne ekl ü şürb için hulkıyla kıyl u kālimum vardur </p>	248	Tahmîs	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	

		Bugün Kāf-ı kanā'at içre bir hoş hālimüz vardır Ne 'Ankāyuz ki āb u tu'meden ihmālimüz vardır Hevāmuz yoğdur uçmağdan ferāğ u bālimüz vardır				
49a	Meylî	'Arızuñla eylemiş baħs-i leṭāfet yāsemen Kendüsin ol sīne-i sīmīne beṭzetmiş neden Bilmeyüp her biri ḥaddin ey gül-i nāzūk beden La'lüne ḳand öykünürmiş ḳaddünje serv-i çemen Dādı dālı var mıdur billāh ey şeker dehen	249	Tahmîs	Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün	
49b	'Ulvi	Dünyāda baña minnet ile devlet olmasun Bī-minnet aç olup gözin(e) ni'met olmasun Zilletde ḳalayın baña hīç 'izzet olmasun Mey gibi ayağa düşeyin ḥürmet olmasun Tek yirde gökde zerre ḳadar minnet olmasun	250	Tercî-i Bend	Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün	Eksik sayfa vardır. Tercî-i bendin devamı 68a'dadır.
50a	Rahmî	Cihān bāğında reşk itdi görelden ḳāmet-i servüñ Düşüpdür bīd-veş ey lāle-ḥad ḥançerlere 'ar'ar	251	Gazel	Mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün	Eksik sayfa vardır. Gazel 74b'nin devamıdır.
50a	Rahmî	Ne dem kim āh idersem üstüh ^V ān üstinde ten ditrer Şabādan nitekim fānūs üzre pīrehen ditrer	252	Gazel	Mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün	
50a	Rahmî	Ḳanlı peykānuñ derün-ı dilde ey 'İsā-nefes Güyyā bir al tūṭidür giriftār-ı kafes	253	Gazel	Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün	
50b	Emrî	Seni ḳoyup dil ü cān ḡayrıya mā'il mi olur Gökde ḥürşide iren zerreye ḳā'il mi olur	254	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	
50b	Emrî	Pāy-māl eyleme ḡīsü-yı 'abīr-efşānuñ Ḳuyruğın başma nigārā uyur ejderhānuñ	255	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	

51a	Emrî	Sen meleksin sevdüğündür bir beşer-şüret perî Āfitâb iken neden kim mâha olmak müsterî	256	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
51a	Emrî	Hasret-i ebrü-yı müşgînünle nünün kıddi ham Nokta kodı sinesi üstinde anuñ dağ-ı gam	257	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
51b	Emrî	Cevher-i aşkun dilümde var iken şemşir-veş Ey kemân-ebrü n'icün yâbâne itdün tîr-veş	258	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
51b	Emrî	N'ola ey sîm-beden gönlüne eşk itse eşer Bir gümüş akça durur taşu urursañ da geçer	259	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
52a	Emrî	Gerçi kim sehârelerdür nergis-i cādularuñ Anları başmışdur ey meh-rü hilâl ebrularuñ	260	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
52a	Emrî	Vaz' idelden bâğbân-ı şun' haddün gülşenin Hâr-ı gayret güllerün şad-pâre kılmışdur tenin	261	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
52b	Emrî	Şâh-ı aşkam eylerem gam kühi âhüsün şikâr Arada zerrîn kemendümdür bu âh-ı pür-şerâr	262	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
52b	Emrî	Yâr çıkuğça kapudan gören ol ruhsarı Beñzedür maṭla' -ı hürşide der-i dildarı	263	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
53a	Emrî	Nesîm-i cân güher-bâr olduğı'çün şâh-ı mercândan Olur bir gonca peydâ yaprağı la'l-i Bedaḥşândan	264	Gazel	Mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün/mefâ' ilün	
53a	Emrî	'Andelîb-i gülşen-i gamdur dil-i şürîde-hâl Aña zülfinün hevâsı misk-i terden iki bâl	265	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	
53b	Emrî	Beni şol deñlü za'îf eyledi hâlün hevesi Biçsem olurdu kabâ egnüme perr-i megesi	266	Gazel	Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün	
53b	Emrî	Bülbül-i şeydâ nice âh itmesün gülzârda Yıldı bir gül açılır ol da miyân-ı hârda	267	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	

54a	Emrî	Cemâlûñ kaçırını bennâ-yı kudret âl-gün itmiş Kaç-i bālāñı ey servüm aña sîmîn sûtün itmiş	268	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
54a	Emrî	Her üstüh ^V ân ki anı kucupdur bu cism-i zerd Ol rā durur ki ortaya almışdur anı gerd	269	Gazel	Mef'ûlü/fâ'ilätü/mefâ'îlü/fâ'ilün	
54b	Emrî	İki kaçuñ iki rā muşhaf-ı dîdârũnda İki zülfũñ iki dāl âyet-i dîdârũnda	270	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	
54b	Emrî	Kaatre kaçre dürr içinde ebrü-yı 'anber-feşân Çevre almışdur hilâli encüm-i seyyâre şan	271	Gazel	Fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilün	
55a	'Ubeydî	Cihân-ı bî-bekâdan çekmedik dil bir belâ kıalmaz Anuñ'çün göz yumup ayrılsa arduñca baқа kıalmaz	272	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
55a	'Ubeydî	Güşe-i gamda baña güşşa gibi yâr olmaz Girye vü nâle gibi münis gam-ı ^V âr olmaz	273	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	
55b	'Ubeydî	Taglar şabr idemez süz-ı dile baş degül Âteş-i 'aşka temürler döyemez taş degül	274	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	
55b	'Ubeydî	Yaşum 'arz ideyin rahm ide dilber muhtemeldür bu Sitäreymiş her işi işleyen dirler meşeldür bu	275	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
56a	'Ubeydî	Şanmañ belâ-yı turre-i dilberden ağların Zülf-i siyeh didikleri kâfirden ağların	276	Gazel	Mef'ûlü/fâ'ilätü/mefâ'îlü/fâ'ilün	
56a	'Ubeydî	Perde-i şermi cemâline niķâb eylesesün Gülsün ol Yûsuf-ı gül-çihre hiçâb eylesesün	277	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	
56b	'Ubeydî	İrmeyen bezm-i şafâ baħşuña hürmet bulmaz Düşmeyen ayağuña pây-e rif'at bulmaz	278	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	

56b	'Ubeydî	Nice sâhir nice kâfir nice cādū gördüm Şanma çeşmüñ gibi bir merdüm-i bed-ḥū gördüm	279	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
57a	'Ubeydî	Qavl-i aġyār ile nesh itme ḥaṭ-ı reyḥānı Ki muḥaqqak dilemez kâfir olan ferānı	280	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
57a	'Ubeydî	Dil nice rāh-ı melāmetde misāfir olsun Rāḥat ābād-ı 'ademde ḳo mücāvır olsun	281	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
57b	'Ubeydî	Māh-ı nevdin dimeye vech-i ḥüsnüm aḥsendür Ne tereddüd o güneşden güzelüm rüşendür	282	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
57b	'Ubeydî	Ayaġum adım atmaz bir ḳadem mey-ḥāneden ġayrı Elüm bir nesne tutmaz sākıyā peymāneden ġayrı	283	Gazel	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	
58a	'Ubeydî	'Abherüñ 'aynı çeşm-i meftünüñ Sidrenüñ dalı ḳadd-i mevzünüñ	284	Gazel	Fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün	
58a	'Ubeydî	Dime cānāneye aġyār ile şoḥbet itme Seni sevsün dir iseñ aḡa naşīḥat itme	285	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
58b	'Ubeydî	Ġamze-i mestüñ ucından nice ġavġālar ola Fitne-i ḥāl-i ruḥuñla ne temāşālar ola	286	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
58b	'Ubeydî	Meclis içre gördüġi dem la' lüñi cām-ı şarāb Ḳan dere batmazdı cānā itmese tenden ḥicāb	287	Gazel	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	
59a	'Ubeydî	Fenā dārına gel gör şevket-i ehl-i ḥarābātı Ki Dārā görmedi 'ömrinde herġiz böyle dārātı	288	Gazel	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	
59a	'Ubeydî	Ne açıldıḳ fezā-yı gülşene gül-pīrehenlerle Ne şalındıḳ murād üzre boyı serv-i semenlerle	289	Gazel	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	
59b	'Ubeydî	Yakdı yandurdu firāḳuñ beni nār-ı eleme Ger tutarsam yiridür cānib-i mülk-i 'ademe	290	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün	

59b	'Ubeydî	Mey hoş tutarsa n'ola bizi nâ-tüvânlaruz Bir kaç esîr-i bâde-i rind-i cihânlaruz	291	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
60a	?	'İyd-ı vişâle irmeyüben hâk olursa ten Şaruñ ten-i nizâruma Bayrâmîden kefen	292	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
60a	?	Neden kim kâkülünle gamze-i fettâne düşmişdür Ya ber-dâr oldı yâhüd hañçer-i bürrâne düşmişdür	293	Gazel	Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün	
60b	'Âşık	Nev-bahâr irdi benüm zevk-ı dil ü cânım yok Goncayı n'eyleyeyin çün gül-i handânum yok N'ideyin servi benüm nañl-i gülistânum yok Nergisi görmeyeyin gamzesi fettânum yok N'ideyin şahñ-ı çemen seyrini cânânum yok Bir yanumca şalınur serv-i hırâmânum yok	294	Tesdîs	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	
61a	'Âşık	'Âr ider ben zerre-i nâ-çîzden ol âffitâb Mihrüm efzün olduğunca benden eyler ictinâb Tür-ı cevri âyîni kîn itmek durur kârı 'itâb Ben kulin şaymaz hisâba kulları var bî-hisâb Yâr-i bî-pervâ dirîgâ guşşadan hâlüm harâb Sevmesün 'âlemde kimse dil-ber-i 'âlî-cenâb	295	Müseddes	Fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilün	
62a	'Âşık	Yürekde âteş-i 'aşk ile yanar tâze dâğum var Er ocağı gibi dâ'im söyünmez bir çerâğum var	296	Gazel	Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün	
62a	'Âşık	Nice demdür ölümlük dirilür bir derd-nâkum ben Beni qor öldürürsen gayrıyı aña helâküm ben	297	Gazel	Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün	
62b	Hüdâyî	Qaysa Mecnün dimeñüz 'âkil-i ferzânedür ol Kim ki bu silsileden olmaya dîvânedür ol	298	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	

62b	Hüdâyî	Ol meh gelürse hâneme mihr-i seher gibi Çeşmümde cây idem aña nür-ı başar gibi	299	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün	
63a	Hüdâyî	Selâmin kesmeyen herkesden ol sulţân-ı 'ädildür Nihâl-i mivedârı cennetün her yaña mâ'ildür	300	Gazel	Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün	
63a	Hüdâyî	'Aşık olmuş dil-berüm bir yâr-i bî-hem-tâ iken Bülbül olmuş bağ-ı 'aşka gonca-i zîbâ iken	301	Gazel	Fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilün	
63b	Hüdâyî	Yüz bulaldan başa çıkdı ey büt-i tannâz zülf Vechi var hürşid-i 'âlî-şâna kılsa nâz zülf	302	Gazel	Fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilün	
63b	Hüdâyî	Geçdi Mecnûn 'aşkdan geçmez dil-i mestânemüz İllerün uşlandı uşlanmaz bizüm dîvânemüz	303	Gazel	Fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilün	
64a	Rahmî	Cevr idüp gözden bıraktı âh kim cânân beni Tîg-i gamla günde biş kez öldürür hicrân beni Pursiş-i hâl eyleseydi ey şabâ yârân beni Nâ-murâd itdi murâdumdan meded devrân beni Gâh şağın gâh haste gâh şâd u geh melül Gâh sulţân-ı cihânem gâh bir âzâde kul	304	Tesdîs	Fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilätün/fâ'ilün	Eksik sayfa vardır. Tesdîs 69b'nin devamıdır.
64b	Rahmî	Rağş-ı 'azîmet üzre vücüdum süvâr idüp Himmat 'inânın aña o dem üstüvâr idüp Aldum elüme başumı terk-i diyâr idüp Şevkuş o demde cân u dile yâr-i gâr idüp Nakd-i hayâtı hâk-i derünge nişâr idüp Geldüm қапуға һidmetünі иһtiyâr idüp	305	Müseddes	Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün	Eksik sayfa vardır. Müseddesin devamı 40a'dadır.
65a	Rahmî	Abdâl olup fenâyı felekden kıyâs ide Zerrîn libâsını çıkarur köhne şâl ider	306	Gazel	Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün	Eksik sayfa vardır. Gazel 41b'nin devamıdır.

65a	Rahmî	Debistân-ı fenâda okudum 'aşkuñ kitâbın ben Ferîd oldum bu fenn içre bulup her faşl u bâbın ben	307	Gazel	Mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün	Gazel Rahmî'nin yayımlanan divanında bulunmamakta dır.
65a	Rahmî	Ruħuñı ey şanem başın egüpdür yine gisular Şanasın âteşe secde ider Rüm içre Hindular	308	Gazel	Mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün	
65b	Rahmî	Nür-ı mahz olur elin şoksa o zibâ koynına Şol yed-i beyzâ gibi girdükde Mūsâ koynına	309	Gazel	Fâ 'ilätün/fâ 'ilätün/fâ 'ilätün/fâ 'ilün	Gazel Rahmî'nin yayımlanan divanında bulunmamakta dır.
65b	Rahmî	Lebünđe nev-demîde hañ mı yâ misk-i Ĥutendür bu Kenâr-ı çeşme-i hayvânda bitmiş yâ çemendür bu	310	Gazel	Mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün	
65b	Rahmî	Şekl-i ebrü-yı siyâhı ruħ-ı cânân üzre Güyiyâ besmeledür süre-i Rahmân üzre	311	Gazel	Fe 'ilätün/fe 'ilätün/fe 'ilätün/fe 'ilün	Eksik sayfa vardır. Gazelin devamı 74a'dadır.
66a	Figânî	Burc-ı şeref üzre görüp ol ruħları mâhı Âhum sevinüp gök yüzine atdı külâhı	312	Gazel	Mef' ülü/mefâ 'ilü/mefâ 'ilü/fa 'ülün	
66a	Figânî	Yine enfâs-ı lebünle ey Mesîh-i Ĥızr-pey Kâleb-i pejmürde eñfâl ayağuş oldı hay	313	Gazel	Fâ 'ilätün/fâ 'ilätün/fâ 'ilätün/fâ 'ilün	
66b	Figânî	Urdum semend-i řab' uma çün zîn-i himmeti Meydân benüm virürse eger Tañrı furşatı	314	Gazel	Mef' ülü/fâ 'ilätü/mefâ 'ilü/fâ 'ilün	
66b	Figânî	Gördi nihâl kâmetünjı sen semen-berünj Biñ pâre oldı şalbi şasedden şanavberünj	315	Gazel	Mef' ülü/fâ 'ilätü/mefâ 'ilü/fâ 'ilün	Gazel Figânî'nin yayımlanan divanında bulunmamakta dır.

67a	Figâni	Gözümün kaşırını eylerse hayâlün n'ola cāy Şeh-i 'ālemdür idinse yiridür şırça sarāy	316	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
67a	Figâni	Mikrāz-ı gāmzenün işi 'uşşāka pāredür Āvāre diller anuñ için pāre pāredür	317	Gazel	Mef' ūlü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün	
67b	Figâni	Görinen mihr yüzinde şanemā şanma şehāb Yakmasun diyü yüzün mihr senün aşdı niķāb	318	Gazel	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
67b	Figâni	Cāmdan gitmez gözi mey-ḥ ^V āre bir ben bir ḥabāb Baş koşar şahbāya āvāre bir ben bir ḥabāb	319	Gazel	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	
68a	'Ulvî	Dünyāda baña minnet ile devlet olmasun Bî-minnet aç olup gözin(e) ni' met olmasun Zilletde ḳalayın baña hîç 'izzet olmasun Mey gibi ayağa düşeyin ḥürmet olmasun Tek yirde gökde zerre ḳadar minnet olmasun	320	Tercî'-i Bend	Mef' ūlü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün	Eksik sayfa vardır. Tercî'-i bend 49b'nin devamıdır.
68a	Bâki	Ağladan 'āşıkı ey dil gām-ı cānān ancak İñleden ehl-i dili gerdiş-i devrān ancak Kimi mātem-zede ḥalkuñ kimi şādān ancak Ḥāl-i 'ālem ezeli böyle perīşān ancak Kimi ḥāndān kimi giryān kimi nālān ancak	321	Tahmîs	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	
68b	Şânî	Ser-ā-ser ni' met-i dünyāyı hep dişden geçirdün tüt Baḳup cām-ı Sikenderden cihānı cümle gördün tüt Başup yayını eflākün diz urduñ başka ḳurduñ tüt Kemān-ı Rüstemi ḳullāb urup çekdün çevürdün tüt Götürüp Zāl-i eflāki atından yire urduñ tüt	322	Muḥammes	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	
69a	Tîgî	Yanuma gelmez görüp şevḳ ile sūzān olduğum 'Aynına almaz ḥarīḳ-i nār-ı hicrān olduğum Gūşına koymaz enīs-i āh u efgān olduğum Diñlemez yād eylesem ney gibi nālān olduğum	323	Tesdîs	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	

		Yüzüme bakmaz ne bilsün yâr giryân olduğum Hâtırım şormaz neden aňlar perîşân olduğum				
69b	Rahmî	Bulmayaldan vuşlat-ı cānāneye hergiz vuşül Hayretüm görse ola dīvāne erbāb-ı 'uķül Maħremüm derd ü belādur her �arafdan Őađ u Şol Gāh mestem gāh ĥayrān meskenüm künc-i ĥamül Gāh Şağın gāh ĥaste gāh Őād u geh melül Gāh sulţān-ı cihānem gāh bir āzāde ķul	324	Tesdîs	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	Eksik sayfa vardır. Tesdîsin devamı 64a'dadır.
70a	Rahmî	Maħabbet arşasında nice serler ĥāksār ancak Kimi olmuş gedā-yı 'aşķ u kimi Őehriyār ancak Görüp ĥaţţ-ı ĥubārın kākül ile bî-ķarār ancak Őabānuĥ ĥātırı küyında yārün pür-ĥubār ancak Benüm gibi o daĥı bir perîşân rüzgār ancak	325	Tahmîs	Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün	Eksik sayfa vardır. Tahmîs 40b'nin devamıdır.
70a	Fevrî	Cān çıkarsa küy-ı fūrķatde ĥam-ı dildārdan Baş giderse 'aşķ içinde ĥile-i ađyārdan Cāme-i ten yansa nār-ı sine-i bīmārdan Tāc-ı ser düşse hevāyî āh-ı āteş-bārdan El çeküp hep cān u baş u cübbe vü destārdan Geçmeyem hergiz belā-yı derd-i 'aşķ-ı yārdan Dönmeyem Ķālū Belā'da itdügüm iķrārdan	326	Musebba'	Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün	
70b	Rahmî	Ķam-ı dünyā ile ey dil nice bir zār olalum ... Pāk-rū pāk-nazar 'āşıķ-ı dīdār olalum	327	On beşli musammat	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	Nazım biçimi Rahmî'nin divanında on beşli musammat olarak tanımlanmıştır.
71a	Rahmî	Nice bir medresede eyleyelüm kıyl ile ķāl ...	328	On beşli musammat	Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün	Nazım biçimi Rahmî'nin divanında on

		Pāk-rū pāk-naẓar ‘āşık-ı dīdār olalum				beşli musammat olarak tanımlanmıştır .
71b	Rahmî	Nice bir kâh-ı fenâ içre ikâmet idelüm ... Pāk-rū pāk-naẓar ‘āşık-ı dīdār olalum	329	On beşli musammat	Fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün	Nazım biçimi Rahmî'nin divanında on beşli musammat olarak tanımlanmıştır .
71b	Rahmî	Her seher yile virüp bād-ı fenâ gülzârı ... Pāk-rū pāk-naẓar ‘āşık-ı dīdār olalum	330	On beşli musammat	Fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün	Nazım biçimi Rahmî'nin divanında on beşli musammat olarak tanımlanmıştır .
72a	Rahmî	Rahmiyâ ger bize nâz eyler ise cānâne ... Pāk-rū pāk-naẓar ‘āşık-ı dīdār olalum	331	On beşli musammat	Fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün	Nazım biçimi Rahmî'nin divanında on beşli musammat olarak tanımlanmıştır .
72a	Rahmî	Lâle-veş yandı ciger dağı maḥabbet-zededür Dil figâr oldı firâḩunla felâket-zededür	332	Gazel	Fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün	
72b	Rahmî	Ḳulı oldum yine bir ḩüsrev-i şîrîn-dehenün Baḩa degdi yine mîrâşı bugün Kuh-kenün	333	Gazel	Fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün	
72b	Rahmî	Ġama mu‘tād olan göñlüm ‘aceb dîvânedür şimdi Ümîd-i vuşlat itmez minneti hicrânadur şimdi	334	Gazel	Mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün	

72b	Rahmî	Ne kanlar dökdüğün 'arz itse çeşmüm yâre âl anlar Tenüm gamdan hilâle döndi dirsem bir hayâl anlar	335	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
73a	Rahmî	'Ayb-bîn olma itme dîdeni bâz Dik gözün ignelerle ey şeh-bâz	336	Gazel	Fe'îlâtün/mefâ'îlün/fe'îlün	
73a	Rahmî	Gersem 'aceb mi sînemi dâğ-ı sitemle ben Aldum metâ' -ı derd ü gamuñ bir diremle ben	337	Gazel	Mef'ülü/fâ'îlâtü/mefâ'îlü/fâ'îlün	
73b	Rahmî	Zâ'fdan künc-i 'anâda kim dil-i şeydâ yatur Ger ecel gelseydi görmez şöyle nâ-peydâ yatur	338	Gazel	Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün	
73b	Rahmî	Küyuñda güneş itdi yüzün hâke berâber Anuñ'çün irişdi başı eflâke berâber	339	Gazel	Mef'ülü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fa'ülün	
73b	Rahmî	Temennâ-yı vişâl itmek degüldür hûb sevmekden Ġarâz bir haññ-ı rûhânî durur mañhbûb sevmekden	340	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	Eksik sayfa vardır. Gazelin devamı 41a'dadır.
74a	Rahmî	<i>Enbata'llâhu nebâten hasenen yazdı hañuñ</i> Hañ-ı Yâkût ile ser-çeşme-i hayvân üzre	341	Gazel	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	Eksik sayfa vardır. Gazel 65b'nin devamıdır.
74a	Rahmî	Teb-i hicrân ile şol deñlü za'if oldı tenüm ÜstüñVâna şarılu mürdeye döndi bedenüm	342	Gazel	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	
74a	Rahmî	İşigün kıble itdi ehl-i necât <i>Ref'a'llâhu kadrehum derecât</i>	343	Gazel	Fe'îlâtün/mefâ'îlün/fe'îlün	
74b	Rahmî	Hayâlün sîne-i süzânüm eylerse n'ola mesken Begüm dünyâ durur bu nice şâhid-cây olur külhan	344	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
74b	Rahmî	Miskîn şaçun ki kaşlarun üzre havâledür Mihrâb-ı Ka'be içre muñatça' celâledür	345	Gazel	Mef'ülü/fâ'îlâtü/mefâ'îlü/fâ'îlün	

74b	Rahmî	Tebessüm itdüğü vaktin leb-i cân-perver-i dil-ber Dizilür rişte-i âl üstine güyâ nice gevher	346	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	Eksik sayfa vardır. Gazelin devamı 50a'dadır.
75a	Nev'î	Aşıldı dil ser-i gîsûña 'âşık-ı zâruz Efendi n'eyler iseñ eyle bir güneş-kâruz	347	Gazel	Mefâ'îlün/fe'îlâtün/mefâ'îlün/fe'îlün	
75a	Nev'î	Görelî rûyuñı şüretleri büt-hânelerün Oldılar her birisi yazılı dîvânelerün	348	Gazel	Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün	
75b	Nev'î	Gördüm ol meh-rû bugün zeyn eylemiş destâra gül Yaraşur serdâr olursa leşker-i ezhâra gül	349	Gazel	Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün	
75b	Nev'î	Kalb-i 'âşık gibi vîrân itdiler mey-hâneyi Bî-vefâlar 'ahdine döndürdiler peymâneyi	350	Gazel	Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün	
76a	Nev'î	Düstüm hâr-ı gamuñ 'uşşâka hürmâdan lezîz Redd eliyle atduğuş taş sîb-i ra'nâdan lezîz	351	Gazel	Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün	
76a	Nev'î	Senün mañzûnuñ olmağ başa şadân olmadan yegdür Gamuñla ağlamağ illerle handân olmadan yegdür	352	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
76b	Nev'î	Mañabbetden ğarağ şanmağ ki Kays u Vamıkolmağdur Hüner bir hâlet ile vaşl-ı yâre lâyığ olmağdur	353	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
76b	Nev'î	Erbâb-ı gam-ı râh-ı belâda hazer olmaz 'Aşka kadem uran kişide bîm ü ser olmaz	354	Gazel	Mef'ülü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fa'ülün	
77a	Zâtî	İlâhî bende-i şâh-ı sitemkâr olmasun kimse Kemend-i miñnet ü derde giriftâr olmasun kimse	355	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
77a	Zâtî	Devlet ile atıña ey şeh-süvâr ol bir gün eş Yine bir şîre süvâr olmuş disünler bir güneş	356	Gazel	Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün	

77b	Celîfî	Şabâ bûy-ı gül-i ħandân getürdi Şemîm-i sünbül ü reyĥân getürdi	357	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ülün	
77b	Celîfî	Añla çāk-ı dilümi dîde-i ĥün-bāruma baĥ Fehm kıl derd-i derünüm ten-i bîmāruma baĥ	358	Gazel	Fe'îlätün/fe'îlätün/fe'îlätün/fe'îlün	
78a	Zâtî	Cemālüh mihri göñlüm 'āleminde āfîtabumdur Şeb-i zülfüh ġamı rüz-ı firāĥda şehābundur	359	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
78a	Zâtî	Şevĥ-ı ruĥ-ı yār ile seĥer düşdi bu mışrâ' Toġmca ġüneş dindi tamām oldu bu mañla'	360	Gazel	Mef'ülü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fa'ülün	
78b	Zâtî	Her kimüh kim lâle-veş destinde la'lîn câmı var ġül gibi ġäyet de vaĥtı ĥoş ġüzel eyyâmı var	361	Gazel	Fâ'îlätün/fâ'îlätün/fâ'îlätün/fâ'îlün	
78b	Zâtî	Ĥaste çeşmin āl ü elâyıla dil-ber baġlamış Dir gören āl ile ĥanlıyı o server baġlamış	362	Gazel	Fâ'îlätün/fâ'îlätün/fâ'îlätün/fâ'îlün	
79a	Azerî	Päye-i 'ālî-recā itmez ĥapunġa ĥāk olan Taĥt-ı şāhı n'eylesün menzilgehi eflāk olan	363	Gazel	Fâ'îlätün/fâ'îlätün/fâ'îlätün/fâ'îlün	
79a	Meşâmî	Boşala kîse-i kân kâse-i 'ummân döġine Ne ġam-ı dil ne nem-i dîde-i giryân döġine	364	Gazel	Fe'îlätün/fe'îlätün/fe'îlätün/fe'îlün	
79b	?	Lebüh 'İsâ ile hem-dem ĥañuñ Ĥızr ile hem-säye Saña ey cān-ı 'ālem nice yüz biñ cān fûrû-mäye	365	Gazel	Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün	
79b	Refî	Her dem ki ĥanlı yaşumı şaçdı bu dîdeden Dökdi 'aĥıĥ öñine şan ĥVāce-i Yemen	366	Gazel	Mef'ülü/fâ'îlätü/mefâ'îlü/fâ'îlün	
80a	Figânî	Cā-be-cā ey sîm-ten cismümde dāġ-ı ĥün-feşân Añlas-ı zerd üstine altün beneklerdür hemân	367	Gazel	Fâ'îlätün/fâ'îlätün/fâ'îlätün/fâ'îlün	
80a	Figânî	'Aşĥ illerinde şāh-ı belānuñ sipāhıyuz Mecnün gibi diyār-ı ġamuñ pādîşāhıyuz	368	Gazel	Mef'ülü/fâ'îlätü/mefâ'îlü/fâ'îlün	

80b	Figânî	Vaşluñla şād idük şanemā bir zamān idi Bu zecr ü hecr-i ğam gözümüzden nihān idi	369	Gazel	Mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün	
80b	Figânî	Dökmege kanını halkuñ ki müjeñ āl eyler Bize geldükçe tokınmaz geçer ihmāl eyler	370	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	
81a	Necâtî	Hakķā budur ki mülk-i cihān kim konağ degül İllā ki 'ömr kâfilesi oturağ degül	371	Gazel	Mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün	Ġazel-i Necātî
81a	Necâtî	Lāle-ħadler yine gülşende neler itmediler Servi yürütmediler goncayı söyletmediler	372	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün	Ġazel-i Necātî
81b	Yahyâ	El virse vişāli baña dildār elin öpsem Bir devlete irsem yetse ħünkār elin öpsem	373	Gazel	Mef'ülü/mefā'ilü/mefā'ilü/fa'ülün	Ġazel-i Yahyâ Efendi Raĥmetullāhi 'Aleyh
81b	Nefî	Yazanlar peykerüm destümde bir peymāne yazmışlar Görüp mest-i mey-i 'aşğ olduğum mestāne yazmışlar	374	Gazel	Mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün	Ġazel-i Nefî Efendi
82a	Aħmed	Bir yoluna cān virmelüce yār ele girse Bir mihr ü vefā şahibi dildār ele girse	375	Gazel	Mef'ülü/mefā'ilü/mefā'ilü/fa'ülün	Ġazel-i Aħmed
82a	Rūhî	Bakışuñ deler cigerler bu ne ğamzelü bakışdur Revişuñ alur gönüller bu ne şivelü revişdür	376	Gazel	Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün	Ġazel-i Rūhî
82b	'Alî	Yıkıldı ħātırum gönüm ħarāb oldı o gül bilmez Yine cevri itmek ister tazedür ħātır gönül bilmez	377	Gazel	Mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün	Ġazel-i 'Alî Efendi
82b	?	Gel 'Irāk-ı 'Arabda dutma maķām Ummā andan şaķın karar u beķā	378	Gazel	Fe'ilätün/mefā'ilün/fe'ilün	
83a	Ĥacı	Şatılmadıķ fenā ser-ħānesinde ser mi ķalmışdur Ya bir cām-ı fenāyı içmedük server mi ķalmışdur	379	Gazel	Mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün	Ġazel-i Ĥacı

83a	Kerîmî	Ben haste-i dil-dādeye cevri yiter eyle İncitme beni āh-ı dilümden hāzer eyle	380	Gazel	Mef'ülü/mefā'îlü/mefā'îlü/fa'ülün	Ġazel-i Kerîmî
83b	Ĥayrî	Ol cān-ı cihān hūr-i cinān gül-bedeni gör Vechinde cemāliyle tecellî ideni gör	381	Gazel	Mef'ülü/mefā'îlü/mefā'îlü/fa'ülün	Ġazel-i Ĥayrî
83b	Sā'î	Her gün hayāl-i seyr-i cemālünđeyüm senün Her gice iştiyāk-ı vişālünđeyüm senün	382	Gazel	Mef'ülü/fā'îlātü/mefā'îlü/fā'îlün	Ġazel-i Sā'î
84a	Lâî	<i>Yā İlāhî bi-ħaĥkın Rabbü'l-enām</i> Beni ĥalk içre eyleme bed-nām	383	Taĥmîs	Fe'îlātün/mefā'îlün/fe'îlün	Taĥmîs-i La'î Taĥmîs olarak başlık atılmış olmasına rağmen gazel biçiminde yazılmıştır.
84a	Lâî	<i>'Aceben li'l-muĥibbi keyfe yenāmü</i> <i>Küllî nevmin 'ale'l-muĥibbi ĥarāmü</i>	384	Taĥmîs	Fe'îlātün/mefā'îlün/fe'îlün	ve lehu
84b	Lâî	Yavu kılduĥ bulamayuz özümüz Ĥaĥkına söz diseñ ĥurur dilimüz	385	Taĥmîs	Fe'îlātün/mefā'îlün/fe'îlün	ve lehu
84b	Baĥrî	<i>Ya İlāhî bi-ħaĥkın ĥaberü'l-enām</i> Beni ĥalk içre eyleme bed-nām	386	Taĥmîs	Fe'îlātün/mefā'îlün/fe'îlün	Taĥmîs-i Baĥrî Taĥmîs olarak başlık atılmış olmasına rağmen gazel biçiminde yazılmıştır. Eksik sayfa vardır. Taĥmîsin

						devamı 86a'dadır.
85a	Fazlî	Senüñ resm-i haşuñ bir kâkül-i handâna yazmışlar Benüm dâğ-ı siyâhum lâle-i nu 'mâna yazmışlar	387	Gazel	Mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün	Naẓîre-i Fazlî
85a	'Alî	Yıkıldı hâtırüm gönülüm harâb oldı o gül bilmez Yine cevr itmek ister tâzedür hâtır gönül bilmez	388	Gazel	Mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün	Ġazel-i 'Alî Efendi
85b	Lafzî	Ol hâl-i siyeh 'arız-ı cânân arasında Hindü-beççedür yatdı gülistân arasında	389	Gazel	Mef' ülü/mefâ 'ilü/mefâ 'ilü/fa' ülün	Ġazel-i Lafzî
85b	Lafzî	Ol 'ağd-i güher kim leb-i cânân arasında İncü gibidür hoşka-i mercân arasında	390	Gazel	Mef' ülü/mefâ 'ilü/mefâ 'ilü/fa' ülün	Naẓîre-i Fevrî
86a	Lâlî	<i>'Aceben li'l-muhibbi keyfe yenâmü Küllî nevmin 'ale'l-muhibbi harâmü</i>	391	Tahmîs	Fe' ilâtün/mefâ 'ilün/fe' ilün	ve lehu Eksik sayfa vardır. Tahmîs 84b'nin devamıdır.
86a	Lâlî	Görenler yâre dir te 'âlallah Şübhe yok lâ ilâhe illallah	392	Tahmîs	Fe' ilâtün/mefâ 'ilün/fe' ilün	ve lehu
86b	Behiştî	Şanma şüfî hırka egnümde külâhum serdedür Bâdeye rehne koyılmış her biri bir yerdedür	393	Gazel	Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün	Ġazel-i Behiştî Raḥmetullâhi 'Aleyh
86b	Muḥîfî	Cevr ile nâz kılamak ol bî-vefâya kaldı Ehl-i niyâzuñ ey dil işi Hudâya kaldı	394	Gazel	Mef' ülü/fâ' ilâtün/mef' ülü/fâ' ilâtün	Ġazel-i Muḥîfî
87a	Sûzî	Görenler tal'atın hürşîd-i 'âlem-tâb dirler Zülâl-i la'l-i mey-günın şarâb-ı nâbdur dirler	395	Gazel	Mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün	Ġazel-i Sûzî
87a	Nev'î	Yed-i beyzânı seyrân eyleyenler nürdur dirler Başkanlar sîneçe âyîne-i billürdur dirler	396	Gazel	Mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün	Naẓîre-i Nev'î

87b	Bâkî	Zâhidâ 'ibret gözin aç şüret-i zîbâya bak Bir nazar âyine-i şubh u cihân-ârâya bak	397	Gazel	Fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün	Ġazel-i Bâkî Efendi
87b	Behiştî	'Ömrün beķâsı var dir iseñ cüy-ı âba bak Çarhuñ fenâsın anlamaz iseñ ħabâba bak	398	Gazel	Mef' ülü/fâ 'ilâtü/mefâ 'ilü/fâ 'ilün	Naẓîre-i Behiştî
88a	Kerîmî	Ben ħaste-i dil-dâdeye cevri yiter eyle İncitme beni âh-ı dilümden ħazer eyle	399	Gazel	Mef' ülü/mefâ 'ilü/mefâ 'ilü/fa 'ülün	Ġazel-i Kerîmî Fermâyed
88a	Ĥasan	Naķa-i Leylâda şanmañ kim ceres efgânıdır Turmayup feryâd ider Ĥaysuñ dil-i tâlânıdır	400	Gazel	Fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün	Ġazel-i Ĥasan Güft
88b	Feyzî	'Âşık yoluña cânı revân eyleyemez mi Bir himmet ile cismini cân eyleyemez mi	401	Gazel	Mef' ülü/mefâ 'ilü/mefâ 'ilü/fa 'ülün	Ġazel-i Feyzî Fermâyed
88b	Şeyhî	'Aşk âdemi sulţân-ı cihân eyleyemez mi Himmetle yâĥûd kuţb-ı zamân eyleyemez mi	402	Gazel	Mef' ülü/mefâ 'ilü/mefâ 'ilü/fa 'ülün	Naẓîre-i Şeyhî
89a	Bâkî	Dilâ cihânı sirişkümlle pür-şarâb itdün Behey ħarâb olası 'âlemi ħarâb itdün	403	Gazel	Mefâ 'ilün/fe 'ilâtün/mefâ 'ilün/fe 'ilün	Ġazel-i Bâkî Efendi
89a	Figânî	Ĥaşlaruñ tuğrâsı cânâ âfitâb üstindedür Şekl-i bismi'llâha beñzer kim kitâb üstindedür	404	Gazel	Fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün	Ġazel-i Figânî Efendi
89b	'Alî	Ĥübâna nihâyet yok bilmem ne temâşâdur Bir ķanda nazar kılsam bir âyine peydâdur	405	Gazel	Mef' ülü/mefâ 'ilün/mef' ülü/mefâ 'ilün	Ġazel-i 'Alî Efendi
89b	Bâri'	Şâm-ı ħamda çille-i zülfün dil-i şeydâ çeker Şubĥa dek tesbîĥ-i <i>sübĥânellezî esrâ</i> çeker	406	Gazel	Fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün	Ġazel-i Bâri'
90a	Bâkî	Süd-ı ħam ey dil benüm bir ķâmeti 'ar'ar durur Yok nazîri bâĝ-ı ħüsn içre adı Aĥmed durur	407	Gazel	Fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün	Ġazel-i Bâkî Efendi Raĥmetullâhi 'Aleyh

90a	Ahmed	Dilā gördüñ mi dildārı yatup aġyāre yaşdanmış Gül-i nevrestedür gūyā yüz urup hāre yaşdanmış	408	Gazel	Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün	Ġazel-i Ahmed Fermāyed
90b	Bâkî	Gönjül dāġ-ı ġamuñla sinede bir şem' uyandurmış Çerāġ-ı 'aşka bir ġarrā kıızıl altunı yandurmış	409	Gazel	Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün	Ġazel-i Bâkî Efendi
90b	Vahdî	Beni aġlatma iñen dīde-i fettānuñ için Yüzüme bir gülebaġ ġonca-i ġandānuñ için	410	Gazel	Fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün	Ġazel-i Vahdî Fermāyed

Tablo 2: Şiirlerin Şair ve Nazım Şekline Göre Dağılımı

Mahlas	Nazım şekli / Sayısı	Mahlas	Nazım şekli / Sayısı
Bâkî	gazel / 169	Celîlî	gazel / 2
	tahmîs / 1	Azerî	gazel / 1
'Ulîvî	gazel / 61	Meşâmî	gazel / 1
	tesdîs / 2	Refî	gazel / 1
	müseddes / 6	Necâtî	gazel / 2
	müsebba' / 1	Yahyâ	gazel / 1
	tahmîs / 1	Nefî	gazel / 1
	tercî'-i bend / 1		
	Raḥmî	gazel / 30	Aḥmed
tahmîs / 3		Rûḥî	gazel / 1
tesdîs / 2		'Alî	gazel / 3
müseddes / 2		Ḥâcî	gazel / 1
on beşli musammat / 5		Kerîmî	gazel / 3
Cinânî	tahmîs / 1	Ḥayrî	gazel / 1
Nev'î	muhammes / 1	Sâ'î	gazel / 1
	gazel / 9	Lâlî	tahmîs / 5
Emrî	tahmîs / 1	Baḥrî	tahmîs / 1
	gazel / 19	Fazlî	gazel / 1
Meylî	tahmîs / 1	Lafzî	gazel / 1
'Ubeydî	gazel / 20	Behîştî	gazel / 2
?	gazel / 4	Muḥîṭî	gazel / 1
'Âşık	gazel / 2	Sûzî	gazel / 1
	tesdîs / 1	Ḥasan	gazel / 1
	müseddes / 1	Feyzî	gazel / 1
Hüdâyî	gazel / 6	Şeyḥî	gazel / 1
Fiğânî	gazel / 13	Bâri'	gazel / 1
	tahmîs / 1	Vaḥdî	gazel / 1
Fevrî	müsebba' / 1	Tîgî	tesdîs / 1
Zâtî	gazel / 6	Şânî	muhammes / 1
TOPLAM		Tercî'-i Bend 1	On beşli Musammat 5
	Gazel 370	Müseddes 9	Muhammes 2
	Tahmîs 15	Tesdîs 6	Müsebba' 2

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUADAKİ BAZI ŞAİRLERİN ÜSLUP İNCELEMESİ

Üslup kelimesinin kökeni, Arapçadır. Sözlükte "izlenen yol, benimsenen tarz" anlamına gelen üslup, edebiyatta kişinin duygu, düşünce ve heyecanlarını dile getirme şekli, dili kullanma biçimidir. Bir yazarın veya şairin üslubu denildiğinde, onun dil malzemesini kullanma biçimi, konuya uygun kelime seçimi, belâgat esaslarındaki özgünlüğü akla gelmelidir. Üslup, kişinin karakteriyle yakından ilgilidir. Oluşturduğu eserlerde kullandığı kelimeler, dili kullanım biçimi ve anlam dünyası, yazarın duygu ve düşünce dünyasındaki yansımalarıdır. Buffon'un "Üslup insandır." sözü ile Recaizade Mahmud Ekrem'in "Üslûb-ı beyân aynıyla insandır." sözü bu gerçeği dile getirir (Bulak, 2016: 278).

Batı edebiyatlarında üslup, "style" terimiyle karşılanır. Üslupla ilgili en eski veriler, eski Yunan belâgat eserlerinde görülür. Kalabalıkları ikna etme vasıtalarından biri sayılan üslup, hitabet ilmi içinde özellikle duruma ve konuma uygun kelime ve tabir seçimiyle ilgili bölüm altında ele alınmıştır. Aristo'nun *Retorika*'sının üçüncü bölümü, Quintilianus'un *Institutio Oratoria*'sının (*Nuzumü'l-hatâbe*) sekizinci bölümü etkili hitabetin bir yolu sayılan üslup konusuna ayrılmıştır (Durmuş, 2012: 383-385). Üslup incelemeleri ise Batı'da XIX. yüzyılın sonlarında başlamıştır. Önceleri matematik destekli üslup incelemeleri yapılırken, bilgisayarın icadıyla bilgisayar destekli üslup incelemelerine geçilmiştir. Günümüzde matematik ve bilgisayar destekli üslup incelemeleri çok gelişmiştir. Menderes Coşkun, Batı'daki üslup incelemelerinin amaçlarını 6 maddeyle belirlemiştir:

1. Üslup çalışması sayesinde bir yazara atfedilen eser veya eserlerin gerçekten ona ait olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılır.
2. Üslup bir eserin yazarının hangi dönemde yaşadığını, hangi özelliklere sahip olduğunu tespit etmek için yapılır.
3. Üslup çalışması sayesinde iki metin arasındaki alıntı veya intihaller ortaya çıkarılabilir.

4. Üslup çalışması sayesinde bir yazarın eserlerinin yazılış sırası ortaya konabilir.

5. İntihar, suikast veya tehdit mektuplarının, e-maillerin, bilgisayar yazılımlarının muhtemel yazarlarını tespit etmek, intihalleri belirlemek için üslup çalışmaları yapılır.

6. Üslup çalışması, bir yazar veya şairin ayırt edici üslup özelliklerini belirlemek için yapılır (Coşkun, 2010: 73-74).

Batı'da "style" olarak geçen üsluptan, "kelâm" başlığıyla edebiyatımızda ilk bahseden Süleyman Paşa olmuştur. Üslup ile ilgili asıl açılım, üslup bilgisi kitabı olarak nitelenen Recaizade Mahmud Ekrem'in *Ta'lîm-i Edebiyyât* isimli eseriyle gerçekleşmiştir. XX.yüzyıla gelindiğinde üslup çalışmaları dünyadaki çalışmalara paralel olarak ayrı bir başlık altında incelenmeye başlanmıştır. Üslup biliminin uzmanlık dalı haline gelmesi Türk edebiyatındaki üslup araştırmalarının geleceğini etkilemiş, üslup incelemeleri metne yönelik eleştiride uygulanan yöntemlerden biri haline gelmiştir (Kahraman, 2012: 387-388). 1940'lı yıllarda Mehmet Kaplan, üslup ile ilgili yazılar yazmaya başlamıştır. Kaplan'ın üslup üzerine yazdığı yazıları, Türkiye'deki üslup çalışmalarına örnek oluşturmuştur. Batı'ya göre çok geç başlayan üslup çalışmaları, Türkiye'de Batı'nın gerisinde kalmıştır. Matematik ve bilgisayar destekli üslup çalışmaları ise daha başlamamıştır.

Edebiyatımızda üslup, muhteva ve kapsam yönünden incelenmektedir. Muhteva olarak "tekevvünî (oluşumcu)" ve "tasvirî" olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Tekevvünî üslup incelemesi, bir eserin kaynaklarını, müellifini, oluşum sürecini, bu süreçte geçirdiği değişimleri, eserin yazıldığı devrin düşünce yapısı, bu yapı içindeki hâkim unsurları, sanatçının aile çevresi, yetişme tarzı, öğrenimi, insana ve dünyaya bakış açısı, irsî özellikleri, cinsi durumu, olaylar karşısındaki tutumunu inceleyen üslup incelemesi türüdür (Aktaş, 1973: 56, Çoban, 2004: 103). Tasvirî üslup incelemesi ise, edebî metni anlamaya ve ayırt edici özelliklerini belirlemeye dayalı dil, sanat ve muhtevayı içeren bir incelemedir. Batı'da "retorik", Türk edebiyatında ise "meani", "beyan", "bedii" kavramlarını içeren "belâgat" olarak tarif edilir (Karabulut, 2012: 4). Tasvirî üslup incelemesinde, bir eserdeki kavram, hâl, fikir ve duyguyu ifadeyle vazifeli dil unsurlarının sahip olduğu; yani metnin anlamını şekillendiren duygusal, estetik,

öğretici değerlerin araştırılması ve gözler önüne serilmesi esastır (Aktaş, 2002: 82). Üslup incelemeleri kapsam olarak ise mikro ve makro üslup incelemesi olarak ikiye ayrılır. Mikro üslup incelemesi, sanatçının sınırlı sayıda eseri üzerinde yapılan inceleme; makro üslup incelemesi ise sanatçının bütün eserleri üzerinde yapılan incelemedir. Bir sanatçının üslûbu tam olarak makro üslup incelemesiyle belirlenebilir. Fakat makro üslup incelemesi kadar geniş kapsamlı ve net sonuçlar vermese de mikro üslup incelemesi, sanatçının üslubu hakkında önemli ipuçları verebilir (Bulak, 2016: 280).

Mecmuamızda muhteva olarak tasvirî; kapsam olarak mikro üslup incelemesi yapılmıştır. Bunun için 15 şair seçilmiştir. Üslup incelemesi yapılan şairler: Bâkî, Ulvî, Rahmî, Nev'î, Emrî, 'Ubeydî, Figânî, Şeyhî, Âşık Çelebi, Hüdâyî, Zâtî, Celîlî, Necâtî, Nefî, Behiştî. Şairlerin seçiminde mecmuadaki şiirlerinin çok olması ve tanınmış şairler olmaları göz önünde bulundurulmuştur. Her şairden birer şiir seçilmiştir. Bâkî'nin "bülbul" redifli gazelinin seçimi, divanında olmaması açısından tercih edilmiştir. Yaptığımız çalışmayla şiirin hem üslubunu incelemeyi hem de şiiri edebiyat dünyasına kazandırmış olmayı umuyoruz. Ulvî'nin şiirini seçerken atasözünün kullanıldığı bir şiiri seçmeyi tercih ettik. Emrî, Ubeydî, Zâtî ve Figânî'nin şiir seçimleri Ulvî'de olduğu gibi atasözleri ve deyimler barındırmaları bakımından tercih edilmiştir. Rahmî'nin üslup incelemesini yaptığımız şiiri, yayımlanmış divanında olmaması ve Rahmî'nin âşıkâne üslubunu yansıtması açısından seçilmiştir. Nevî'nin şiiri, telmih sanatını ustaca kullanması yönünden; Hüdâyî, Behiştî ve Şeyhî'nin şiirleri tasavvufî şiir anlayışlarını yansıtması bakımından; Nefî'nin şiiri estetik açıdan dikkat çektiği için tercih edilmiştir. Necâtî'nin şiiri, Necâtî'nin şiir anlayışındaki genel yargının dışında, hikemi bir şiir olması yönünden; Celîlî'nin şiiri, tek bir özne(sabâ) etrafında şekillenmesi bakımından, Âşık Çelebî'nin şiiri ise tasavvufî mazmunları Türkçe kelimelerle açıklaması açısından çalışmamız içerisinde yer almıştır.

Üslup çalışmamızda seçilen şiirler, dil, muhteva ve sanat olmak üzere üç farklı açıdan incelenmiştir. Dil yönünden yapılan incelemede şiirde kullanılan ses, kelime, kelime grubu ve cümle yapıları incelenmiştir. Ses bölümünde, şiirin ahenk unsurları, vezni, kafiyesi ve redifi ele alınmıştır. Muhteva kısmında şiirin anlam dünyası açıklanmaya çalışılmıştır. Sanat yönünden yapılan incelemede ise şiirlerde kullanılan söz sanatlarından bahsedilmiştir. Üslup çalışmamız oluşturulurken Şahap Bulak'ın "Bir

Mikro Üslup İnceleme Denemesi: Ahmed Arif'in Merhaba, İçerde, Ay Karanlık Şiirlerinde Üslup" adlı makalesi model alınmıştır. Bulak'ın serbest şiirler üzerinde oluşturduğu üslup inceleme tarzı, mecmuadaki divan edebiyatı şiir biçimi olan gazellere uyarlanmıştır.

2.1. BÂKÎ

-96-

Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün

- 1 Şevk-i gülden nâle itmekdür şafâsı bülbülün
Bî-riyâ 'âşık durur olmaz yası bülbülün
- 2 Şubhdan şâma irince şâmdan tâ şubha dek
Vâsıl olmağdur güle vird ü du'âsı bülbülün
- 3 Gonca ağzından haber aldum zebân-ı hâl ile
Gül yüzine nâzır olmağdur gıdası bülbülün
- 4 Hiç bir âvâze âheng olımağ 'uşşâka kim
Bezm-i gülde öyle nâzûkdür nevâsı bülbülün
- 5 Olsa Bâkî olmasa fânî eger gülşende gül
Olımağdı zâr ile öyle şadâsı bülbülün

2.1.1. Dil

2.1.1.1. Ses

2.1.1.1.1. Vezin

"Bülbülün" redifli gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Gazel remel bahrinin "Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 18 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 1a safâsı, 1b yası, 2b du'âsı, güle, vird ü, 3a zebân-ı, 3b yüzine, gıdası, 4b gülde, nevâsı, 5a olmasa, 5b olımağdı, ile, öyle, şadâsı. Subh ve hiç kelimelerinde med yapılmıştır.

2.1.1.1.2. Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır."Bülbülün" kelimesi ile redif yapılmış ve kâfiye-i mü'essese(âsı) kullanılmıştır.

2.1.1.1.3. Ahenk Unsurları

Gazelde kafiye ve rediflerle ahenk oluşturulmuştur. "Bülbülün" kelimesindeki ses tekrarları gazele müzikalite ve ahenk katmıştır. Redif tamlayan durumunda olduğundan vurgu beyit sonuna verilerek ahenk unsurları artırılmıştır. Gazeldeki "safası, yası, duası, gıdası, nevası, sadası" kelimelerindeki uyaklar ahengi artıran unsurlardandır.

2.beyitte yer alan "subhdan şâma irince şâmdan tâ subha dek" ibaresi anlamı kuvvetlendirmiş, aynı zamanda bir ahenk sağlamıştır. 5.beyitte yer alan "olsa Bâkî olmasa fâni" ibaresi beyit başında kullanılarak vurgu ve ritim artırılmıştır. Gazelin her beytinde "gül" kelimesi geçmiştir. Şair "gül" kelimesini kullanırken hem bülbül-gül mazmunundan anlam olarak faydalanmış hem de bülbül ve gül kelimelerindeki ses tekrarlarından faydalanmıştır. Bülbül ve gül kelimelerindeki -ü sesi ile asonans, -l sesi ile aliterasyon sanatı yapmıştır. Böylelikle Baki, şiirde iç ahenk oluşturmuştur. Ayrıca; ses, ek, kelime tekrarları yaparak ahenk unsurlarını yakalamaya çalışmıştır. Cümleler isim cümlesidir. İsim cümlesindeki bildirme eki(+DİR) vurguyla beraber ahengi de artırmıştır Bildirme ekleri: 1a itmekdür, 1b 'âşık durur, 2b olmakdur, 3b olmakdur, 4b nâzükdür.

2.1.1.2. Kelime

Gazelde 16 Arapça, 14 Farsça, 14 Türkçe olmak üzere toplam 44 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler, kelime türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan kelime türünün isim olduğu görülür. Şiirde 33 isim kullanılmıştır. Bu isimler yapılarına göre basit isimlerdir. Varlıklara verilişlerine göre ise 1 özel isim, 32 cins isimden oluşmaktadır. Şiirde kullanılan özel isim mahlaştır. Varlıkların sayılarına göre 32 tekil isim, 1 topluluk ismi kullanılmıştır. Çoğul isim ise hiç kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 3 soyut 30 somut isim kullanılmıştır. Coşkun'a göre, ayrıntılara önem veren yazar ve şairler eserlerinde daha fazla sıfat ve zarf kullanırken kültür ve muhakeme gücünün yanı sıra tür ve konunun tesiri olan yazar ve şairler ise, eserlerinde isim ve fiilleri daha sık kullanırlar (Coşkun, 2010: 78).

Gazelde 9 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller yapılarına göre, 5 birleşik fiil "nâle itmekdür, vâsıl olmakdur, nâzır olmakdur, haber aldum, ahenk olamaz", 4 basit fiilde oluşmaktadır. Birleşik fiiller, yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiillerden oluşmuştur. Anlamına göre ise 4 olumsuz fiil, 5 olumlu fiilden oluşmaktadır. Fiil çekimlerinde 2

istek kipi, 3 geniş zaman kipi, 1 belirli geçmiş zaman kipi kullanılmıştır. 1 birleşik zamanlı fiil kullanılmıştır. Yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiillerin 3'ünde bildirme(ek fiil) eki vardır. 1 zarf fiil bulunmaktadır. Gazelde fiil kökenli mastar ekleri de kullanılmıştır.

Gazelde 6 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre 1 birleşik sıfat, 5 basit sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre ise 3 belirtme sıfatı, 3 niteleme sıfatından oluşmaktadır. Belirtme sıfatlarının 3'ü de belirsizlik sıfatıdır. Gazelde zamir ve zarf kullanılmamıştır. Gazelde 3 isim fiil, 1 zarf fiil bulunmaktadır. Gazelde 1 Farsça, 2 Türkçe toplam 3 bağlaç kullanılmıştır. 3 edat kullanılırken ünlem hiç kullanılmamıştır.

2.1.1.3. Kelime Grubu

Gazelde 2 Farsça, 17 Türkçe olmak üzere 19 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça olan kelime grupları, isim tamlamasıdır. Türkçe kelime grupları ise; 5 birleşik fiil grubu, 5 isim tamlaması grubu, 6 sıfat tamlaması grubu, 3 isim fiil grubu, 1 zarf fiil grubu ve 1 edat grubundan oluşmaktadır.

2.1.1.4. Cümle

Gazel 7 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre; 4 olumlu cümle, 3 olumsuz cümleden oluşmaktadır. Yüklemelerine göre cümlelerin hepsi fiil cümlesidir. Şairler genellikle şiirin ahengini sağlamak için devrik cümleleri tercih ederler. Öge dizilişine göre cümleler devrik cümlelerdir. Yapısına göre; 3 basit cümle, 3 birleşik cümle, 1 bağımsız sıralı cümleden oluşmaktadır. Birleşik cümleler; 1 girişik birleşik cümle, 1 şart birleşik cümle, 1 ki'li birleşik cümleden oluşmaktadır. "Ki"li yapılar Farsça sentaks yapısıdır.

2.1.2. Muhteva

"Bülbülün" redifli gazel, Baki'nin yayımlanan divanlarında bulunmayan bir gazelidir. Redifini Divan edebiyatının olmazsa olmazı "bülbül" mazmunundan almıştır. Bülbül, ağlayıp inlemesiyle, şakımasıyla, sürekli sevgilisinin güzelliklerini ve ona olan aşkı anlatmasıyla eski edebiyatın âşık timsalidir. Bülbül güle âşık kabul edilir. Ona olan aşkıdan ağlayıp inlemektedir. Bu özelliğiyle âşığa benzer. Gül dikenleriyle bülbülün göğsünü deler, maşûk da eziyetleriyle âşığın bağırmı deler. Nasıl bülbül gülsüz olamazsa, âşık da maşûksuz olamaz (Pala, 2011: 77). Şairler, kendi aşkı ve durumunu

anlatmak için bülbülün bu özelliklerine sıkça başvurmuşlardır. Bâkî, bülbülün neredeyse tüm özelliklerini bu gazelde beyit beyit anlatmıştır. 1. beyitte bülbülün safasının gülün şevkinden inlemek olduğunu söylemiştir. Bülbül riyasız bir âşıktır, bu yüzden de yası olmaz diyerek devam etmiştir. Burada bülbülün gülün aşkıyla inlemekten memnun olduğunu hatta bunun bülbül için bir safâ olduğunu anlatmıştır. Âşıklıkta sevgili için çekilen eziyetler, âşık için bir külfet değil, mutluluk sebebidir. Âşık sevgili için inlemeyi kendisi için bir eğlence olarak görür bu yüzden de yas tutmaz. Böyle olması onun riyasız bir âşık olduğunu gösterir. Bülbül de âşığı temsil ettiği için o da riyâsızdır ve gül için inlemesi onun için bir safâdır.

2. beyitte bülbülün sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar güle vâsıl olmak için dua ettiğini söylemektedir. Âşığın da duası sevgilisine kavuşmaktır. O da bülbül gibi sabahtan akşama, akşamdan sabaha "vird ü dua" hâindedir. Bülbülün şakıması burada dua olarak düşünülmüştür.

3. beyitte âşık, hâl dili ile sevgilisinin gonca ağzından haber almıştır. Divan şiirinde varlıkların yüz hatları ve hareketleri, varlıklar ile mekânın iç dünyasını yansıtan dış görünümü hâl dili olarak adlandırılır. Bu adlandırmada (bilinçli-bilinçsiz) anlamlı yüz ve beden hareketleri çok etkili (divan şairinin söylemiyle ma'nîdâr) olur. Beden dilinin daha kapsamlı şekli sayılabilecek hâl dilinde varlık, madde ve tabiatın dışarıya verdiği görünüm, bu görünümün zihinde uyandırdığı yorum ve izlenim çok önemlidir. Bu izlenim ve yorumda kişinin yüz rengi ve hatları, duruşu, göz ifadesi: canlı, ölü ya da süzgün bakış, giyim-kuşamı içinde bulunduğu durumu (hâlini) açığa vuran birer ipucu olarak değerlendirilir. Bu ipuçlarından hareketle kişinin duygu ve düşüncesi, sevinci ve kederi, huzuru ve huzursuzluğu, dinçliği ve yorgunluğu, zenginlik ve yoksulluğu, bir olay ve durumla ilgili eğilimi hakkında yorum yapıp yargıya varılabilir (Zavotcu, 2007: 139). Âşığın hâl dili ile haber aldım demesi âşığın hâline gönderme yapmak içindir. Divan şiirinde âşık iki büklüm, bağı yaralı, yakası yırtık ve perişan bir haldedir. Ağlamaktan kızarmış gözleri gülün kırmızılığını çağrıştırır. Sevgilinin gonca ağzı da yine güle gönderme yapmak için kullanılmıştır. Beytin ikinci mısra'ında "gül yüzine" ifadesini kullanmış, sevgilinin yüzünü güle benzetmiş ve bülbül-gül mazmununu oluşturmuştur. "Bülbülün gıdası gül yüzüne bakmaktır" diyerek hem âşığın gıdasının sevgilinin yüzüne bakmak olduğunu hem de bülbülün gıdasının güle bakmak olduğunu kastetmiştir.

4. beyitte yine âşık ve bülbülü birlikte anlatmıştır. Hiçbir âvâzenin âşıklara ahenk olamayacağını söylemektedir. Âvâzeyi inleme, feryâd etme anlamında kullanmış, ve hiçbir inlemenin âşığın feryâdına ahenk olamayacağını söylemiştir. İkinci mısra'da bülbülün nevâsının gül meclisinde öyle nâzik olduğunu anlatmıştır. Âşık ile bülbül bu beyitte de eşdeğer görülmüş, âşığın âvâzesi bülbülün nâzik nevâsına benzetilmiştir. Bezm, içkili, eğlenceli meclis, toplantı demektir. Sevgilisi, sâkîsi, nutrîbi, gazeller okuyanı, yârânı ve içkisi, mezesiyle meclis, şairlerin en rağbet ettikleri durumlardan biridir (Pala, 2011: 71). Şair gül bahçesini gül bezmine benzetmiş, bu meclisde şarkı söyleyen bülbülün sesinin ince ve zarif olduğunu söylemiştir. Bezmde âşıklar da bülbül gibidir. Ağlayıp inlemeleri o kadar nağmelidir ki onların sesine hiçbir ses ahenk oluşturamaz.

5. beyitte Bâkî, mahlasını tevriyeli olarak kullanmıştır. "Olsa Bâkî olmasa fânî" derken hem sonsuz olmak anlamını hem de mahlasını kastetmiştir. Bu beyitte şair, eğer gül bahçesinde gül fânî olmayıp bâkî olsaydı bülbülün sadâsı öyle ağlayıp inlemeli olmazdı demiştir. Bülbülün sesindeki inlemeyi gülün geçiciliğine bağlamıştır. Aşkın bir olgunlaşma, kemale erme, sevgilide fânî olma olarak algılandığı divan şiirinde âşığın da buna uygun şekilde karşımıza çıkması tasavvuf düşüncesinin bir yansımasıdır (Gönel, 2010: 216). Fakat, Bâkî'nin şiirlerinde tasavvuf hemen hemen hiç görülmez. Burada fanilik rind bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bâkî'ye göre dünya kısa ve geçici bir hayâl âlemdir. Âşık da bu hayâl âleminin kısıtlılığı ve geçiciliği yüzünden sevgilisine doyamayacaktır. Bu yüzden inlemektedir. Bülbülün zâr ile nevâsı ise gül bahçesinin geçiciliğindedir. Bahar bitince gül bahçesi de solup kuruyacaktır. Bülbül de güle doyamayacaktır. Bâkî gazelin her beytinde bülbül ile âşığı birlikte kullanmış, onların benzerliklerini ince ve güzel hayallerle işlemiştir.

2.1.3. Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. Mecmuada 5 beyit olarak yazılmıştır. Divanında olmadığı için gazelin orijinalinin kaç beyit olduğunu kontrol edemiyoruz. Bâkî gazelinde anlatımı güzelleştirmek, gazeline renk katmak için edebî sanatlardan bolca yararlanmışır. Edebî sanatları kullanmasıyla anlatımını zenginleştirmiştir.

1. beyitte "şevk-i gülden nâle itmekdür safâsı bülbülün" ibaresiyle hüsn-i ta'lil sanatı yapılmıştır. Bülbülün inlemesinin nedeninin gülün şevkinden olduğunu ve bunun bülbül için safâ olduğunu söylemiştir. "Safâ, yas" kelimeleriyle tezat sanatı yapılmıştır. Bir cümle, mısra, beyit veya paragrafta aralarında anlamca karşıtlık bulunan iki sözcüğün birlikte kullanılmasıyla oluşan zıtlık, metnin düşünce evreninde bir çatışmanın, uzlaşmazlığın veya ikilemin yer aldığını gösterirken aynı zamanda karşıt iki gerçek veya tezin birbirini açıklamasına yarar (Kıran, 2013: 433). Beyitte geçen "bî-riyâ âşık durur" ifadesini, yani âşıkların ikiyüzlü olmadığını, bülbülün inlemekten zevk almasıyla, yası olmamasıyla açıklamıştır. Böylelikle kullandığı tezat sanatı, beyitteki ifadeleri açıklamaya da yardımcı olmuştur. "Bülbül, gül" kelimeleri ile tenasüp sanatı yapılmıştır.

2. beyitte "subh,şâm" kelimeleriyle tezat sanatı yapılmıştır. "Subhdan şâma irince şâmdan tâ subha dek" mısra'ıyla tekrar sanatı yapılmıştır. Tekrar sanatı, söze güç kazandırmak için şiirdeki bazı kelimelerin yinelenmesinden oluşan bir sanattır. Şiire süreğenliği vermektedir. "Bülbül, gül" kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır.

3. beyitte "gonca ağzından" ifadesiyle teşbih-i beliğ sanatı yapılmıştır. "Ağız, zeban" kelimeleri birbiriyle ilgili olduğundan tenasüp sanatı yapılmıştır. "Gül yüzine" ifadesiyle teşbih-i beliğ sanatı yapılmıştır. "Gül, bülbül" kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır.

4. beyitte "âvâze, aheng, nevâ" kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır. "Bezm-i gül" ifadesiyle teşhis sanatı yapılmıştır. "Öyle nazükdür nevâsı bülbülün" ibaresiyle teşhis sanatı yapılmıştır. "Gül, bülbül" kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır.

5. beyitte "Bâkî" kelimesinde tevriye sanatı yapılmıştır. "Gülşen, gül, bülbül" kelimeleri arasında tenasüp sanatı vardır. "Bâkî, fânî" kelimeleriyle tezat sanatı yapılmıştır. "Gül, gülşen" kelimeleri aynı kökten geldikleri için iştikak sanatı yapılmıştır.

Gül ve bülbül kelimelerinin sürekli tekrarlanması şiirdeki ahengi artırmıştır. Kelimelerdeki -l sesi ile aliterasyon, -ü sesi ile asonans sanatı yapılmıştır. "Bülbülün" redifiyle ve gül kelimesinin sık kullanılmasıyla tekrar sanatı yapılmıştır. Böylece şiirin ritim ve ahengi artırılmıştır. Erol, şiirde dilin ses yönünü ilgilendiren kafiye, redif, aliterasyon, ve asonans gibi dilsel göstergenin gösteren kısmı ile ilgili sanatların, bir

yandan anlatıma güç ve güzellik kazandırma amacına hizmet ederken diğer yandan estetik bir haz yaratarak anlamayı kolaylaştırdığını ve duygu değerinin artmasına katkı sağladığını söylemektedir (Erol, 2014: 406). Bülbül âşığı, gül maşûğu temsil ettiği için şiirde teşhis sanatı çok kullanılmıştır. Gazelde tezat sanatından da sıkça faydalanılmıştır. Böylelikle karşıt kavramlardan faydalanarak güçlü ve etkileyici bir anlatım yoluna gidilmiştir. Zira Doğan Aksan, karşıt kavramların, olayların ve durumların bir araya getirilmesiyle şiirde güçlü ve etkileyici bir anlatım sağlanabileceği görüşündedir (Aksan, 1999: 113).

2.2.ULVÎ

-185-

Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün

- 1 Kaşuñ ğamıyla kıaddini şol kim kemān ider
Āh oqlarına kıalb-i 'adūyı nişān ider
- 2 Kūyuñda cān viren bugūn ey şūh-ı şīve-kār
Gūlzār-ı hūldı kendūye yarın mekān ider
- 3 Bir nāle irdi sem'ūme ğūşende diñledūm
Yār oldu hāre ğūl diyū bülbül fiĝān ider
- 4 Öpüp lebin miyānını kıuçmaķ olurdı āh
Şemşīr-i yār arada yok yire kıan ider
- 5 Şabrum dūkenmesūn der iken gitdi naķd-i cān
'Ulvī ne çāre az tama' çok ziyān ider

2.2.1. Dil

2.2.1.1. Ses

2.2.1.1.1. Vezin

Ulvî'nin gazeli 5 beyitten oluşmaktadır. Gazel muzâri' bahrinin "Mef'ülü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 6 imale vardır.

Gazeldeki imaleler: 1b oğlarına, 'adūyl, 2b yarın, 4a öpüp, 4b arada, yire. Yār kelimesinde med yapılmıştır.

2.2.1.1.2.Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. "İder" kelimeleri gazelin redifini oluşturmuştur. Kâfiye-i mürdefe(ân) kullanılmıştır.

2.2.1.1.3.Ahenk Unsurları

'Ulvî'nin gazelinde kafiye ve rediflerde ahenk oluşturulmuştur. Gazelde fiil kökenli redif kullanılarak vurgu dize sonuna verilmiştir. Nişân etmek, mekân etmek, figân etmek, kan etmek, ziyân etmek gibi birleşik filler kullanılarak şiirde kelime uyumu yakalanmıştır. Kelime uyumuyla şiirin ritim ve ahengi artırılmıştır.

1.beyitte -a sesiyle asonans, -k sesiyle aliterasyon yapılmıştır. Ses tekrarlarıyla müzikalite ve ritim sağlanmıştır. 3.beyitte gül, gülşen, nâle, bülbül, dinledüm, oldu kelimelerindeki -l sesiyle aliterasyon yapılmıştır. "Gül, bülbül, gülşen" kelimelerinin hem anlamca uyumundan hem de ses uyumundan faydalanılmıştır. Şiirdeki iç ahenk yakalanmaya çalışılmıştır.

Gazelde Türkçe kelimeler bolca kullanılmıştır. Bu kelimelerin çoğunluğu fiillerden oluşmaktadır. 'Ulvî bu kelimeleri şiirine ustalıkla yerleştirmiştir. Şiirdeki fiiller, ahengin azalmaması için vezindeki durak yerlerine yerleştirilmiştir. Böylelikle şiir okunurken şiirin vurgu ve ritmi artırılmıştır.

2.2.1.2.Kelime

Gazelde 29 Türkçe, 18 Farsça, 11 Arapça olmak üzere toplam 58 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler kelime türüne göre incelendiğinde en çok kullanılan kelime türü isimdir. Şiirde 36 isim kullanılmıştır. Bu isimler yapılarına göre; 31 basit isim, 3 türemiş isimden oluşmaktadır. Varlıklara verilişlerine göre; 33 cins isim, 1 özel isim kullanılmıştır.. Özel isim şairin mahlasıdır. Varlıkların sayılarına göre; 31 tekil isim, 1 çoğul isim, 2 topluluk ismi kullanılmıştır. Varlıkların oluşlarına göre; 8 soyut isim, 26 somut isim bulunmaktadır.

Gazelde 12 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller yapılarına göre; 6 basit fiil, 6 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiiller, "kemân ider, nişân ider, mekân ider, figân ider, kan ider, ziyân ider" yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiillerdir. Anlamalarına göre; 11 olumlu, 1 olumsuz fiil kullanılmıştır. Fiil çekimlerine göre; 6 geniş zaman kipi, 5 geçmiş zaman kipi, 1 istek kipi kullanılmıştır.

Gazelde 2 sıfat kullanılmıştır. Yapısına göre; 1 türemiş sıfat "şûh-ı şîve-kâr", 1 basit sıfat "ne çâre" kullanılmıştır. Anlamına göre; "şûh-ı şîve-kâr" niteleme sıfatı, "ne çâre" soru sıfatıdır. "Kendüyi" dönüşlülük zamiri ve "şol" işaret zamiri kullanılmıştır. 3 zaman zarfı kullanılmıştır. Zarflar yapısına göre basittir. Gazelde 1 sıfat fiil, 1 isim fiil, 3 zarf fiil kullanılmıştır. Farsça sentaks yapısına göre kullanılan "kim" bağlaç olarak kullanılmıştır. Ünlem olarak "ey" kullanılmıştır.

2.2.1.3.Kelime Grubu

Gazelde 12 Türkçe, 5 Farsça olmak üzere 17 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça olan kelime grupları; 1 sıfat tamlaması grubu, 4 isim tamlaması grubudur. Türkçe kelime grupları ise 2 belirtili isim tamlaması grubu, 1 belirtisiz isim tamlaması grubu, 6 birleşik fiil grubu, 1 sıfat fiil grubu, 1 isim fiil grubu, 3 zarf fiil grubu, 1 atasözü grubu, 1 edat grubu ve 1 ünlem grubundan oluşmaktadır.

2.2.1.4.Cümle

Gazel 9 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre olumlu cümlelerdir. Yüklemelerine göre cümlelerin hepsi fiil cümlesidir. Şair fiil kökenli redif kullandığı için beyitler kurallı cümleler gibi görünse de öge dizilişine göre devrik cümlelerdir. Yapısına göre; 3 basit cümle, 5 birleşik cümle, 1 sıralı cümleden oluşmaktadır. Birleşik cümleler; 4 girişik birleşik cümle, 1 ki'li birleşik cümleden oluşmaktadır.

2.2.2.Muhteva

'Ulvi'nin "ider" redifli gazeli, divan edebiyatı kelime kullanımı göz önünde bulundurulduğunda, klasik mazmunlarla oluşturulmuştur. "Ah oku, kadd, sevgilinin kûyu, gülzâr, gül, hâr, bülbül, şemşîr-i yâr," gibi mazmunlar, divan şiirinde sıkça kullanılan mazmunlardandır. Bu mazmunları sade bir dille şiirine yerleştirmiştir. Birleşik fiillerle oluşturduğu rediflerle cümleler kurmuştur. Böylelikle muhtevayı daha

açık hale getirmiştir. Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*'da 'Ulvî için "...durûb-ı emsal bulmada peyrev-i Necâtî ve mazmûn-ı belâgat-nümûn ile mânend-i Zâtî ve edâ-yı nâzûk ile misâl-i Hayâlî ve selâset-i elfâz ile reşk-i Hilâlî geçinürse yiridür." diyerek 'Ulvî'yi atasözlerini kullanmada Necatî'nin takipçisi sayar. Aynı zamanda mazmun kullanmada Zâtî, zarif anlatımda Hayâlî, kelimelerin açıklığı ve akıcılığında ise Hilâlî takipçisi olduğunu söyler (Solmaz, 2005: 429). 'Ulvî, mecmuada geçen bir şiirinde atasözü kullanımında Necâtî tarzını benimsediğini kendisi de dile getirmiştir:

Nazm-ı 'Ulvîye n'ola dirsem Necâtî tarzıdır

Besler oldı bıkır ma'nîler bulup nice meşel (Gazel 219/5)

Mecmuada Ulvî'nin kullandığı atasözleri "az tama' çok ziyân eder", "hayr işi te'hîr etti", "uyumaz kanı mazlumun", "er ölür adı kalır". İncelediğimiz gazelde, "'Ulvî ne çâre az tama' çok ziyân eder" dizesinde kullanılan "az tama' çok ziyân getirir" atasözü günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir. Ulvî'nin üslubunu incelerken, belirgin özelliği olan mesel kullanımına dikkat çeken bir şiir seçmemizin üslubunu anlamamıza yardımcı olduğu düşüncesindeyiz.

1.beyitte sevgilinin kaşının gamıyla boynu eğilmiş birini tasvir etmiştir. Kemân(yay), eğikliğiyle kaşa ve eğilmiş birine benzetilmiştir. İkinci dizede ise, ah oklarını düşmanın kalbine nişan aldığından bahsetmiştir. "Âh" kelimesi yazımı itibarıyla "اھ" oka benzetilmiştir.

2.beyitte bugün sevgilinin kûyunda can verenin, yarın gülzâr-ı huldı kendine mekan edeceğinden söz edilmiştir. Bu beyitte âşığın çektiği cefaların mükâfatı olacağı söylenmiştir.

3.beyitte gül bahçesinde kulağına gelen sesin, gülün dikene yar olmasından dolayı inleyen bülbülün feryatları olduğundan bahsetmiştir. Bülbül, ağlayıp inlemesi, güle kavuşamamasıyla divan şiirinde sıkça kullanılan bir mazmundur.

4.beyitte ise, sevgiliyi öpüp kuçaklamaya yârin belindeki kılıcın engel olduğunu söylemektedir.

5.beyit atasözüyle zenginleştirilmiştir. 'Ulvî, sevgilinin tüm cefalarına ve ona kavuşamamaya sabr etmiş, sabrı tükenmesin derken canını kaybetmiştir. "Az tama' çok ziyân ider" atasözünü beytinde kullanarak anlatımını güçlendirmiştir.

2.2.3.Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. ‘Ulvi gazelinde edebî sanatları uygun bir şekilde yerleştirmiştir. Edebî sanatları kullanarak anlatımını zenginleştirmiştir. 1.beyitte "keman, ok, nişân" kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır. Boynun eğikliğini yaya benzetmiştir. Benzetme yönü ve benzetme edatını kullanmadığı için teşbih-i belîğ sanatı yapılmıştır. 2.beyitte "ey şûh-ı şîve-kâr" diyerek nidâ sanatı kullanılmıştır. 3.beyitte teşhis sanatı kullanılmıştır. Gül, hâr(diken)e yâr oldu derken gül ve diken kişileştirilmiştir. 4.beyitte "şemşîr-i yâr" tamlamasında kapalı istiare yapılmıştır. ‘Ulvi, divanının mukaddimesinde sözün istiareli olması gerektiğini belirtmiştir. İsmail Çetin, ‘Ulvî'nin divanının incelemesinde ‘Ulvî'nin istiareyi kullanmada gayet mahir olduğunu söylemiştir (Çetin, 1993: IX). 5.beyitte "az tama' çok ziyân ider" atasözü kullanılarak irsal-i mesel sanatı yapılmıştır.

2.3.RAHMÎ

-305-

Mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/mefâ‘îlün

- 1 Debistân-ı fenâda okudum ‘aşkuñ kitâbın ben
Ferîd oldum bu fenn içre bulup her faşl u bâbın ben
- 2 Baña bir cām içürdi bezm-i gamda sâķî-i devrân
Ķıyâs itdüm kıbâb-ı çarĶa anuñ her Ķabâbın ben
- 3 Rumûz-ı mes’ele âmûz-ı ‘aşķ iken ezel Mecnûn
Anuñla baĶş idüp ilzâm iden Ķâzır cevâbın ben
- 4 Sipihrûñ kâsesi pür ola baĶş olursa cür‘amdan
Şu denlü sâķıyâ nüş eyledüm ‘aşkuñ şarâbın ben
- 5 Seg-i kūyı gibi yârûñ yüz urdum âsitânına
Bugün akrân içinde RaĶmî-i ‘âlî-cenâbın ben

2.3.1. Dil

2.3.1.1. Ses

2.3.1.1.1. Vezin

"Ben" redifli gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Gazel hezec bahrinin "Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 22 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 1a debistân-ı, fenâda, okudum, 1b içre, 2a başa, câm içürdi, gamda, sâki-i, 2b kıbâb-ı, 3a rumûz-ı, mes'ele, 'aşk iken, 3b anuñla, 4a kâsesi, 4b denlü, 5a seg-i, kûyı, gibi, 5b içinde, Raḥmî-i.

2.3.1.1.2.Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. "Ben" kelimesi ile redif yapılmış ve kâfiye-i mü'essese(âbın) kullanılmıştır.

2.3.1.1.3.Ahenk Unsurları

Gazeldeki kafiye ve rediflerle ahenk oluşturulmuştur. Zamir kökenli bir redif kullanılarak şiirdeki vurgu dize sonunda artırılmıştır. "Ferîd oldum, okudum, kıyâs itdüm, nûş eyledüm, yüz urdum" gibi birinci tekil şahıs ekleriyle çekimlenen fiillerle şiirde kelime uyumu sağlanmıştır.

Şiirde -a ve -u sesleriyle asonans, -n sesiyle aliterasyon yapılmıştır. Ses tekrarları şiirin müzikalitesini ve ritmini artırmıştır. 'Aşkuñ kitabın(ı), her fasl u bâbın(ı), anuñ her habâbın(ı), 'aşkuñ şarâbın(ı) gibi tamlanan ekindeki -ı sesinin düşürülmesiyle, hâzır cevâbın(m), Raḥmî-i âlî-cenâbın(m) gibi iyelik ekindeki -m sesinin değiştirilmesiyle kafiye oluşturulmuş, bu sayede şiirin vurgu ve ahengi sağlanmıştır. Gazelde dizeler devrik cümlelerden oluşmaktadır. Bu durum ahengi artırır unsurlardandır.

2.3.1.2.Kelime

Gazelde 26 Türkçe, 14 Farsça, 27 Arapça olmak üzere toplam 67 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler kelime türüne göre incelenildiğinde en çok kullanılan kelime türü isimdir. Şiirde toplam 36 isim kullanılmıştır. Bu isimler yapılarına göre; 35 basit isim, 1 birleşik isimden oluşmaktadır. Birleşik isim "hazırcevap" kelimesidir. Varlıklara verilmesine göre; 34 cins isim, 2 özel isimden oluşmaktadır. Özel isimler

Mecnun ve Rahmî kelimeleridir. Varlıkların sayılarına göre 33 tekil isim, 2 çoğul isim, 1 topluluk ismi kullanılmıştır. Varlıkların oluşuna göre; 32 somut isim, 4 soyut isim kullanılmıştır.

Gazelde 9 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller yapılarına göre; 2 basit fiil, 7 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiiller, yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiillerdir. Anlamalarına göre olumlu fiillerdir. Fiil çekimlerine göre 6 geçmiş zaman kipi kullanılmıştır. Ek fiil olarak "iken" kullanılmıştır. Şiirde 2 sıfat fiil, 3 zarf fiil bulunmaktadır.

Gazelde 6 sıfat kullanılmıştır. Yapılarına göre; 5 basit sıfat, 1 türemiş sıfat bulunmaktadır. Anlamalarına göre; 1 niteleme sıfatı, 5 belirtme sıfatı kullanılmıştır. Belirtme sıfatlarından "bu fenn, şu denlü" işaret sıfatı, "bir câm" sayı sıfatı, "her fasl u bâb, her habâb" belirsizlik sıfatıdır. Gazelde 4 zamir bulunmaktadır. Bu zamirler yapısına göre basittir. Anlamına göre; 2 işaret zamiri, 2 kişi zamiri bulunmaktadır. Gazelde 1 zaman zarfı kullanılmıştır. "Anuñla, gibi" edat, "fasl u bâb" bağlaç, "sakıyâ" ünlem olarak kullanılmıştır.

2.3.1.3.Kelime Grubu

Gazelde 22 Türkçe, 10 Farsça olmak üzere 32 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça olan kelime grupları; 7 isim tamlaması grubu, 1 sıfat tamlaması grubu, 1 bağlaç grubu, 1 ünlem grubudur. Türkçe kelime grupları; 5 isim tamlaması grubu, 4 sıfat tamlaması grubu, 7 birleşik fiil grubu, 2 sıfat fiil grubu, 3 zarf fiil grubu, 2 edat grubundan oluşmaktadır.

2.3.1.4.Cümle

Gazel 9 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre; 8 olumlu cümle, 1 ünlem cümlesinden oluşmaktadır. Yüklemelerine göre; 2 isim cümlesi, 7 fiil cümlesi kullanılmıştır. Şiirde zamir kökenli bir redif kullanıldığı için öge dizilişine göre cümleler devriktir. Yapısına göre; 6 basit cümle, 3 birleşik cümle kullanılmıştır. Birleşik cümleler; 2 girişik birleşik cümle, 1 şart birleşik cümleden oluşmaktadır.

2.3.2.Muhteva

"Ben" redifli gazel, Rahmî'nin yayımlanan divanında bulunmayan bir gazelidir. Rahmî, gazelinin her bir beytinde kendini övmüştür. Mustafa Erdoğan, Rahmî Divanı'nın inceleme bölümünde Rahmî'nin şiirlerinin âşıkâne olduğunu, gazellerinin çok büyük bir kısmında (%76,94) aşk konusunu işlediğini söylemiştir (Erdoğan, 2011: 83). Divanda olmayan bu gazelde, kendine övgü söz konusudur. Kendini överken bu övgüyü yine aşk üzerinden yapmıştır. Gazelin genelinde aşk ve âşıklık konusunda üstün olduğundan bahsetmektedir.

1.beyitte aşkın kitabını "fenâ" okulunda okuduğundan söz etmektedir. Fenâ, kelime anlamı olarak "yok olma, yokluk, geçip gitme" anlamındadır. Tasavvufta ise, kulun insan olarak taşıdığı sıfatları terkederek, fenaya ermesi, tam hale gelip olgunlaşması demektir. İnsandan giden kötü sıfatların ve ahlâkın yerini, Allah'ta mükemmel olarak bulunun ilâhî sıfatlar veya ilâhî huylar alır (Cebecioğlu, 2005: 81). Aşkın kitabını, "debistân-ı fenâ"da okudum diyerek aşkı çok iyi bildiğini söylemektedir. Bu fenn içinde eşsiz olduğunu belirterek kendini övmüştür.

2.beyitte "bezm-i gam"da "devrân-ı sâkî"nin ona bir kadeh içirdiğini anlatmaktadır. İçtiği kadehin su damlacıklarını, çarhın kubbelerine benzetir. Böylelikle feleğin kubbelerini kıyas etmiştir. Felek, kelime anlamı olarak gökyüzü demektir. Divan şiirinde felek, genellikle âşıkların kötü talihlerinin müsebbibi olarak suçlanır. Şair, bu beytinde feleği kıyâs edebilecek kadar iyi bildiğini söylemektedir.

3.beyitte şair, Mecnûnla "ilzâm eden" bir hazırcevap olduğunu söyler. Mecnûn, Leylâ'ya olan aşkıdan çöllere düşmesiyle meşhûr bir âşıktır. Rahmî, âşıklıkta Mecnûn'u susturabilecek kadar iyi bir âşık olduğunu savunmaktadır.

4.beyitte de Rahmî, yine aşkının büyüklüğünden bahsetmektedir. Aşkın şarabından öylesine çok içmiştir ki bir yudumu bahşedilse "sipihrûn kâsesi"nin dolup taşacağını söyler. Rahmî bu beyitte gökyüzüne meydan okumaktadır.

5.beyitte kendisini yârin âsitânına yüz vuran "seg-i kûy"a benzetmektedir. Âşıklar kendilerini sevgilinin mahallesinden ayrılmayan, ona gözcülük eden bir köpeğe benzetirler. Rahmî, mahlasının geçtiği son dizede ise, akrânları içerisinde şerefli, haysiyetli, iyilik sever ve cömert olduğunu söylemektedir.

2.3.3.Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. Mecmuada 5 beyit olarak yazılmıştır. Divanda olmadığı için gazelin orijinalinin kaç beyit olduğunu kontrol edemiyoruz. Rahmî, kendini övdüğü gazelinin genelinde mübalağa sanatını kullanmıştır. 1.beyitte "debistân, kitâb, fenn, fasl, bâb" kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır. 2.beyitte "câm" kelimesinde mecaz-ı mürsel sanatı kullanılmıştır. 3.beyitte Mecnun hatırlatılarak telmih sanatı yapılmıştır. 4.beyitte "sâkıyâ" ünlemiyle nida sanatı yapılmıştır. 5.beyitte "Seg-i kûyî gibi yârüñ yüz urdum âsitânına" dizesinde teşbih sanatı yapılmıştır. "Yüz urmak" birleşik fiiliyle de tezat sanatı yapılmıştır.

2.4.NEV'Î

-351-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îün

- 1 Maḥabbetden ğaraḏ şanmañ ki Ḳays u Vâmîḳ olmaḳdur
Hüner bir ḫâlet ile vaşl-ı yâre lâyıḳ olmaḳdur
- 2 Tamâm oldı güzellik şanma Şîrîn ile Leylâ'da
Nice Leylâ bulunur erlik ammâ 'âşîḳ olmaḳdur
- 3 Çeküp Mañşür'ı dâra itdiler ḫâkisterin ber-bâd
Hüner akrân içinde her cihetden fâ'îḳ olmaḳdur
- 4 Bilinmez derdi çokdur mübtelâ-yı miḫnet-i 'aşḳuñ
Şifâ-sâz olmada ḫikmet ṭabîbüm ḫâzîḳ olmaḳdur
- 5 Bize Nev'î gerekmez zümre-i ḳâlüñ ḫayâlâtı
Ġaraḏ şi'ri ḳişinüñ ḫasb-i ḫâlin nâtîḳ olmaḳdur

2.4.1. Dil

2.4.1.1. Ses

2.4.1.1.1. Vezin

"Olmakdur" redifli gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Gazel hezec bahrinin "Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 17 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 1a Kays u, 1b hâlet ile, 2a oldı, Şîrîn ile, 2b bulunur, 3a dâra, 4a mübtelâ-yı, mihnet-i, 4b olmada, 5a bize, Nev 'i, zümre-i, 5b ş'i'ri, kişinüñ.

2.4.1.1.2.Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. "Olmakdur" kelimesi ile redif yapılmış ve kâfiye-i mücerrede(ık) kullanılmıştır.

2.4.1.1.3.Ahenk Unsurları

Gazelde kafiye, redif, asonans ve aliterasyonlarla ahenk oluşturulmuştur. "Vâmık olmakdur, lâyıık olmakdur, âşık olmakdur, fâ'ik olmakdur, hâzik olmakdur, nâtık olmakdur" gibi bildirme ekleriyle(+DIr) oluşturulmuş kelime gruplarının tekrarı şiirde ahenk oluşturmuştur. 1.beyitte yer alan "Hüner bir hâlet ile vasl-ı yâre lâyıık olmakdur" dizesi ile 3.beyitte yer alan " Hüner akrân içinde her cihetden fâ'ik olmakdur" dizesi arasındaki kelimelerin uyumu ve tekrarıyla şiirin ritmi artırılmıştır. 1. ve 2. beyitte -a sesiyle asonans, -l sesiyle aliterasyon yapılmıştır. Ses tekrarları şiire müzikalite ve ritim sağlamıştır.

2.4.1.2.Kelime

Gazelde 20 Türkçe, 9 Farsça, 29 Arapça olmak üzere toplam 58 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler kelime türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan kelime türünün isim olduğu görülür. Şiirde 41 isim kullanılmıştır. Bu isimler yapılarına göre 2 türemiş isim, 39 basit isimden oluşmaktadır. Varlıklara verilmesine göre, 6 özel isim, 35 cins isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 38 tekil isim, 2 çoğul isim, 1 topluluk ismi kullanılmıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 16 soyut isim, 25 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde 13 fiil kullanılmıştır. Fiiller yapılarına göre incelendiğinde, 6 basit fiil, 1 türemiş fiil, 6 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiiller, "lâyık olmakdur, âşık olmakdur, fâ'ik olmakdur, hâzık olmakdur, nâtık olmakdur, tamam oldı" yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiillerdir. Şiirde anlamlarına göre, 12 olumlu fiil, 3 olumsuz fiil bulunmaktadır. Fiil çekimlerine göre, 2 geçmiş zaman kipi, 3 şimdiki zaman kipi, 2 şart kipi bulunmaktadır.

Gazelde 5 sıfat kullanılmıştır. Sıfatlar yapılarına göre, 3 basit sıfat, 1 türemiş sıfat, 1 birleşik sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre, 1 niteleme sıfatı, 1 işaret sıfatı, 2 belirsizlik sıfatı, 1 adlaşmış sıfat bulunmaktadır. Gazelde 1 kişi zamiri "biz" bulunmaktadır. 1 isim fiil, 1 zarf fiil, 1 bağlaç ve 1 edat kullanılmıştır.. Zarf ve ünlem ise kullanılmamıştır.

2.4.1.3.Kelime Grubu

Gazelde 17 Türkçe, 4 Farsça olmak üzere toplam 21 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça olan kelime grupları isim tamlamasıdır. Türkçe olan kelime grupları ise 2 isim tamlaması grubu, 5 sıfat tamlaması grubu, 6 birleşik fiil grubu, 1 isim fiil grubu, 1 zarf fiil grubu ve 1 edat grubundan oluşmaktadır.

2.4.1.4.Cümle

Gazel 10 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre; 2 olumlu cümle, 8 olumsuz cümleden oluşmaktadır. Soru ve ünlem cümlesi bulunmamaktadır. Yüklemine göre; 8 isim cümlesi, 2 fiil cümlesinden oluşmaktadır. Gazelde birleşik fiiller mastar(-mAk) eki ve bildirme(+DIr) eki olarak isim cümlesi oluşturmuşlardır. Öge dizilişine göre cümlelerin hepsi devrik cümlelerdir. Yapısına göre ise 3 basit cümle, 6 birleşik cümle, 1 bağlı cümle bulunmaktadır. Birleşik cümleler; 4 girişik birleşik cümle, 1 şart birleşik cümle, 1 ki'li birleşik cümleden oluşmaktadır.

2.4.2.Muhteva

Nev'î'nin "olmakdur" redifli gazelinde birleşik fiiller bolca kullanılmıştır. "Lâyık olmak, âşık olmak, fâ'ik olmak, hâzık olmak, nâtık olmak" birleşik fiilleriyle beyitlerin anlam dünyası oluşturulmuştur.

1.beyitte Kays ve Vâmık hatırlatılarak sevginin amacının onlara benzemek değil, sevgiliye kavuşmaya lâyık olmak olduğu söylenmektedir. Kays bilinen adıyla Mecnûn, sevgilisinin aşkından çöllere düşmesiyle ünlüdür. Vâmık ise, sevgilisine kavuşmak için birçok tehlikelerle dolu yolları aşmasıyla ünlüdür. Şair maarifetin Kays veya Vâmık'a benzemek değil, sevgiliye kavuşmaya lâyık olmak gerektiğini söyler. Çünkü amaç, başka âşıklara benzemek değil sevgiliye kavuşmak, onun sevgisine ulaşmaktır. Klasik Türk şiirinde "müddeî" olarak anılan tipler vardır. Müddeî, ideal insan tipinin sahip olduğu özellikleri taşıdığı ileri süren fakat bunların hiç birisini taşımayan kimsedir. Rakip, zahid, vaiz, sofı ve hoca gibi olumsuz tiplerin tamamı aynı zamanda müddeî tiplerdir. Klasik Türk şiirinde rakip, zahid, vaiz, sofı ve hoca gibi olumsuz tiplerin tamamı aynı zamanda müddeî tiplerdir. Şair bu beytinde müddeî olma, taklitçi olma, kendine özgü bir hâlin olsun demek istiyor.

2.beyitte güzelliğin Şîrîn ve Leylâ'da tam olmadığını, Leylâ gibilerin çok olduğunu ama ondaki güzelliği görmek için âşık olmak gerektiğini söylemektedir. *Mesnevî*'de geçen bir hikayede, padişahın biri Mecnûn'u aşkıdan çöllere düşüren Leylâ'yı merak eder. Leylâ'yı bulup getirmelerini emreder. Leylâ'yı getirdiklerinde padişah şaşırır. Leylâ, kara kuru, sıradan bir kızcağızdır. Leylâ'ya fevkalade bir güzelliği olmadığını, nasıl olur da Mecnûn'un onun aşkıdan çöllere düştüğünü sorar. Leylâ da ondaki güzelliği görebilmesi için Mecnûn'un gözüyle ona bakması gerektiğini söyler (Mesnevî, 1963: I-23). Nev'î, Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sindeki bu hikayeye gönderme yaparak, sevgilinin güzelliğinin âşığın bakışıyla ilgili olduğunu vurgulamıştır.

3.beyitte Hallâc-ı Mansûr'un dâr ağacında asılması hatırlatılmış, hünerin akran içinde seçkin ve üstün olmak olduğu söylenmiştir. Hallâc-ı Mansûr, edebiyatımızda sıkça anılan ünlü bir sufüdür. Tasavvuf yolunda ilerleyince fenâfillâh mertebesine ulaşmış ve "Ene'l-Hakk" (Ben Hakkım) demiştir. Bağdat'ın meşhur sîmaları ve seçkinleri arasında dostları olduğu gibi muhâlifleri de vardı. Bu sözün bâtinî mânâsını değil de zâhirî mânâsını ele alanlar onu münkir kabul ettiler. Hallâc-ı Mansûr'u hapse attırdılar. Hapiste "*Tavâsî*" adlı tasavvufî bir eser yazdı. Bu sırada Karmatîler Kâ'be'yi tahrip etmişlerdi. Mahkemede bu olaya Hallâc'ın eserinin sebep olduğu gösterildi ve Hallâc-ı Mansûr dâr ağacında asıldı (Pala, 2011: 185). Nev'î bu olaya telmih yaparak hünerin akran içinde seçkin olmak olduğunu söylemektedir. Aynı zamanda Mansûr'ı gerçek âşığa örnek olarak vermektedir.

4.beyitte aşkın eziyetlerinin mübtelâsı olanların dertlerinin çok olacağını söylemektedir. Âşığın hikmeti aşk yolunda zahmet ve sıkıntı çekmesindedir.Tabîbin şifâ vermesindeki hikmetin ise usta olmasından kaynaklandığını söylemektedir. Usta bir tabîbin âşığın derdini görüp anlaması gerekir. aşığın derdini görüp anlayandır.

5.beyitte Nev'î, kalem zümresinin hayallerinin gerekmediğini, çünkü şiir yazmaktaki amacın kişinin derdini anlatması olduğunu söylemektedir. 1.beyitte hâl ehlinden bahseden şair, bu beyitte kâl ehlinden bahsetmektedir. Önemli olanın hâl ehli olabilmek olduğunu söylemektedir.

2.4.3.Sanat

Üslup incelemesini yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. Nev'î gazelinde "Vâmık, Kays, Leylâ, Şîrîn, Mansûr" gibi kişilere göndermeler yaparak telmih sanatından bolca faydalanmıştır. 1.beyitte Kays ve Vâmık ile telmih sanatı yapılmıştır. 2.beyitte Şîrîn ve Leylâ ile telmih sanatı yapılmıştır. 3.beyitte Mansûr ile telmih sanatı yapılmıştır. 4.beyitte "derd, şifâ-sâz, hikmet, tabîb" gibi kelimelerle tenasüp sanatı yapılmıştır. 5.beyitteki şairin mahlasında tevriye sanatı kullanılmıştır. Şair, beyitte hem mahlasını geçirmiş hem de sözün "yeni" mânâsını kastetmiştir.

2.5.EMRÎ

-257-

Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün

- 1 N'ola ey sîm-beden gönölüne eşk itse eşer
Bir gümiş akça durur taşta urursañ da geçer
- 2 Umaram tîgüñi bir kez dahı sînemde görem
Bu meşeldür ki şu aқduğı yire yine aқar
- 3 Dūd-ı āhumla meh-i nev nice қarardı göre
Ele āyîne al eyle ḥam-ı ebrūña nazar
- 4 Leb ü ruḥsāruña kim beñzede goncayla güli
Birinüñ kulağı berg ü birinüñ ağızı қоқar

- 5 Hiç añar mı müjeñ tîrini Emrî dir imiş
Düstlar ol kaçşı yānuñ oķı dilden mi çıkar

2.5.1. Dil

2.5.1.1. Ses

2.5.1.1.1. Vezin

Emrî'nin gazeli 5 beyitten oluşmaktadır. Gazel remel bahrinin "Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 9 imale yapılmıştır. Gazeldeki imaleler: 1a göñline, 2b akduğı, yire, yine, 3a meh-i, karardı, 3b eyle, 4b berg ü, 5a añar.Hiç ve düslar kelimelerinde med yapılmıştır.

2.5.1.1.2.Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. Kâfiye-i mücerrede(r) kullanılmıştır. Redif kullanılmamıştır.

2.5.1.1.3.Ahenk Unsurları

Gazelde redif kullanılmamıştır. Kafiye ve ses tekrarlarıyla ahenk oluşturulmuştur. Kafiyeyi oluşturan kelimelerin çoğunluğu(geçer, akar, kokar, çıkar) Türkçe fiillerden oluşmaktadır. Emrî, şiirinde Türkçe fiilleri bolca kullanmıştır. Fiilleri seçerken ses uyumuna dikkat etmiştir. Kelimeler buldukları beyitlerin içindeki kelimelerle ses bakımından uyum içerisindedir. Bu şekilde iç ahenk artırılmıştır.

2.5.1.2.Kelime

Gazelde 39 Türkçe, 19 Farsça, 6 Arapça olmak üzere toplam 64 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler, kelime türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan kelime türünün isim olduğu görülür. Şiirde 38 isim kullanılmıştır. İsimlerin hepsi yapılarına göre basittir. Varlıklara verilmişlerine göre, 1 özel isim, 37 cins isim kullanılmıştır. Kullanılan özel isim şairin mahlasıdır. Varlıkların sayılarına göre, 37 tekil isim, 1 çoğul isim kullanılmıştır. Topluluk ismi kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 2 soyut isim, 36 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde 14 fiil kullanılmıştır. Fiiller yapılarına göre, 10 basit fiil, 1 türemiş fiil, 3 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiillerden, "nazar eyle, ağzı kokar" yardımcı fiille kurulmuştur. "Taşa urmak" birleşik fiili ise, anlamca kaynaşmış birleşik fiildir. Şiirde kullanılan fiiller, anlamlarına göre olumlu fiillerdir. Fiil çekimlerine göre; 6 geniş zaman kipi, 1 geçmiş zaman kipi, 1 şart kipi, 3 istek kipi, 2 emir kipi kullanılmıştır.

Gazelde 8 sıfat kullanılmıştır. Bu sıfatlar yapılarına göre incelendiğinde, 7 basit sıfat, 1 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre; 4 niteleme sıfatı, 4 belirtme sıfatı kullanılmıştır. Belirtme sıfatları; 2 işaret sıfatı, 2 sayı sıfatından oluşmaktadır. Gazelde 3 zarf kullanılmıştır. Bu zarflar yapısına göre basittir. Anlamlarına göre, 1 zaman zarfı, 2 miktar zarfından oluşmaktadır. Şiirde 1 zamir "birinün", 1 sıfat fiil "akduğı", 1 bağlaç "ki", 1 edat "ey sîm-beden" kullanılmıştır.

2.5.1.3.Kelime Grubu

Gazelde 17 Türkçe, 5 Farsça olmak üzere toplam 22 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça kelime grupları; 2 sıfat tamlaması grubu, 3 isim tamlaması gurubundan oluşmaktadır. Türkçe kelime grupları ise; 5 isim tamlaması grubu, 6 sıfat tamlaması grubu, 3 birleşik fiil grubu, 1 sıfat fiil grubu, 1 ünlem grubundan oluşmaktadır.

2.5.1.4.Cümle

Gazel 9 cümleden oluşmaktadır. Cümleler anlamalarına göre incelendiğinde, 7 olumlu cümle, 2 soru cümlesi ve ünlem cümlesi bulunmaktadır. "Ey sîm-beden, gözyaşı gönlünde iz bıraksa n'olur?" , "Dostlar! O kaşı yâ'nun oku gönülden hiç çıkar mı?" cümleleri hem soru cümlesi hem de ünlem cümlesi olarak kullanılmıştır. Gazeldeki cümleler, yüklemelerine göre incelendiğinde hepsi fiil cümleleridir. Öge dizilişlerine göre ise devrik cümlelerdir. Yapısına göre, 2 basit cümle, 3 birleşik cümle, 4 sıralı cümle kullanılmıştır. Birleşik cümleler; 1 girişik birleşik cümle, 1 iç içe birleşik cümle, 1 şart birleşik cümleden oluşmaktadır.

2.5.2.Muhteva

Emrî'nin üslup incelemesini yaptığımız gazelinde, atasözü yer almaktadır. "Su aktığı yere yine akar" atasözünü ustalıklı şiirine yerleştirmiştir. "Ağzı kokmak" sözü şiirde kaba durmakla birlikte, yeni bir hayaldir. Atilla Şentürk, Emrî'nin şiirlerinin son derece orijinal ve zengin hayallerle yüklü olduğunu söylemektedir. Bu yüzden bazı

kaynaklar Emrî için manalar yaratan anlamında "hallâk-ı ma'ânî" demişlerdir. Âşık Çelebi onun sanatkârlığını, şiir sanatının altın işlemler yapan ve kılı kırk yaran ustası olarak tarif eder. Emrî'nin belki de en dikkat çekici özelliği devrin gündelik hayatından bazı sahneleri, âdet ve gelenekleri ustalıklı şiirinde kullanmasıdır (Şentürk, 2011: 344). "Ağzı kokmak" gibi gündelik hayatta bile kabaca sayılabilecek bir sözü şiirinde "gonca" mazmunuyla bir araya getirmiştir.

1.beyitte gümüş bedenli sevgiliye seslenerek gözyaşının iz bırakmasında bir sorun olmadığını, bir gümüş akçe olduğunu, taşa vursa da geçeceğini söylemektedir. Gümüş ve altının değerinin ölçülmesinde mihenk taşı kullanılmaktadır. "Taşa urursan da geçer" derken mihenk taşına vurulduğunda geçerli sayılacağını kastetmektedir. Gözyaşının gümüş kadar değerli olduğu söylenmektedir. Beyitte ağlayıp inlerken başını taşa vuran biri hayal edilmiştir. "Başını taştan taşa vurmak" deyimine gönderme yapılmaktadır. Fırsatı kaçırdığı için çok pişman olan, ağlayıp üzülen biri gibi sevgilinin de fırsatı kaçıracağı söylenmektedir. Beyitte aynı zamanda "gözyaşım taşa tesir eder, sana tesir etmez" anlamı da vardır.

2.beyitte "su aktığı yere yine akar" atasözü kullanılmaktadır. Atasözünde, daha önce iyi bir şeyle karşılaşmışsanız ya da bir şeyden yararlanmışsanız, o şeyin ileride yine karşınıza çıkacağı ondan umudu kesmemeniz gerektiği anlatılmaktadır. Şair de sevgilisinin kılıcını bir kez daha sînesinde görmeyi ummaktadır. Bu ümidini beslemek için de "su aktığı yere yine akar" atasözünü kullanmaktadır. Beyitte "tîg" kelimesi ve "su" arasında anlam olarak bir ilişki vardır. Kılıç yapımında çeliğe su verilerek çelik sertleştirilmektedir. Kelimelerin anlam olarak uyumundan da faydalanılmıştır.

3.beyitte âhının dumanının yeni ayı nasıl kararttığını, sevgilinin görmesini söylemektedir. Sevgili, bu manzarayı görmek için eline ayna alsada olur. Çünkü ahının dumanı yeni ayı nasıl karartmışsa, sevgilinin kaş da o manzaraya benzemektedir. Kaş rengi itibarıyla dumana, şekli itibarıyla da yeni aya benzetilmiştir.

4.beyitte sevgilinin dudağının goncaya, yüzünün ise güle benzetilmesi, divan edebiyatı klasik mazmunlarından. Emrî'nin bu mazmunlara getirdiği farklılık ise gülün yapraklarını kulağa benzetmesi, goncanın kokusunu da goncanın ağzının kokmasına bağlaması olmuştur. Emrî, sevgilinin dudağının ve yüzünün goncayla güle

benzetilemeyeceğini, sevgilinin yüzünün ve dudağının onlardan bile güzel olduğunu kadetmektedir.

5.beyitte ise sevgili Emrî'ye kirpiklerini anıp anmadığını sormuş, Emrî ise sevgilinin kirpiklerini gönle saplanmış birer oka benzeterek, "dil" kelmesini tevriyeli kullanmış, sevgilinin kirpiklerini dilinden hiç düşürmediğini söylemiştir.

2.5.3.Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. Emrî, gazeline anlatımı güzelleştirmek, gazeline renk katmak için edebî sanatlardan bolca yararlanmışır. Edebî sanatları kullanmasıyla anlatımını zenginleştirmiştir. 1.beyitte "ey sîm-beden" diyerek nida sanatını kullanmıştır. Beden gümüşe benzetilerek teşbih-i belîğ sanatı yapılmıştır. Ayrıca ikinci dizede gümüş beden, gümüş akçeye benzetilerek yine bir teşbih-i belîğ sanatı oluşturulmuştur. 2.beyitte "su aktığı yere yine akar" atasözü kullanılarak irsal-i mesel sanatı yapılmıştır. Beyitteki "tîg-su", "bir kez-yine", "sine-akdığı yer" kelimeleriyle leff ü neşr sanatı yapılmıştır. 3.beyitte yeni ayın kararmasının sebebi olarak ahının dumanı gösterilmiştir. Hüsn-i ta'lîl sanatı kullanılmışır. Sevgilinin kaşı, yeni aya benzetilerek teşbih sanatı yapılmıştır. 4.beyitte dudak, goncaya; yanak ise güle benzetilmiştir. Aynı zamanda gülün yaprakları kulağa, goncanın kokusu da ağız kokusuna benzetilmiştir. Teşbih sanatı kullanılmışır. 5.beyitte kirpik, oka benzetilerek teşbih sanatı yapılmıştır. "Dil" kelimesi ise hem gönül hem de dil anlamını kastedecek şekilde kullanılarak tevriye sanatı yapılmıştır.

2.6.‘UBEYDÎ

-273-

Mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/mefâ‘îlün

- 1 Yaşam ‘arz ideyin rahm ide dilber muhtemeldür bu
Sitäreymiş her işi işleyen dirler meşeldür bu
- 2 Mezârumda görüp gam cismümün yapusını didi
"Binâ-yı ‘aşkdan kalmış yir altında temeldür bu"

- 3   Ḥaṭı fikriyle bī-ḥūd oldu ‘aqlum kendüye gelmez
Bu uyḥudan uyanmaz kimsene ḥ^vâb-ı eceldür bu
- 4   Şaḫın ey dil seni zülf-i siyâhı ayırur tenden
Ḳaraçılar şoyarlar âdemi burada püldür bu
- 5   ‘Ubeydî ger bu beş beyti göre elde diye Ḥusrev
Nizâmî ḥamsesinüñ pençesin buran ğazeldür bu

2.6.1. Dil

2.6.1.1. Ses

2.6.1.1.1. Vezin

‘Ubeydî'nin gazeli 5 beyitten oluşmaktadır. Gazel hezec bahrinin "Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 30 imale kullanılmıştır. Gazeldeki imaleler: 1a ‘arz ideyin, rahm ide, 1b her işi, 2a mezârumda, yapusını, didi, 2b binâ-yı, altında, 3a hatı, kendüye, 3b uyḥudan, kimsene, h^vâb-ı, 4a seni, zülf-i, siyâhı, ayırur, 4b karaçılar, âdemi, burada, 5a beyti, göre, elde, diye, 5b hamsesinüñ, buran. ‘Aşk kelimesinde med yapılmıştır.

2.6.1.1.2.Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. Kâfiye-i mücerrede(1) ve redif(dür bu) kullanılmıştır.

2.6.1.1.3.Ahenk Unsurları

Gazelde kafiye ve rediflerle ahenk oluşturulmuştur. "-dür bu" redif olarak kullanılmıştır. Ek halindeki rediflerle isim cümleleri oluşturulmuş, şiirdeki vurgu artırılmıştır. Zamir kökenli redif(bu) kullanılarak vurgu dize sonuna verilmiştir. Şiirdeki vurguyla beraber ahenk ve ritim de sağlanmıştır. 1.beyitte -i sesiyle asonans, -r sesiyle aliterasyon; 2.beyitte -a sesiyle asonans, -m sesiyle aliterasyon; 3.beyitte -u sesiyle asonans sanatı yapılmıştır. azeldeki ses, ek ve kelime tekrarları ahenk unsurlarını artırmıştır.

2.6.1.2.Kelime

Gazelde 32 Türkçe, 21 Arapça, 10 Farsça, 1 Yunanca "temel" olmak üzere toplam 64 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler, kelime türüne göre incelendiğinde en çok kullanılan kelime türü isimdir. Şiirde 38 isim kullanılmıştır. Bu isimler yapılarına göre, 36 basit isim, 2 türemiş isimden oluşmaktadır. Varlıklara verilmesine göre, 3 özel isim, 35 cins isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 37 tekil isim, 1 çoğul isim kullanılmıştır. Varlıkların oluşlarına göre ise, 8 soyut isim, 30 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde 11 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller yapılarına göre; 9 basit fiil, 2 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiiller, "arz ideyin, rahm ide" yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiillerdir. Şiirde kullanılan fiiller anlamlarına göre incelendiğinde, 9 olumlu fiil, 2 olumsuz fiilden oluşmaktadır. Fiil çekimlerine göre ise, 3 geçmiş zaman kipi, 4 geniş zaman kipi, 2 istek kipi, 1 emir kipi kullanılmıştır.

Gazelde 7 sıfat kullanılmıştır. Sıfatlar yapılarına göre, 5 basit sıfat, 2 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamalarına göre; 1 niteleme sıfatı, 2 işaret sıfatı, 1 sayı sıfatı, 1 belirsizlik sıfatından oluşmaktadır. Gazelde redif olarak kullanılan "bu" işaret zamiridir. Onun dışında 1 kişi zamiri "seni", 1 belirsizlik zamiri "kimsene", 1 dönüşlülük zamiri "kendüye" kullanılmıştır. Şiirde 2 sıfat fiil, 1 zarf fiil, 1 bağlaç, 1 ünlem kullanılmıştır.

2.6.1.3.Kelime Grubu

Gazelde 17 Türkçe, 3 Farsça olmak üzere toplam 20 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça kelime grupları; 2 isim tamlaması grubu, 1 sıfat tamlaması grubundan oluşmaktadır. Türkçe kelime grupları ise, 3 isim tamlaması grubu, 6 sıfat tamlaması grubu, 2 birleşik fiil grubu, 2 sıfat fiil grubu, 1 zarf fiil grubu, 1 edat grubu, 1 ünlem grubundan oluşmaktadır. Gazelde 2 belirtili isim tamlaması, 3 belirtisiz isim tamlaması kullanılmıştır.

2.6.1.4.Cümle

Gazel 8 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre incelendiğinde, 7 olumlu cümle, 1 ünlem cümlesinden oluşmaktadır. Yüklemelerine göre, 3 fiil cümlesi, 5 isim cümlesi kullanılmıştır. Öge dizilişine göre cümleler devriktir. Yapısına göre, 1 basit cümle, 2 birleşik cümle, 5 sıralı cümle kullanılmıştır. Birleşik cümleler girişik birleşik cümledir.

2.6.2.Muhteva

'Ubeydî'nin "-dür bu" redifli gazeli dönemine göre sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Gazelde atasözü ve arkaik kelime kullanılmıştır. "Sitâreymiş her işi işleyen dirler meseldür bu" dizesinde atasözü kullanılmıştır. "Karaçılar" kelimesi ise eski Türkçede kullanılan arkaik bir kelimedir.

1.beyitte sevgiliye gözyaşını arz ederek sevgiliden merhamet dilemek söz konusudur. Sevgilinin kendisine acımasını ve esirgemesini ummaktadır. İkinci dizede atasözü kullanılmıştır. Her şeyin müsebbibinin yıldızlar olduğu söylenmiştir. Sitâre kelimesinin yıldız, kader, talih anlamları bulunmaktadır. Günümüzde de hâla inanılan inanişâ göre, yıldızların kaderimizi yönlendirdiği düşünülür. Eskiden ilm-i ahkam-ı nücûm olarak geçen sözde ilim dalı, yıldızların insanları ve olayları etkilediği inancına dayanır (Fehd, 2007: 126). Günümüzde astroloji adı altında, bazı olaylar ve insan davranışları halen yıldızlara bağlanmaktadır. Şair bu beyitte, gözyaşlarını yıldızlara benzeterek gözyaşlarının sevgiliyi etkilemesini beklemektedir.

2.beyitte gam, mezarda âşığın cismini görerek 'aşk binasından kalma yer altında bir temel olduğunu söylemektedir. Âşık, sevgilinin aşkının üzüntüsünden bir deri bir kemik kalmaktadır. Öldükten sonra gam, mezarının başında aşkıdan ölmüş âşığı aşk binasının yer altında kalmış temelini benzetmektedir. Aynı zamanda gam binasını ben inşa ettim demek istemiştir.

3.beyitte şair, sevgilinin yüzündeki tüylerin düşüncesiyle aklını kaybetmiş, kendine gelememektedir. Hat, anber kokar. Âşık sevgilinin hattının kokusuyla kendinden geçmiştir. "H^vâb-ı ecel", ölüm uykusu demektir. Kendinden geçişini "h^vâb-ı ecel"e benzetmektedir.

4.beyitte gönlüne seslenerek sevgilinin saçlarının siyahının tenden ayırdığını, yani öldürdüğünü söylemektedir. Karaçı kelimesinin; yağmacı, soyguncu, gönül alan, iftiracı, çingene, gözetleyici, falcı gibi anlamları vardır (Dilçin, 2009: 138). Sevgilinin siyah saçları "karaçılar"a benzetilmiş, nasıl ki onlar insanı soyarsa, sevgilinin saçları da âşığı tenden ayıran, öldüren birine benzetilmiştir.

5.beyitte 'Ubeydî beş beyitlik gazelini Nizâmî'nin hamsesiyle karşılaştırarak kendi şiirinin daha güzel olduğunu anlatmış ve kendini övmüştür. İsmet Şanlı ve

Mustafa Fırat Tümer, 'Ubeydî'nin tezkirelerde anlatıldığına göre, âşıkâne gazeller yazan, belagat ve mûsikî ustası, rindane bir kişiliğe sahip, dili sade, muamma ilmîne vâkıf ve yaşadığı dönemde şiirleriyle tanınmış bir şair olduğunu söylemektedirler (Şanlı, Tümer, 2009: 9). 'Ubeydî hakkında söylenenlere ek olarak atasözü ve eski Türkçeye ait kelimeleri şiirine ustalıkla yerleştirmiş bir şair olduğu söylenebilir.

2.6.3.Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. 'Ubeydî, dönemine göre sade bir dille yazmış, bununla birlikte edebî sanatları şiirine ustalıkla yerleştirmiştir. 1.beyitte "sitâre" kişileştirilerek teşhis sanatı yapılmıştır. "Sitâreymiş her işi işleyen dirlər meseldür bu" atasözü ile irsâl-i mesel sanatı kullanılmıştır. "Yaş-sitâre", "rahm-her işi işleyen", "muhtemel-mesel" kelimelerinde leff ü neşr sanatı kullanılmıştır. 2.beyitte cismin yapısı, aşk binasına benzetilerek teşbih sanatı, "gam" kişileştirilerek de teşhis sanatı yapılmıştır. 3.beyitte sevgilinin hattının fikriyle kendinden geçip aklını kaybetmesini, ölüm uykusuna benzetmiştir. Teşbih sanatı yapılmıştır. 4.beyitte "ey dil" diyerek nida sanatı yapılmıştır. "Züf-i siyah" tenden ayırmasıyla "karaçılar"a benzetilmiş, teşbih sanatı yapılmıştır. 5.beyitte ise beş beyit Nizâmî'nin hamsesiyle kıyaslanıp ondan üstün tutularak mübalağa sanatı yapılmıştır. Nizâmî ve Hüsrev hatırlatılarak telmih sanatı yapılmıştır. "Beş, el, pençe, hamse" kelimeleri bir arada kullanılarak tenasüp sanatı yapılmıştır.

2.7.FİĞÂNÎ

-368-

Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün

- 1 Dökmege kanını halkuñ ki müjeñ âl eyler
Bize geldükçe toñınmaz geçer ihmâl eyler
- 2 Merdüm-i dîde kenâr itmege sen serv-ğadi
Yitmiş iki dereden şu getürür âl eyler
- 3 Dâne-i hâlünje meylüm tuyup İblis rağıb
Beni Ādem gibi dergāhdan izlâl eyler

4   Toğruluk itdügüm için midür ol serv-i revân
Sâye-veş yirlere çalar beni pâ-mâl eyler

5   Gül yüzüñsüz idemez tab'-ı Figânî efgân
Gülşenüñ bülbülünü faşl-ı hazân lâl eyler

2.7.1. Dil

2.7.1.1. Ses

2.7.1.1.1. Vezin

"Eyler" redifli gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Gazel remel bahrinin "Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 10 imale bulunmaktadır. Gazeldeki imaleler: 1a dökmege, kanını, 2a merdüm-i, 2b yitmiş iki, 3a dâne-i, 4a itdügüm için, 4b çalar, 5b bülbülünü. "Dergâhdan" kelimesinde med yapılmıştır.

2.7.1.1.2.Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. "Eyler" kelimesi ile redif yapılmış ve kâfiye-i mürdefe(âl) kullanılmıştır.

2.7.1.1.3.Ahenk Unsurları

Gazelde kafiye ve rediflerle ahenk oluşturulmuştur. "İhmâl eyler, âl eyler, izlâl eyler, pâ-mâl eyler, lâl eyler" kelime guruplarıyla oluşturulan kafiye ve redifler ses uyumları ve tekrarlarıyla ahengi sağlamıştır. "Eyler" redifi şiirdeki vurguyu artırmıştır. Şiirin genelinde oluşturulan -e sesinin tekrarıyla asonans, -l sesinin tekrarıyla aliterasyon sanatı yapılmıştır. 5.beyitte "gül, gülşen, bülbül" kelimelerinde ise -ü sesiyle asonans, -l sesiyle aliterasyon oluşturulmuş, şiirin ritim ve müzikalitesi artırılmıştır.

2.7.1.2.Kelime

Gazelde 26 Türkçe, 19 Farsça, 10 Arapça olmak üzere toplam 55 kelime kullanılmıştır. Kullanılan kelimeler, kelime türüne göre incelendiğinde, en çok kullanılan kelime türü isimdir. Şiirde 29 isim kullanılmıştır. Bu isimler yapılarına göre incelendiğinde, 28 basit isim, 1 türemiş isim kullanılmıştır. Varlıklara verilmişlerine göre,

3 özel isim, 26 cins isim kullanılmıştır. Varlıkların sayılarına göre, 29 tekil isim kullanılmıştır. Çoğul isim ve topluluk ismi kullanılmamıştır. Varlıkların oluşlarına göre, 1 soyut isim, 28 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde 10 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller yapılarına göre incelendiğinde; 5 basit fiil, 5 birleşik fiilden oluşmaktadır. Anlamalarına göre, 12 olumlu, 2 olumsuz fiil kullanılmıştır. Fiil çekimlerine göre, 5 geniş zaman kipi bulunmaktadır.

Gazelde 4 sıfat kullanılmıştır. Bunlar yapılarına göre basit sıfatlardır. Anlamalarına göre; 2 niteleme sıfatı, 2 belirtme sıfatı kullanılmıştır. Belirtme sıfatları; 1 işaret sıfatı, 1 sayı sıfatından oluşmaktadır. Gazelde 3 kişi zamiri, 2 edat, 1 bağlaç, 2 sıfat fiil, 2 zarf fiil kullanılmıştır. Şiirde ünlem ve zarf ise hiç kullanılmamıştır.

2.7.1.3.Kelime Grubu

Gazelde 17 Türkçe, 3 Farsça olmak üzere toplam 20 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça kelime grupları, isim tamlaması grubudur. Türkçe kelime grupları; 2 isim tamlaması grubu, 4 sıfat tamlaması grubu, 5 birleşik fiil grubu, 2 sıfat fiil grubu, 2 zarf fiil grubu, 3 edat grubundan oluşmaktadır.

2.7.1.4.Cümle

Gazel 6 cümleden oluşmaktadır. Cümleler anlamlarına göre, 5 olumlu, 1 soru cümlesinden oluşmaktadır. Yüklemelerine göre cümlelerin hepsi fiil cümleleridir. Öge dizilişlerine göre devrik cümlelerdir. Yapısına göre ise, 2 basit cümle, 3 birleşik cümle, 1 sıralı cümle kullanılmıştır. Birleşik cümleler girişik birleşik cümledir.

2.7.2.Muhteva

Figânî, "eyler" redifli gazelinde deyimlerden faydalanmıştır. "Yetmiş iki dereden su getirmek" deyiminiyle "yerlere çalmak" deyimini gazeline ustalıklı yerleştirmiştir. Abdülkadir Karahan, Figânî'nin şiir diline hakim, hayal gücü zengin, atasözleri ve halk deyimlerini rahatlıkla kullanabilen, sade Türkçe kelimelere de yer veren, divan edebiyatının izin verdiği ölçüde yeni buluşlara, mazmunlara ve kavramlara sahip bir sanatkar olduğunu söylemektedir (Karahan, 1996: 57-58). Figânî gazelinde sanatlı söyleyişleri ve deyimleri kullanarak anlatımını zenginleştirmiştir.

1.beyitte sevgilinin kirpikleri halkın kanını döken, hile yapan birine benzetilmektedir. Kirpik şekli itibarıyla da oka benzetilmiştir. Divan şiirinde sevgilinin âşıklara yaptığı eziyet, onlara bir lütfudur. Şair, sevgilinin onlara gelince dokunmayıp geçtiğini, onları ihmal ettiğini söyleyip yakınmaktadır.

2.beyitte gözbebeği, sevgiliyi kenar etmek için yetmiş iki dereden su getirip âl eylemektedir. "Kenar etmek" kelime grubu çetvel çekmek anlamı ve sevgiliyi kucaklamak anlamıyla birlikte kullanılmaktadır. "Yetmiş iki dereden su getirmek" deyimini türlü türlü bahaneler bularak etrafındakileri kandırmak anlamındadır. "Âl" kelimesinin hem hile hem de kırmızılık anlamı vardır. Bu beyitte tevriyeli olarak kullanılmaktadır. Hem gözbebeğinin yetmiş iki dereden su getirip hileler yapmasına hem de gözün kenarlarında oluşan kırmızılığa gönderme yapılmaktadır.

3.beyitte İblîs ve Âdem'in cennetten kovulması hadisesine telmih yapılmıştır. İblîs, şairin sevgilinin benlerine meylini duyup onu dergâhtan kovdurmaya çalışmaktadır. İblîs, önceden Hâris adında bir melekmiş. Allah, Âdem'i yaratıp bütün meleklerle secde etmelerini buyurduğunda hepsi birden secde etmişler. Ancak meleklerin en ulusu ve onların hocası olan Hâris, kendisinin Cin olup ateşten yaratıldığını, bu nedenle topraktan yaratılmış olan Âdem'e secde etmeyeceğini söyleyerek Allah'a asî olmuştur. Allah da onu şeytan kılığına sokmuş ve lanetlemiştir. İblîs ise Âdem'i türlü oyunlarla cennetten çıkarttırmıştır. (Pala, 2011: 431). Figânî, sevgilinin benlerine meyl ettiği için Şeytan'ın onu da Âdem gibi dergâhtan çıkarttıracağını söyler.

4.beyitte sevgilinin gölge gibi âşığı yerlere çaldığını söylemektedir. Gölge insanın yere yansmasıdır. Bu yüzdendir ki insanın dış görünüşünde ne varsa onu yansıtır. "Yerlere çalmak" deyimini çok hırpalamak anlamındadır. Âşık kendisini gölgeye benzetmektedir. Âşık doğruluk ettiği için sevgilinin onu gölge gibi yerlere çaldığını söylemektedir.

5.beyitte ise Figânî, sevgilinin gül yüzü olmadan efgân edemeyeceğini, şiir yazamayacağını söyler. Sonbahar geldiğinde gül solduğu için bülbül susar. Gülşenin bülbülünü fasl-ı hazânın lâl eylediği gibi, Figânî de sevgilinin gül yüzü olmazsa susacaktır şiir yazamayacaktır.

2.7.3.Sanat

Üslup incelemesini yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. Figânî, gazelinde anlatımı güzelleştirmek, gazeline renk katmak için edebî sanatlardan bolca yararlanmıştır. Edebî sanatları kullanmasıyla anlatımını zenginleştirmiştir. 1.beyitte "müje" halkın kanını döken birine benzetilerek teşhis sanatı yapılmıştır. "Kan" ve "âl" kelimeleri arasında tenasüp sanatı bulunmaktadır. 2.beyitte serv-kad kelimesiyle sevgili kastedilmiş, sevgili söylenmediği için açık istiare yapılmıştır. "Yetmiş iki dereden su getirmek" deyimini kullanılarak irsal-i mesel sanatı yapılmıştır. "Âl" kelimesi hem hile hem de kırmızılık anlamında kullanıldığı için tevriye sanatı yapılmıştır. 3.beyitte "İblîs" ve "Âdem" kelimelerinde telmih sanatı kullanılmıştır. 4.beyitte "serv-i revan" kelimesinde sevgili kastedilmiş, sevgili söylenmediği için açık istiare yapılmıştır. "Yerlere çalmak" deyimiyile irsal-i mesel sanatı kullanılmıştır. Yerlere çalınıp ayaklar altına alınması ile âşık, gölgeye benzetilmiştir. Teşbih sanatı kullanılmıştır. 5.beyitte "gül, bülbül, gülşen" kelimelerinde tenasüp sanatı vardır. Figânî, sevgilinin yüzünü göremediğinde efgân edememesini, bülbülün sonbaharda gülü göremeyince susmasına benzeterek teşbih sanatını kullanmıştır. "Yüz-gül", "lâl eylemek-efgân edememek", "bülbül-Figânî" kelimeleri arasında leff ü neşr sanatı bulunmaktadır.

2.8.ŞEYHÎ

-400-

Nazîre-i Şeyhî

Mef'ûlü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fa'ûlün

- 1 'Aşk âdemi sultân-ı cihân eyleyemez mi
Himmetle yâhûd kûtb-ı zamân eyleyemez mi
- 2 Erbâb-ı fenâ rakş iderek hırkası içre
Bir lu'b ile nüh tāsı nihân eyleyemez mi
- 3 Bir kez felek-i sefileye baş egmedi yoḥsa
Baḥtum güneşi sa'da kırân eyleyemez mi

- 4 Deryâları tûfân yañada dil-i maḥzûn
İki göz arasında revân eyleyemez mi
- 5 Bir ḥaṭve degüldür dil-i çālākuma eflāk
Şeyḥi dil ise ṭayy-i mekân eyleyemez mi

2.8.1. Dil

2.8.1.1. Ses

2.8.1.1.1. Vezin

"Eyleyemez mi" redifli gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Gazel hezec bahrinin "Mefûlü/ Mefâ'îlü/ Mefâ'îlü/ Fâ'ûlün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 8 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 3a *felek-i sefileye*, 3b *güneşi*, 4a *yañada*, 4b *iki*, arasında, 5b *ise*. Gazelde *yâhûd* kelimesinde zihaf yapılmıştır.

2.8.1.1.2. Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. "Eyleyemez mi" kelime grubuyla redif yapılmış ve kâfiye-i mürdefe(ân) kullanılmıştır.

2.8.1.1.3. Ahenk Unsurları

Şeyhî'nin gazelinde kafiye, redif ve ses tekrarlarıyla ahenk oluşturulmuştur. Gazelde fiil kökenli rediflerle soru cümleleri oluşturularak vurgu dize sonuna verilmiştir. "Sultan-ı cihân eyleyemez mi?", "kutb-ı zamân eyleyemez mi?", "nihân eyleyemez mi?", "kirân eyleyemez mi?", "revân eyleyemez mi?", "ṭayy-i mekân eyleyemez mi?" gibi sorularla kelime uyumu yakalanmıştır. Kelime uyumuyla şiirin ritmi ve ahengi artırılmıştır. Gazelde -e ve -i sesleriyle asonans, -n sesiyle aliterasyon yapılmıştır. Şiirde iç ahenk yakalanmaya çalışılmıştır.

2.8.1.2. Kelime

Gazelde 19 Türkçe, 9 Farsça, 23 Arapça olmak üzere toplam 51 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler, kelime türüne göre incelendiğinde en çok kullanılan kelime türü isimdir. Şiirde 35 isim kullanılmıştır. Bu isimler yapılarına göre basittir. Varlıklara verilmişlerine göre; 1 özel isim, 34 cins isim kullanılmıştır. Özel isim mahlastır.

Varlıkların sayılarına göre, isimler tekil isimdir. Varlıkların oluşlarına göre; 11 soyut isim, 24 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde 7 fiil kullanılmıştır. Bu fiiller yapılarına göre, birleşik fiillerdir. Birleşik fiillerden 6'sı, "eyleyemez" fiilidir. Bu fiiller, "-e bilmek fiilinin olumsuzudur. Kurallı birleşik fiillerdir. "Baş eğmek" fiili anlamca kaynaşmış(deyimleşmiş) birleşik fiildir. Fiil çekimlerine göre; 6 geniş zaman kipi, 1 geçmiş zaman kipi kullanılmıştır.

Gazelde 8 sıfat kullanılmıştır. Yapılarına göre basit sıfatlardır. Sıfatlar anlamlarına göre; 4 niteleme sıfatı, 4 sayı sıfatından oluşmaktadır. Sayı sıfatlarından "nüḥ tās" dokuz sayısı ile oluşturulmuştur. Gazelde "ile" edatı 2 defa, "mi" soru edatı 6 defa kullanılmıştır. 4 bağlaç(ise, ki, yoksa, yâḥûd), 1 zarf fiil(iderek) kullanılırken zamir, zarf ve ünlem ise hiç kullanılmamıştır.

2.8.1.3. Kelime Grubu

Gazelde 13 Türkçe, 9 Farsça olmak üzere toplam 22 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça olan kelime grupları; 4 isim tamlaması grubu, 5 sıfat tamlaması grubudur. İsim tamlaması grupları belirtili isim tamlamasından oluşmaktadır. Sıfat tamlaması grupları; 4 niteleme sıfat, 1 sayı sıfatından oluşmaktadır. Türkçe kelime grupları; 3 sıfat tamlaması grubu, 1 isim tamlaması grubu, 8 edat grubu, 1 zarf fiil grubundan oluşmaktadır. İsim tamlaması grubu, belirtisiz isim tamlamasından;. sıfat tamlaması grupları sayı sıfatlarından; edat gruplarının 6'sı ise soru edatından oluşmaktadır.

2.8.1.4. Cümle

Gazel 6 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre olumsuz cümlelerdir. Olumsuz cümlelerin 5'i soru cümlesidir. Yüklemelerine göre; 1 isim cümlesi, 5 fiil cümlesinden oluşmaktadır. Şair fiil kökenli soru cümleleri kullandığı için cümleler kurallı gibi görünse de öge dizilişine göre hepsi devrik cümlelerdir. Yapısına göre; 2 basit cümle, 1 birleşik cümle, 3 bağlı cümle kullanılmıştır. Birleşik cümle girişik birleşik cümledir.

2.8.2. Muhteva

"Eyleyemez mi" redifli gazel, Şeyhî'nin tasavvufî şiir anlayışına uygun olarak yazılmıştır. Ali Nihat Tarlan, gazel vadisinde tasavvufu, insanı mecaz ve hakikat

arasında gezdirebilecek bir şiiri, hassasiyet ve zeka kudreti ile ilk terennüm edenin Şeyhî olduğunu söylemektedir (Tarlan, 2004: 53). Faruk Kadri Timurtaş, Şeyhî'nin felsefesinin ve dünya görüşünün temellerinin, dinî esaslar ve İslamî ideoloji üzerine kurulduğunu söyler (Timurtaş, 1981: 3). Şeyhî, "eyleyemez mi" redifli gazelinde de tasavvufî unsurları ustaca kullanmıştır. 1.beyitte aşkın insanı cihan sultanı veya zamanın kutbu eyleyip eylemeyeceğini sormaktadır. Tasavvufta, insanın Allah'ı bulması ve tanınmasının aşk ile gerçekleşeceği düşünülür. İnsan, beşerî aşktan ilâhî aşka ulaşır. Allah'ı bulma ve tanıma da insanın bu dünyadaki tek amacıdır. Varlığından kurtulup Allah'a yönelen insan, fakr ile kendinde tokluk hisseder. Kanaat ehli olmuş, ilâhî aşka ulaşmıştır. İlâhî aşka ulaşan insan, cihanın sultanı olduğunu hisseder. Aşka ulaşmak yani Allah'a kavuşmak için insanın yapacağı ilk şey "mâsivâ(Allah'ın zâtı dışındaki bütün varlıklar)"dan geçmektir. Bunu da himmet ile yapacaktır. Himmet, "Hak'tan gayrı her şeyden elini eteğini çekmek için gelen ruh kudreti"dir (Tarlan, 2001: 78). Kutb, tasavvufta velîler zümresinin başkanı, dünyanın ve âlemin mânevî yöneticisi olduğuna inanılan büyük velî mânasında kullanılmıştır (Ateş, 2002: 498). Mâsivâdan geçen, Allah'ı tanıyıp bilen, fenâfillaha eren insan, dünyanın ve âlemlerin mânevî yöneticisi, zamanın kutbu olur. Şeyhî, birinci mısradaki maddî bir sultanlıktan bahsederken ikinci mısradaki manevî bir sultanlıktan bahsetmektedir.

2.beyitte fenâ erbâbının hırkasının içinde raks ederek dokuz taşı gizleyip gizleyemeyeceği sorulmaktadır. Fenâ erbâbı, fenâfillaha ulaşmış, Allah'tan gayrı her şeyden elini çekmiştir. 1.beyitte cihan sultanı, zamanın kutbu olan kişi 2.beyitte fenâ erbâbı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dervişlerin giydikleri hırka dünya nimetlerinden el çekmelerinin sembolüdür. Dokuz tasta kastedilen dokuz felektir. Fenâfillah'a erişen insan, âlemin sırrına da erişmiştir. Dokuz feleği de tanır ve bilir. Felekleri bir topa benzeterek fenâ erbâbını da onunla oyun oynayan bir oyuncuya benzetmiştir. Fenâ erbâbı, hırkası içinde bütün feleklerin sırrını saklamaktadır.

3.beyitte şair, sefil feleğe baş eğmediği için bahtının güneşinin uğurlu sayılan yıldızla birleşip birleşmeyeceğini sormaktadır. Sa'd, uğurlu olduğuna inanılan, uğurlu sayılan demektir. Bu beyitte yıldız için kullanılmıştır. Kırân ise iki yıldızın aynı burçta birleşmesidir. 2.beyitte dokuz felekten bahseden şair, bu beyitte feleğin talihi etkilediğine olan inançtan bahsetmektedir. Feleklerin dönüşü esnasında dokuzuncu felek olan Atlas feleği, kendisiyle birlikte diğer felekleri de aynı yöne dönmeye zorlar. Kendi

istikameti dışında dönmeye zorlanan felekler, insanların talihlerinde de olumsuzluklara yol açarlar. Beyitte bu duruma gönderme yapılarak şairin feleğe baş eğmediğini yani ona karşı geldiğini söylemektedir. Bu yüzden de bahtının güneşi yani talihi, uğurlu sayılan yıldızla kesişmemektedir.

4.beyitte şair, "Benim gamlı gönlüm, iki göz arasında denizleri tufan eyleyemez mi?" diye sormaktadır. Gözlerden akan yaşlar denizlere benzetilmiş, iki göz arasındaki burun da dağlara benzetilerek gözyaşlarının tufan gibi her yeri suyla kapladığı kastedilmiştir. "İki göz arası" aynı zamanda mesafe anlamında kullanılmıştır. Günümüzde de kullanılan en kısa zamanda, çabucak anlamlarına gelen "kaşla göz arasında" deyiimiyle anlam ilişkisi kurulmuştur.

5.beyitte Şeyhî, feleklerin dönüşüne gönderme yapmaktadır. Çevik gönlüme felekler bir adım değildir diyerek gönlünü feleklerle kıyaslamaktadır. Felekler üstün gelecek kadar çevik ve hareketli olan gönlünün, tayy-i mekân eyleyip eylemeyeceğini sormaktadır. Tayy, Arapça dürülmek anlamını ifade eder. Allah'ın, dostlarına bahşettiği kerametlerden biri de, Miraç gecesinde Hz.Peygamber(s)'in yaşadığı türden olmak üzere, onlara bir anda, uzun mesafeler kat' ettirmesidir (Cebecioğlu, 2005: 264). Şeyhî, gönlünün tayy-i mekân eyleyecek kadar Allah'ın varlığı ve birliğiyle dolu olduğunu, Allah dostu olduğunu soru yoluyla hissettirmeye çalışmaktadır.

2.8.3. Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. Şeyhî, "eyleyemez mi" redifiyle her beyitte istifham sanatını kullanmıştır. İstifham sanatıyla yapmak istediği, okuyucusunu düşünmeye sevk ederek anlatımını güçlendirmektir. 1.beyitte aşk, insanı cihan sultanı veya zamanın kutbu yapabilecek bir mertebeye koyularak mübalağa sanatı yapılmıştır. 2.beyitte fenâ erbâbı hırkasının içinde raks eden, dokuz taşı gizleyen bir oyuncuya benzetilmiştir. Teşbih-i beliğ sanatı vardır. 3.beyitte felek, sefil birine benzetilerek teşhis sanatı yapılmıştır. "Baş eğmek" deyiimi insan için kullanılan bir deyimdir. Bu beyitte bahtının güneşi için kullanıldığından teşhis sanatı vardır. "Felek, sa'd, kırân, güneş" kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır. 4.beyitte gönül, gamlı bir insana benzetilerek teşhis sanatı kullanılmıştır. "Derya, tufan, göz" kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır. 5.beyitte gönül, çevik ve hareketli oluşuyla tayy-i mekân eyleyebilen birine benzetilmiştir. Teşhis sanatı vardır.

2.9. 'ÂŞIK

-294-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Yürekde âteş-i 'aşk ile yanar taze dāğum var
Er ocağı gibi dā'im söyünmez bir çerāğum var
- 2 Der-i mey-hāne oldu na'l-i bī-pāyān ile sīnem
Bu iki çeşm-i pür-hūn-ābdan iki kabağum var
- 3 Fenā mey-hānesinde rind-i dūrd-āşām-ı 'aşkum kim
Gönülde şevk-i la'lūñ elde bir tolu ayāğum var
- 4 'Adem mülkine şāhum āsmān-ı dūd-ı āhumdan
Kurulmuş çarḥ-ı atlasdan mu'allā bir otāğum var
- 5 Sipihr-i nāzda gün gibi bir māhum var ey 'Âşık
Fürûğ-ı âfitâb-ı 'ālem-ārādan ferāğum var

2.9.1. Dil

2.9.1.1. Ses

2.9.1.1.1. Vezin

Gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Hezec bahrinin "Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 24 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 1a *yürekde*, *âteş-i*, *ile*, *yanar*, 1b *er ocağı*, 2a *der-i*, *oldu*, *ile*, 2b *iki*, *iki*, 3a *mey-hānesinde*, 3b *gönülde*, *tolu*, 4a *mülkine*, *şāhum*, 5a *sipihr-i nāzda*, *gibi*, 5b *fürûğ-ı âfitâb-ı*. Gazelde *pür-hūn-ābdan* ve *nāzda* kelimelerinde med yapılmıştır.

2.9.1.1.2. Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. Redif (-um var) ve kâfiye-i mürdefe(âğ) kullanılmıştır.

2.9.1.1.3. Ahenk Unsurları

Gazelde kafiye, redif, kelime ve ses tekrarlarıyla ahenk oluşturulmuştur. "...dâğum var", "...çerâğum var", "...kabâğum var", "...ayâğum var", "...otâğum var", "...ferâğum var" gibi kafiye ve redifi oluşturan kelime ve ses tekrarları şiirin ritmini ve ahengini artırmıştır. İsim kökenli redif, aynı zamanda yüklem görevi gördüğü için vurgu dize sonuna verilmiştir. Böylece ahenk artırılmıştır. Gazelde -a sesiyle asonans, -n ve -m sesleriyle aliterasyon yapılmış, şiirin iç ahengi sağlanmıştır.

2.9.1.2. Kelime

Gazelde 23 Türkçe, 22 Farsça, 13 Arapça olmak üzere toplam 58 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler türlerine göre incelendiğinde en çok kullanılan kelime türünün isim olduğu görülmektedir. Şiirde toplam 39 isim kullanılmıştır. Bu isimler yapılarına göre; 38 basit isim, 1 türemiş isimden oluşmaktadır. Türemiş isim "tolu" kelimesidir. Varlıklara verilmesine göre; 1 özel isim, 39 cins isimden oluşmaktadır. Özel isim şairin mahlasıdır. Varlıkların sayılarına göre tekil isimlerdir. Varlıkların oluşlarına göre; 8 soyut isim, 31 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde "oldı, yanar, söyünmez" olmak üzere 3 fiil kullanılmıştır. Fiiller, yapılarına göre basit fiillerdir. Anlamalarına göre; 2 olumlu, 1 olumsuz fiil kullanılmıştır. Fiil çekimlerine göre 1 geçmiş zaman kipi, 2 geniş zaman kipi kullanılmıştır. "Söyünmez" fiili geniş zamanın olumsuzudur.

Gazelde 14 sıfat kullanılmıştır. Sıfatlar yapılarına göre incelendiğinde; 10 basit sıfat, 4 türemiş sıfat bulunmaktadır. Anlamalarına göre; 8 niteleme sıfatı, 6 belirtme sıfatı kullanılmıştır. Belirtme sıfatları; 1 işaret sıfatı, 5 sayı sıfatından oluşmaktadır. Gazelde 2 "gibi" edatı, 2 "ile" edatı olmak üzere 4 edat kullanılmıştır. 1 ünlem(ey), 1 sıfat fiil(kurılmış) kullanılırken zamir, zarf ve bağlaç hiç kullanılmamıştır.

2.9.1.3. Kelime Grubu

Gazelde 20 Türkçe, 9 Farsça olmak üzere toplam 29 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça olan kelime grupları; 6 isim tamlaması, 3 sıfat tamlaması grubundan oluşmaktadır. Türkçe kelime grupları; 3 isim tamlaması grubu, 11 sıfat tamlaması grubu, 4 edat grubu, 1 sıfat fiil grubu, 1 ünlem grubundan oluşmaktadır.

2.9.1.4. Cümle

Gazel 9 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre olumlu cümlelerdir. Yüklemelerine göre; 8 isim cümlesi, 1 fiil cümlesinden oluşmaktadır. Öge dizilişlerine göre; 2 kurallı, 7 devrik cümle kullanılmıştır. Yapısına göre; 6 basit cümle, 3 birleşik cümle kullanılmıştır. Birleşik cümleler; 2 girişik birleşik cümle, 1 ki'li birleşik cümleden oluşmaktadır.

2.9.2. Muhteva

‘Âşık mahlasıyla yazılan gazel, ‘Âşık Çelebi'ye aittir. ‘Âşık Çelebi'nin şiiri, nesrine göre sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır.

1.beyitte şair, yüreğinde aşk ateşiyle yanan bir yarası olduğunu söylemektedir. Yarasını er ocağı gibi daima sönmeden yanan bir çerağa benzetmektedir. Ocağın Türk tasavvuf kültüründe önemli bir yeri vardır. Mevlevi, Alevi ve Bektaşilerde ocağa saygı duyulur, kutsallık atfedilir (Şahin, 2007: 316-317). Şair, aşkının ateşini er ocağındaki ateşe benzetmektedir. Er çerağı gibi yüreğindeki aşk ateşi de sönmeden yanar ve kutsaldır.

2.beyitte şair, aşkıdan ne hale geldiğini benzetmelerle tasvîr etmektedir. Sînesini meyhane kapısına, yaralarını ayaksız na'le, ağlamaktan kanlanan gözlerini ise kabağa benzetmektedir. ‘Âşık için meyhane derdini, kederini unuttuğu bir sığınak olarak görülmüş, bu yüzden divan şiirinde âşıkların uğrak yeri olarak işlenmiştir. Meyhaneye ne kadar çok insan gelirse kapısında o kadar ayak izi olur. ‘Âşığın göğsü de meyhane kapısı gibi na'l izleriyle doludur. Na'l izleriyle aynı zamanda sînesinin dağlandığını da kastetmektedir. Meyhane kapısındaki na'l izlerinin çokluğu gibi âşığın yüreğindeki yara izleri de o kadar çoktur. Gözlerini kabağa benzetmesi, meyhanedeki şarap küplerine gönderme yapmak içindir. ‘Âşık bu beyitte bir meyhane imajı çizmektedir.

3.beyitte meyhane imajı devam etmektedir. ‘Âşık yokluk meyhanesinde bir rindir. Elinde dolu bir kadehi, gönlünde de sevgilinin kırmızı dudağının isteği vardır. Kadehin içindeki şarabın rengiyle sevgilinin dudağının kırmızılığı, rengi itibarıyla benzerlik oluşturmaktadır. Dürd-âşâm(şarabın tortusunu içen) kelimesiyle şair kendisini şarabın makbul olmayan kısmını yani yere dökülen kısmını içen bir kimse olarak düşünür. Bu beyitte Külhenî-i lâ-y-hâr'a telmih yapılmaktadır. Külhenî-i Lây-hâr,

Gazne'de Hakîm Senaî zamanında yaşayan meczub bir zatmış. Bu kişi hamam külhanında yaşadığı için "Külhenî"; üzüm tortusuyla geçindiği için de "Lây-hâr" lâkablariyle bilinir (Pala, 2010: 281). Şair, ucuz ve değersiz şeyler yiyip içer fakat gönülde sevgilisinin la'linin şevki vardır.

4.beyitte şair, yokluk ülkesinin şahıdır. Bu ülkede âhının dumanının göğünde kurulmuş, atlas feleğinden bile yüksek bir otağı vardır. Felek dokuz katlıdır. Atlas, feleğin dokuzuncu katına verilen isimdir. Şairin yokluk ülkesinde ahının dumanıyla gökte kurulan otağı, atlasdan bile yüksektir. Âşıklıkta bir pâyeye olarak gördüğü bu durumla şair, aşkının büyüklüğünü anlatmak istemektedir.

5.beyitte şair, nazlı felekte bir mâhı olduğunu, bu mâhın güneş gibi olduğunu söylemektedir. Âşığın sevgilisi öyle güzeldir ki güzelliğiyle parlamaktadır. Divan şiirinde ay parlaklığı ve geceyi aydınlatmasıyla sevgiliye benzetilmiştir. Şair, âlemi süsleyen güneşin parlaklığından ferağ etmiştir. Çünkü sevgilisinin güzelliğinin parlaklığı ona yetmektedir.

2.9.3. Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. Âşık Çelebi gazelini benzetmeler üzerine kurmuştur. Teşbih sanatını her beytine ustalıkla yerleştirmiştir. 1.beyitte yürekteki yara, er ocağındaki çerağa benzetilerek teşbih sanatı kullanılmıştır. Âteş, ocak, çerâğ kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır. 2.beyitte sîne meyhane kapısına benzetilerek teşbih-i belîğ sanatı kullanılmıştır. Sînesindeki yara izleri na'le benzetilmiş, yara izleri söylenmediği için açık istiare yapılmıştır. Ağlamaktan kanlanan gözlerini kabağa benzeterek teşbih-i belîğ sanatı yapılmıştır. 3.beyitte şair kendini aşk derdini içen bir rinde benzetmektedir. Teşbih sanatı kullanılmıştır. La'l kelimesi sevgilinin dudağı mânâsında kullanılmış, sevgilinin dudağı söylenmeyerek açık istiare yapılmıştır. 4.beyitte şairin ahının dumanıyla kurulmuş otağın, çarh-ı atlastan yüksek olduğu söylenerek mübalağa sanatı yapılmıştır. 5.beyitte felek nazlı birine benzetilerek kapalı istiare yapılmıştır. Mâh kelimesi sevgiliyi kastederek kullanılmış, sevgili söylenmediği için açık istiare yapılmıştır. Mâh güneşe benzetilerek teşbih sanatı kullanılmıştır. "Ey Âşık" ünlemiyle nida sanatı yapılmıştır. Furuğ ve ferağ kelimeleri arasında da cinas sanatı vardır.

2.10. HÜDÂYÎ

-300-

Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' lâtün/fâ' ilün

- 1 Yüz bulaldan başa çıkdı ey büt-i tannâz zülf
Vechi var hürşîd-i 'ālî-şâna kılsa nâz zülf
- 2 Sünbül ü gülden pür itmiş dâmenin gördüm seher
Var ise olmuş bu şeb gülşende 'işret-sâz zülf
- 3 Çâder-i miskîn içinde nice şüret gösterür
Oldı şan hengâme-i hüsn içre lu'bet-bâz zülf
- 4 Sen büt-i Ferhâresin ol kâfir-i Hindü gibi
Pâyüñe yüzler sürüp eyler saña i'zâz zülf
- 5 Naqd-i kalbin gâret itmezdi Hüdâyî bendeñün
Olmasaydı her harâmî çeşmüñe dem-sâz zülf

2.10.1. Dil

2.10.1.1. Ses

2.10.1.1.1. Vezin

Gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Remel bahrinin " Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' lâtün/ Fâ' ilün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 14 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 1a başa, çıkdı, büt-i, 1b kalsa, 2a sünbül ü, 2b ise, 3a çâder-i, içinde, nice, 4a büt-i, kâfir-i, 5a itmezdi, 5b olmasaydı, çeşmüñe. Gazelde "tannâz, nâz, sâz, lu'bet-bâz, i'zâz, dem-sâz" kelimelerinde med yapılmıştır.

2.10.1.1.2. Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. "Zülf" kelimesiyle redif yapılmış ve kâfiye-i mürdefe(âz) kullanılmıştır.

2.10.1.1.3. Ahenk Unsurları

Gazelde kafiye ve rediflerle ahenk oluşturulmuştur. "Zülf" kelimesinin özne görevinde olması, redifi oluşturması gazelin ritm ve vurgusunu sağlamıştır. "...büt-i tannâz zülf", "..nâz zülf", "...işret-sâz zülf", "...lu‘bet-bâz zülf", "...dem-sâz zülf" kelime gruplarıyla "zülf" nitelenmiş, kafiye ve redifler oluşturulmuştur. Şiirin vurgusu dize sonuna verildiği için şiirdeki ahenk sağlanmıştır. Gazelde -ü sesi ile asonans, -l sesi ile aliterasyon sanatı yapmıştır. Böylelikle Hüdâyî, şiirde iç ahenk oluşturmuştur. Ayrıca; ses, ek, kelime tekrarları yaparak ahenk unsurlarını yakalamaya çalışmıştır.

2.10.1.2. Kelime

Gazelde 27 Türkçe, 21 Farsça, 15 Arapça olmak üzere toplam 63 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler türlerine göre incelendiğinde, en çok kullanılan kelime türünün isim olduğu görülür. Şiirde 24 isim kullanılmıştır. Yapılarına göre isimlerin tümü basittir. Varlıklara verililerine göre; 3 özel isim, 21 cins isim kullanılmıştır. Özel isimler; Ferhâre, Hindû ve şairin mahlası olan Hüdâyî'dir. Varlıkların sayılarına göre isimler tekil isimdir. Varlıkların oluşlarına göre; 5 soyut, 19 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde 13 fiil kullanılmıştır. Fiiller yapılarına göre incelendiğinde; 6 basit fiil, 7 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiiller yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiillerdir. Fiiller anlamlarına göre; 2 olumsuz fiil, 11 olumlu fiilden oluşmaktadır. Fiil çekimlerine göre; 7 geçmiş zaman kipi, 2 geniş zaman kipi, 1 istek kipi, 1 emir kipinden oluşmaktadır.

Gazelde 8 sıfat kullanılmıştır. Sıfatlar yapılarına göre; 5 basit sıfat, 3 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre; 6 niteleme sıfatı, 2 belirtme sıfatı kullanılmıştır. Belirtme sıfatları; 1 işaret sıfatı, 1 sayı sıfatından oluşmaktadır. Gazelde 2 kişi zamiri "sen, o", 1 zaman zarfı "şeb", 1 zarf fiil "sürüp", 2 edat "-den beri, gibi", 1 bağlaç "ise", 1 ünlem "ey" kullanılmıştır.

2.10.1.3. Kelime Grubu

Gazelde 16 Türkçe, 7 Farsça olmak üzere toplam 23 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça kelime grupları; 4 isim tamlaması grubu, 3 sıfat tamlaması grubundan oluşmaktadır. Türkçe kelime grupları; 5 sıfat tamlaması grubu, 7 birleşik fiil grubu, 1 zarf fiil grubu, 2 edat grubu, 1 ünlem gurubundan oluşmaktadır.

2.10.1.4. Cümle

Gazel 8 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre; 6 olumlu cümle, 2 olumsuz cümleden oluşmaktadır. Olumlu cümlelerin biri ünlem cümlesidir. Yüklemelerine göre; 1 isim cümlesi, 7 fiil cümlesi kullanılmıştır. Cümleler öge dizilişlerine göre devrik cümlelerdir. Yapısına göre; 3 basit cümle, 3 birleşik cümle, 2 sıralı cümle kullanılmıştır. Birleşik cümleler; 1 girişik birleşik cümle, 2 şart birleşik cümleden oluşmaktadır.

2.10.2. Muhteva

Hüdâyî'nin gazeli divan edebiyatında sıkça kullanılan mazmunlardan biri olan "zülf" mazmunu üzerine kurulmuştur. Saç, divan şiirinde renk, şekil ve koku yönünden benzetme unsuru olarak sıkça kullanılmıştır. Saç daima güzel kokar. Onun kokusu misk ve anberde dahi yoktur. Rengi daima siyah olarak ele alınmıştır. Geceyi ve karanlık unsurları temsil eder. Şekli itibarıyla dağınık, uzun ve kıvrımlıdır. Kıvrımları yılan, zincir, ip, olta, halka vb. unsurlara benzetilir. İncelemesini yaptığımız gazelde de saçın bu benzerliklerine değinilmiştir.

1.beyitte zülf, alaycı bir güzele benzetilmiştir. Yüz bulduğu için başa çıkmıştır. "Başa çıkmak" deyimini hem gerçek hem mecaz anlamı kastedilerek kullanılmıştır. Saç, konumu itibarıyla zaten başın üstünde bulunur. Şair, başa çıkmayı zülfün alaycı olmasına, şımarmasına bağlamıştır. Güneşe kalsa zülfün başa çıkmasında hakkı vardır. Çünkü zülf; kokusu, rengi ve şekliyle sevgilinin güzelliğine güzellik katar. Divan şiirinde sevgilinin yüzü parlaklığından dolayı güneşe; saçı siyahlığından dolayı geceye benzetilmektedir. Sevgilinin yüzü, saçlarının arasından güneş gibi doğmaktadır. Nazlı oluşu da saçın yüzüne gelip gitmesinden kaynaklanmaktadır. Beyitte bu imaja da gönderme yapılmaktadır.

2.beyitte gül bahçesi işret meclisi gibi tasvîr edilmiştir. Zülf, bu işret meclisinde işret yapan birine benzetilmektedir. İşretin gece yapılması zülfün rengine, seherin eteğini sümbül ve gülle doldurması da zülfün kokusuna gönderme yapmak içindir. "Seheri gördüm" ibaresi seherde gördüm anlamında da kullanılmıştır. 1.beyitte saçın yüze gelip gitmesiyle nazlı oluşu imajı bu beyitteki seher yeliyle ilintilidir. İşret, seher yelinin saçı oynatmasıyla bağlantılıdır. Aynı zamanda gül ile yüz; sümbül ile de saç sembolize edilmektedir.

3.beyitte gölge oyunu tasvîri yapılmaktadır. Misk kokulu bir çadırda zülf, birçok suret gösteren bir hokkabaza benzetilmektedir. Gölge, ışıklı ve aydınlık bir ortamda bir cismin ışığı kesmesiyle oluşan karartıdır. Yüz, parlaklığıyla bir ışık meydana getirir. Saç bu ışığı siyahlığıyla kapatmaktadır. Beyitte saçın yüzde bir karartı oluşturarak gölge meydana getirdiği hayal edilmiştir. Kıvrımlarıyla da değişik şekiller oluşturmaktadır. Şekiller ise bir düzensizlik oluşturmaktadır. Bu düzensizlik beyitte "hengame-i hüsn" olarak ifade edilmektedir. 2.beyitteki seher yeli bu beyitte saçı hızlı hızlı hareket ettirerek yüzde sık sık değişen manzaralar ortaya koymaktadır. Nasıl bir hokkabaz el çabukluğuyla yapıyorsa, seher yeli de saçı o şekilde bir hokkabaz edasıyla hareket ettirir.

4.beyitte sevgiliyle zülf kıyaslanmaktadır. Sevgili Ferhâr putuna, zülf Hint kâfirine benzetilmektedir. Ferhâr, Türkistan'da Hıta ile Kâşgar arasında güzelleriyle ünlü bir şehirdir. Bu şehirde bulunan bir puthânedede yetmiş güzel kız putlara hizmet edermiş (Pala, 2011: 153). Saçın Hint kâfirine benzetilmesi, renginden dolayıdır. Kâfir kelimesinin kara renk ile alakası vardır. Hintlilerin esmer oluşlarından dolayı saç, rengi itibarıyla Hint kâfirine benzetilmektedir. Şair bu beyitte, sevgilinin Ferhâr putu gibi güzel olduğunu, güzellerin bile ona hizmet ettiğini söylemektedir. Bu yüzden Hint kâfiri gibi siyah olan saç, sevgilinin pâyına yüzler sürüp ona saygı göstermektedir. Burada saçın yüze değmesi pâyına yüz sürmesi olarak tasvîr edilmiştir.

5.beyitte zülf, harâmî göze dost olmuştur. Bu yüzden Hüdâyî kulunun kalp naktini yani tüm varlığını ele geçirip yağma etmiştir. Sevgilinin gözü gönül ülkelerini fetheden, can alan, kan döken. âşığın varını yoğunu çalan bir harâmîdir. Saç, gözün hizasında olduğu için göz ile dost olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden sevgilinin saçı da harâmîdir. Âşığın varı yoğu kalbidir. Sevgilinin saçı da âşığın kalbini çalmıştır. Âşık, kalbini çaldığı gibi sevgilinin saçlarına da esir olmuştur. Saçların kıvrımları zincir gibi düşünüldüğünden âşık sanki bu zincirlerle sevgiliye bağlanmıştır, ona köle olmuştur.

2.10.3. Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız gazelin nazım şekli gazeldir. Gazelde zülf kelimesi redif olarak kullanılmıştır. Saç, her beyitte kişileştirildiği için gazelin genelinde bir teşhis sanatı vardır. 1.beyitte saç alaycı bir güzele benzetilmektedir. Sadece benzeyen ve

kendisine benzetilen unsurları bulunduğu için teşbih-i belîğ sanatı bulunmaktadır. Saçın yüz bulup başa çıkması ve nazlı olması onun kişileştirildiğini göstermektedir. Teşhis sanatı kullanılmıştır. "Ey" ünlemiyle nida sanatı yapılmıştır. 2.beyitte teşhis sanatı vardır. Seher ve zülf kişileştirilmiştir. 3.beyitte oyuncu zülf diyerek zülf kişileştirilmiştir. Teşhis sanatı bulunmaktadır. 4.beyitte sevgili büt-i Ferhâre'ye, zülf kâfir-i Hindû'ya benzetilmektedir. Teşbih-i belîğ sanatı kullanılmıştır. Zülf saygı gösterip pâyına yüz sürdüğü için kişileştirilmiştir. Teşhis sanatı vardır. 5.beyitte çeşm ve zülf kavramları harâmîye benzetilerek teşbih-i belîğ sanatı kullanılmıştır. Saçın göz ile dost olması, Hüdâyî'nin kalp naktini yağmalaması kişileştirildiğini göstermektedir. Teşhis sanatı vardır.

2.11. ZÂTÎ

-354-

Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün

- 1 Devlet ile atıña ey şeh-süvâr ol bir gün eş
Yine bir şîre süvâr olmuş disünler bir güneş
- 2 İt rakîbüñ dili çıkdı şuşamışdur kanına
Seg zebânını çıkarur gâlib oldukça 'ataş
- 3 Vâ' izâ rüz-ı kıyâmetde cehennem heybeti
Âteş-i fûrkat şebinde âteş-i gamdan yavaş
- 4 Öykünürmiş âsitânına o mâhuñ yiridür
Oğ gibi çık muttaşıl eflâke ey âhum ulaş
- 5 O deñüze düş yüzün şuyın şatun al Zâtiyâ
Şâh yanında 'azîz olmak dilerseñ tîğ-veş

2.11.1. Dil

2.11.1.1. Ses

2.11.1.1.1. Vezin

Gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Remel bahrinin " Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'lâtün/ Fâ'ilün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 29 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 1a *ile*, atıña, 1b *yine*, şîre, 2a *dili*, *çıkdı*, *susamışdur*, *kanına*, 2b *zebânını*, *çıkarur*, *oldukça*, 3a *rûz-ı*, *kıyâmetde*, 3b *âteş-i*, *âteş-i*, 4a *âsitânına*, *yiridür*, 4b *gibi*, 5a *o deñüze*, *suyn*, 5b *yanında*. Gazelde şâh ve tîg kelimelerinde med yapılmıştır.

2.11.1.1.2. Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. Kâfiye-i mücerrede(ş) kullanılmış, redif ise kullanılmamıştır.

2.11.1.1.3. Ahenk Unsurları

Zâtî'nin gazelinde kafiye, ses ve kelime tekrarlarıyla ahenk oluşturulmuştur. Gazelde redif kullanılmamıştır. 1.beyitte "bir gün eş" kelime grubuyla "bir güneş" kelime grubunun ses benzerliklerinden yararlanılmıştır. Beyitte "süvâr" kelimesi iki defa, "bir" kelimesi üç defa kullanılarak kelime tekrarlarıyla ahenk unsurları artırılmıştır. 2.beyitte bazı kelimeler farklı dillerde aynı anlamlara gelecek şekilde kullanılmıştır. Türkçe "it" kelimesi, Farsça "seg" kelimesi köpek anlamına gelmektedir. Türkçe "susamak" fiiliyle Arapça "aşaş" susuzluk, hararet anlamına gelen kelimeler bir arada kullanılmıştır. Bu kelimelerin bir arada kullanılması şiire anlam bakımından katkı sağlarken aynı zamanda ahenk olarak da katkı sağlamaktadır. 3.beyitte "âteş-i fûrkat" tamlamasıyla "âteş-i gam" tamlaması kelime tekrarlarını oluşturmuştur. Gazelin genelinde -ü sesiyle asonans, -n sesiyle aliterasyon sanatı yapılmıştır. Şiirin iç ahengi oluşturularak ritm ve müzikalitesi artırılmıştır.

2.11.1.2. Kelime

Gazelde 36 Türkçe, 14 Farsça, 13 Arapça olmak üzere toplam 63 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler türlerine göre incelendiğinde, en çok kullanılan kelime türünün isim olduğu görülür. Şiirde 37 isim kullanılmıştır. Yapılarına göre isimlerin

tümü basittir. Varlıklara verililerine göre; 1 özel isim, 36 cins isim kullanılmıştır. Özel isim şairin mahlasıdır. Varlıkların sayılarına göre isimler tekil isimdir. Varlıkların oluşlarına göre; 8 soyut, 29 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde 13 fiil kullanılmıştır. Fiiller yapılarına göre incelendiğinde; 9 basit fiil, 4 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiillerden "eş olmak", "aziz olmak", "satın almak" birleşik fiilleri yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiillerdir. "Kanına susamak" birleşik fiili, anlamca kaynaşmış(deyimleşmiş) birleşik fiildir. Fiiller anlamlarına göre olumlu fiillerden oluşmaktadır. Fiil çekimlerine göre; 2 geçmiş zaman kipi, 1 geniş zaman kipi, 2 şart kipi, 4 emir kipinden oluşmaktadır. "Öykünürmüş" fiili ise geniş zamanın rivayeti olarak çekimlenmiş birleşik zamanlı fiildir.

Gazelde 7 sıfat kullanılmıştır. Sıfatlar yapılarına göre basit sıfatlardır. Anlamlarına göre; 2 niteleme sıfatı, 5 belirtme sıfatı kullanılmıştır. Belirtme sıfatları; 2 işaret sıfatı, 3 sayı sıfatından oluşmaktadır. Gazelde yineleme zarfı "yine" ve Farsça zaman zarfı "şeb" kullanılmıştır. 1 sıfat fiil "olmuş", 1 zarf fiil "oldukça" kullanılmıştır. 2 Türkçe edat "gibi, ile", 1 Farsça benzetme edatı "-veş" bulunmaktadır. Türkçe "ey" ünlemi 3 defa, Farsça "-â" ünlemi "vâ'izâ" kelimesinde 1 defa kullanılmıştır. Zamir ve bağlaç ise hiç kullanılmamıştır.

2.11.1.3. Kelime Grubu

Gazelde 21 Türkçe, 5 Farsça olmak üzere toplam 26 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça kelime grupları; 3 isim tamlaması grubu, 1 edat grubu, 1 ünlem grubundan oluşmaktadır. Türkçe kelime grupları; 7 sıfat tamlaması grubu, 3 birleşik fiil grubu, 1 sıfat fiil grubu, 1 zarf fiil grubu, 3 edat grubu, 3 ünlem gurubundan oluşmaktadır.

2.11.1.4. Cümle

Gazel 8 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre, olumlu cümlelerdir. Olumlu cümlelerin 4'ü ünlem cümlesidir. Yüklemelerine göre; 2 isim cümlesi, 6 fiil cümlesi kullanılmıştır. Cümleler öge dizilişlerine göre devrik cümlelerdir. Yapısına göre; 2 basit cümle, 3 birleşik cümle, 3 sıralı cümle kullanılmıştır. Birleşik cümleler; 2 girişik birleşik cümle, 1 şart birleşik cümleden oluşmaktadır.

2.11.2. Muhteva

Zâtî'nin gazelindeki her beyitte farklı imajlar yer almaktadır. 1.beyitte şeh-süvâr diyerek hızla geçen sevgiliye seslenilmektedir. Mutluluk ile atına binen usta bir biniciye benzeyen sevgilinin sanki aslana binmiş bir güneş gibi olacağı söylenmektedir. Güneş, aslan burcudur. Tabiatı ateştir. Aslan burcu ağustos ayına denk gelmektedir. Havanın sıcaklığı bize bu beyitte hissettirilerek 2.beyit için ortam hazırlanmaktadır. Şair burada seyir alanını genişleterek ateş gibi yakıcı gökyüzünü de seyrediyor. Seyir alanını gökyüzüne taşıyor.

2.beyitte susayan bir köpek nasıl dilini çıkarırsa, rakîp de kanına susadığı için dilini çıkarmaktadır. 1.beyitte hissettirilen hava sıcaklığına gönderme yapılarak bir köpek nasıl susuzluktan kudurursa rakîp de gördüğü manzara karşısında o şekilde kudurmuştur. Rakîp, divan şiirinde sevgiliye aşık olduğu için tüm kötü sıfatların temsilcisidir. Âşık ile hep rekabet içerisinde. Zâtî, rakîbi bir köpek olarak nitelendirmiştir. Sevgilinin mahallesinde dolaşır ve âşığa engel olur.

3.beyitte şair, vâize seslenmektedir. Vâiz, dini öğütlerde bulunan kişidir. Kıyamet günündeki cehennem ateşinin heybetinden bahsetmektedir. Fakat âşığa ayrılık gecesindeki gam ateşi cehennem ateşinden yakıcı gelir. Şair bu beyitte vâizin bunu anlamadığını söyleyerek vâize seslenir. Ayrılık ateşinin daha yakıcı olduğunu anlatır.

4.beyitte âşığın âhı, sevgilinin gökyüzündeki yerine öykünmektedir. Şair âhının ok gibi feleklere çıkararak sevgiliye ulaşmasını istemektedir. Âh kelimesinin yazılışındaki elif harfi(ل) şekli itibarıyla oka benzetilmektedir. Âşık, sevgilinin aşkıdan ağlayıp inler, âh eder. Sevgilinin bu ağlayıp inlemeleri duymasını ümit eder. Sevgili, aya benzetildiği için gökyüzünde bulunmaktadır. Âşık sürekli âh etmeye devam ederse âhları feleklere çıkıp sevgiliye ulaşabilir. Âşık bu beyitte kendi ulaşamadığı yere ahını gönderiyor. Çünkü 1.beyitte bahsettiği sevgilisi kadar hızlı binici değildir. Fakat ahı sevgilisine ulaşabilir. Muttasıl olmakla sevgiliye vâsıl olmayı, ona kavuşmayı kastetmektedir.

5.beyitte kılıcın demire su verilerek yapılmasına gönderme yapılmaktadır. Kılıç, şâhın yanında bulunduğu için kıymetlidir. Şâhın değerli bir eşyasıdır. Zâtî burada kendine seslenerek eğer kılıç gibi şâhın yanında olmak istersen o denize düşerek yüzün suyunu satın al demek istiyor. Yüz suyu ar, şeref, namus anlamlarına gelmektedir. Şair,

yandın yakındın bari denize düşerek bunları telafi et diye kendisine öğütte bulunmaktadır.

2.11.3. Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. 1.beyitte at-şîr, şeh-süvâr-güneş kelimeleriyle leff ü neşr sanatı yapılmıştır. At aslana, şeh-süvâr güneşe benzetilmiştir. Teşbih-i belîğ sanatı vardır. 2.beyitte rakîp köpeğe benzetilmiştir. Teşbih-i belîğ sanatı kullanılmıştır. İt rakîbin dili-seg zebânı, çıktı-çıkarcı, kanına susamak-ataş kelimeleri arasında leff ü neşr sanatı yapılmıştır. 3.beyitte ayrılık gecesindeki gam ateşinin, cehennem ateşinden heybetli olduğu söylenerek mübalağa sanatı yapılmıştır. 4.beyitte mâh kelimesiyle sevgili kastedilmiş, sevgili söylenmediği için açık istiare sanatı yapılmıştır. Âh, oka benzetilerek teşbih sanatı yapılmıştır. "Ey âhum" ünlemiyle nida sanatı kullanılmıştır. 5.beyitte Zâtiyâ ünlemiyle nida sanatı kullanılmıştır. "Yüzün suyunu satın almak" deyimiyile irsal-i mesel sanatı yapılmıştır. Denizdeki su, yüz suyu ve kılıçtaki su tenasüp sanatı oluşturmaktadır.

2.12. CELÎLÎ

-355-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ülün

- 1 Şabâ büy-ı gül-i handân getürdi
Şemîm-i sünbül ü reyhân getürdi
- 2 Göñül bezmine yârüñ zülfi gibi
Gül-i nesrîn iki dāmân getürdi
- 3 Haber virdi nihâl-i kâmetinden
Ümîd-i 'ömr-i cāvîdân getürdi
- 4 Meger Rûhu'l-Ûudüsdür kim deminden
Nice 'azm-i remîme cân getürdi
- 5 Cevân-bahtâ nişâr için yoluña
Celîlî nazm-ı dür-efşân getürdi

2.12.1. Dil

2.12.1.1. Ses

2.12.1.1.1. Vezin

Gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Hezec bahrinin "Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Fe'ülün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 16 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 1a bûy-ı, gül-i, 1b şemîm-i, sünbül ü, 2a bezmine, gibi, 2b gül-i, iki, 3a virdi, nihâl-i, 3b ümîd-i, 4b nice, 'azm-i, remîme, 5a için, yoluğa.

2.12.1.1.2. Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. "Getürdi" kelimesiyle redif yapılmış ve kâfiye-i mürdefe(ân) kullanılmıştır.

2.12.1.1.3. Ahenk Unsurları

Celîlî, gazelinde kafiye, redif, ses ve kelime tekrarlarıyla ahenk oluşturmuştur. Gazelde fiil kökenli redif kullanılarak vurgu dize sonuna verilmiştir. 1.beyitteki "sabâ" kelimesi özne olarak kullanılmış, ilk dört beyit öznenin etrafında şekillenmiştir. Bu durum şiirdeki akıcılığı artırdığı gibi ahenge de katkı sağlamıştır. Gazel, hezec bahrinin kısa kalıplarından biriyle yazılmış olup tamlama grupları bolca kullanılmıştır. Böylelikle şiirin ritmi ve müzikalitesi artırılmıştır. Şiirde -ü ve -e sesleriyle asonans, -m ve -n sesleriyle aliterasyon sanatı yapılmıştır.

2.12.1.2. Kelime

Gazelde 10 Türkçe, 16 Farsça, 15 Arapça olmak üzere toplam 41 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler türlerine göre incelendiğinde, en çok kullanılan kelime türünün isim olduğu görülür. Şiirde 23 isim kullanılmıştır. Yapılarına göre isimler; 22 basit isim, 1 birleşik isimden oluşmaktadır. Birleşik isim Arapça "Ruh'ul-kudüs" ismidir. Varlıklara verilmişlerine göre; 2 özel isim, 21 cins isim kullanılmıştır. Özel isimler; Ruh'ul-kudüs ve şairin mahlası olan Celîlî'dir. Varlıkların sayılarına göre isimler; 22 tekil isim, 1 topluluk ismidir. Varlıkların oluşlarına göre; 6 soyut, 17 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde 2 fiil kullanılmıştır. Fiiller yapılarına göre incelendiğinde; 1 basit fiil, 1 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiil "haber vermek" yardımcı fiille yapılan birleşik fiildir. Fiiller anlamlarına göre olumludur. Fiil çekimlerine göre geçmiş zaman kipiyle çekimlenmişlerdir.

Gazelde 8 sıfat kullanılmıştır. Sıfatlar yapılarına göre; 6 basit sıfat, 2 türemiş sıfattan oluşmaktadır. Anlamlarına göre; 7 niteleme sıfatı, 1 sayı sıfatı kullanılmıştır. Gazelde 2 edat "için, gibi", 2 Türkçe bağlaç "ki, meger", 1 Farsça bağlaç "ü" 1 Farsça ünlem "cevân-bahtâ" kullanılmıştır.

2.12.1.3. Kelime Grubu

Gazelde 7 Türkçe, 11 Farsça olmak üzere toplam 18 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça kelime grupları; 3 isim tamlaması grubu, 6 sıfat tamlaması grubu, 1 ünlem grubu, 1 bağlaç grubundan oluşmaktadır. Türkçe kelime grupları; 3 isim tamlaması grubu, 1 sıfat tamlaması grubu, 1 birleşik fiil grubu, 2 edat grubundan oluşmaktadır.

2.12.1.4. Cümle

Gazel 7 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre olumlu cümlelerdir. Olumlu cümlelerin biri ünlem cümlesidir. Yüklemelerine göre fiil cümleleri kullanılmıştır. Cümleler öge dizilişlerine göre; 3 kurallı cümle, 4 devrik cümleden oluşmaktadır. Yapısına göre; 5 basit cümle, 1 birleşik cümle, 1 bağlı cümle kullanılmıştır. Birleşik cümle girişik birleşik cümledir.

2.12.2. Muhteva

Celîlî'nin gazeli Doğu yönünden esen hafif rüzgâr olan "sabâ" mazmunu üzerine kurulmuştur. Sabâ, divan şiirinde sevgilinin kokusunu âşığa taşıması dolayısıyla kullanılmıştır. Bağları bostanları dolaşarak çiçeklerin kokusunu getirir. Sevgilinin saçının kokusunu taşır. Sevgiliden haber getirir. Âşığa can verir. Celîlî'nin gazelinde sabânın divan şiirindeki neredeyse bütün kullanımları işlenmiştir. "Getürdi" redifi kullanılarak bu anlatım pekiştirilmiştir.

1.beyitte sabâ; gülün, sümbülün, reyhanın kokusunu getirmiştir. Sümbül ve reyhanın rengi sabânın estiği vakti göstermektedir. Sabâ çiçeklerin açılmasını sağlayarak çiçeklerin kokularını ortaya çıkarmaktadır. Gül, sümbül, reyhan kelimeleri

bilinçli olarak bir arada kullanılmıştır. Sünbül sevgilinin saçlarını, gül sevgilinin yanağını temsil eder. Saçlar yanağın üzerine dökülür. Reyhan ise sevgilinin ayva tüylerini temsil eder.

2.beyitte bu anlatım açığa kavuşmaktadır. Sabâ, gönül meclisine yarin saçları gibi yaban gülü getirmiştir. Zülüflerin yüzün iki yanına dökülmesine gönderme yapmak için "iki damân" denilmiştir. Gül, zülf, damân kelimelerinin bir arada kullanılması 1.beytin oluşturduğu imajı devam ettirmek içindir.

3.beyitte sabâ, sevgilinin fidan boyundan haber getirerek âşığa ebedî ömrün ümidini vermektedir. Nihâl kelimesinin kullanımı sabâ rüzgârının bağ, bostan vs. yerleri dolaşarak oraların gelişmesine yardımcı olmasına gönderme yapmak içindir. Sevgiliden haber getirmesi âşığa sonsuz bir ömrün ümidini vermektedir.

4.beyitte sabâ, İsa peygambere benzetilmektedir. İsa peyamberin peygamberlik mucizelerinden biri nefesiyle ölüleri diriltmesidir. Sabâ rüzgârı da onun gibi nefesiyle ölmüşlere hayat vermektedir. Çürümüş kemikler âşıkları sembolize etmektedir. Âşık, aşkıdan bir deri bir kemik kalmıştır. Hafif hafif esen sabâ rüzgârı nefese benzetilmektedir. Sevgilinin kokusunu getirerek âşıklara can vermektedir. Bu beyitte sabâ rüzgârının tüm tabiata canlılık vermesine gönderme yapılmaktadır.

5.beyitte Celîlî kendisini sabâ rüzgârına benzetmektedir. Sabânın sevgilinin kokusunu getirmesi çok kıymetlidir. Celîlî de inciler saçan şiirini sevgilinin yoluna saçmaktadır. Sözlerinin inci saçmasıyla şebnem hatırlatılmaktadır. Şebnem, sabâ rüzgârıyla sabahleyin ve özellikle bahar mevsiminde bazı çiçekler üzerine düşen çiğ tanesidir (Pala, 2010: 423). Celîlî'nin sözleri, şebnem gibi tabiata can vermiş, inci kadar da kıymetlidir. Şiirini okuyan ise talihlidir. "Cevân-bahtâ(talihli)" hem sevgiliyi hem okuyucuyu kastedecek şekilde kullanılmıştır. Aynı zamanda bu kelimeyi kendisine ilham geldiğini anlatmak için de kullanmıştır. Sabâ tüm çiçekleri açıp onlara hayat verirken Celîlî'ye de ilham vermiştir.

2.12.3. Sanat

Üslup incelemesini yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. Celîlî, şiirini sabâ öznesinin etrafında şekillendirmiştir. Gazelin genelinde sabâ mazmunuyla ilintili sözcükler kullanılmıştır. Kullanılan kelimeler gazeldeki uyumu artırmıştır. 1.beyitte

"gül, sümbül, reyhan, bûy, şemîm" kelimeleri birbirleriyle uyumlu kelimelerdir. Tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Bûy-şemîm, gül-sümbül kelimeleriyle leff ü neşr sanatı yapılmıştır. 2.beyitte zülf, iki damâna benzetildiği için teşbih sanatı kullanılmıştır. Yaban gülü sabâ rüzgârına benzetilmiş, kendisine benzetilen söylenmediği için açık istiare sanatı yapılmıştır. 3.beyitte sabâ sevgiliden haber verdiği için kişileştirilmiştir. Teşhis sanatı kullanılmıştır. Verdiği haberle ebedî ömrün ümidini vermiştir. Mübalağa sanatından yararlanılmıştır. 4.beyitte sabâ rüzgârı İsâ peygambere benzetildiği için hem teşhis sanatı hem de teşbih-i belîğ sanatı vardır. Beyitte İsâ peyamberin nefesiyle ölüleri diriltmesi hatırlatılarak telmih sanatından yararlanılmıştır. Rüzgâr, nefese benzetilmektedir. Sabâ kelimesi kullanılmadığı için açık istiare yapılmıştır. 5.beyitte cevân-bahtâ kelimesiyle nida sanatı kullanılmıştır. Celîlî, şiir yazmasını sevgilinin yoluna inciler saçmak istemesine bağlayarak hüsn-i ta'lîl sanatı yapmıştır. Sözlerini inciye benzeterek teşbih-i belîğ sanatı kullanmıştır.

2.13. NECÂTÎ

-369-

Ġazel-i Necâtî

Mef'ûlü/fâ' ilâtü/mefâ'îlü/fâ' ilün

- 1 Hâkkâ budur ki mülk-i cihân kim konak degül
İllâ ki 'ömr kâfîlesi oturağ degül
- 2 Eşcâr egerçi her varağı bir kitâbdur
İdrâki olmayana cihân bir varağ degül
- 3 Dildâr senden ulu ise bu'd-ı maşrıqayn
Sa'y it gönül ki 'âşıka Bağdâd ırak degül
- 4 Bir dem mi vardur ey gözi ser-mest ü ceng-cüy
K'ol gânzeler bizüm ile kılıç bıçağ degül
- 5 İder Necâtî cennet-i kuyuñı ârzü
Dünyâda gerçi işbu heves olacağ degül

2.13.1. Dil

2.13.1.1. Ses

2.13.1.1.1. Vezin

Gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Muzâri' bahrinin "Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 11 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 1b *kâfilesi*, *oturak*, 2a *varakı*, 2b *olmayana*, 3a *ulu*, *ise*, *bu*, 4b *kılıç*, 5a *ider*, *kûyunu*, 5b *olacak*. Gazelde " *ömr*, *kitâb*, *dildar*, *ceng*" kelimelerinde med yapılmıştır.

2.13.1.1.2. Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. "Degül" kelimesiyle redif yapılmış ve kâfiye-i mücerrede(ağ) kullanılmıştır.

2.13.1.1.3. Ahenk Unsurları

Necâtî'nin gazelinde kafiye, redif ve ses tekrarlarıyla ahenk oluşturulmuştur. Redif olarak olumsuzluk edatı "degül" kullanılmıştır. 1.beyitte "ki" bağlacı üç defa kullanılmış, vurguyla birlikte ahenk de artırılmıştır. Gazelde -a ve -e sesleriyle asonans, -k sesiyle aliterasyon sanatı yapılmıştır. Asonans ve aliterasyonlar şiirdeki iç ahengi oluşturmuştur. Bahir Selçuk'a göre, armonide ünsüz tekrarları (aliterasyon), ünlü tekrarlarından (asonans) daha etkilidir. Ünlüler genellikle ünsüzlerle birlikte bir ahenk sağlamaktadır (Selçuk, 2009: 485). Necâtî'nin gazelinde patlamalı ünsüzler, "k, g, c, ç, d" bolca kullanılmıştır. Patlamalı ünsüzler şiirdeki ritmi ve müzikaliteyi artırmıştır.

2.13.1.2. Kelime

Gazelde 24 Türkçe, 10 Farsça, 20 Arapça olmak üzere toplam 54 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler türlerine göre incelendiğinde, en çok kullanılan kelime türünün isim olduğu görülür. Şiirde 35 isim kullanılmıştır. Yapılarına göre; 32 basit isim, 3 türemiş isim bulunmaktadır. Varlıklara verilişlerine göre; 2 özel isim, 33 cins isim kullanılmıştır. Özel isimler; Bağdâd ve şairin mahlası olan Necâtî'dir. Varlıkların sayılarına göre; 33 tekil isim, 1 çoğul isim "gamzeler", 1 topluluk ismi "kâfile" kullanılmıştır. Varlıkların oluşlarına göre; 10 soyut, 25 somut isim bulunmaktadır.

Gazelde 3 fiil kullanılmıştır. Fiiller yapılarına göre incelendiğinde; 2 basit fiil, 1 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiil "sa'y etmek" yardımcı fiille yapılan birleşik fiildir. Fiiller anlamlarına göre, olumlu fiillerdir. Fiil çekimlerine göre; 1 gelecek zaman kipi, 1 geniş zaman kipinden oluşmaktadır.

Gazelde 7 sıfat kullanılmıştır. Sıfatlar yapılarına göre; 5 basit sıfat, 1 türemiş sıfat, 1 birleşik sıfattan oluşmaktadır. Birleşik sıfat "işbu" sıfatıdır. Anlamlarına göre; 1 niteleme sıfatı, 6 belirtme sıfatı kullanılmıştır. Belirtme sıfatları; 2 işaret sıfatı, 2 belirsizlik sıfatı, 2 sayı sıfatından oluşmaktadır. Gazelde 2 kişi zamiri "sen, biz", 1 Farsça zarf "gerçi", 1 sıfat fiil "olmayan", 1 Türkçe edat "ile", 1 Farsça edat "egerçi", 1 ünlem "ey" kullanılmıştır. "Gerçi, ise" bağlaçlarının yanı sıra "ki" bağlacı 5 defa kullanılmıştır.

2.13.1.3. Kelime Grubu

Gazelde 10 Türkçe, 5 Farsça olmak üzere toplam 15 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça kelime grupları; 3 isim tamlaması grubu, 1 sıfat tamlaması grubu, 1 edat grubundan oluşmaktadır. Türkçe kelime grupları; 6 sıfat tamlaması grubu, 1 birleşik fiil grubu, 1 sıfat fiil grubu, 1 edat grubu, 1 ünlem gurubundan oluşmaktadır.

2.13.1.4. Cümle

Gazel 6 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre olumsuz cümlelerden oluşmaktadır. Yüklemelerine göre isim cümleleri kullanılmıştır. Cümleler, öge dizilişlerine göre devrik cümlelerden oluşmaktadır. Yapısına göre ise tamamı bağlı cümlelerdir.

2.13.2. Muhteva

Necâtî'nin "degül" redifli gazeli dönemine göre sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Süleyman Solmaz, Necâtî'nin şiirinde "şehirli Türkçesi" kullandığını, divanında yer alan gazellerin çoğunun Türkçe kelimelerle kafiyelendiğini söylemektedir (Solmaz, 2012: 18). "Degül" redifinin kullanıldığı gazelde de şehirli Türkçesinin kullanımını görmekle beraber günlük hayatta kullanılan "oturak" kelimesinin kullanımını da görmekteyiz. Necâtî, kelimeyi şiirinde anlam ve ahenk unsurlarına katkı sağlayacak şekilde kullanmıştır. Gazel, okuyucuya öğüt veren bir edâyla yazılmıştır.

1.beyitte cihân mülkünün konak, ömür kafilesinin oturak olmadığı söylenmektedir. Dünyanın geçiciliğinin anlatıldığı bu beyitte "illâ ki" sözüyle vurgulanmak istenen herkesin ve her şeyin geçici olduğudur. Hiçkimsenin ve hiçbir şeyin bir istisnası yoktur.

2.beyitte ağaçların yaprakları kitabın sayfalarına benzetilmektedir. Ağacın yapraklarının her biri Allah'ın hikmetlerini anlatan bir kitap olsa idrâki olmayanın bunu anlayamayacağını, ona yaprak kadar değer vermeyeceğini söylemektedir. 1.beyitteki dünyanın geçiciliğine bu beyitte ağaçla örnek verilmiştir. Ağaç yapraklarındaki hikmetten bahsedilir. Ağaç, dünyanın geçiciliğini göreceğimiz bir hikmettir. Bahar, ağacın varlığını; sonbahar ise yokluğunu göstermeye bir ibrettir. Bunu görebilmek için tabiata ibret gözüyle bakmak gerektiğini öğütler.

3.beyitte Necâtî, anlatımını güçlendirmek için "âşığa Bağdat irak değil" atasözünü kullanmıştır. Doğu'nun uzaklığı sevgilinin boyundan uzun olsa da gönlüne sa'y eymesi gerektiğini söylemektedir. Sa'y etmek çalışmak, çabalamak, emek vermek anlamındadır. Bağdat, divan şiirinde âşığın gönlüne benzetilmiştir. Tarih boyunca yakılıp yıkılmış, talan edilmiştir. Âşığın gönlü de Bağdat gibi yakılıp yıkılan, talan edilen bir yerdir. "Âşığa Bağdat irak değil" atasözü âşığın sevgili için çalışıp çabalaması anlamındadır. Âşık çalışıp çabalamalı ve sevgilinin aşkına lâayık olmalıdır.

4.beyitte sevgilinin gözleri sarhoş ve savaş isteyen birine, gamzeleri de kılıca benzetilmektedir. Sevgilinin gözleri baygın bakışıyla bir sarhoşu andırır. Gönül ülkelerini fethetmek için öldürücü özelliklere sahiptir. Gamzeleri ise kılıç gibidir. Kılıç zoruyla gönül ülkelerini fetheder. Bu beyit 3.beytin açıklaması gibidir. Sevgili, âşığın gönlünü gözleri ve gamzeleriyle fethetmiş ve talan etmiştir.

5.beyitte Necâtî sevgilinin mahallesini arzulamaktadır. Sevgilinin mahallesi cennetin bir köşesi gibidir. Âşık her zaman sevgilinin mahallesinde olmayı arzular. Fakat bu mümkün olmaz. Necâtî de bu isteğin dünyada olmayacak bir heves olduğunu söylemektedir.

2.13.3. Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. Necâtî'nin gazelinde söz sanatlarından bolca faydalanılmıştır. 1.beyitte cihan mülkü konağa benzetilerek

teşbih-i belîğ sanatı yapılmıştır. Ömür bir kâfileye ve oturağa benzetilerek teşbih-i belîğ sanatı yapılmıştır. Hakkâ-illâ ki, mülk-i cihân-ömr kâfilesi, konak-oturak kelimeleriyle leff ü neşr sanatı yapılmıştır. 2.beyitte ağacın yaprakları varağa benzetilmektedir. Yapraklar söylenmediği için açık istiare yapılmıştır. Her varağı da kitaba benzetilmiştir. Teşbih-i belîğ sanatı vardır. 3.beyitte sevgilinin boyunun Doğu'nun uzaklığından uzun olduğu söylenerek mübalağa sanatı yapılmıştır. Gönül kişileştirilerek teşhis sanatı yapılmıştır. "Âşığa Bağdat ırak değil" atasözü kullanılarak irsal-i mesel sanatı kullanılmıştır. 4.beyitte sevgilinin gözü sarhoş ve savaş isteyen birine benzetilerek kişileştirilmiştir. Teşhis sanatı vardır. Sevgilinin gamzeleri kılıç ve bıçağa benzetilerek teşbih-i belîğ sanatı yapılmıştır. 5.beyitte "cennet-i kûyunu" terkibiyle sevgilinin mahallesi cennete benzetilerek açık istiare sanatı yapılmıştır.

2.14. NEF'Î

-372-

Ġazel-i Nef'î Efendi

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Yazanlar peykerüm destümde bir peymâne yazmışlar
Görüp mest-i mey-i 'aşk olduğum mestâne yazmışlar
- 2 Baña teklîf-i zühd itmezdi idrâk olsa zâhidde
Yazıklar kim anı 'âkil beni dîvâne yazmışlar
- 3 Degüldür gözlerinde sāye-i müjgânı 'uşşâkuñ
Ĥaţuñ resmin beyâz-ı dîde-i giryâne yazmışlar
- 4 Benüm 'âşık ki rüsvâlıkı tutdı şöhretüm şehri
Yazanlar kışsa-i Mecnûnı hep yâbâne yazmışlar
- 5 Nice zâhirdür ey Nef'î sözünde dildeki sūzuñ
Yazınca nüşha-i şî'rün kalemler yâne yazmışlar

2.14.1. Dil

2.14.1.1. Ses

2.14.1.1.1. Vezin

Gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Hezec bahrinin "Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 16 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 1b *mey-i*, 2a *baġa*, 2b *anı*, *beni*, 3a *gözlerinde*, *sâye-i*, 3b *beyâz-ı*, *dîde-i*, 4a *tutdı*, 4b *kıssa-i*, 5a *nice*, *sözünde*, *dildeki*, 5b *yazınca*, *nüsha-i*.

2.14.1.1.2. Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. "Yazmışlar" kelimesiyle redif yapılmış ve kâfiye-i mü'essese(âne) kullanılmıştır.

2.14.1.1.3. Ahenk Unsurları

Nef'î'nin gazelinde kafiye redif ve ses tekrarlarıyla ahenk oluşturulmuştur. "Peymâne yazmışlar, mestâne yazmışlar, divâne yazmışlar, giryâne yazmışlar, yabâne yazmışlar, yâne yazmışlar" kelime gruplarıyla oluşturulan kafiye ve redifler ses uyumları ve tekrarlarıyla ahenge katkı sağlamıştır. Şiirin genelinde oluşturulan -a ve -â seslerinin tekrarıyla asonans, -m ve -n seslerinin tekrarıyla aliterasyon sanatı yapılmıştır. 1.beyitte "peykerüm", "peymâne"; "mest", "mey", "mestâne"; "yazanlar", "yazmışlar" kelimelerinin arasındaki ses benzerlikleri şiirde ahenği sağlayan unsurlardandır. 2.beyitte "yazıklar", "yazmışlar"; 4.beyitte "şöhretüm", "şehri", "yazanlar", "yazmışlar"; 5.beyitte "nice", "Nef'î", "nüsha", "yazınca", "yazmışlar" kelimelerindeki ses uyumları beyitlerin kendi içerisindeki ahenği artırmıştır.

2.14.1.2. Kelime

Gazelde 23 Türkçe, 16 Farsça, 19 Arapça olmak üzere toplam 58 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler türlerine göre incelendiğinde, en çok kullanılan kelime türünün isim olduğu görülür. Şiirde 37 isim kullanılmıştır. Yapılarına göre isimlerin tümü basittir. Varlıklara verililerine göre; 2 özel isim, 35 cins isim kullanılmıştır. Özel isimler; Mecnûn ve şairin mahlası olan Nef'î'dir. Varlıkların sayılarına göre; 36 tekil, 1

çoğul isim kullanılmıştır. Varlıkların oluşlarına göre; 13 soyut, 24 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde 5 fiil kullanılmıştır. Fiiller yapılarına göre incelendiğinde; 4 basit fiil, 1 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiill "şöhret tutmak" anlamca kaynaşmış(deyimleşmiş) birleşik fiildir. Fiiller anlamlarına göre; 1 olumsuz fiil, 4 olumlu fiilden oluşmaktadır. Fiil çekimlerine göre; 4 geçmiş zaman kipi, 1 şart kipinden oluşmaktadır.

Gazelde 6 sıfat kullanılmıştır. Sıfatlar yapılarına göre, basit sıfatlardır. Anlamlarına göre; 1 niteleme sıfatı, 2 belirtme sıfatı kullanılmıştır. Belirtme sıfatları; 1 sayı sıfatı, 1 soru sıfatından oluşmaktadır. 2 adlaşmış sıfat "mestâne, 'âkil", 1 Farsça sıfat "hep" kullanılmıştır. Gazelde 4 kişi zamiri "ben, benim, bana, anı", 2 zarf fiil "gürüp, yazınca", 1 sıfat fiil "yazanlar", 1 edat "değil", 1 bağlaç "ki", 1 ünlem "ey" kullanılmıştır.

2.14.1.3. Kelime Grubu

Gazelde 12 Türkçe, 9 Farsça olmak üzere toplam 21 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça kelime grupları; 5 isim tamlaması grubu, 4 sıfat tamlaması grubundan oluşmaktadır. Türkçe kelime grupları; 3 isim tamlaması grubu, 3 sıfat tamlaması grubu, 1 birleşik fiil grubu, 2 zarf fiil grubu, 1 sıfat fiil grubu, 1 edat grubu, 1 ünlem gurubundan oluşmaktadır.

2.14.1.4. Cümle

Gazel 10 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre; 9 olumlu cümle, 1 olumsuz cümleden oluşmaktadır. Olumlu cümlelerin biri hem ünlem hem de soru cümlesidir. Yüklemelerine göre; 2 isim cümlesi, 8 fiil cümlesi kullanılmıştır. Cümleler öge dizilişlerine göre devrik cümlelerdir. Yapısına göre; 2 basit cümle, 8 birleşik cümle kullanılmıştır. Birleşik cümleler; 5 girişik birleşik cümle, 2 ki'li birleşik cümle, 1 şart birleşik cümleden oluşmaktadır.

2.14.2. Muhteva

Nefî'nin gazelinde kullandığı "yazmışlar" redifi, daha önce Ahmet Paşa, Şeyhî ve Fuzûlî tarafından da kullanılmıştır. Abdülkadir Karahan, Nefî için edebiyatımızın en

gür sesli, en atak, en tok, en taze dilli ve en mağrur şairi olduğunu söyler. Sanatında müşahede edilen ilk noktanın şiir tekniğine olan hâkimiyeti olduğundan bahseder. Onun derecesinde vezni ve kafiyeyi, kendi duygu ve hasseten düşüncesi emrinde kullanan, tasarruf eden sanatkârın az yettiğini vurgular (Karahana, 1954: 28).

1.beyitte Nefî'nin aşk şarabından mest olduğunu görenler, onun elinde bir kadeh var sanarak onun adını sarhoşa çıkarmışlardır. Oysa Nefî, aşk şarabından sarhoş olmuştur. Nefî, halk arasında onun içerek sarhoş olduğunu sananların onu damgaladığından bahsetmektedir. Nefî'nin yaşadığı dönem IV.Murat devridir. O dönemde içki yasağının olduğunu düşünürsek şairin burada kastedtiği, onu sarhoş diye damgalayıp hükümete şikayet edenlerin yanıldığı, aşk sarhoşu olduğunu göremedikleridir.

2.beyitte zâhid şaire zühdlük teklif etmiştir. Nefî, zâhidin idrâkı olsa zühdlük teklifinde bulunmazdı diyerek zâhidi aşağılamaktadır. Zâhit, Allah'ın buyruklarını yerine getiren, şüpheli şeylerden kaçınan, tek emelleri cennete kavuşmak olan, sürekli öğütler veren kişilerdir. Divan şiirinde samimiyetsiz ve riyakâr oluşlarıyla âşığı anlamayan ve âşığın karşısında olan kişiler olarak görülmüşlerdir. Nefî, bu beyitte zâhidi âkil, beni divâne yazmışlar diyerek yakınmaktadır. Nefî, 1.beyitte anlattığı aşkın şarabından içerek divâne olmuştur. Aşkı anlamayanlar ise aşkıta divâneliğin makbul olduğunu görememektedir.

3.beyitte âşıkların gözlerinin yaşlı oluşundan bahsedilmektedir. Âşık divan şiirinde, sevgilinin aşkından sürekli ağlayıp inleyen gözleri yaşlı kimseler olarak düşünülür. Bu beyitte âşıkların gözlerinde kirpiklerinin gölgesi olmadığı, gözü yaşlı âşığın gözlerinin beyazında görülen gölgelerin, sevgilinin ayva tüylerinin resmi olduğu söylenmektedir.

4.beyitte şair, en iyi âşığın kendisi olduğunu söylemektedir. Rûsvâlıkta şöhreti şehri tutmuştur. Divan şiirinde iyi bir âşık olmanın göstergelerinden biri de rûsvâ olmaktır. Âşık, benliğinden ne kadar vazgeçerse bu onun aşkının ispatıdır. Aşkında samimidir. Dünyadan vazgeçmiştir. Sevgili dışında kimin ne düşündüğünün bir önemi yoktur. Sevgili için rezil olmayı göze almıştır. Rezilliğini ne kadar çok kişi duyarsa âşığın âşıklıkta derecesi o kadar iyi olacaktır. Şair, rûsvâlıkta şöhretinin şehri tuttuğunu söyleyerek herkesin onun ne kadar iyi âşık olduğunu bildiğini kastetmektedir. Mecnûn,

aşkında çöllere düşmesiyle ünlüdür. İyi bir âşık oluşu benliğinden ve tüm dünyadan vazgeçmesiyle ölçülür. Şair kendisini Mecnûn'la kıyaslayarak ondan daha iyi bir âşık olduğunu söylemektedir. Bu yüzden Mecnûn'un kıssasını yazanların boşuna yazdığını, asıl âşığın kendisi olduğunu söylemektedir.

5.beyitte Nefî, gönlündeki ateşin sözünde ne derece zâhir olduğunu sorgulamaktadır. Hâlini anlatmaya sözleri yetmemektedir. Gönlündeki aşk ateşini yazarken kâğıt dâhi yanacaktır. O bile içindeki ateşi anlatamamıştır.

2.14.3. Sanat

Üslup incelemesini yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. Nefî sanatında ilk dikkati çeken mübalağa olmaktadır. Abdülkadir Karahan, Nefî'nin sanatında iki ana unsurun müşahede olduğunu söylemektedir. Bunlar: Mübalağa ve beyan ahengi. Sanatkârimızın fikirdeki mübalağa ve şekildeki âhenk kudretine Ali Ekrem Bolayır'ın dikkati çektiğinden bahseder. Ali Ekrem Bolayır, Nefî'nin ruhunu mübalağada bulur. Onun bu mübalağaları bâkir hayallerle süsleyerek, tesannuu bir sanat derecesinden bir halis şiir mertebesine çıkarmakta biricik olduğunu belirtir (Karahan, 1954: 29). Gazelin 1.beytinde "peykerüm" kelimesiyle sevgili kastedilmiştir. Sevgili söylenmediği için açık istiare sanatı yapılmıştır. "peymâne, mest, mey, mestâne" kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır. 2.beyitte âkil ve divâne kelimeleriyle tezat sanatı yapılmıştır. Zâhid ve zühd kelimeleri aynı kökten geldikleri için iştikak sanatı yapılmıştır. 3.beyitte gözde görülen kirpiğin gölgesi, sevgilinin ayva tüyüne benzetilmiştir. Teşbih-i belîğ sanatı vardır. Dide, giryân, beyaz, müjgân kelimeleri bir arada kullanılarak tenasüp sanatı yapılmıştır. 4.beyitte Mecnûn kıssası hatırlatılarak telmih sanatı yapılmıştır. Şair, Mecnûn ile kendisini kıyaslayarak en iyi âşığın kendisi olduğunu, rüsvalıkta şöhretinin şehri tuttuğunu söylemiştir. Mübalağa sanatı vardır. 5.beyitte Nefî, gönlündeki ateşin sözüyle kâğıtları yaktığını söyleyerek mübalağa sanatı yapmıştır. "Ey" ünlem sözcüğü kullanılarak nida sanatı yapılmıştır. "Nice zâhirdür ey Nefî sözünde dildeki sûzun" mısrasında istifham sanatı vardır.

2.15.BEHİŞTÎ

-391-

Ġazel-i Behişti Raĥmetullāhi ‘Aleyh

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Şanma şūfi ĥırķa egnümde külāhum serdedür
Bādeye rehne ķoyılmış her biri bir yerdedür
- 2 Var ise dīdāra meylün aradan şirki götür
Kim hicāb erbāb-ı ‘aşķuñ dīdesine perdedür
- 3 Ol zamāndan kim bizümle bezme peymān eyledün
Gözlerüm ey ‘ahde tırmaz ĥalka gibi derdedür
- 4 Yazdılsa cürm-i bisyārum Kirāmen Kātibin
Ġam degül āh-ı nedāmet ol daĥı defterdedür
- 5 Merd iseñ dehr-i denīden isteme hergiz murād
Kim zen-i çarķuñ Behiřti himmeti nā-merdedür

2.15.1. Dil

2.15.1.1. Ses

2.15.1.1.1. Vezin

Gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Remel bahrinin " Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün" vezniyle yazılmıştır. Gazelde toplam 19 imale vardır. Gazeldeki imaleler: 1a egnümde, 1b badeye, rehne, 2a ise, aradan, şirki, 2b dīdesine, 3a bizümle, gibi, 4a yazdılsa, 4b āh-ı, daĥı, 5a dehr-i, isteme, zen-i, himmeti.

2.15.1.1.2. Kafiye ve Redif

Gazelde düzenli bir kafiye örgüsü bulunmaktadır. Redif(dür) ve kâfiye-i mukayyede(erde) kullanılmıştır.

2.15.1.1.3. Ahenk Unsurları

Behiştî, gazeline kafiye, redif ve ses tekrarlarıyla ahengi sağlamıştır. Gazelde ek halinde redif kullanmıştır. Ek halindeki redif bildirme ekidir. Bildirme ekleri: 1a serdedür, 1b yerededür, 2b perdedür, 3b dürdedür, 4b defterdedür, 5b nâ-merdedür. Redif olarak kullanılan bildirme eki(+Dİr) vurguyla birlikte ahengi de artırmıştır. Gazelin genelinde -e sesinin sıkça kullanılmasıyla asonans sanatı yapılmıştır. Aliterasyon sanatı ise -d ve -r seslerinin tekrarlarıyla oluşturulmuştur. Asonans ve aliterasyonlar şiirdeki iç ahengi artırmıştır.

2.15.1.2. Kelime

Gazelde 23 Türkçe, 17 Farsça, 21 Arapça olmak üzere toplam 61 kelime kullanılmıştır. Bu kelimeler türlerine göre incelendiğinde, en çok kullanılan kelime türünün isim olduğu görülür. Şiirde 38 isim kullanılmıştır. Yapılarına göre isimlerin tümü basittir. Varlıklara verilişlerine göre; 2 özel isim, 36 cins isim kullanılmıştır. Özel isimler; Kirâmen Kâtibi ve şairin mahlası olan Behiştî'dir. Varlıkların sayılarına göre; 37 tekil isim, 1 topluluk ismi "bezm" bulunmaktadır. Varlıkların oluşlarına göre; 15 soyut, 23 somut isim kullanılmıştır.

Gazelde 7 fiil kullanılmıştır. Fiiller yapılarına göre incelendiğinde; 4 basit fiil, 3 birleşik fiilden oluşmaktadır. Birleşik fiillerden "rehne koymak" yardımcı fiille yapılan birleşik fiildir. "Peymân eylemek, 'ahde durmak" fiilleri anlamca kaynaşmış(deyimleşmiş) birleşik fiillerdir. Fiiller anlamlarına göre; 2 olumsuz fiil, 5 olumlu fiilden oluşmaktadır. Fiil çekimlerine göre; 1 şart kipi, 3 emir kipi kullanılmıştır.

Gazelde 6 sıfat kullanılmıştır. Sıfatlar yapılarına göre basit sıfatlardır. Anlamlarına göre; 2 niteleme sıfatı, 4 belirtme sıfatı kullanılmıştır. Belirtme sıfatları; 2 işaret sıfatı, 2 belirsizlik sıfatından oluşmaktadır. Gazelde 1 kişi zamiri "biz", 1 işaret zamiri "o", 3 edat "ile, gibi, değil", 1 "dahı" bağlacı, 2 "ise" bağlacı, 3 "ki" bağlacı, 1 ünlem "ey" kullanılmıştır. Zarf hiç kullanılmamıştır.

2.15.1.3. Kelime Grubu

Gazelde 12 Türkçe, 5 Farsça olmak üzere toplam 17 kelime grubu kullanılmıştır. Farsça kelime grupları; 3 isim tamlaması grubu, 2 sıfat tamlaması grubundan

oluşmaktadır. Türkçe kelime grupları; 4 sıfat tamlaması grubu, 1 isim tamlaması grubu, 3 birleşik fiil grubu, 3 edat grubu, 1 ünlem gurubundan oluşmaktadır.

2.15.1.4. Cümle

Gazel 7 cümleden oluşmaktadır. Bu cümleler anlamlarına göre; 6 olumlu cümle, 1 olumsuz cümleden oluşmaktadır. Olumlu cümlelerin biri ünlem cümlesidir. Yüklemelerine göre; 4 isim cümlesi, 3 fiil cümlesi kullanılmıştır. Cümleler öge dizilişlerine göre devrik cümlelerdir. Yapısına göre; 1 basit cümle, 4 birleşik cümle, 2 sıralı cümle kullanılmıştır. Birleşik cümleler; 2 ki'li birleşik cümle, 2 şart birleşik cümleden oluşmaktadır.

2.15.2. Muhteva

Behiştî, âlim bir şairdir. Devrinin meşhur mutasavvıfı Merkez Efendi'ye intisap ederek, tasavvuf yoluna girmiştir. Kaynaklar, onun ilim yolunu tamamlayıp, birçok fennî tahsil ettikten sonra devrin büyük kutbu Merkez Efendi'ye intisap ettiğini, nefsinin terbiye ve ahlak güzelliği için inzivaya çekilip dünya lezzetinden uzaklaştığını yazar (Aydemir, 2000: .20-21). Behiştî'nin gazelinde tasavvufî kişiliğinin izleri görülmektedir.

Gazelin 1.beytinde sufiye seslenerek sırtında hırkası, başında külahı olduğunu sanmamasını söylemektedir. Behiştî hırkayı bir meyhaneye, külahı bir başka meyhaneye rehin bırakmıştır. Bu yüzden "her biri bir yerde" demektedir. Bâde, tasavvufî sembolizmde ilâhî aşkı ifade eder. Bâdeye rehne koyulduğu için âşık, hırkasını ve külahını feda etmiştir. Tasavvufta gerçek âşık mâsivâ(Allah'ın zâtı dışındaki bütün varlıklar)dan geçen kişidir. Behiştî, ilâhî aşk için her şeyinden vazgeçmiş bir âşık olarak kendisini gösterir.

2.beyitte dîdâra meylin var ise aradan şirki götür diyerek 1.beyitteki düşünce devam ettirilmektedir. Allah'a ulaşmak için dünya nimetlerinden feragat etmek gerekmektedir. Hırkayı ve külahı çıkararak sanki uryan kalmış biri hayal edilmektedir. Gerçek âşık bu durumundan utanmaz, halk beni kınayacak düşüncesine girmez. Halk beni kınayacak diyerek utandığında Hak ile aranda bir perde oluşur. Kuldand utandığında gözünün önünde oluşan bu perde, Allah'ı görmene engel olur.

3.beyitte Elest bezminden bahsedilmektedir. Allah, ruhlar âlemini yarattığı zaman bütün ruhlara hitaben "Elestü bi-Rabbiküm (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?)

buyurunca ruhlar "Kâlû: Belâ (Evet, Sen bizim Rabbimizsin.)" dediler (Ârâf/171-172). İşte o zaman ikrâr vermiş olan insanoğlu, dünya hayatına geldiği zaman bu söze sadık kalmalıdır. Çünkü Allah, sözünden dönen olmasın diye ruhları birbirine şahit tutmuştur (Pala, 2010: 72). Gözlerini kapı tokmağına benzeten şair, gözlerim o andan beri kapıdadır demektedir.

4.beyitte geçen Kirâmen Kâtibin insanın iki yanında bulunan, sağdakinin sevapları, soldakinin günahları yazdığı kabul edilen meleklerdir (Pala, 2010: 276). Şair, Kirâmen Kâtibin'in çok fazla günah yazdığını söylemektedir. Fakat bu, dert edilmemelidir. Çünkü günahları yazdığı gibi tövbeleri de yazmaktadır.

5.beyitte mert olanın aşağılık dünyadan hiçbir zaman murat istememesi gerektiği hatırlatılmaktadır. Çünkü feleğin himmeti ancak namerdedir. Merde olsaydı imtihan olmazdı. Behiştî, bu beyitte mahlasını tevriyeli olarak kullanmıştır. Hem kendisine hem de "ey cennetlik kişi" anlamına gelecek şekilde okuyucusuna seslenmiştir.

2.15.3. Sanat

Üslup çalışmasını yaptığımız şiirin nazım şekli gazeldir. 1.beyitte sûfî, hırka, külâh kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır. "Sanma sûfî" diyerek sûfîye hitap etmiştir. Nida sanatı vardır. 3.beyitte Gözler, halkaya benzetilerek teşbih sanatı kullanılmıştır. "Ey" ünlem sözcüğü kullanılarak nida sanatı yapılmıştır. Elest meclisi hatırlatıldığı için telmih sanatı vardır. 4.beyitte Kirâmen Kâtibîn, cürm, nedâmet, defter kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır. Kirâmen Kâtibîn'in günahları yazdığı inancına telmih vardır. 5.beyitte "dehr-i denî, zen-i çarh", "merd, na-merd", "himmet, murâd" kelimeleriyle leff ü neşr sanatı yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

[1b]

-1-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Baña çok cevri itdüğün'çün ey sipihr-i bī-vefā
Āhumuñ dūd-ı kebūdı uydı ulaşdı saña
- 2 Eşkümün gevherlerin yazdum¹ işigi taşına
Yāre 'arz idem diyü silmiş rakīb-i bed-likā
- 3 Gömgök itdi sille-i āhum² sipihrün şüretin
Gök yüzine bak inanmazsañ eger ey meh-likā
- 4 Gözüme 'ālem görünmez görmesem ruhsāruñı
Ārızuñ mir'ātıdur āyīne-i ālem-nümā
- 5 'Aks-i hāl-i 'arızından şākī-i gül-çihrenün
Lāle-i sīr-ābdur³ cām-ı şarāb-ı dil-güşā
- 6 Ruğlaruñ vaşfinda Bākī bir gazel nazm itdi kim
Ehl-i diller kodılar adını mir'ātü's-şafā

¹ Divanda dizdüm (s.79 g.15)

² Mecmuada silinmiştir.Divanda itdi sille-i āhum (s.79 g.15)

³ Divanda sīr-āb olur (s.79 g.15)

-2-

Mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün

- 1 İtdi şikār gönümi bir şüh u şeh-levend¹
Müjgānı tır u kaşı kemān tırrası kemend
- 2 Telh-i şarāb-ı guşsa-i devrānı def' ider
Şīrīn lebin dehānuma alsam niteki қand²
- 3 Bāzār u lebde³ başladı naḥli tonatmağa
Dil bağlayalı kāmēt-i bālāña⁴ naḥl-bend
- 4 Bu cism-i zerd ü zār u nizār ile nice bir
Yanam firāқuḡ āteşine nitekim sipend
- 5 Her dūna şāh-ı gül gibi meyl itme dūstum
Düşmez giyāha hem-ser ola serv-i ser-bülend
- 6 A'dā yanuḡda ḥurrem u ḥandān u şādmān
Bāķī ḡamuḡda zār u dil-efḡār u derdmend

[2a]

-3-

Mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün

- 1 Piyāle ḥusrev-i mülk-i ḡama tāc-ı keyānīdür
Ḥum-ı mey pādişāh-ı aşқа genc-i ḥusrevānīdür
- 2 Daḡı Cemşīdi yād eyler gözinden yaş⁵ döker meclis
Mey-i gül-gün sirişki cām çeşm-i ḥün-feşānıdur

¹ Divanda şüh-ı şeh-levend (s.87 g.34)

² Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,4,5,2,6 (s.87 g.34)

³ Divanda bāzārlarda (s.87 g.34)

⁴ Divanda zībāña (s.87 g.34)

⁵ Divanda kan (s.97 g.54)

- 3 İşıgünde beni ey meh bulur bir gün ‘adū nā-geh
 Kazā-yı āsmānīdür belā-yı nā-gehānīdür¹
- 4 Leb-ā-leb cām-ı dil-ḥūn olsa taḅ mı bezm-i fūrkatde
 Güzeller ‘aşkına nūş itmek için düstgānīdür
- 5 Şafā-yı şı‘r-i Bāki ba‘iṣ-i mihr ü maḥabbetdür
 Bu āb-ı zindegānī ol hayāt-ı cāvidānīdür²

-4-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Müje ḥaylin dizer ol ḡamze-i fettān şaf şaf
 Güyiyā cenge girür³ nīze-güzārān şaf şaf
- 2 Seni seyr itmek için reh-güzer-i gülşende
 İki cānibde turur serv-i ḥırāmān şaf şaf
- 3 Mescid⁴ içre göre tā kimlere hem-zānūsın
 Şekl-i saḳḳāda gezer dīde-i giryān şaf şaf⁵
- 4 Gökde efḡān iderek şanma geçer ḥayl-i küleng
 Çekilür kūyuna mürḡān-ı dil ü cān şaf şaf

¹ Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,7 (s.97 g.54)

² Divana göre 2 beyit eksiktir:

Bahūr-ı micmer-i hüsn ü bahādur hāl-i ruhsāruḅ
 Anuḅ ol halka halka turra-i müşḡin duhānıdur

Çerāḡı mäh-i enverden yakar ol ‘arız u gerden
 Girībānuḅ senüḅ bezm-i letāfet şem‘dānıdur

³ Divanda turur (s.177 g.229)

⁴ Divanda cāmi‘ (s.177 g.229)

⁵ Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,5,3,4,7,6,8,9 (s.177 g.229)

- 5 Leşger-i eşk-i firāvān ile ceng itmege¹
Gönderür mevclerin lücce-i ‘ummān şaf şaf
- 6 Vaşf-ı kıaddünle hırām itse ‘alem gibi kalem
Leşger-i satrı çeker defter ü dīvān şaf şaf
- 7 Ehl-i dil hān-ı gamuñ² ni ‘metine müstağrak
Dizilürler keremüñ hānına mihmān şaf şaf
- 8 Kūyuñ etrāfına ‘uşşāk dizilmiş gūyā
Harem-i Ka‘bede her cānibe erkān şaf şaf
- 9 Kıadrüñi seng-i musallāda bilüp ey Bākī
Turup el bağlayalar karşıña yārān şaf şaf

[2b]

-5-

Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fa‘ülün

- 1 Hüsñ ile saña öykünemez çün gül-i ra‘nā
Hüsñ ile baña beñzeyemez bülbül-i şeydā
- 2 Cān almada nāzüklik ile la‘lüñe söz yok
Hālün dahı bir dāne durur fitnede ammā
- 3 Tuğrāsı berātuñ yazılır ekşerī altun
Hüsñünde³ kaşuñ zerd olur ise n‘ola şāhā
- 4 Bezm içre şürāhi gibi kan ağladuğum bu
Sākī lebüñe kan yağı oldu mül⁴-i hamrā

¹ Divanda ceng itmek için (s.179 g.229)

² Divanda derd ü gamuñ (s.179 g.229)

³ Divanda rüyuñda (s.75 g.5)

⁴ Divanda mey (s.75 .5)

- 5 İller yiye şeftālūsını bāğ-ı cemālūñ
Ey sīb-zekān Bākī nice bir diye eyvā

-6-

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Nedür bu ḥandeler bu 'işveler bu nāz u istiğnā
Nedür bu cilveler bu şiveler bu kāmēt-i bālā
- 2 Nedür bu 'arız u ḥadd ü nedür bu çeşm ü ebrūlar
Nedür bu ḥāl-i Hindūlar nedür bu habbetü's-sevdā¹
- 3 Nedür bu pīç pīç ü çīn çīn ü ḥam-be-ḥam kākül
Nedür bu ṭurralar bu ḥalka ḥalka zūlf-i misk-āsā²
- 4 Miyānuñ rişte-i cān mı gümüñ āyīne mi sīneñ
Bināgūşuñla mengūşuñ gül ile jāledür gūyā
- 5 Vefā ummaz cefādan yüz çevürmez Bākī 'aşıkdur
Niyāz itmek aña cānā yaraşur saña istiğnā³

-7-

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Ezelden şāh-ı 'aşkuñ bende-i fermānıyuz cānā
Maḥabbet mülkinūñ sultān-ı 'ālī-şānıyuz cānā
- 2 Sehāb-ı luṭfuñ ābın teşne-dillerden dirīğ itme
Bu deştūñ bağrı yanmış Lāle-i Nu'mānıyuz cānā

¹ Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,2,4,5 (s.75 g.6)

² Divanda müşg-āsā (s.75 g.6)

³ Divanda istingā (s.75 g.6)

- 3 Zamāne bizde gevher sezdügiçün¹ dil-ıırāş eyler
Anuıçün bađrumuz hūndur ma‘ārif kānıyuz cānā
- 4 Mūkedder kılmasun gerd-i kudūret çeşme-i cānı
Bilürsin āb-rūy-ı milket-i ‘Oşmānıyuz cānā
- 5 Cihānı cām-ı nazmum şi‘r-i Bākī gibi devr eyler
Bu bezmūı şimdi biz de Cāmī-i devrānıyuz cānā

[3a]

-8-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Ey safā-yı ‘ārızuıdan çeşme-i hūrşide āb
Şu‘le-i şem‘-i cemālūı nūr-baıuş-ı āfitāb
- 2 Gice hūsnūı şevkına encüm sürūr u sūrda
Çarlı āteş-bāzdur güyā elinde māh-tāb
- 3 Şanma şeb-nemdūr düşen hecr-i ruıuıda şubı-dem
Kubbe-i āhum çııardı tāb-ı āhumla gül-āb
- 4 Hāşret-i cām-ı lebūı şol deıılı te’sır itdi kim
Kıbkızıl dıvāne mey baş açığ abdālūı habāb²
- 5 Dehri enfāsuı mu‘atıtar kıldı ey Bākī yine
Tıb-i hātır virdi beızer ol hıtāb-ı müsteıāb

¹ Divanda sezdügiçün (s.78 g.13)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:
Bāde nūş itseı kenār-ı cāma gelse leblerūı
Duhter-i rez güşına güyā takarlar la‘l-i nāb

-9-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Şöyle olmuş cām-ı 'aşk-ı yārdan mest ü harāb
Kendüyi¹ dīvārdan dīvāra urdı² āfitāb
- 2 Nāfe kıldı zūlf-i miskinün³ görüp ser-ber-zemīn
Ayağın toprağına miskīnlik itdi müşg-i nāb
- 3 Toқınupdur bāde-i gül-gūna çeşm-i rūzgār
Sāgar üzre sanmağuz peydā olur yir yir ḥabāb
- 4 Şahne-i devrān n'ola çekse çevürse dem-be-dem
İki қanludur egilmiş⁴ bāde-i nāb u kebāb⁵
- 5 Bākīye senden ferāgat virdi ey gerdūn-ı dūn
Südde-i devlet-me'āb u⁶ pādişāh-ı kām-yāb

-10-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Gül yüzün vaşında bülbül kılsa elhānı dürüst
Bağda bir goncanun қalmaz girībānı dürüst⁷
- 2 Dil-berün 'ahdi bütün ammā vefāsı süst olur
'Āşıkun gönli şikest ü¹ 'ahd ü peymānı dürüst

¹ Divanda kendüsin (s.81 g.20)

² Divanda urmuş (s.81 g.20)

³ Divanda müşgīnün (s.81 g.20)

⁴ Divanda ağılmış (s.81 g.20)

⁵ Divana göre 1 beyit eksiktir:

Derd-i 'aşkun 'aşık-ı miskīni āhir öldürür

Mestlik pāyāne yitse irişür elbette hāb

⁶ Divanda südde-i devlet-me'āb-ı pādişāh-ı kām-yāb (s.81 g.20)

⁷ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Olsa 'irfān ehline cānān olınca şöyle kim

Zūlf-i müşgīni şikeste 'ahd ü peymānı dürüst

- 3 Cevşen-i pülâd-ı çarhı çāk çāk itdüm velî²
 Âh-ı âteş-bârumuñ şemşîr-i bürrânı dürüst
- 4 Âteş-i süz-ı firâkuñ bir harâret virdi kim
 Nüş ider bir demde dil deryâ-yı ‘ummânı dürüst
- 5 Bâkıyâ fennüñde tutmaz kimse nokşânuñ senüñ
 Hamdü li‘llâh tab‘ mevzûn ‘aql mîzânı dürüst

[3b]

-11-

Mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/mefâ‘îlün

- 1 Gözüm yaşına ol la‘l-i leb-i sîr-âb olur bâ‘iş
 Dem-â-dem kıana ey sâkı şarâb-ı nâb olur bâ‘iş
- 2 Semâ‘a girse n'ola cām-ı meyden zâhid-i hüşyâr
 Ki rakş-ı zerreye hürşîd-i ‘âlem-tâb olur bâ‘iş
- 3 Şürâhî nâlesin artursa n'ola cām-ı sahbâdan
 Fiğân-ı ‘andelîbe çün gül-i sîr-âb olur bâ‘iş
- 4 Firāk u dürr-i dendānuñla³ cārî gözlerüm yaşı
 Bu bahr-i bî-kerâna ol dür-i nâ-yâb olur bâ‘iş
- 5 Vücüdüm hānesin seyle virür Bākî gözüm yaşı
 Fenâ-yı dâr-ı bî-bünyāduma bu âb olur bâ‘iş

¹ Divanda şikeste (s.82 g.22)

² Divanda dağı (s.82 g.22)

³ Divanda firāk-ı dürr-i dendānuñla (s.85 g.29)

-12-

Mef'ülü/fā'ilätü/mefā'ilü/fā'ilün

- 1 Göstermeseydi bādesini sāğar-ı zücāc
Zevk itmez idi bezm-i şafādan gönül mizāc
- 2 Bī-derd olana eylemede turmayup¹ devā
Ol cān tabībi² hastesine eylemez 'ilāc
- 3 Bir pāre nān-ı huşk ile 'ömrün geçerse ger
Açma bu rāzı kimseye 'arz itme ihtiyāc
- 4 Mecnūnı gör ki komadı 'aşkıını Leylīnün
Nāmūs u nengi kōdı vü terk itdi taht u tāc
- 5 Hayretde kaluram göricek Bākī nergisi
Bunca zer ile ayağı gūr içre gözi ac

-13-

Fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilätün/fe'ilün

- 1 Pür olup devr idicek meclis-i mestānı kadeh
Çarh olur halka-i rindān meh-i tābāmı kadeh
- 2 Felek-i 'işrete bir ahter-i ferhunde iken
Yine Mirrīh-şıfat turma döker kanı kadeh
- 3 Meclis-i mey ki bedenlerle hişār olmışdur
Şehr-i 'işretdür anuñ āfet-i devrānı kadeh

¹ Divanda turmadın (s.86 g.31)

² Divanda tabīb (s.86 g.31)

4 Devr-i meclis ki şafâ cāmi‘inüñ minberidür¹
 Âb-ı rengin ile kandil-i fūrüzānı kadeh

5 Yaraşur halka-i rindāna disem ey Bākī
 Hātem-i Cemdür anuñ la‘l-i Bedeşşānı kadeh

[4a]

-14-

Mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün

1 Göñül bir rind-i ‘ālem-süz şūh u şeh-levend² ister
 Ki ‘aşk odına yanmağa dil ü cānlar³ sipend ister

2 Belā-yı bend-i zülfünden halāş it cān-ı müşgini⁴
 Esir-i miñnet-i ‘aşkuñ ne bend ü ne kemend ister

3 Mezākın zehr-i kahr-ı miñnet-i eyyām telh itmiş
 Lebünden ‘āşık-ı bī-şabr u dil bir pāre kand ister

4 Karār itmez göñül murğı bu bağuş degme şāhında
 Nihāl-i kadd-i dil-ber gibi bir serv-i bülend ister

5 Murādı sīneye ol serv-i sīm-endāmı çekmekdür
 Semend-i tab‘-ı Bākī bir gümüşden sīne-bend ister⁵

¹ Divanda çenberidür (s.87 g.32)

² Divanda şūh-ı şeh-levend (s.139 .143)

³ Divanda cāndan (s.139 g.143)

⁴ Divanda miskini (s.139 g.143)

⁵ Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.139 g.143)

-15-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Kāşuñ añılsa ğurre-i ğarrā kulağ çeker
Hağğā budur ki ħüsnüñe dünyā kulağ çeker¹
- 2 Şemşîr-i dest-i kahrüña Cemşîd baş eger
Na'l-i semend-i 'azmüñe Dārā kulağ çeker
- 3 Şaĥn-ı çemende şubĥ-dem açıldıĥı bu kim
Ĥüsnüñ ğüline ğonca-i ra'nā kulağ çeker²
- 4 Tāğ-ı felekde hāle degüldür o meh-veşüñ
Mihr-i rüĥına çarĥ-ı mu'allā kulağ çeker
- 5 Bākî kayırmaz olsalar a'dā zebān-dırāz
Aduñ añılsa cümle eĥibbā kulağ çeker³

-16-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Cüy-ı fenāyı ĥalk birer ikişer geçer
Baĥr-i belādan ehl-i tecerrüd yüzer geçer⁴
- 2 Cām-ı şarāb-ı nābdan ırmaz gözün ĥabāb
Bir rüzgār dīde-i şāĥib-hüner geçer⁵

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Māh-ı 'alem ki menzili evc-i hevādudur

Reftāra gelse ol kad-i bālā kulak çeker

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Keşîde bādbān u su içre sadef degül

Emvāc-ı baĥr-i eşküme deryā kulak çeker

³ Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,4,2,5 (s.143 g.153)

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Reşk-i zülāl-i hançeri halkuñ bilin büker

Şehr-i dile gelince hezāran kemer geçer

⁵ Divanda bu beyit farklıdır:

- 3 Yollarda görse ağladuğum baña taş atar
Gāhī bu çeşm-i eşk-feşānı siler geçer
- 4 Halk-ı cihān¹ naşına eyler firīfte
Naqqāş-ı rüzgār ‘aceb rengler geçer²
- 5 Gülzār-ı cāna su ağıdur şanki Bākıyā
Dilden sinān-ı gānzeleri şöyle ter geçer

[4b]

-17-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 La‘lüh katında kıymet-i gevher şikest olur
Zülfüh yanında revnak-ı ‘anber şikest olur
- 2 Meclisde la‘l-i yāre iñende ezilmesün
Va‘llāhi yoḥşa³ kelle-i şekker şikest olur
- 3 Başlar yitürse meclis-i ‘aşkuñda gam degül
Bezm-i şarābda nice sāğar şikest olur⁴
- 4 Şimşād-ı hoş-ḥırāmına ol servüh öykünüp
Reftāre gelse pāy-ı şanavber şikest olur

İrmaz gözini sāğar-ı meyden habābvār

Her rüzgār-dīde ki sāhib-nazar geçer

¹ Divanda cihānı (s.135 g.134)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Geçmez tena‘umından o kim bezm-i ‘ālemüh

Cām-ı fenāyı ‘ākıbetül-emr iñer geçer

³ Divanda yogsa (s.118 g.98)

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Seng-i cefā-yı dehr ile mir‘āt-ı dil degül

Cām-ı cihān-nümā-yı Sikender şikest olur

Seng-i felāhan ura eger dest-i rüzgār

Kandil-i āfitāb-ı münevver şikest olur

- 5 Bākī şikenc-i zülfî ğamın yazmağ¹ isteseñ²
Tākat getirmez elde қalemler şikest olur

-18-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Halka halka zülf kim ol hadd³ ü hāl üstindedür
Şekl-i tuğrādur mişāli bī-mişāl⁴ üstindedür
- 2 ‘Ārız-ı gül-gūnuñ üzre hāl-i fettānuñ senüñ
Fitneden hāl-i degül her lahza āl üstindedür
- 3 Sā‘id-i sākī ile cām-ı mey-i gül-gūna bağ
Bir gül-i sīr-ābdur gūyā nihāl üstindedür
- 4 Nağş-ı hadd-i lāle-reng ol ‘ārız-ı pākīzede
Berg-i güldür gūyiyā āb-ı zülāl üstindedür⁵
- 5 Çarğ yüz döndürmesün⁶ gülşende ‘ayş it Bākıyā
Sebze zībā vü⁷ hevālar i‘tidāl üstindedür

¹ Divanda yazmag (g.118 g.98)

² Divanda istesem (s.118 g.98)

³ Divanda hatt (s.130 g.124)

⁴ Divanda misāl-i bī-mişāl (s.130 g.124)

⁵ Divana göre bu beyitten sonraki 3 beyit eksiktir:

‘Āşık-ı bī-çāreler bār-ı belān altındadır
Dermend üftādeler görseñ ne hāl üstindedür

Mīmdür gūyā dehānuñ safha-i mäh üzredür
Sīne beñzer şāne-i zülfün ki sāl üstindedür

Rüy-ı bahtı bedr olur bürc-i şerefde ‘ākıbet
Her ki mäh-ı nev ibi kesb-i kemāl üstindedür

⁶ Divanda döndürmedin (s.130 g.124)

⁷ Divanda sebzeler zībā(s.130 g.124)

-19-

Fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün

- 1 Sīnesin tīrūne tūtardı siper
Göbegin kesdüğinde āhenger
- 2 Başumuñ yazusını hep gördüm
Benem erbāb-ı 'aşka ser-defter
- 3 Yazdı sevdāñı başumuzda kazā
Kayd olındı rü'üsa hüküm-i kader
- 4 Tābı gitmez o zülf-i şeb-rengün
Oldı hem-sāye-i meh-i enver¹
- 5 Bākıyā hem-dem ü hevādāruñ
Cām-ı gül-reng ile habāb yiter²

[5a]

-20-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Karşu tıtdum sīne-i şad-çāki senden cānibe
Gönder ey kâşı kemānum tīri benden cānibe
- 2 Defterin bād-ı şabā lü'lü' -i lālānuñ durer
İltür olsa dişün³ vaşfin 'Adenden cānibe

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Gice sākī delil-i rāh oldı

Āl fānūs elindeki sāgar

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Biri hūrşid gibi rüşen-dil

Biri Nāhid gibi pāk-nazar

³ Divanda dişlerün (s.268 g.440)

- 3 Görmesün kimse şaşkın diyü lebin dişler başa
Bağduğumca ol büt-i şekker-şikenden cânibe
- 4 Seyr idelden gülşen-i hüsnünde kıdd ü kıddünjü
Çekmez oldu hâtırüm serv ü çemenden cânibe
- 5 Hüsrevâ yıllar durur yolunda Ferhâduş gezer
Mâ' il ol gel Bâkı-i şîrîn-suhandan cânibe

-21-

Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün

- 1 Devlet el virse yüzün gördüğüm eyyâm olsa
Merhabâ eylesem ol şüh ile bayrâm olsa
- 2 Olacak yâr gibi dil-ber-i şîrîn-harekât
Teni pâlûde-i ter gözleri bādâm olsa
- 3 Gül gibi bāde-i gül-gūna¹ ne ibrām gerek
Zāhidūş kânın içerdüm eger ibrām olsa
- 4 Hâsret-i kıddūş ile kanlu elifler çeksem
Sînede her biri bir serv-i gül-endām olsa
- 5 Bâkıyâ 'ayş-ı bahâr eyler idük meclisde
Sâkı-i lāle-'izâr u mey-i gülfām olsa

---

¹ Divanda rengine (s.277 g.460)

-22-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Mübtelā oldı gönül cām-ı şarāb-ı nāba
Āh kim zevrağ-ı dil düşdi yine gird-āba
- 2 Ser-i zülfünđe iken çeşmüñe meyl itdi¹ gönül
Benzer ol tıfla varur evvel-i şebden h^vāba
- 3 Ser-i zülfiyle çeker kendüye ser-keşleri yār
Ne kadar saht kemān olsa urur kullāba
- 4 Kūyuña gayrıları çekse raqīb-i har-ṭab'
Seyl-i eşkümlə döner qadd-i dü-tā dolāba
- 5 Tāk-ı ebrū-yı nigārı görelı ey Bāqī
Ser-fürü kılmadı 'aşq ehli dağı mihrāba

[5b]

-23-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Qanı bir şīrīn-suḥan la' l-i şeker-bāruñ gibi
Qanda gördi tūṭī bir āyīne ruhsāruñ gibi
- 2 Gönümüz alur ele zülf-i dil-āvīzün hele
Vechden hāric degül ḥaṭṭ-ı siyehkāruñ gibi
- 3 Sīm ü sīmā² serv-bālā dil-rübālar³ çok velī
Kimsede yokdur senün evzā' u eṭvāruñ gibi⁴

¹ Divanda itse (s.267 g.436)

² Divanda sīm-sīmā (s.287 g.485)

³ Divanda meh-likālar (s.287 g.485)

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

- 4 Ögmesün ‘aşıklara vâ‘ iz riyâz-ı cenneti
Bâğ-ı hürrem olmaz ehl-i ‘aşka dîdârıñ gibi¹
- 5 Tekye²-i mihr ü maḥabbetdür ser-â-ser Bâkıyâ
Bulmaya ‘aşk ehli bir eglence eş‘ârıñ gibi

-24-

Mef‘ülü/fâ‘ ilâtü/mefâ‘ilü/fâ‘ilün

- 1 Eṭrâf-ı çemenzârı yine âb ṭolandı
Gülzâra girüp her yaña şalındı bulandı
- 2 Beñzetdi dehânuñda olan ḥabb-i nebâta
Şeb-nem göricek gonca hemân ağzı şulandı
- 3 Bağlarsan eger deste-i reyḥân ile ṭurmaz
Tâ rişte-i cân ṭurrası târına ulandı
- 4 Ârâmgeh-i murğ idi dirler ser-i Mecnün
Meydân-ı maḥabbetde ne başlar yuvalandı
- 5 Bâkıyi mey-i nâba yemîn itdi dimişler
Gül gibi ele sâğar alup içmez olandı³

Sen semen-ber serv-i sîm-endâma bir kez sarılañ
Başa iletđi işin ‘âlemde destârıñ gibi

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Karşu tut şem‘-i ruḥıñ bi‘llâhi ben dil-hasteye
Künc-i târik içre kaldım çeşm-i bîmârıñ gibi

² Divanda nükte (s.287 g.485)

³ Divanda ol andı (s.303 g.524)

-25-

Mef'ülü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fa'ülün

- 1 Hoş geldi başa meykedenüñ āb u hevāsı
Va'llāhi güzel yirde yapılmış yıkılası
- 2 Men' eyler imiş mes'ele-i 'aşkı müderris
Ey h^vāce anuñ var ise yaklaşdı kaçāsı
- 3 Gıtmez o mehün rā gibi hānçer kemerinden
Üftādelerin öldürür āh işte bu rāsı¹
- 4 Zībā yaraşur hil'āt-ı nāz ol² boyı serve
İki kolumı kılsam aña bil tölaması³
- 5 Meddāh olalı çeşm-i gāzālātıña⁴ Bākī
Öğrendi gāzel tarzını Rūmuñ şu'arası

[6a]

-26-

Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

- 1 Çeşm-i pür-hūnum yoluñda eşk-bār itsem gerek
Ayağuş tozına gevherler nişār itsem gerek
- 2 Gül gibi pīrāhen-i nāmūsı şad-çāk eyleyüp
Gonca-veş⁵ dāğ-ı nihānum āşikār itsem gerek

¹ Divanda burası (s.297 g.508)

² Divanda o (s.297 g.508)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Dikkatler ile seyr iderüz yāri ser-ā-pā

Görmez mi idük biz de eger olsa vefāsı

Dünyā deger ol māh-likā dil-ber-i garrā
Yūsufda dahı yokdur anuñ hüsn ü bahāsı

⁴ Divanda gāzālāneñne (s.297 g.508)

⁵ Divanda lāle-veş (s.196 g.273)

- 3 Kıırma yazıyla ‘adūnuñ¹ dişleri vaşfin yazup
Nüşha-i çeşmi sevādın pür-ğubār itsem gerek
- 4 Eyleyüp zühdün binā-yı süst-bünyādın ħarāb
Ĥāne-i ‘aşkuñ esāsın üstüvār itsem gerek
- 5 Bezm-i kesretten çekildi cām-veş Bākī gönül
Tekye-i ‘uzletde² vahdet³ ihtiyār itsem gerek

-27-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Bir şafā-bağş kanı cām-ı muşaffādan yig
Bir tarab-sāz mı var sāğar-ı şahbādan yig
- 2 Kanı bir cām-ı muşaffā gibi şāfi-meşreb
Şafha-i sīnesi mir‘āt-ı mücellādan yig
- 3 Cām-ı mey bezmde bir dil-ber-i ra‘nādur kim
Çihre-i⁴ nāzüki gül-berg-i muṭarrādan yig
- 4 Bir nefes hem-dem olup def‘-i melāl eyleyicek
Bulmadum dünyede cām-ı mey-i ḥamrādan yig
- 5 Bākıyā meykedenün⁵ ehl-i ḥarābat içre
ᤒidmet-i ḥāk-i deri devlet-i Dārādan yig

¹ Divanda rakībün (s.196 g.273)

² Divanda vahdetde (s.196 g.273)

³ Divanda ‘uzlet (s.196 g.273)

⁴ Divanda çihre (s.191 g.261)

⁵ Divanda meykede (s.191 g.261)

-28-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Reh-i mey-hāneyi kaṭ' itdi tīg-i ḳahrı sulṭānuḡ
Şu¹ gibi aradan² kesdi Sitanbül u Ḳalātānuḡ
- 2 Miyān-ı āb u āteş oldı cāy-ı keştī-i şahbā
Baturdı rüzgār āyīn-i 'ayşın bezm-i devrānuḡ^{3 4}
- 3 Hilāl-āsā fūrūzān oldı baḫr-i nīl-gün üzre
Şafaḳdan dem urur āb-ı şarāb-ālūdı deryānuḡ⁵
- 4 Şarāb-ı nābdan ḫumlar tehī ḫum-hāneler tenhā
'Aceb tenhālīgın⁶ buldı riyā ehli bu meydānuḡ
- 5 Şu meclis içre kim dā'im ṭokuz peymāne devr eyler
Ne deŋlü ola ey Bāḳī zamān-ı 'ayşı insānuḡ

[6b]

-29-

Fe'îlātün/fe'îlātün/fe'îlātün/fe'îlün

- 1 Giceler göŋli⁷ sevdāsı ile dildāruḡ
Ḳad ü⁸ pāyānı var ola⁹ dırāz-ı¹⁰ efkārūḡ

¹ Divanda şu (s.198 g.279)

² Divanda arasin (s.198 g.279)

³ Divanda rindānuḡ (s.198 g.279)

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Yaḳan āb üzre āteş sanmaŋuz keştī-i sahbāyı

Şu 'ā'-i tīg-i ḳahrından tutışdı Şeh Süleymānuḡ

⁵ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Semā'-i çeng ü nāy u devr-i sāgar devleti döndi

Safāsın süre gör ey sūft-i sālūs devrānuḡ

⁶ Divanda halīlīgın (s.198 g.279)

⁷ Divanda kākūli (s.197 g.279)

⁸ Divanda haddi (s.197 g.279)

⁹ Divanda mı var (s.197 g.279)

¹⁰ Divanda dūr u dırāz (s.197 g.279)

- 2 Gülşene nergis ü gül hayli letâfet virdi
Şimdi açıldı dahı yüzi gözi gülzâruñ
- 3 Mâ'il olmaz gül ü şimşâd u çemen seyrine dil
Görelî gülşen-i hüsnünde kaçad u ruhsâruñ
- 4 Jâleler tamlamak¹ ister gül-i terden gūyâ
Görünen dürr-i bünâguşi degüldür yâruñ
- 5 Bâkıyâ söyle lebi yâdına rengin gâzeli
Demidür nüş-ı meyün mevsimidür eş'âruñ²

-30-

Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün

- 1 İhsân u cüd u ma' delet oldıysa 'âdetün
Hürşid ü mâha fer vire necm-i sa'âdetün
- 2 Zinhâr uzatma destünjî dînâr u dirheme
Şal mihr ü mâha³ topa⁴ çevgân-ı himmetün⁵
- 3 Şıyt u şadâ-yı 'aşkuñ ile toldı kâ'inât
Âfâkı tutdı velvele-i kūs-ı şöhretün

¹ Divanda tamlamag (s.197 g.276)

² Divana göre 2 beyit eksiktir:

'Aşkuñ âh u enîn olsa 'acab mi kârı
Nâle vü zâr olur eglenceleri bîmâruñ

Nev-bahâr oldı yine geldi cünün eyyâmı

Takdı zencirlerin bād-ı bahâr enhâruñ

³ Divanda mihr ü mâh (s.199 g.280)

⁴ Divanda tûpına (s.199 g.280)

⁵ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Bir dilde meyl ü mihr ü mahabbet vatan tuta

Kalmaz karârı sabr u sükün u selâmetün

- 4 Dilden giderdi haṭṭı ğamın ‘aşq-ı hüs-n-i yār
Def‘ itdi nār nūr-ı vücūdını¹ zulmetüñ²
- 5 Ezmānı tā muhīṭ ola elṭāf-ı Kirdgār³
Bākī hemīşe ‘izzet ü iqbāl ü devletüñ

-31-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Ey reh-revān-ı ‘aşq reh-i rāstān tutuñ
Mürşid gerekse dāmen-i pīr-i muġān tutuñ
- 2 Ey sākinān-ı meykede tutmañ göñülde ğam
Bezm-i şafāda cām-ı mey-i erguvān⁴ tutuñ⁵
- 3 Ey ‘aşıkān-ı ğam-zede ‘ayş u şafāyı koñ
Kūy-ı belāda her biriñüz bir mekān tutuñ
- 4 Dünyā evinde olmayıcağ bir huzūr-ı qalb
Fānī cihānı n'eyleyelüm cāvidān tutuñ
- 5 Bākī şarāb-ı ‘aşq ile rüsvā⁶ olup gezer
Ānı gerekse yahşı gerekse yamān tutuñ

¹ Divanda nār u nūr hicābını (s.199 g.280)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Geh şīve eyle bendeñe geh nāz u geh ‘itāb
İrdi zamānı lutf u kerem kıl ‘ināyetüñ

³ Divanda Zi'l-celāl (s.199 g.280)

⁴ Divanda ergavān (s.199 g.281)

⁵ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Bālā-yı serde āteş-i āhum duhānını
Şāh-ı mahabbet üstine bir sāyebān tutuñ

⁶ Divanda rüsvāy (s.199 g.281)

[7a]

-32-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Nāle-i dil ol ham-ı zülf-i hümā-pervāzdan
Şan¹ fiğān-ı murğdur ser-pençe-i şeh-bāzdan
- 2 Ağlayu ağlayu çıkdım gözden² āhir kıatre-vār
Ayru düşdüm çeşm-i hün-bārum gibi dem-sāzdan
- 3 Muttaşıl ğamzeñ geçer bir lahza bakşan 'āleme³
'Āciz olduğ düstum el-hāşıl⁴ ol ğammāzdan
- 4 Beydağ-ı hāl-i ruhuñ zülfünle mestür eyleme
Almağa şāhum göñül ferzānesin açmazdan
- 5 Vaşf-ı nāz-ı nāzenīnümdür bu şi' rün⁵ Bākıyā
Muṭrib-i meclis ser-āğāz eylesün şehnāzdan⁶

-33-

Mef' ülü/mefā' ilü/mefā' ilü/fa' ülün

- 1 Başlar kesilür zülf-i perīşānuñ ucından
Kānlar dökilür ğamze-i fettānuñ⁷ ucından
- 2 Peykān-ı belā cānuma işler geçer oldı
Ey kaşları ya⁸ nāvek-i müjgānuñ⁹ ucından

¹ Divanda şan (s.235 g.364)² Divanda gözden çıkdım (s.235 g.364)³ Divanda hālūme (s.235 g.364)⁴ Divanda ve'l-hāşıl (s.235 g.364)⁵ Divanda şi' rüm (s.235 g.364)⁶ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,4,2,3,5 (s.235 g.364)⁷ Divanda bürrānuñ (s.232 g.356)⁸ Mecmuada ya eksiktir.⁹ Divanda ya nāvek-i müjgānuñ (s.232 g.356)

- 3 Dil zaḥmın¹ urur albe firāunda dem-ā-dem
an aqlasa zaḥmum n'ola peykānu ucından
- 4 Yüz sürmek umar pāyüe üftādeler ammā
Nevbet mi deger kimseye dāmānu ucından
- 5 Mur-ı dil-i Bāıyi görü fāte-āsā
Efgān ider ol serv-i ırāmānu ucından

-34-

Fa'ülün/fa'ülün/fa'ülün/fa'ül

- 1 Saa kūyuu içre olana arın
Melek hem-niın ü felek eh-niın
- 2 Görüp ın-i ebrū-y miskīni²
Siyeh em ile³ andum āhū-y ın
- 3 Sücüd⁴ itdi mihrāb-ı ebrūa māh
Anı bilmeyenler anurlar cebın
- 4 İzü tozına yüzlerin sürmege
Dökildi aıldı gül ü yāsemın
- 5 orarsa apuuda⁵ ehā Bāı⁶
Gulām-ı kemın bende-i kemterın

---

¹ Divanda darbın (s.232 g.356)

² Divanda mügini (s.237 g.368)

³ Divanda emüi (s.237 g.368)

⁴ Divanda sücüd (s.237 g.368)

⁵ Divanda kapımda (s.237 g.368)

⁶ Divanda Bāıyā (s.237 g.368)

[7b]

-35-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Ser-i kūyuñ şanemā cennet-i a' lā bilürin
Müntehā kıametüñi Sidre vü Tübā bilürin
- 2 Seni Yūsufıa şorarlarsa güzellikde¹ baña
Yūsufı bilmezın ammā seni ra' nā bilürin
- 3 Zā' il olmaz heves-i zülf-i siyāhuñ² dilden
Hāşıl olmayacağın gerçi bu sevdā bilürin
- 4 Bilmezem³ n'eyleye derd ü ğam-ı cānān⁴ baña
Ne müdürāya meded var ne müdürāvā bilürin
- 5 Bākıyā gülşen-i firdevsi baña ' arz itme
Āsitānın ben anuñ cennet-i me' vā⁵ bilürin

-36-

Mef' ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 İrdüm fiğān u zār ile ol āsitāne ben
Çıkđum kemend-i nāle ile āsitāne⁶ ben
- 2 Lü' lü' dişuñ ğamıyla şirişküm güherlerin
Dizdüm ümīd riştesine dāne dāne ben

---

¹ Divanda güzellikde şorarlarsa (s.235 g.363)

² Divanda siyāhım (s.235 g.363)

³ Divanda bilmezın (s.235 g.363)

⁴ Divanda cānāne (s.235 g.363)

⁵ Divanda menzil ü me' vā (s.235 g.363)

⁶ Divanda āsmāne (s.232 g. 357)

- 3 Yād-ı lebünle la‘l-i mey-i cām-ı nāb¹ için
Kūy-ı muġānı geřt iderin hāne hāne ben
- 4 Şubḥ-ı viřālūñ irmedi pāyāne yitdi ġam
Şām-ı ġamunda şem‘ gibi yana yana ben²
- 5 Bāķī müselle³ oldu baña kişver-i suḥan
Geçdüm serīr-i nazma bugün ḥusrevāne ben

-37-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Naġamāt eylemege başladı şanma anı sen
Ehl-i ‘ařkuñ⁴ řanemā āteřin üfler ney-zen
- 2 Meclis-i ‘aşkda ney-zen ne çalar yanumda
ġam-ı hecrünle ser-āġāz idicek nāleye ben⁵
- 3 Ğoncalar tügmelerin⁶ çözdi bahār oldu diyü
Sīnesin açdı girībānını⁷ çāk itdi semen
- 4 Şaḥn-ı ġülzārda⁸ düşersek yeridür⁹ lāle¹⁰-şıfat
Nev-bahār oldu ġül açıldı güzellendi çemen

¹ Divanda cān-ı mey-i la‘l-fām (s.232 g.357)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Cevr ü cefāñı çekmege sevdi göñül seni
Derd ü belāya geldüm efendi cihāne ben

³ Divanda musahhar (s.232 g.357)

⁴ Divanda ehl-i sūzuñ (s.233 g.358)

⁵ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Şem‘ lāzım degül ey sākī yiter meclisde
Şu‘le-i cām-ı şeb-efrüz çerāġ-ı rüşen

⁶ Divanda dügmelerin (s.233 g.358)

⁷ Divanda girībānını (s.233 g.358)

⁸ Divanda ġül-zāra (s.233 g.358)

⁹ Divanda demidür (s.233 g.358)

¹⁰ Divanda jāle (s.233 g.358)

- 5 Bākīye 'işret ü 'ayş itmege hecründe yiter
Nāle ney gözyaşı mey fikr-i vişālün gülşen¹

[8a]

-38-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Cānā şafağda şanma tülü' itdi mäh-ı nev
Yağdı cihānı 'aşkuñ odı çıkdı bir 'alev
- 2 Destār-ı h^vāce hırka-i şūfī ridā-yı şeyh
Devr-i lebünde meykedelerde yatur girev
- 3 Tıtdı çemende nāle-i bülbül cihānı līk
Gülde ne çāre olmasa gūş-ı sühān-şinev
- 4 Öykündügiçün işigünje ey şeh-i cihān
Dağı (ne)² kulblar tağa eflāke mäh-ı nev
- 5 Bākī çek imdi cām-ı gam-ı bezm-i fūrkatın
Kim didi saña yār gibi bī-vefāyı sev

-39-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Ol āfītāb-ı tal'ata³ kim dirse mäh-rū
Olsun cihānda meh gibi dā'im siyāh-rū
- 2 Şandum kenār-ı bāmda ol mäh-tābdur¹
Hürşid ufukda göstericek şubhğāh rū

¹ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır:1,2,4,3,5 (s.233 g.358)

² Mecmuada ne eksiktir. (s.250 g.400)

³ Divanda āfītāb-tal'ata (s.251 g.401)

- 3 Ruhsâr-ı zerdi hâke bulaşmış benüm gibi
Beñzer ayağı toprağına sürdi mäh rü
- 4 Burc-ı şerefde ahter-i bahtum tülü' ider
Gösterse yâr manzaradan gâh gâh rü
- 5 Kūyuy yolında Bākī-i üftāde var iken
Hayfā o keff-i pāye sürer² hāk-rāh rü

-40-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 İtdürür zühhāda ol mihrāb-ı ebrū ser-fürū
Kıldurur 'uşşāka ol hāk-i ser-i kū ser-fürū
- 2 'Ārız-ı gül-gūnuñuñ dā' im hatt-ı kurbānına³
Hvāh u nā-hvāh eyler ol zülf-i semen-bū ser-fürū
- 3 Būy-ı zülfün den mu'athtar olsa ger şahra-yı Çin⁴
Eylemezdi sünbül-i müşgīne āhū ser-fürū
- 4 Bāğa gel āyīne-i āb içre⁵ gāhī cilve kıl
Eylesün ol kāmete her serv-i dil-cū ser-fürū
- 5 Dürr-i nazmuñ Bākıyā baş egdürür her tālibe⁶
Kim zarūrī itdürür gavvāşa lü' lü' ser-fürū

¹ Divanda mäh-ı tāmduur (s.251 g.401)

² Divanda süre (s.251 g.401)

³ Divanda fermānına (s.250 g.399)

⁴ Divanda Būy-ı zülfün şemmesin irgürse dest-i Çīne bād (s.250 g.399)

⁵ Divanda üzre (s.250 g.399)

⁶ Divanda tāliblere (s.250 g.399)

[8b]

-41-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Eltāf u hüsñ ü hulk u melāhat kemälde
Endām u şekl ü kāmēt ü kıdd i'tidälde
- 2 Mużmer hayāl-i la'l-i lebün her laţifede
Müdgam miyān-ı bī-bedelün her hayälde
- 3 Eşhāb-ı zühd bezm-i füsün u fesānede
Erbāb-ı aşk arşa-i ceng ü kıtälde¹
- 4 Biñ meşk iderse safha-i çarh üzre mäh-ı nev
Ebrü-yı yāre öykünibilmez misälde²
- 5 Bākī leţāfet-i ğazel-i ābdāruñı
Hakka budur ki görmedük āb-ı zülälde³

-42-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Dergāh-ı Hakka derd ile aşık niyāzda
Bātil taşavvur itmede şūfī⁴ namāzda
- 2 Uşşāk-vār derd⁵ ile huccāc rakş ider
Āheng-i āh u nāleleründen⁶ Hicāzda

¹ Divanda cidälde (s.273 g.451)² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Dil mübtelā-yı künc-i ğam-ı fūrkat ü henüz

Hātır hayāl-i işret-i bezm-i visälde

³ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır:1,2,4,3,5 (s.273 g.451)⁴ Divanda zāhid (s.271 g.446)⁵ Divanda şevk (s.271 g.446)⁶ Divanda nāleleründen (s.271 g.446)

- 3 'Aşkuñla Zühre çarhda gerdün semā' da
Hürşid ü mäh şevk ile süz u güdāzda
- 4 Üftādeler şikeste vü mecrūh u pāy-māl
Hübān semend-i nāza binüp türknāzda¹
- 5 Bākī karīn-i fūrkatūñ olmağ revā mıdur
Akrān içinde böyle iken imtiyāzda

-43-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Ol şeh-i hüsnüñ gözi üzre bağanlar kaşına
Sāye-i perr-i hümā düşmiş şanurlar başına
- 2 Ğayrıdan hālī anuñ'çün eyledüm dil hānesin
Tā senüñ raht-ı gam-ı 'aşkuñ içine taşına²
- 3 Şöyle ağlar merdüm-i eşküm³ ki ğarğ itdi özin
Güyiyā bir tıfldur ol şimdi girdi yaşına
- 4 Meclis-i cānāneye sākī çoğ alsun bāde⁴
Başka bir desti gerek zīrā rakībūñ başına
- 5 Nakş-ı hüsnüñ kimse Bākī gibi taşvīr itmeye
Şafha-i eş'ārda anca kalemler āşına

¹ Divanda türktāzda (s.271 g.446)

² Divana göre bu beyittten sonraki 2 beyit eksiktir:
Süret-i zibāya meyl itsem başa ta'n eyleme
Var sü'āl it böyle dil-keş nakş iden nakkaşına

Bāde-i 'aşka vücūdi cāmesin rehn itdi Kays
Āferīnler ol melāmet bezminüñ kallāşına

³ Divanda merdüm-ı çeşmüm (s.260 g.421)

⁴ Divanda bādeyi (s.260 g.421)

[9a]

-44-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Biñ mübtelāyı miḥnet ile her dem öldürür
Dil-ber mülāyim olmayıcağ ādem öldürür
- 2 Genc-i vişāl ṭālibini ejdehā-şifat
Ol halka halka zülf-i ḥam-ender-ḥam öldürür
- 3 Çeşmüñ şu resme 'āşığı ğamzeñle katl ider
Bir nā-tüvānı¹ tīg ile şan² Rüstem öldürür
- 4 Tursun yirinde ğamze-i ḥün-rīz-i cānsitān³
Başdan belālu 'āşığı ol perçem öldürür
- 5 Bāķī peleng-i kūh-ı ğamuñ pençesindedür
Luṭfuñ meded yitişmez ise bir dem öldürür

-45-

Fe' ilätün/fe' ilätün/fe' ilätün/fe' ilün

- 1 Göñül almağa gelür şiveye āġāz eyler
Dil-i bī-çāreyi ben 'arz idicek nāz eyler
- 2 Ne hümā kaydı ser-i zülf-i hevāsında baḡa
Göñül ol⁴ mertebelerden yüce pervāz eyler
- 3 Kāmet-i naḡle göre şive-i refṭār¹ olsa
Yine bu şiveyi ol serv-i ser-firāz² eyler

¹ Divanda nā-tevān (s.134 g.133)² Divanda şan (s.134 g.133)³ Divanda ğamze-i kattāl-i ḥün-feşān (s.134 g.133)⁴ Divanda o (s.131 g.126)

- 4 Göreyin tır seni bir laḫza disem yollarda
Baḫa ol şūḫ-ı cihān şiveyi tırmaz eyler
- 5 Bend-i zülfinden elem çekme iḫen ey Bākī
Seni aḫyārdan ol ḫayd ile mümtāz eyler

-46-

Mef' ulü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Gül-gün ḫabāsı ol şanemüḫ şanki lāledür
Cism-i laḫfi lāle-i ḫamrāda jāledür
- 2 ḫarşumda allar geyüp ol lāle-ruḫ yine
Gül-günler ile³ 'aḫlum alur şan piyāledür
- 3 Tāḫ-ı cefāda manzara-i çeşm-i dil-berā⁴
Küy-ı belāda ḫāne-i cāna havāledür
- 4 Sünbül taḫınmış alnına şanmaḫ o gül-'izār
Çıḫmış külāḫ-ı gūşene⁵ tār-ı külāledür⁶
- 5 Bākī sipihr āhum oḫına siper tıtar
Farḫ-ı felekde zāḫir olan şanma ḫāledür

¹ Divanda ḫālet-i refār (s.131 g.126)

² Divanda ser-efrāz (s.131 g.126)

³ Divanda gülgünilerle (s.111 g.84)

⁴ Divanda dil-rübā (s.111 g.84)

⁵ Divanda külāḫ-gūşeye (s.111 g.84)

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Küyüḫdan itse 'azm-i sefer cān-ı mübtelā
Zād-ı reh ana gussa vü nāle nevāledür

Bir bezme mīr-i meclis olupdur gönül k'aḫa
Bahr-i muḫit cür'a vü gerdün piyāledür

[9b]

-47-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1   Haber-i hecrün ile tende dil ü cān ditrer
Esicek bād-ı hazān berg-i dırahtān ditrer
- 2   Gözlerüm segridügi bu ki hayālün üzre
Göriccek lerze tutar dīde-i giryān ditrer
- 3   Kūyuña karşı turur¹ kıble-nümā mīli gibi
Ser-i peykān-ı gamuñda ten-i ‘uryān ditrer²
- 4   Var ise buseñe şarkar senün ol zer mengüş
Ruħlaruñ üzre turup ey gül-i handān ditrer³
- 5   Bākıyā pīreheinin şanma o māhuñ lertzān
Üstine pertev-i hūrşīd-i dıraşşān ditrer

-48-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1   Ruħuñ ey gönca-dehen berg-i gül-i ħod-rūdur
Dir gören zülf-i siyehkārūñ içün şeb-būdur
- 2   Leblerūñden⁴ ne ‘aceb buse temennā itsem⁵
Ey lebi gönca ‘izārūñ gül-i şeftālūdur

---

¹ Divanda turup (s.136 g.137)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:
Teşne-dildür şu kadar hün-ı müselmān üzre
Tīg-i kāfir gibi ol gamze-i bürrān ditrer

³ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:
Şāh u dervīşe ber-ā-ber yitişür cezbe-i ‘aşk
Hāsılı teb tutıcak her kişi yeksān ditrer

⁴ Divanda ruhlaruñdan (s.93 g.46)

⁵ Divanda kılsam (s.93 g.46)

- 3 Gerçi hāl u haṭuṇ āşūftesi çoğdur ammā
Beni dīvāne kılan silsile-i gīsūdur
- 4 ‘Āşıkunḡ ka‘r-ı yem-i ġuşsa-i ḡicrānuṇda
Şadef-i dīde-i ġam-dīdesi pūr-lü’lü’dür¹
- 5 N’ola meyl² itseler eş‘āruṇa erbāb-ı şafā
Bākıyā şı‘r degūldür bu bir aḡarşudur

-49-

Mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün

- 1 Göñül her nağme kim çeng-i ġamuṇdan³ iḡtirā‘ eyler
Koyup elden felekde Zühre sāzın istimā‘ eyler
- 2 Güzeller şevkına şoḡbetde şūfi çalgusuz oynar
Velī her bilmeyen eyle⁴ şanur anı semā‘ eyler
- 3 Yola ‘azm itmiş ol nergis⁵ saṇa⁶ yā Hū dimez hergiz⁷
Çeküp atı başın aġyār ile ṭurmuş vedā‘ eyler
- 4 Beni da‘vā-yı ḡatlūṇden murāduṇ cān u baş⁸ ise
Yoluṇda⁹ hey benüm ‘ömrüm senūṇle kim nizā‘ eyler

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Şol kadar cevr ider oldı baṇa çarh-ı bed-mihr
Sanki bir dil-ber-i meh-rüy u hilāl-ebrūdur

² Divanda meyi (s.93 g.46)

³ Divanda gamuṇda (s.110 g.82)

⁴ Divanda eyle (s.110 g.82)

⁵ Divanda ser-keş (s.110 g.82)

⁶ Divanda baṇa (s.110 g.82)

⁷ Divanda bir kez (s.110 g.82)

⁸ Divanda baş u cān (s.110 g.82)

⁹ Divanda yoluṇa (s.110 g.82)

- 5 Şaçun dāne-i¹ peyveste kılsa rişte-i cānı
‘Alā’ iğden geçüp Bākī cihāndan inkıtā’ eyler

[10a]

-50-

Mefā’ ilün/fe’ ilātün/mefā’ ilün/fe’ ilün

- 1 ‘Avām oğur seni teşhīr için hemīşe havās
Bu muhlişün işi dā’im maḥabbet ü ihlās
- 2 Olurdu pūte-i ‘aşkuḡda yanmağā rāzī
Bulaydı şaşt-ı ġamundan dil-i figende² ḡalās
- 3 Alındı ‘aşkuḡa dil ḡaldı fikr-i bī-ḡāşıl
Sipāhī ġibi ki tīmārını iderler ḡās
- 4 O dūrri vaşf iderin ḡarşu baḡr-i nazmumda
Sözüm ġüherlerine ser-fürü ider ġavvās
- 5 Elünde ḡātem-i fazl u belāğat ey Bākī
Yüzi ‘adū eger³ inkār iderse ġözine baş

-51-

Fā’ ilātün/fā’ ilātün/fā’ ilātün/fā’ ilün

- 1 Āsitānuḡ ḡākidür firdevs-i a’lādan ġarāz
Ḗāmetünḡdür ravza-i cennetde Ṭübādan ġarāz
- 2 Mürdeler ihyā ider enfās-ı miskīnün¹ senün
Nuḡk-ı cān-baḡşunḡdur i’cāz-ı Mesīḡādan ġarāz

¹ Divanda tārina (s.110 g.82)

² Divanda fikende (s.173 g.220)

³ Divanda ‘adū-yı kec-nazar (s.173 g.220)

- 3 Sīm-i eşkūñ yolına hārc eylemekden ađlama
Yā nedür ey ‘āşık-ı şūrīde dünyādan ğaraż
- 4 Ārzū-yı kāmēt²-i naħl-i revānuñdur senüñ
Bağda seyr-i hırām-ı serv-i bāladan ğaraż
- 5 Bākıyā dil mülkini dil-ber niçün tārāc ider
Pādişāh olan nedür şehrini yağmadan ğaraż

-52-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Şahn-ı gülşen mülk-i Bağdād oldu āb-ı cūy Şaţ
Yāsemenler su yüzinde seyr ider mānend-i baţ
- 2 Şahn-ı bağı tutdı encüm gibi nergis şöyle kim
Mestler fark eylemez yirden gögi eyler ğalaţ
- 3 Bir gülistān yazdı bir ay içre faşl-ı nev-bahār
Lāle yir yir sürh olur³ sebze haţ u şeb-nem nukat
- 4 Aldılar ol şem‘-i bezm-ārāyı ağyār ortaya
Zāhir oldu nükte-i lā-ħayr⁴ illā fi'l-vasaţ
- 5 Haţ-ı la‘lin Bākıyā ol ğonca-i nev-restenüñ
Seyr idenler didiler ğandānuñ olmağdur bu ğaţ

---

¹ Divanda müşğīnūñ (s.174 g.221)

² Divanda cilve (s.174 g.221)

³ Divanda olupdur (s.174 g.222)

⁴ Divanda hayre (s.174 g.222)

[10b]

-53-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 N'ola gelse dil-i mecrûha derd-i dil-rübâdan haz
İder haste ne dehlü nâ-ümîd olsa devâdan haz
- 2 Ğam-ı 'aşkuñ cihân mülkinde buldum şadmân oldum
Kişi gurbet diyârında idermiş aşınâdan haz
- 3 Şafâ-yı cām-ı la'lünden ne hâlet kesb ider şüfi
Ki tab'-ı bî-mezāk almaz¹ şarâb-ı dil-güşâdan haz
- 4 Be-her taqdîr olur mâ'il güzeller 'âşık-ı zâra
Tâbîb olanlar elbetde iderler mübtelâdan haz²
- 5 İlâhî tab'-ı Bâķiden rüsüm-ı gayrı mahv eyle
Ki aşla³ kalmaya kalbinde nakş-ı mâ-sivâdan haz

-54-

Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

- 1 Şem'-i hüsnüñdür viren halvet-sarây-ı cāna lem'
Olumaz ol meclise hurşîd-i 'âlem-tâb sem'
- 2 Almağa âvâze-i pây-i semendüñ güş-i cān
Kaldı yollarda nişân-ı na'l-i esbüñ gibi sem'

¹ Divanda itmez (s.174 g.223)² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Çerâğ-ı mâh-ı hüsnüñ karšu tutma çeşm-i agyâra

Gözüm nûrı ne dehlü eyleye a'mâ ziyâdan haz

³ Divanda 'aşkla (s.174 g.223)

- 3 Yağdı nār-ı fūrkat-i şehd-i lebün cān riştesin
Akıdursam tañ degül şem‘-i şeb-ārā gibi dem‘
- 4 Tüb¹-ı āhumla ider hayl-i sirişküm ‘ākıbet
Kal‘a-i hicrānı kal‘ u leşger-i endūhı kām‘
- 5 Ğam şebinde Bākıyā besdür perişān-dillere
Hānķāh-ı ‘aşķda² dāğum fetīli şem‘-i cem‘

-55-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Bağş itmesün ‘izāruñ ile encümende şem‘
Kanda çerāğ-ı mäh-ı şeb-efrüz kanda şem‘
- 2 Çün şubh olunca bellü olur yüzi karası
Germ olmasun o mäh ile³ ey mäh inende şem‘
- 3 Bād-ı hazān irişmedin ir şahn-ı bağa kim
Bezm-i bahār⁴ nergis olupdur çemende şem‘
- 4 Olsun çerāğı ruğlarınınuñ rüşen ey şanem
Yağdukça mihr ü mäh bu deyr-i kühende şem‘
- 5 Bākī ‘aceb mi şi‘r-i dil-efrüzünüñ itse ger⁵
Erbāb-ı ‘aşķ cem‘ olacak encümende şem‘

¹ Divanda tūp (s.175 g.225)

² Divanda ‘aşķ ara (s.175 g.225)

³ Divanda hüsn ile (s.175 g.224)

⁴ Divanda bahāra (s.175 g.224)

⁵ Divanda itseler (s.175 g.224)

[11a]

-56-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Meclis-i ‘aşka girüp ayağı evvel çekdüm
Mā-sīvādan götüri āhır-i kār el çekdüm
- 2 Sīnem üzre görünen kanlu elifler şanmañ
Şafha-i derd ü gama sürh ile cedvel çekdüm
- 3 ‘Alev-i āteş-i āhum degül eflāke çıkan
Ahter-i bahtuma bir tır¹-i muşaykal çekdüm²
- 4 Dağlar na‘l ü elifler ile degül peyveste
Şafha-i sīneye bir hatt-ı müselsel çekdüm³
- 5 Bākıyā hūn-ı dili dīde dūketdi gördüm
Mey-i nābı bedel-i mā-yeteħallel çekdüm

-57-

Mef‘ülü/mefā‘ilün/mef‘ülü/mefā‘ilün

- 1 Şeb-nem gibi saçılışuñ koñ eşk-i firāvānum
Güller gibi açılışuñ tek gonca-i ħandānum⁴

---

¹Divanda tīg (s.219 g.327)

²Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Nukta-i eşküm ile sīm-keş oldum şimdi
Müjemüñ aralarından bir iki tel çekdüm

³Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Bedn-i zerd ü nizārumla degül çihre-i zer
‘Aşk ser-nāmesine levha yazup hal çekdüm

⁴Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Ben āb-ı revān itmek cān üzre gözüm yaşın
Tek meyl-i kenār itsün ol serv-i hırāmānum

- 2 Yād-ı ser-i zülfünle gülzār-ı dil ü cānda
Sünbüller ider peydā efkār-ı perişānum
- 3 Cām-ı mey-i işretdür ‘aşkuñda dil-i pür-ḥūn
Şem‘-i şeb-i vuşlatdur dāğ-ı dil-i sūzānum¹
- 4 Nāz uyḥusına varmış ‘ālemden olup fāriğ
Ādem mi görür şimdi ol gözleri mestānum
- 5 Bāķī reh-i ‘aşkuñda döksün güher-i eşküñi²
Maḥşül-i dil ü dīde hep yoluña sultānum

-58-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Nev-bahār oldı gelünj ‘azm-i gülistān idelüm
Açalum gonca-i ḳalbi güli ḥandān³ idelüm
- 2 Ḳomayup lāle gibi bir dem ayağı elden⁴
Mest olup gonca-şıfat çāk-ı giribān idelüm
- 3 İçelüm la‘l-i müzābı şaçalum cūr‘aları
Ḥāk-i gülzārı bugün la‘l-i Bedeḥşān⁵ idelüm
- 4 Menzil-i ‘ayş u tarāb ḥurrem ü ḥandān⁶ olsun
Yıḳalum zerḳ u riyā deyrini vīrān idelüm

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Sen gül gibi gülşende gülmekde açılmakda
İñler kafes-i tende mürğ-i dil-i nālānum

² Divanda bu dize farklıdır:

Döksün güher-i eşki Bāki reh-i kūyuñda (s.224 g.338)

³ Divanda gül-i handān (s.218 g.323)

⁴ Divanda elden ayağı bir dem (s.218 g.323)

⁵ Divanda kār-ı Bedeḥşān (s.218 g.323)

⁶ Divanda ābād (s.218 g.323)

- 5 Okusun vaşf-ı leb-i yār¹ ile Bākī şî‘rin
Bülbüli gülşen-i meclisde² ğazel-ḥān idelüm

[11b]

-59-

Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün

- 1 Tapuñdur Ka‘be-i ‘ulyā-yı eşāb-ı şafā kıblem
Kapuñdur Mescid-i Aqşā-yı erbāb-ı şafā³ kıblem
- 2 Ḥarīm-i Beyt-i Ma‘muruñdan a‘lā olmaya Ka‘be
Degüldür şāḥ-ı Sidre kāmētüñdür⁴ müntehā kıblem
- 3 Ḥayāl-i ḥāl-i ruḥsāruñ yoğ anuñ çünkü gönlinde
Ne başdı bağrına seng-i siyāhı Ka‘be yā kıblem
- 4 Dil-i pür-iştiyākı tek vişālün ‘ıydına irgür
Eger kurbān dilerseñ yoluña cānlar fedā⁵ kıblem⁶
- 5 Yüzüñ görüp n'ola vaşluñ temennā eylese Bākī
Görinse Ka‘be dirler müstecāb olur du‘ā kıblem

¹ Divanda vaşf-ı ruh-ı yār (s.218 g.323)

² Divanda bülbül-i gülşeni meclisde (s.218 g.323)

³ Divanda vefā (s.222 g.333)

⁴ Divanda kāmētüñden (s.222 g.333)

⁵ Divanda fidā (s.222 g.322)

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:
Eger küy-ı habībe secde kılmak cā‘iz olmasa
Cihānda secdegāh olmazdı küy-ı Mustafā kıblem

Bilürsin yüz sürerler āsitān-ı Ka‘beye ben de
İşigüñe yüzüm sürsem n'ola a Ka‘bem a kıblem

-60-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Kimseye 'aşkuñda izhār itmedüm meftünluğum
Bildiler hāl-i derūnum gördiler maḥzūnluğum
- 2 La'lüñe teslīm ider cān borcın inkār itmezın
Kılmasun ğamzeñ tekāzā¹ çekmesün medyūnluğum
- 3 'Āleme leylī saçuñ sevdāsın izhār eylerin
Nev-bahār eyyāmıdur bir gün tutar mecnūnluğum
- 4 Vāz geldi cāna dil-ber tır-i ğamze² urmadan
Anlamışdur ol perī-şūret meger vurgunluğum
- 5 Olmadum Bākī-şıfat mālīk metā'-ı vaşlına
Gıtdi elden naqd-i cān āḥır görüñ mağbūnluğum

-61-

Fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün

- 1 Ol iki zülf-i müşg-i ğāliyefām
Olmış ebrūlaruñ hilāline lām
- 2 Kaş rā kadd elif dehān ise mīm
Kılduñ ey māh ḥalkı emrūñe rām
- 3 Sīme beñzer diyenleruñ tenüñi
Hele ey düst sözleri katı ḥām³

---

¹ Divanda tekāzī (s.218 g.325)

² Divanda müjgān (s.218 g.322)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Ābgīne içinde mey gibidür

Leb-i la'lüñ hayāli dilde müdām

4 Vaşlınuñ¹ 'ıydına irersem eger
Bāde-i la'lüñ eyle şavmı sıyām

5 Kime vaşf eylesem şehā seni dir
Bākıyā ben de oldum aña gulām²

[12a]

-62-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

1 Beñzetdiler o māha diyü mihr-i enverī
Biri birisine koydı fiğānum felekleri

2 Çekdi çevürdi sākī-i meclis piyāleyi
Āl ile öpdi diyü leb-i la'l-i dil-beri

3 'Āşık güşāde- meşreb olur cām-ı mey gibi
Hem-dem idinse kendüsine tañ mı sāğarı

4 Yārüñ raķībi gibi iti görmedüm dañı
Olmaya gerçi eşk-i revānum gibi cerī

5 Bākī şarīr-i kilik-i bedāyi' -nigārdur
Şeh-bāz-ı dest-i fikretüñ şıyt-ı şeh-beri³

Olmasañ ger cihānda bir dāne
Zülfüñ olmazdı cān mürğına dām

¹ Divanda vuslātüñ (s.220 g.329)

² Divanda Bākıyā oldum aña ben de gulām (s.221 g.329)

³ Divanda şeh-beri (s.296 g.504)

-63-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Zülfüne dil virmeyen hâtır-periṣān olmadı
Pâyüñe yüz sürmeyen hâk ile yeksān olmadı¹
- 2 Bir cevāb itdüm temennā ol dehān-ı tengden
Hāşılı söz geçmedi güftāra imkān olmadı
- 3 Toğmadı hūrşīd-i 'ālem-tāb-ı devlet 'āşıkā
Dil-rübā kim 'ālem-i vuşlatda 'uryān olmadı
- 4 Derdüne dil zaḥmınıñ luṭf eyle dermān ol didüm
Şol kadar minnetler itdüm yāre dermān olmadı
- 5 Bākıyā germ oldı gerçi mihr-i 'ālem-süz-ı 'aşk
Mīve-i bāğ-ı ümīd-i vaşl-ı cānān olmadı²

-64-

Mef' ulü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Cism-i za'if ü zārı görüp yār bilmedi
Geçdi ḥadeng-i³ gāmze-i dil-düzü bilmedi⁴
- 2 Zülfün gibi yanuçca şalınmağ diler göñül
Tīg-i cefā vü cevır ile senden kesilmedi
- 3 Nağd-i revānı çalmadı¹ bī-iḥtiyār iken
Eşküm güherlerini o 'ayyār silmedi

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Gonca-i ümmīd-i bāğ-ı 'ömri handān görmedi
Dīde kim ebr-i bahārī gibi giryān olmadı

² Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,2,4,5 (s.290 g.490)

³ Divanda handeng (s.288 g.486)

⁴ Divanda ilmedi (s.288 g.486)

4 Meydān-ı ‘aşka derd ile haşmāne girdi dil
Hāşıl şu deñlü men‘ ide gördüm yeñilmedi

5 Ebrūlaruñ ğamıyla kemān oldı kāmētüm²
Bāķī cefā vü cevrūñ elinden çekilmedi

[12b]

-65-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

1 Terk itdi ben za‘īfini gitdi revān gibi
Gelmek müyesser olmadı bir dahı cān gibi

2 Ser-keşlik eylemezse o servūñ ayağına
Yüzler süriyü varāyım āb-ı revān gibi

3 Devr içre gerçi sen de ser-āmedsin ey güneş
Olmayasun ol āfet-i devr-i zamān gibi

4 Ey āh o³ māhuñ irişemezsin kulağına
Başuñ gerekse göklere⁴ irsün fiğān gibi

5 Tīr-i ğamuñ nişānesidür diyü Bāķıyā
Allah ki halk çekdi çevürdi kemān gibi

¹ Divanda almada (s.288 g.486)

² Divanda kāmēti (s.288 g.486)

³ Divanda o eksiktir. (s.304 g.526)

⁴ Divanda göklere (s.304 g.526)

-66-

Mef'ülü/fâ' ilätü/mefâ' ilü/fâ' ilün

- 1 Gülşende büyuñ¹ işideli serv oturmadı
Zencîrler ile bağladılar âb tırmadı
- 2 Öykündi çok² gerçi çeşmüme çeşme lülesi
Ammâ kulağını anuñ iller az burmadı
- 3 Bir dil mi var ki zülfine dîvâne kılmayup
Dārü'ş-şifâ-yı 'işrete³ zencîr⁴ urmadı
- 4 Cem' oldı eşkiyâ ile bir gün raķīb-i ħar
Ehl-i şekâdan üstine kimse oturmadı
- 5 Bākî lebinden oldı bize ħayf o zâlimüñ
Ammâ ne çâre n'eyleyelüm kimse şormadı⁵

-67-

Fâ' ilätün/fâ' ilüätün/fâ' ilätün/fâ' ilün

- 1 Tıtsa cām-ı bāde-i gül-günü verd-i ter gibi
Sā'id-i sākî olur şāḥ-ı gül-i aḥmer gibi
- 2 Sākīyâ 'aks-i 'izāruñdan furūğ-ı cām-ı mey
Rüşen eyler bezmi ħürşîd-i ziyâ-güster gibi
- 3 Mürg-i cānı şöyle beñzer itmek isterler şikār
Ol ħara gözler süzildi iki şāhinler gibi

¹ Divanda küyuñ (s.302 g.521)

² Divanda çeşmüme çok çeşme (s.302 g.521)

³³ Divanda 'aşkda (s.302 g.521)

⁴ Divanda zencîre (s.302 g.521)

⁵⁵ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.302 g.521)

4 Cūybār-ı eşküm içre çihre-i zerdüm benüm
Görinür āb-ı revān içinde nīlüfer gibi

5 Şad hezārān nev-bahār olsa bu fānī bağda
Bir gül-i bī-hār açılmaz Bākıyā sāğar gibi

[13a]

-68-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

1 Elemin Kaysa kıyās itme dil-i maḥzūnuḡ
‘Aklı yoğ idi ne derdi var idi Mecnūnuḡ

2 Ey ser-efrāz geçen kimse ne ğaddār idügin
Başuḡa tokunıcak anılayasun gerdūnuḡ

3 Mey-i rāḡat dileyü çekme ğam-ı devrānı
Cām-ı gül-reng yiter saḡa mey-i gül-ġūnuḡ¹

4 Zīr-i ḡāk olsa gerek menzilüḡ āḡir n’idelüm
Māline mālik imişsin tūtalum Kārūnuḡ

5 Yāre ‘arz eyleyemez çihre-i zerdī Bākī
Virdüġi rengi görüḡ aḡa mey-i gül-ġūnuḡ²

-69-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

1 Ğoncayı dil-teng ider la‘l-i dūr-efşānuḡ senüḡ
Lāleye ḡoş reng ider gül-berg-i ḡandānuḡ senüḡ

¹ Divanda dil-i pūr-ḡūnuḡ (s.197 g.275)

² Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.197 g.275)

- 2 Serv ü şimşādın¹ yürütmez ta' n-ı bülbül gülşenün
Seyr idelden cilve-i naḥl-i ḥırāmānuḡ senün
- 3 Sāde-pehlü olmadum nāzük-beden bir şūḥla
Başmayınca bağruma şemşīr-i bürrānuḡ senün
- 4 Sāgar-ı la' l-i leb-i cān-baḡş-ı dil-ber devr ider²
Döndi ey cām-ı mey-i gül-reng devrānuḡ senün
- 5 Nükte-i rengīn ile elfāzūḡ ey Bākī hemān³
La' l-i dil-berdür meger ser-çeşme-i cānuḡ senün

-70-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Serv-kāmetler iki yanın alurlar yoluḡ
Rāh-ı gülzāre döner yolları İstānbūluḡ
- 2 Ne 'aceb dağlaruḡ işler ise ey dil-i zār
Çürümüş nerd-i maḡabbetde bir iki pūluḡ
- 3 Devr-i gāmzeḡde senün kimseye ḡançer çekmez
Boynuma alurum⁴ ey şūḡ-ı dil-ārā ḡoluḡ
- 4 Ḳadd-i bālāḡa⁵ göre şīve-i reftār gerek
Ey şanavber bize 'arz itme iḡende tūluḡ

¹ Divanda şimşādı (s.194 g.268)

² Divanda devridür (s.194 g.268)

³ Divanda revān (s.194 g.268)

⁴ Divanda alurın (s.193 g.266)

⁵ Divanda bālāya (s.193 g.266)

- 5 Anlamaz çarh-ı felek¹ merdüm-i dānā qadrin
Bākıyā minnetini çekmeyelüm her gülün

[13b]

-71-

Mef'ülü/mefā'ülü/mefā'ülü/fa'ülün

- 1 Devrān ayağın şöyle şikest itdi şarābuñ
Gūyā ki mey-i nāba gözi degdi habābuñ
- 2 Keyfiyyet-i esrāra düşüpdür² zurefā hep
Yārān ayağın almada hayrān mey-i nābuñ
- 3 Esbāb-ı tarab seyl-i mey-i nāb ile gitdi
Āvāzı boğıldı giderek çeng ü rebābuñ
- 4 Peymāne şikest oldı yatur bunca³ zamāndur
Yanup yaqılup⁴ hātırı mecrūh kebābuñ
- 5 Bākī yine saçıldı nemek bāde-i nāba
Bilsek 'acebā aşlı nedür bu şeker-ābuñ

-72-

Fā'ilātün/fa'ilātün/fa'ilātün/fa'ilün

- 1 Cām-ı la'lüñdür senün āyine rüy-ı enverün
Adı var Cām-ı Cem ü Āyine-i İskenderün
- 2 Kāh-ı hüsn-i yāre baq seyr it ham-ı ebrüsını
Adın anıma tāk-ı Kısra ile kaşr-ı Kayşerün

¹ Divanda dehr-i denī (s.193 g.266)

² Divanda döşendi (s.194 g.269)

³ Divanda hayli (s.194 g.269)

⁴ Divanda yaqılur (s.194 g.269)

- 3 Nüş iden cām-ı lebün ölmekden aşla gam yimez
Kim hūmārı olmaz ey meh-rū¹şarāb-ı Kevşerūñ
- 4 Nār-ı āhumdan hāzer kııl ey sipihr-i pīre-zen
Tutuşur bir gün şaķın ol āsmānī çenberūñ
- 5 Bir içim şu istedi hecrūñde Bākī haste-dil
Virmedi kaṭ‘ā cevāb aña ṭayandı hañçerūñ

-73-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Ğoncalar içre nihān eyleme gül-berg-i terūñ
Ya‘ni seyr eyleyelüm sīneñi çöz dügmelerūñ
- 2 Kandasın bize² de gel ey āfet-i devrān görelüm
Nice bir öpe koca görīşe ṭavķ u kemerūñ
- 3 Pertev³-i hūsne hālel virmez o haṭṭ-ı miskīn⁴
Arturur belki şeb-i tār şu‘ā‘ın kāmērūñ⁵
- 4 Zāhidā rind-i harābāta iñen ṭa‘n itme
Var ise zerre kadam sırr-ı kazādan hañberūñ⁶

¹ Divanda sākī (s.190 g.258)

² Divanda biz (s.198 g.277)

³ Divanda revnāk (s.198 g.277)

⁴ Divanda müşgīn (s.198 g.277)

⁵ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

‘Aşıka kühl-i cilā yāruñ ayağı tozıdur

Hāşılı bendesiyüz ‘arīf-i şāhib-nazarūñ⁵

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Cümle tedbīr pes-i perdeden üstāduñdur

İhtiyārī mi şanursın harekātın şuverūñ

- 5 Nazm¹-ı Bâkîye kulağ tutmasa zâhid ne ‘aceb
Söz güherdür ne bilür qadrini nâ-dân güherüñ²

[14a]

-74-

Mef‘ülü/fâ‘ilätü/mefâ‘ilü/fâ‘ilün

- 1 Feryâda geldi bülbül-i destân-serây-ı bāğ
Ya ‘nî zamân-ı ‘ayşdur eyler şalâ-yı bāğ
- 2 ‘Ayş u şafâyı hâtırumuz tırmadan³ çeker
Sünbüller oldı silsile-i müşg-bâ⁴-yı bāğ
- 3 Gerd-i kederden âyine-i kalbi şâf u pāk
Güyâ derün-ı ehl-i şafâdur fezâ-yı bāğ
- 4 Şaçıldı şahñ-ı seyrine⁵ nesrîn varakları
Şakf-ı sipihre beñzedi ferş-i sarây-ı bāğ
- 5 Bâkî zamân-ı ‘işret ü hengâm-ı ‘ayşdur
Virnek gerek ne hâlet ise muqtezâ-yı bāğ

-75-

Fâ‘ilätün/fâ‘ilätün/fâ‘ilätün/fâ‘ilün

- 1 Sînesine yakmada şem‘-i ruhuñ şevkına⁶ dāğ
Mâh-ı enver mihr-i ‘âlem-tâbdan yaqar çerāğ

¹ Divanda şî‘r (s.198 g.277)

² Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,2,4,5 (s.198 g.277)

³ Divanda tırmayup (s.176 g.226)

⁴ Divanda müşg-sâ (s.176 g.226)

⁵ Divanda sebzeye (s.176 g.226)

⁶ Divanda şevk ile (s.176 g.227)

- 2 Bī-sütünü gülşen itmiş hūn-ı çeşm-i Kūh-ken
‘Āşıkā sevdā-yı vaşl-ı yār ile tağ üsti bāğ
- 3 Gül gibi ter-dāmene teşbīh itmekdür¹ seni
Yāsemēn gibi cihānda alnuğ açuğ yüzüñ āğ
- 4 Māh-ı çarh üzre nedür bilmek dilersenğ ol sevād
Yağdı yāre şunmağa devrān turunc üstine dāğ
- 5 Şem‘-veş sūz-ı derūnın ‘arz ider Bākī saña
Yana yana kalmadı bī-çārenüñ bağrında yağ

-76-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Ey dürr-i pāk ağzuña nisbet senüñ şadef
Deryā sevāhilinde yatur pāre-i hazef
- 2 Baħr-i muħīṭ-i eşküme ger dil uzatmasa
Deryā yüzine urmaz idi bād-ı subħ kef
- 3 Hāk-ı rehūñden irdi meger şubħ-dem nesīm
Būy²-ı ‘abīr ü ‘anber ile tıoldı her taraf³
- 4 Eşküme gibi ğamuñla kılup terk-i hānmān
İtdüm yoluñda varumı çeşmüm gibi telef

¹ Divanda iden kimdir (s.176 g.227)

² Divanda rüy (s.177 g.228)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Zaħm-ı hadēng-i yār sa‘adet nişānidur

Sīnem ideydi ol kaşı ya kākī hedef

Bir māhdur ki çevresin almış sitāreler

Bezm-i şarāba gice ‘aceb şevk virdi def

- 5 Esrār keşfin itmek için şeyh¹ Bâkıyâ
Başın muraqqa'na çeker nitekim keşef

[14b]

-77-

Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün

- 1 Hâl-i 'âlem ezeli böyle perîşân ancak
Kimi hândân kimi giryân kimi nâ-dân ancak
- 2 Kimi bülbül gibi nâlân kimi gül-'arızı nür²
Kimi pervâne-i şem'-i ruḥ-ı cānân ancak
- 3 Bu cihân kimine kaşr-ı tarab u 'ayş u şafâ
Kiminüñ miḥnet ile başına zindân ancak
- 4 Pây-mâl olmada âhir şütür-i gerdüna
Pâdişâh ile gedâsı hele yeksân ancak
- 5 Bâkıyâ hânkah-ı 'âlem-i hayretde hemân
Her gelen kimse bu esrâr ile hayrân ancak

-78-

Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün

- 1 Zâhidâ 'ibret göziyle³ şüret-i zîbâya bak
Her⁴ nazar âyine-i şun'-ı cihân-ârâya bak
- 2 Dildür ol baḥr-ı ḥaḳîkatden vücûduñ mülkine
Şol derünuñ 'âleminde mevc uran deryâya bak

¹ Divanda şoft (s.177 g.228)

² Divanda Kimisi bülbül-i nâlân-ı gül-i 'arız-ı yâr (s.182 g.238)

³ Divanda gözin aç (s.182 g.239)

⁴ Divanda bir (s.182 g.239)

- 3 Baht-ı bî-bünyâd için renc-i talebden fâriğ ol
Bârî bir kaç gün huzûr-ı kalb ile dünyâya bak
- 4 Câm-veş kimdür bu bezm içre ciger-ğün olmayan
Gonca-i gülzârı seyr it lâle-i hamrâya bak
- 5 Hâl-i zâr-ı Bâkî-i bî-dilden istersenî nişân
Kâmet-i çeng-i dü-tâya rûy-ı zerd-i nâya bak

-79-

Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün

- 1 Şâm-ı gamda hâşıl olsa gönlüme nâ-gâh şevk
Şu' le-i âhumla tolar nîl-gün her gâh¹ şevk
- 2 Bir 'aceb hâlet durur bu 'aşk olmaz müstemir
Gâh miñnet gâh hasret gâh fûrkat gâh şevk
- 3 Pây-küpân dest-efşân na're-i² efgân-künân
'Azm-i kûy-ı dil-rübâ itdüm olup hem-gâh³ şevk
- 4 Dânece⁴ gendüm taħammül kılduğum eksem n'ola
Hırmen-i 'âlemde şaymaz kûh-ı Kâfi kâh şevk
- 5 Bâkînüñ kârına yârân-ı şafâ incinmesün
Gâh gâh anı özinden eylemez âgâh şevk

¹ Divanda ħargâh (s.181 g.237)

² Divanda na're-zen (s.181 g.237)

³ Divanda der-râh (s.181 g.237)

⁴ Divanda dâne-i gendüm (s.181 g.237)

[15a]

-80-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Nice tūfān oldı peydā dīde-i hūn-pāşdan
Nūh çeşmüm yanına gelse dem urmaz yaşdan
- 2 Tīr-i ğamzeñ nice ğarrā rāstlar hayretdeyem
Kana müstağrak ciger kaṭ'ā¹ görünmez başdan
- 3 Jāle düşmiş berg-i sūsendür muraşşa' hançerün
Bergdür ey seng-dil ammā demürden taşdan
- 4 Hānkāh-ı 'aşkuñuñ mihmānlarıdur cān u dil
Tekyedür hālī degül evbāşdan kallāşdan
- 5 Bākīyi ğam öldürür 'aşkuñ yolında korğarın
Şimdi mi çekdi belāyı rāh-rev yoldaşdan

-81-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Bir lebi ğonca yüzi gülzār dirseñ işte sen
Hār-ı ğamda 'andelīb-i zār dirseñ işte sen
- 2 Lebleri mül saçları sūnbül yañağı gül- 'izār²
Bir semen-ber serv-i hoş-reftār dirseñ işte sen
- 3 Pāyine yüzler sürer her serv-i dil-cūyuñ³ revān
Şū gibi bir 'āşık-ı dīdār dirseñ işte sen

¹ Divanda aşla (s.240 g.376)² Divanda berg-i gül (s.241 g.380)³ Divanda dil-cünün (s.241 g.380)

- 4 Zülfi sâhir tırrası tarrâr şüh-ı şive-kâr
Çeşmi cādū gamzesi Tātār dirseñ işte sen¹
- 5 Bākıyâ Ferhād ile Mecnūn-ı şeydādan bedel
‘Āşık-ı bî-şabr u kem-dil² var dirseñ işde ben

-82-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Geh cefâ kılsuñ niyâz ehline geh nâz eylesün
Nâz iderse ‘âşıka ol şüh-ı tannâz eylesün
- 2 Nâle kılsun kâmetüñ yādına murğ-ı hoş-nevâ
Râstdan bir nağme-i dil-keş ser-âgâz eylesün
- 3 Būs-ı la‘lin isteyen ol muṭrib-i ‘İsâ-demün
Nây-veş kendin belâ bezmine dem-sâz eylesün
- 4 Pây-būsın fikr idüp³ ol sâķī-i gül-çihrenün
Kendüyi⁴ nergis gibi mest-i ser-endâz eylesün
- 5 Mâ‘il ol Bâķī-şıfat dâ‘im güzeller⁵ şaydına
Şâh-bâz-ı himmetün göklerde pervâz eylesün

---

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:
Fürķātünde teşne-leb hâṭır-perîşân haste-dil
Künc-i gamda bî-kes ü bîmâr dirseñ işte ben

Gözleri şabr u selâmet mülkini târâc ider
Bir amânsuz gamzesi Tātār dirseñ işte sen

² Divanda dil kim (s.241 g.380)

³ Divanda isteyen (s.245 g.388)

⁴ Mecmuada kendümi (s.245 g.388)

⁵ Divanda hümâlar (s.245 g.388)

[15b]

-83-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Seyre çıksun ne temāşā ola peydā göresün
Bir iki gün hele seyr¹ eyle temāşā göresün
- 2 Leb-i cān-baḥşı ile mürdeler iḥyā itsün
Nic'olur mu ‘cize-i Ḥazret-i ‘İsā göresün
- 3 Çekinür silsile-i zülf-i siyehkārūna dil
Beni dīvāne kıılır bir gün o sevdā göresün
- 4 O mehün şevkına yir yir yaqayın nice fetīl
Sīnemün dāğların şekl-i Süreyyā göresün²
- 5 Bākıyā cilve kıılır şüret-i iḳbāl ol dem
Ki gönül āyinesin pāk u mücellā göresün

-84-

Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fa‘ülün

- 1 Çāk oldı yaqam cevr-i firāvānuḡ elinden
Şad-pāre iken dāmen-i dil anuḡ elinden
- 2 Kaddüm bükülüp derdün ile döndi kemāne
Kullāb-ı ser-i zülf-i siyehkārūḡ³ elinden

---

¹ Divanda şabr (s.243 g.384)

² Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Şüret-i mihrine ey dil katı maḡrūr olma
Bī-vefādur felek-i āyine-sīmā göresin

Seni bir şüret-i zībā ile aldar ammā
‘Āḳıbet sana ne yüz göstere dünyā göresin

³ Divanda perīşānuḡ (s.233 g.359)

- 3 İl bezm-i vefāñ içre şafālarda velī ben
 anlar yuarın¹ pençe-i mercānu² elinden³
- 4 Fāş itmez idi rāz-ı dili Yūsuf-ı Ken‘ān
 āk olmasa dāmānı Züleyhānu elinden
- 5 Bākī nice bir fahte-veş bāğ-ı belāda
 Nālān olam ol serv-i hırāmānu elinden

-85-

Mef‘ūlü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Cānān odur ki meyl ide ānı görince cān
 Esbāb-ı hüsni hūb ola ammā be-şar-ı ān
- 2 Cānā metā‘-ı mihrüñe dil müşterī iken
 Olmamış idi ‘aş iline kārban⁴ revān
- 3 Mihmān olinca derd ü ğamuñ dilde mā-azar
 İki enār dāneledi çeşm-i hūn-feşān
- 4 Ceng itmege sitāre-i bahtumla eyledüm
 Bu āh-ı pür-şerārımı⁵ bir tīg-i zer-nişān
- 5 A‘dāya baş egdüremez kimse Bākıyā
 Şemşīr gibi olmayıcak ser-be-ser zebā

¹ Divanda yudarin (s.233 g.359)

² Divanda sākī-i hicrānu (s.233 g.359)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

La‘l-i leb-i dil-dāra özin nisbet idelden
 Āzürde-dilem pençe-i mercānu elinden

Ey nice ser-efrāzlaru kellesi topı
 Ğaltān ola bu ‘arşada çevgānu elinden

⁴ Divanda kārvan (s.234 g.362)

⁵ Divanda pür-şirār (s.234 g.362)

[16a]

-86-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Āhum göge boyanmış¹ idi² gök boyanmadın
Yandum o şem' şevkına pervâne yanmadın
- 2 Āşüfte oldum³ ol yüze⁴ hayrân u zâr olup⁵
Nergis henüz hū'āb-ı 'ademden uyanmadın
- 3 Hūnīn olup aķardı yaşım ırmağı revān⁶
Cūş u hūrūşlan⁷ şular aķup bulunmadın
- 4 Döne döne tolanur idim kūyını anuğ
Çarħa girüp felek daħı tokuz tolanmadın⁸
- 5 Bākī yanardı āteş-i 'aşķ ile odlara
Tāk-ı felekde meş'ale-i mihr yanmadın

-87-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Pervâne gibi şu'le-i şevķunla yanmadın
'Āşık maħabbet adın aņar mı utanmadın

---

¹ Divanda boyandı (s.249 g.397)

² Divanda göge (s.249 g.397)

³ Divanda olup (s.249 g.397)

⁴ Divanda göze (s.249 g.397)

⁵ Divanda idüm (s.249 g.397)

⁶ Divanda müdām (s.249 g.397)

⁷ Divanda cūş u hūrūş ile (s.249 g.397)

⁸ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Mihr ile raķş iderdi tozum zerre-veş benüm

Gırbāl ile bu hāk-i vücūdum elenmedin

- 2 Par pah yanardı¹ sīnede dāğ-ı maḥabbetün
Bezm-i felekde şu 'le-i mihrün uyanmadın²
- 3 Cānā ḥayālün egler idi ḥaste gönlümi
Şubḥ-ı ezelde ḥvāb-ı 'ademden uyanmadın
- 4 Ḥoş 'ādil idi sākī bezm-i cihān eger
Cām-ı şarāb-ı vuşlatın almasa ḳanmadın
- 5 Kesb-i hevā-yı 'aşḳ ide gör Bākıyā hemān
Dil-ḥānesinde³ revzen-i dideḡ ḳapanmadın

-88-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Hergiz ne ḳadr u cāh u ne sīm ü zer isterin
Bir serv boylu dil-ber ü sīmīn-ber⁴ isterin
- 2 Bāğ-ı bihişt-i kūyına yāruḡ irem diyü
Ḥaḳdan hemīşe uçmağa bāl u per isterin⁵
- 3 Sīm-i sirişki ḥarc iderin ḥāk-i pāyüḡe
İksīr-i 'aşḳ ṭālibiyin cevher isterin⁶
- 4 Meylüm cihānda bāde-i gül-gūnadur benim
Ma' cūn olursa bārī leb-i dil-ber isterin

¹ Divanda pertev şalardı (s.237 g.369)

² Divanda Şaḡn-ı felekde meş'ale-i mihr yanmadın (s.237 g.369)

³ Divanda dil-ḥānesine (s.237 g.369)

⁴ Divanda dil-ber-i sīmīn-ber (s.244 g.386)

⁵ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Şaḡrā vu kūhı geşt ü güzār itdügüm bu kim

Dīvāne gönlüm egleyecek bir yir isterin

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Rüz-ı ḡamuḡda ḡamzeḡe meyl itdügüm bu kim

Kendüm helāke ḳaşd iderin ḥançer isterin

- 5 Bākī gedā-yı meykede-i ‘aşk olup yine
Bezm-i ğamunda¹ ol şanemün sâgar isterin

[16b]

-89-

Mef‘ülü/fā‘ilätü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Şahrälara döşendi bisât-ı zümürüdün
Devlet anuñ ki lāle-ruñın kıldı² hem-nişîn
- 2 Cārū-keş oldı sünbül-i ter bāğa nitekim
Şahn-ı bihişte turre-i miskîn³-i hūr-ı ‘în
- 3 Çîn içre yok saçuñ gibi bir misk⁴-i ter velî
Miskîn⁵ saçuñda bulmağ olur şad hezār çîn
- 4 Āb-ı revān-ı gülşene⁶ emn ü emān yiter
Tîğ-i cihān-güşā-yı şehen-şāh-ı pāk-ı dîn
- 5 Bākī işigi hākine tutsun kimün ki var
Añter gibi bülend-nazar u çeşm-i dūr-bîn

-90-

Mef‘ülü/fā‘ilätü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Rüşen gerekse hāne-i dil ‘aks-i yārdan
Āyine gibi sīneñi şāf it gübārdan

¹ Divanda ğamundan (s.244 g.386)

² Divanda oldı (s.241 g.379)

³ Divanda müşgîn (s.241 g.379)

⁴ Divanda müşk (s.241 g.379)

⁵ Divanda müşgîn (s.241 g.379)

⁶ Divanda gül-şen-i (s.241 g.379)

- 2 Devr-i piyāle devlet-i Cemden haber virür
Her bir habābı remz ile bir tãcdãrdan
- 3 ‘Ayš u şafāy¹ ‘ahd-i Cem ü devr-i cāmı gör
Bağ itme rezm-i Rüstem ü İsfendiyãrdan
- 4 Şol hoş haber ki anda ola² bũy-ı vaşl-ı yãr
Yıgdür dimãğ-ı ‘ãşıkã bãd-ı bahãrdan
- 5 Bãkĩ yitişdi gözlerũğ aydın nesĩm-i şubğ
Hãk-i cenãb-ı sãye-i Perverdigãrdan

-91-

Mef‘ũlũ/fã‘ilãtũ/mefã‘ilũ/fã‘ilũn

- 1 Nãm u nişãne kãlmadı faşl-ı bahãrdan
Düşdi çemende berg-i dıraht i‘tibãrdan
- 2 Eşcãr-ı bãğ hırka-i tecrĩdi³ giydiler⁴
Bãd-ı hazãn çemende el aldı çenãrdan
- 3 Her yañadan ayağına altũn aķup gelür
Eşcãr-ı bãğ himmet umar cũybãrdan
- 4 Şãhn-ı çemende tũrma şalĩnsun şabã ile
ãzãdedür nihãl bugũn berg ü bãrdan
- 5 Bãkĩ çemende haylĩ perĩşãn imiş varãķ
Beñzer ki bir Őikãyeti var rũzgãrdan

¹ Divanda şafã-yı (s.240 g.377)

² Divanda andan ire (s.240 g.377)

³ Divanda hırka-i tecrĩde (s.238 g.371)

⁴ Divanda girdiler (s.238 g.371)

[17a]

-92-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Bir iki gün çekelüm cevri ü cefâsın kadehün
Sürevüz bir gün¹ ola zevk u şafâsın kadehün
- 2 Lâle-veş bâğ-ı şafâda iken açıldığı yok
Haylî demdür göremez kimse karasın kadehün
- 3 Câm-ı mey böyle şikest olacağı bellü idi
Halk çokdan okumışlardı du‘âsın kadehün
- 4 Haymeler kurduğu dem kanı habâbuñ ‘ayşa
İ‘tidâl üzre görüp âb u hevâsın kadehün
- 5 Bâkıyâ dün gice meclisde gül-efşânlar ile
Mâh-tâb itmiş idük bezme ziyâsın kadehün

-93-

Fâ‘ilātün/fâ‘ilātün/fâ‘ilātün/fâ‘ilün

- 1 Fitneye hem-râz² idelden gamze-i cādularuñ
Geh görünür gâh görünmez hilâl ebrûlaruñ
- 2 Bakmasa yıllar ile Nâhidün yüzine gam yimez
Ayda bir kez hâl-i ruhsârın gören meh-rûlaruñ
- 3 Yüzleri böyle siyâh olmazdı³ ey meh-rû¹ eger²
Âfitâba tapmayaydı turre-i hindûlaruñ

¹ Divanda dem (s.195 g.270)² Divanda âgâz (s.188 g.253)³ Divanda kararmazdı (s.188 g.253)

- 4 Hurrem olsa tañ degül³ eşk-i revānum görse yār
‘Ādeti tefrīḥ-i rūḥ itmekdür aḳar şularuñ
- 5 Hurdeler geçmiş durur dendānuñ evsāfında kim
Hāme-i Bāḳī delüpdür bağrını lü’lularuñ

-94-

Mefā‘ilün/fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün

- 1 Dilā cihānı sirişkümle pür-şarāb itdün
Behey ḥarāb olası ‘ālemi ḥarāb itdün
- 2 Şarāb şoḥbetin iller ile eyledün varduñ
Fırāḳuñ āteşine bağrumı kebāb itdün
- 3 Ne sende mihr u vefā var ne bende şabr u ḳarār
O yoḳ bu yoḳ ne ‘aceb bizden ictināb itdün
- 4 Şemīm-i nāfe-i ḥālinden ey nesīm-i seḥer
Dimāğ-ı ‘ālemi pür-būy-ı müşg-i nāb itdün
- 5 Şaçı kelāmın o deñlü uzatduñ ey Bāḳī
İki şaḥīfe yiri başḳa bir kitāb itdün

---

¹ Divanda māh-rū (s.188 g.253)

² Divanda eger ey māh-rū (s.188 g.253)

³ Divanda ğam degül (s.188 g.253)

[17b]

-95-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Görüp tâb-ı 'izâruñ hâtırı nerm oldı Nâhidün
İçüp 'aşkuñ şarâbın kellesi germ oldı hürşidün
- 2 Şikest olduğına râzî degüldür¹ revnağ-ı 'işret
Anuñ'çün düşmedi bir dem elinden cām Cemşidün
- 3 Peyâm-ı hançer-i ser-tîzin ol mâhuñ degürmişdür
Anuñ'çün ditrer endāmı çemende bâddan bîdün
- 4 'Alâ'ikdan mücerred ol ser-i kūyında mesken bul
Sa'âdetdür bilürsin ol şeh-i hūbāna taqrībün²
- 5 Gedā-yı kūy-ı cānāne inen³ öykünme ey Bākī
Sefāhatdür bilürsin muḳtezā-yı şāha taḳlîdün

-96-

Fā'îlātün/fā'îlātün/fā'îlātün/fā'îlün

- 1 Şevḳ-i gülden nāle itmekdür şafāsı bülbülün
Bī-riyā 'āşık durur olmaz yası bülbülün
- 2 Şubḥdan şāma irince şāmdan tā şubḥa dek
Vāşıl olmaḳdur güle vird ü du'āsı bülbülün
- 3 Ğonca ağzından ḥaber aldum zebān-ı ḥāl ile
Gül yüzine nāzır olmaḳdur ğıdası bülbülün

¹ Divanda degüldi (s.187 g.251)² Divanda bu dize farklıdır:

Mesihā-veş mekânı āsmāndur ehl-i tecrîdün (s.187 g.251)

³ Divanda şaḳın (s.187 g.251)

- 4 Hİç bir āvāze āheng olımaz ‘uşşāka kim
Bezm-i gülde öyle nāzūkdür nevāsı bülbülün
- 5 Olsa Bākī olmasa fānī eger gülşende gül
Olımazdı zār ile öyle şadāsı bülbülün¹

-97-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Hıtt-ı ruhsāruña teşbīh idüp ey şūh senün
Bāğda gonca biraz rīşine güldi çemenün
- 2 Hıtt-ı nev-hāste kim ‘arızuñ üzre görünür
Döndi dendāneleri şekline sīn-i semenün
- 3 Bāğda dürr-i ‘Aden gibi yine yāsemenün
Cigerin deldi bugün şīve-i çāh-ı zeķanuñ
- 4 Hele ey lāle-i sīr-āb-ı semenzār²-ı cefā
Bağrumuz yaqdı senün hasret-i hāl-i dehenün
- 5 Elün irüşmedi ol serve diyü ey Bākī
Ta‘n u teşnī³ belāsın çekerüz irişenün

¹ Sabahattin Küçük'ün hazırladığı Bākī Dīvânı'nda bu gazel yer almamaktadır.

² Divanda çemen-zār (s.186 g.248)

³ Divanda ta‘n u teşnī‘i (s.186 g.248)

[18a]

-98-

Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

- 1 Berfün eritdi bād-ı şabā bağırı yağını
Yağdı çemende nergisün altun çerāğını
- 2 Gülşende lāle şanma 'araqnāk olup çemen
Bir āl dest-māl ile sildi yañağını
- 3 Odlar yağardı başına murğun çemende gül
Şeb-nem suvarmayaydı seherden kulağını¹
- 4 Rez duhterinün adı çekilse 'aceb mi kim²
Hınnālar oldu illere karşı ayağını
- 5 Mestāne şoydı o mehi Bākī geçen gice
Nāzüklik ile çözdü muqaddem kuşağını

-99-

Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

- 1 Cevr ile terk ider mi kişi şehr-i yārını
Lāyık midur ki terk ide kul şehr-i yārını

---

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 3 beyit eksiktir:
Bāğ-ı ruḥunda ḥaṭṭun irişse benefşenün
'Ālemde kimse almazdı mankıra bāğını

Hālün haberleriyle mu'aṭṭar kılur nesīm
Deşt-i Hutende nāfe-i miskün dimāğını

Yıllar-durur ki şem'-i ruḥun reşkine mehün
Hakkāk-i dehr çarḥa dutar şeb-çerāğını

² Divanda 'aceb degül (s.288 g.487)

- 2 Şāyed terahḥum ide görüp ḥāksārını
‘Ömrüm geçince bekleyeyin reh-güzārını
- 3 Şarf itdi dīde sīm ü sirişkin¹ vefāḡ için
Bilmezlik ile yoḡ yire terk² itdi varını
- 4 Ḥāric vecihden ey şanem-i dil-rübā ḥaṭuḡ
Yazmış kitāb-ı ḥüsnüḡ egerçi kenārını
- 5 Cān virdi şevḡ-i ḥüsnüḡe Bākī-i ḥaste-dil
Pür-nūr ide Ḥudā-yı Te‘ālā mezārını

-100-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Ağlayup inlemeden derd ile dolāb gibi
Oldı çihremde yaşum yolları mīzāb gibi
- 2 Ağlamakdan ḡam-ı hicrān ile bī-hūş oldum
‘Aḡlumı ḡanlu yaşum aldı mey-i nāb gibi³
- 3 Göñlümi rüşen ider şu‘le-i dāḡ-ı ‘aşḡuḡ
Pertev-i şa‘şa‘a⁴-i mihr-i cihān-tāb gibi
- 4 Bād ḡīsūların açduḡça görünür rüh-ı yār
Bāḡ-ı cennetde açılmış gül-i sīr-āb gibi
- 5 Şāyed ol servi kenāre getürem ey Bākī
Varayın yüz süreyin ayaḡına āb gibi

¹ Divanda sīm-i sirişkin (s.301 g.517)

² Divanda ḡarc (s.301 g.517)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Başumı kesdüḡine rāziyem ol ḥününüḡ

Ayaḡın bassa yüzüm üstine ḡaşşāb gibi

⁴ Divanda meş‘ale (s.297 g.507)

[18b]

-101-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Sākıyā qalmazmıŝın¹ kimseye² ŝoĥbet bākī
Mey-i gül-gün içelüm bāde-i cennet bākī
- 2 Hıvābda almıŝ idüm būs-ı leb-i cānānı
Cān dimāğında daĥı şimdi o lezzet bākī
- 3 Beni öldürdi firākuŋ meded ey ŝuĥ³ yitiş
Hele bir pāre daĥı tende ĥarāret bākī
- 4 Ağlamazdum bu qadar zār u zebün olduğuma
Qalsa bir pāre gamuŋ çekmege tākāt bākī
- 5 Bākī ölsün yoluña pādiŝehüm sen ŝağ ol
Baĥt pāyende Ĥudāvend⁴ sa' ādet bākī

-102-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Oldı dil bir büt⁵-i ŝirīn-dehenüŋ Ferhādı
Aña lālā geçinür Ĥusrev ü ŝirīn-dādı
- 2 Bi' llāh ey naĥl-i ter ol ŝıve-i reftār nedür
Serv-i āzāduña kul eyledüŋ'a ŝimŝādı

---

¹ Divanda qalmaz imiş (s.304 g.525)

² Divanda çünki bu (s.304 g.525)

³ Divanda dost (s.304 g.525)

⁴ Divanda Ĥudā yār (s.304 g.525)

⁵ Divanda büt (s.302 g.520)

- 3 Ey şabā zülf-i dil-āvīzini taḥrīk itdün
Bu kadar fitne vü aşūba sen olduḡ bādī
- 4 Hem-demümdür şeb-i fūrkatde diyü ḡaste göñül
Ögerek göge çıkardı bu gice feryādı
- 5 Cevre katlanmaḡ olurdu n'idelüm ey Bākī
'Ahd-i ḡübān gibi yoḡ şabrumuzuḡ (bünyādı)¹

-103-

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Şarāb-ı bezm-i ḡam zevkın ne mīr ü ne vezīr itdi
Anuḡ keyfiyyetin benden su'āl eyleḡ faḡīr itdi
- 2 Şaçıldı cür'a-i cām-ı maḡabbet bāḡ-ı Rıḡvāna
Şuyın Kevşer nebātın ney-şeker ḡākin 'abīr itdi
- 3 Binā-yı 'aşḡa tūfān-ı ḡavādiş kār-gīr² olmaz
Eśāsın ḡüyyiā bennā-yı Ḳudret kār-gīr itdi
- 4 Cevānlıḡ 'ālemi gitdi ne vaḡtın toḡrılām yā Rab
Egildüm bār-ı 'aşḡ-ı yār ḡaddüm bükdi pīr itdi³
- 5 Ne ḡam endīşe-i zilletden ey Bākī bu menzilde
Hidāyet reh-beri luḡfin aḡa kim dest-gīr itdi

¹ Mecmuada bünyād eksiktir.

² Divanda kār-ger (s.303 g.523)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Cihānda başuma sıltān iken āzāde vü fāriḡ
Ben zencīr-i 'aşḡuḡ boynı baḡlu bir esīr itdi

[19a]

-104-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Dil çeker ol tār-ı mūy-ı 'anberīnūñ minnetin
İstemez 'ālemde zūlf-i hūr-ı 'īnūñ minnetin
- 2 Gerd-i rāhın çihre-i ağıyāra kondurmuş şabā
Yükledük ol gāve hep rüy-ı zemīnūñ minnetin
- 3 Dūstum her seng-dil bilmez dehānuñ kıymetin
Cāna baş ol hātem-i la'l-nigīnūñ¹ minnetin²
- 4 Ārzū-yı hāl-i miskīnūñ³ alurduk nāfeden
Dil götürmez hāşılı āhū-yı Çīnūñ minnetin⁴
- 5 Silk-i gevher ma'nī-i bārīk ü nazm-ı ter yiter
Bākıyā çekmez göñül dürr-i yetīmūñ⁵ minnetin

-105-

Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1 Hāyāl-i 'ālem-i vuşlat hālāş eyler dili ğamdan
Ki 'aşk ehline vaşl-ı yārdur maqşūd 'ālemden
- 2 Haṭ-ı la'lünde bulmaz cāy-ı engüşt i'tirāz ehli
'Aceb zāhirdür ey ğonca dehānuñ farkı hātemden

---

¹ Divanda gevher-nigīnūñ (s.243 g.383)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Hañçer-i elmās-ı ğamzeñ var iken hūnī gözūñ

Çekmesün 'ālemde tīg-i āhenīnūñ minnetin

³ Divanda müşğīnūñ (s.243 g.383)

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Cām-ı la'lūñ cūr'asın luṭf eyle dürdī-keşlere

Çekmesün erbāb-ı himmet her denīnūñ minnetin

⁵ Divanda semīnūñ (s.243 g.383)

- 3 Nihānı 'işrete māni' degüldür kisvet ey zāhid
İçerler bunda 'ārifler tolu mey¹ tāk-ı Edhemden
- 4 Metā'-ı dehr-i fānīdür bugün peymānedür varlık
Ne kaldı cāmdan ğayrı nişān-ı devlet-i Cemden
- 5 Cemāli şem'ine pervānedür Bākī o māhuñ kim
Yağar hüsn-i dil-efrūzı çerāğı nūr-ı a'zamdan

-106-

Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

- 1 Māh-rūlar bī-'aded bir 'āşık-ı rüsvāyı ben
Yitmeye biñ pāre kılsam bu dil-i şeydāyı ben
- 2 'Aşkınun sevdeāsına düşdüm yitürdüm 'aqlumı²
Kānda buldum bilmezüm³ ol şūh-ı bī-pervāyı ben⁴
- 3 Hep senün'çündür benüm dünyā cefāsın çekdügüm
Yoğsa⁵ 'ömrüm varı sensüz n'eyleyüm⁶ dünyāyı ben
- 4 La'l-i şīrīnünj ümīdin kılsa 'ömrüm⁷ 'ākıbet
Pārelerdüm Kūh-ken gibi nice hārāyı ben
- 5 Āsitān-ı yārda mesken bulursam Bākıyā
Kāfda seyr itdürem Ankāya istiğnāyı ben

¹ Divanda toluı (s.234 g.360)

² Divanda kendümi (s.242 g.381)

³ Divanda bilmezün (s.242 g.381)

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Bir harāret bağladum tāb-ı teb-i 'aşkuñla kim
Süzümü def' eylemez nüş eylesem deryāyı ben

⁵ Divanda yoğsa (s.242 g.381)

⁶ Divanda n'eylerin (s.242 g.381)

⁷ Divanda göñlüm (s.242 g.381)

[19b]

-107-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Cānā görinse taraf-ı 'izāruñ niķābdan
Halk āfitābı¹ toğdı şanurlar seħābdan
- 2 Kānmaz şarāb-ı nāba lebün ārzü iden
Sīr-āb olur mı teşne-i Kevşer şarābdan²
- 3 La' lūñden itme tīg-i müjeñ birle cānı men'
Mümkin degüldür aña kesilmek şarābdan
- 4 Sāķī-i devr³ minnet ile şunsa içmezin
Āb-ı hayātı cām-ı zer-i āfitābdan
- 5 Bezm-i belāda nāle-i⁴ āhuñla Bāķıyā
Müstāgnīyüz terāne-i çeng ü rebābdan⁵

-108-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Bildün mi sende kendünji ey bī-vefā nesin
Āşüb-ı dehr ü āfet-i devr-i zamānesin
- 2 Saña bahā ne idi cefā-pīşe olmasañ
Hakķa budur ki bī-bedel ü bī-bahānesin⁶

¹ Divanda āfitāb (s.236 g.365)² Divanda serāb (s.236 g.365)³ Mecmuada der (s.236 g.365)⁴ Divanda nāle vü (s.236 g.365)⁵ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,2,4,5 (s.236 g.365)⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Kandil gibi dīde pür-āb u dilümde tāb

Eflāke çekdüm āteş-i āhum zebānesin

- 3 Müşkil belâ degül mi vefâsuz güzel sevüp
Ġuşşayla yata derd ü ğam ile uyanasın
- 4 Gâhî cenâb-ı Leyliye mektüb uçurmaĝa
Urındı Ķays başına murĝ âşiyânesin¹
- 5 Bâķī yolında döke şaça ħarc idüp gözüm
Âĥir düketdi naķd-i sirişküm hızânesin

-109-

Mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/mefâ‘îlün

- 1 Ġam-ı ħatııyla yârüñ dil nice bir² pây-mâl³ olsun
Sür ey sâķī ayaĝı mür-ı ĝuşşa târmâr⁴ olsun
- 2 Vişâlün ‘ıydına⁵ tek maĥrem eyle cân-ı maĥrümü
İçerlerse ħarâmî gözlerüñ kanum ħelâl olsun
- 3 Yiter şıyt u şadâ-yı cân-ı nâlânım bu gülzârda
Çemen bülbülleri şimden girü medĥüş⁶ u lâl olsun
- 4 Ser-i küyuñda ger ĝavĝâ-yı ‘uşşâķ olmasun dirseñ
Raķîb-i kâfiri öldür ne ceng ü ne cidâl olsun
- 5 Dirîĝ eyler mi Bâķī cânı ħurbân olduĝum senden
Fedâ yoluña cânı⁷ tek hemân ‘ıyd-ı vişâl olsun

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Ey çarĥ gerçi cânuma geçdi cefañ okı
Ammâ ĥadeng-i âĥuma sen de nişânesin

² Divanda nice bir dil (s.238 g.372)

³ Divanda pür-melâl (s.238 g.372)

⁴ Divanda pây-mâl (s.238 g.372)

⁵ Divanda bezmine (s.238 g.372)

⁶ Divanda ĥâmüş (s.238 g.372)

⁷ Divanda varı (s.238 g.372)

[20a]

-110-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Şubḥ-ı vaşl-ı yârdan bezm-i şarâb itmek gerek
Sâğar-ı zerrîni reşk-i âfitâb itmek gerek
- 2 Çok direng itmez bulursan¹ şîşe-i pîrûze-reng
Sâkıyâ la' l-i mezâkı² şun şitâb itmek gerek
- 3 Devlet-i dünyâ ḥayâl-i ḥ^vâba beşzer nesnedür
Baḥt-ı bî-dâr isteyenler terk-i ḥ^vâb itmek gerek
- 4 Gün gibi rif'atde olmaḳ isteyen gerdün-şifat
Bir mu'allâ bârgâha intisâb itmek gerek
- 5 Bâkıyâ maḥşûl-i 'ömrüñ³ vaḳtidür şimden girü
Aḳça döküp dîdeden bir bir ḥisâb itmek gerek

-111-

Mef' ulü/fā' ilätü/mefâ' ilü/fā' ilün

- 1 Gönder efendi sîneme tîr-i belâlaruñ
Olsun siper belâlaruña mübtelâlaruñ
- 2 Mihr ü vefâlar itmez iseñ düstum n'ola
Mînnet degül mi cânuma cevır ü cefâlaruñ⁴

---

¹ Divanda bize bu (s.189 g.256)

² Divanda müzâbı (s.189 g.256)

³ Divanda 'ömri (s.189 g.256)

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Baş egmez oldı güşe-i mihrâb-ı tã'ate

Ebrûlarına secde kılan dil-rübâlaruñ

- 3 Rez duhterini sīneye çekmek diler göñül¹
Cevrinden özge nesnesi yok dil-rübālaruñ²
- 4 Şehr içre halk bir birine gösterür beni
Mihrin³ hilāle beñzedeli meh-liqālaruñ
- 5 Bākī-i haste-hātırını inletme dūstum
Maqbūl olur du‘āsı şaşkın mübtelālaruñ

-112-

Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fā‘ülün

- 1 Görmez işigi Ka‘besin ol kıble-i cānuñ
Çöp düşdi meger kim gözine kıble-nümānuñ
- 2 Rez duhterini virmediler kimseye kaldı
Ağırlığını almadılar rıtl-ı girānuñ⁴
- 3 Dil-dādelerüñ hakkına söz geçmedi hergiz
İnşāf‘aceb teng imiş ey gönca dehānuñ
- 4 Hañçer gibi⁵ izhār-ı şafā eyledi dilden
Nāzüklik ile göñlümüz almağa miyānuñ
- 5 Bākī çemen-i cānda meger perveriş olmuş⁶
Bir ‘ālemi var rūh ile ol serv-i revānuñ⁷

¹ Divanda çeksem‘aceb midür (s.191 g.262)

² Divanda bī-vefālaruñ (s.191 g.262)

³ Divanda mihri (s.191 g.262)

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Şol jāle düşen süsen-i āzāde-veş ey dil
Dür dişlerinüñ vaşfi gerek vird-i zebānuñ

⁵ Divanda hañçer-şifat (s.198 g.278)

⁶ Divanda itdüñ (s.198 g.278)

⁷ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,2,4,5 (s.198 g.278)

[20b]

-113-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Şahrälara düşerse n'ola nāfe-i ğazāl
Sevdälara şalupdur anı dil-berā o ħāl
- 2 Na'l-i süm-i semendüñe beñzetdiler diyü
Saķf-ı sipihri¹ deldi² küleh-ğüşe-i hilāl
- 3 Şekl-i 'izār-ı yār gibi naķş-ı dil-firīb
Levh-i zamīre yazmadı şüretger-i ħayāl
- 4 Yazıldı ħaddüñ üzre ħaţuñ zāhir olmadın
Dirsem 'aceb mi zülfine tuğrā-yı bī-mişāl
- 5 Şāhib-cemālün ehl-i kemālün muĥibbiyüz
Bāķī kul eyledi bizi ol ħüsn-i ber-kemāl

-114-

Fe' ilätün/fe' ilätün/fe' ilätün/fe' ilün

- 1 Esb-i nāz ile beni yār idüpdür³ pā-māl
Na' ller şekli aña sīnede olmışdur dāl
- 2 Ĥasret-i ħaddüñ ile bāğda seyl-i eşküm
Taķdı serv-i çemenün pāyine sīmīn ħālĥāl
- 3 Nic'olur gördi şafā āyine-i ħüsnünde
Yirlere geçdi ħayādan utanup āb-ı zülāl

¹ Divanda sipihre (s.204 g.291)² Divanda degdi (s.204 g.291)³ Divanda kılpudur (s.205 g.294)

- 4 Ārzū eylemezin saltanat-ı dünyāyı
Hidmet-i hāk-i der-i yār yiter cāh u celāl
- 5 Bākıyā baņa gedā-yı der-i yār olmağdur
Māye-i ‘izz u şeref pāye-i baht u iqbāl

-115-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Ebr-i bahār-ı ‘işvedür ebrü degüldür ol
Bārān-ı hüsn riştesidür mü degüldür ol
- 2 Tāvüsdur ki ravzada cevlāna başlamış
Ruhsāruñ üzre zülf-i semen-bū degüldür ol
- 3 Jengār şanduñ āyinede naqş-ı haţtuñı
Yañlış görışdüñ ey yüzi gül o degüldür ol
- 4 Zencīr-i zülf-i dil-bere dīvāne olmayan
Bağlamaludur ey göñül uşlu degüldür ol
- 5 Geşt itme deşt-i hasreti āhuñla Bākıyā
Şayd-ı kemende bend¹ olur āhū degüldür ol

¹ Divanda kemend-i āh (s.205 g.295)

[21a]

-116-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Cānlar fedā maḥabbet-i cānāne ser degül
Erbāb-ı 'aşka terk-i ser itmek hüner degül
- 2 Bāğ-ı ümīd içinde dilā mīve-i vişāl
Bir mīve-i garībdür olur biter degül
- 3 Şemşīr-i hecr yaralarıdur elem viren
Zaḥm-ı ḥadeng-i kavı-ı kazā ol kadar degül
- 4 Pervānedür ki yakdı perin şem'-i āhuma
Farq-ı felekde münḥasif olmuş kamer degül
- 5 İki cihāna virmedi bir yār-i sādeyi
Bākī esīr-i kayd-ı nuḳūş u şūver degül¹

-117-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Devr-i gül irdi gönca-şıfat olma teng-dil
'Azm eyle ṭarf-ı gülşene gül gibi gül açıl
- 2 İtdi nişār 'āleme kef-i nesīm sīm
Gülşende şāḥ-ı gül gibi sen de dökil saçıl
- 3 Deryā-yı aḥḍar oldı çemen mevc urup yatur
Rūy-ı zemīni faşl-ı bahār itdi yemyeşil

---

¹ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.203 g.290)

- 4 Baḥş eyleme 'izār-ı 'araḳ-rīz-i yār ile
Yüzün şuyuyla ey gül-i ter yüri var açıl
- 5 Şahn-ı çemende nefḥa-i bād-ı bahār ile
Bākī gül-āb u ḡāliye misk oldı āb u gül

-118-

Fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

- 1 Ehl-i dil cānlara meyl it şeref ü 'izzet bul
Nazarı¹ k'anlara kııl gevher-i zī-kıymet bul
- 2 Var mı² bī-nām u nişān ehl-i ḥarābāt içre
Yüri var şehr-i melāmetde biraz şöhret bul³
- 3 Zāhid ol şıḳlet ile uçmaḡa ḥāzır lanma
Çıḳar ol cübbe vü destārı biraz ḥıffet bul
- 4 Bī-riyā merd-i Ḥudāsın bilürüz ey vā 'iz⁴
Ġarazuḡ raḥmet-i Ḥaḳdur o ḳadar raḥmet bul
- 5 Kendüden geçse müdām içse 'aceb mi Bākī⁵
Derd ü ḡamsuz güzerān eyleye bir sâ 'at bul

¹ Divanda nazaruḡ (s.210 g.307)

² Divanda gelme (s.210 g.307)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Ḳoyalum sāḡarı zāhid saḡa hem-reng olalum
Bize keyfiyyet-i şahbā gibi bir ḥālet bul

Meclis-i va 'za oturmaḡ katı alçaklıḳdur
Şadr-ı mey-ḥāne-i 'irfāna yitiş rif at bul

⁴ Divanda şoft (s.210 g.307)

⁵ Divana göre bu dize farklıdır:

Mey içüp mest-i müdām olsa 'aceb mi Bākī

[21b]

-119-

Mef'ülü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fa'ülün

- 1 'Aşkıyla¹ kıllup kâmetini dâl kıranfûl
'Arz itdi saña müy-ı sefid âl kıranfûl
- 2 Farqında kıllup yâsemeni dâğına penbe
'Aşkuında geçer baş açuğ abdâl kıranfûl
- 3 Kıad serv-i çemen yâre dehen ğonca-i ğülzâr
Ħađ misk²-i Ħuten çihre semen ħâl kıranfûl
- 4 Mağşüdi bu kim lâle-şifat ğöstere didâr³
Ruĥsârı hevâsında açar bâl kıranfûl
- 5 Geh şîşe gehî kühne-sifâl ile ider⁴ 'ayş
Bâkı gibi⁵ bir⁶ 'işrete meyyâl kıranfûl

-120-

Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

- 1 Zülfünđ ğörsem 'izâruğ üzre ey ħür-i cemâl
Şanuram zencîr şeklin bağlamışdur selsebîl
- 2 Secde-i ħâk-i ser-i küyuğla mâh-ı çâr-deh
Çihre-i zerdin ğubâr-âlüde kılmış bir zelîl

---

¹ Divanda 'aşkuğla (s.201 g.284)

² Divanda müşğ (s.201 g.284)

³ Divanda pervâz (s.201 g.284)

⁴ Divanda kıllur (s.201 g.284)

⁵ Divanda Bâkı-veş (s.201 g.284)

⁶ Divanda olup (s.201 g.284)

- 3 Cāmi‘-i ‘aşkıında yāruñ çarḥ bir ҡandıldür
Āfitāb-ı ‘ālem-efrüz aña bir rüşen fetīl
- 4 Yollar itdi çihre-i zerdümde seyl-i eşkünle¹
Çeşm-i giryān beñzer ol saḳḳāya kim eyler sebīl
- 5 Muntazır olsa n'ola nergīs ğubār-ı kūyına
Tütüyāya Bāḳıyā muhtāc olur çeşm-i ‘alīl

-121-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Gülşende itdi nāz ile ‘arz-ı cemāl gül
Ḳıldı belālu bülbüli āşüfte-ḥāl gül
- 2 Geldi zuhūra çāh-ı ‘ademden çıkup yine
Mizāne girdi Yūsuf-ı Ken‘ān-mişāl gül²
- 3 Cām-ı şarābı içmez elinde tutar turur
‘Aşkuñ meyinden oldı meger bī-mecāl gül³
- 4 Bezm-i ğam içre olmış iken bāde göz yaşı
Bāĝ-ı belāda dāĝ-ı dil-i pür-melāl gül
- 5 Luṭfunđan irdi Bāḳīye rengīn filoriler
Güyā saçıldı meclise bir dest-māl gül⁴

¹ Divanda eşk ile (s.201 g.285)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit ekisktir:

Döndi şafāda encümen-i Muşafāya bāĝ

Ḥayl-i şüküfe zümre-i Eşḥāb u Āl gül

³ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Maḳbül-i ṭab‘-ı ḥalk-ı cihān oldı nitekim

Divān-ı nazm-ı Ḥusrev-i Şāhib-kemāl gül

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Açduḳça ğonca beççe-i bülbül gibi dehān

Alduḳça jāle beyzaların zīr-i bāl gül

[22a]

-122-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Gül gibi olmak dilerseñ şād u hurrem ey göñül
Lāle-veş elden düşürme cāmı bir dem ey göñül
- 2 Devr elinden kāse kāse yutduğum qanlardur ol
Qatre qatre tamlayan gözden dem-ā-dem ey göñül
- 3 Devlet-i dünyā için hergiz ne ğam-gīn ol ne şād
Ber-qarār olmaz bilürsin hāl-i 'ālem ey göñül
- 4 Gülşen-i kūyında me'vā bulsa ol hūrī-veşün
İhtiyār eyler mi bāğ-ı huldī ādem ey göñül
- 5 Devr ider Bāqī-şifat hūrşīd o māhuñ menzilin
'Aşq ser-gerdānidur Allāhu a'lem ey göñül

-123-

Mef' ulü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Lü'lü'-i jāleden taqınur¹ ğuş-vār gül
İtdi çemende nāz ile 'arż-ı 'izār gül
- 2 Gün toğdı şanma penbe-i şubḥ ile nev-bahār
Urdı sipihr saqfına bir yādgār gül
- 3 Bir gülsitāna¹ döndi bugün şahn-ı gülsitān
Qad serv² çeşm nergis-i şehlä 'izār gül

Bāğ-ı cihānda gül gibi hāndān u hurrem ol

Bezm-i şafāda ey şeh-i ferhunde-fāl gül

¹ Divanda taqınup (s.209 g.305)

- 4 Dīdār-ı dūst bāğ-ı³ gülistān yiter baña
Zülf-i niğār sünbül ü ruhsār-ı yār gül⁴
- 5 Bākī birinde görmedi ḥaddūñ leṭāfetin
Gülzār-ı dehre gerçi gelüpdür hezār gül

-124-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Ḳaddūñ mişāli⁵ hem-ser-i serv-i sehī degül
Ṭübāyı alma sāyeñe ol kütēhi degül
- 2 Kevn ü mekānı şevḳ-i ruḥuñ şöyle tutdı kim
Ḥürşīdi kimse zerreye şaymaz mehi degül
- 3 Sulṭān-ı çār-bāliş-i iklīm-i dehre dil
Kemter gedāyı⁶ beñzedimez⁷ sen şehi degül
- 4 Meclisde büseñe tolaşur şöyle anların
Cāmuñ efendi bir ğarazı var tehī degül
- 5 Bākī peleng-i ḳulle-i kuhsār-ı 'aşḳdur
Sālūs u zerḳ mīşesinüñ⁸ rübehi degül

---

¹ Divanda dil-sitāne (s.209 g.305)

² Divanda serv ü (s.209 g.305)

³ Dīvanda bāğ u (s.209 g.305)

⁴ Divana göre bu beyitten sonra 2 beyit eksiktir:

Dörme yüzüñi ğonca-şıfat baña nāz idüb

Aç verd-i bāğ-ı behçeti ey gül-'izār gül

Çekmezdi ḥārḥārını gül-zār-ı 'ālemün

İñletmeyeydi bülbülünü zār zār gül

⁵ Divanda nihāli (s.202 g.288)

⁶ Divanda gedāmı (s.202 g.288)

⁷ Divanda beñzedemez (s.202 g.288)

⁸ Divanda bīşesinüñ (s.202 g.288)

[22b]

-125-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Saña teşbih itmek olmaz ey şeh¹-i sâhib-cemâl
Âfitâba ger hilâl ebrû vü Nâhîd olsa hâl
- 2 Rûy u müy-ı yâre beñzer dağı nesne² görmedüm
Gerçi gördüm bu fenâ³ dünyâda nice mâh u sâl
- 3 Diğkat itdüm şol kadar vaşf-ı miyānuñ kılmağa
Bulmadum aña münāsib hîc nâzük bir⁴ hayâl
- 4 Gördüm ol çeşm-i⁵ çerâğ-ı cānı şevkum var yine
Şem'-i 'aşka yakmağa pervâne-āsâ perr ü bâl
- 5 Bâkıyâ 'işrettedür 'aşkıyla yāruñ kâ'inât
Nuql encüm mey şafağ sâķī felek sāğar hilâl

-126-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Yıldı bir açılur⁶ ancak şen olur bâğda gül
Kanı ol gonca-i hândân gibi şūh u şengül
- 2 Nağşlar bağladı nev-rüz hevāsında çemen
Eylesün hūb edâlarla terennüm bülbül

---

¹ Divanda meh (s.204 g.293)

² Divanda nesne dağı (s.204 g.293)

³ Divanda bî-vefâ (s.204 g.293)

⁴ Divanda bir nâzük (s.204 g.293)

⁵ Divanda çeşm ü (s.204 g.293)

⁶ Divanda açılup (s.206 g.322)

- 3 Ruḥlarındur gül-i ter gonca leb-i mey-gūnuḡ
Saḡa meyl itdi gönül baḡa gerekmez gül ü mül
- 4 Kendü başında degül mi niçün ol meh bilmez
Dil-i miskīne ne bend itdüğini¹ ol kākül
- 5 Dūd-ı āhın yine Bākī şerer-ālūd itdi
Yāre ‘arz eyledi bir dāne zer-efşān sünbül

-127-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Eşk²-i ruḡuḡla olmasa ger dil-figār gül
Dāğ-ı nihānın itmez idi āşikār gül
- 2 Gülzāre gel ki pāyüḡe kaşd-ı nişār için
Dāmānın itdi pür-güher-i şāhvār gül
- 3 Bezminde sürdi lāle muraşşa‘ piyālesin
Oldı emīr-i meclis-i bāğ u bahār gül³
- 4 Aldı seḡerden üsküfını bāz-ı ḡoncanuḡ
İtdi çemende bülbül-i zārı şikār gül⁴
- 5 Bākī-veş āḡir eyledi ‘aczin müşāhade
Evrākın itdi defterinüḡ tärmār gül

¹ Divanda eyledüḡün (s.206 g.322)

² Divanda reşk (s.210 g.306)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Luḡfuḡ göziyle bir güle baksaḡ yiter baḡa

Bak sīne dāğın eyledüm ey gül-‘izār gül

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Rengīn varaḡlar aldı ele tā ki eyleye

Taḡrīr-i medḡ-i ḡvāce-i şāḡib-veḡār gül

[23a]

-128-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Korkum oldur göz dege hāk-i der-i cānānuma
Yoḡsa¹ kuḡl-āsā çekerdüm çeşm-i hūn-efşānuma
- 2 Bāğda dolābı çok çekdi çevürdi bāğbān
Öykünür diyü gamuḡda nāle vü efgānuma
- 3 Çeşm² ebrū ḡāl-i Hindū zūlf-i cādū bulsa ger
Öykünürdi āfitāb ol āfet-i devrānuma
- 4 Düşmese ağızından³ ol şīrīn-zebānuḡ⁴ lebleri
Vaşf-ı la'lin turmasam zıkr eylesem yārānuma
- 5 Yār defterden yine Bākī kıazınmaḡ var dīmīş
Yaḡlış aḡlatmīş 'adūlar ben kıulın sulṡānuma

-129-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Cāme-h^vāb ol āfeti alduḡça tenhā kıoynına
Şanuram ebrūḡ girür māh-ı şeb-ārā kıoynına
- 2 Şubḡ-dem ey fāḡte bī-hūde efgān eyleme
Çün girürsin her gice bir serv-i bālā kıoynına
- 3 Niçün aḡlarsın felekden bilsem ey şeb-nem seni
Girmeseḡ bārī hele¹ bir verd-i ra' nā kıoynına

¹ Divanda yoḡsa (s.266 g.434)² Divanda çeşm ü (s.266 g.434)³ Divanda ağızundan (s.266 g.434)⁴ Divanda şīrīn-dehānuḡ (s.266 g.434)

- 4 Dür dişün vaşfında şi'rüm defterin gördi meger
Kim şadef mecmū'asını koydı² deryā koynına
- 5 Ruḥların şevkıyla pür-dāğ itdi Bākī sīnesin
Bir avuç berg-i gül-i ter koydı gūyā koynına

-130-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Ten pāy-māl u başda³ ğam-ı 'aşk-ı yār ise
Çaldum ayakda⁴ elde degül ihtiyār ise
- 2 Maḥbūb u mey mülāzemetinden kaçardı dil
Geldi yitişdi bir yañadan nev-bahār ise
- 3 Hātır kenāre mā'il iken baḥr-i 'aşkda
Gird-āba şaldı fülk-i dili rūzgār ise
- 4 Cevr ü cefālar itmede ḥod başdan aşdı çarḥ
Çurmaz 'itāb u nāz ider ol şīve-kār ise
- 5 Bākī cihānda resm-i vefādan nişāne yok
Yār adın aḥma 'aḥluḥ eger saña yār ise

---

¹ Divanda Çün girürsin her zamān (s.264 g.430)

² Divanda şaldı (s.264 g.430)

³ Divanda serde (s.269 g.441)

⁴ Divanda ayakda çaldum (s.269 g.441)

[23b]

-131-

Mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün

- 1 Dilā bülbül şanurdum ben hemān gülşende üftāde¹
Belā bu güllerün ruhsārına şeb-nem de üftāde
- 2 Numüne gonca-i gülşen leb-i rengīn-i Şīrīne
Nişāne lāle-i şahrā dil-i hūnīn-i Ferhāde
- 3 Disem bir büse vir cānā dir ihsān itdi mi Leylī²
Cemāli bāğınuş şeftālūsından Kays-ı nā-şāde
- 4 İştüdük āhiretde hūr u Kevşer var imiş ammā
Nazīr olur mı ey³ şūfī mey-i⁴ maḥbūba dünyāda
- 5 Sözüm dinle muğannī nağmesin gūş eyle ey Bākī
Ġarāz saña naşīḥatdür kulak tut kavī-i üstāde

-132-

Fe'īlātün/fe'īlātün/fe'īlātün/fe'īlün

- 1 Düşse gönli n'ola ol ḥançer-i hūn-efşāna
Müjeş oğlarınuş eylükleri⁵ batdı cāna
- 2 Zülfi zencīrine āşūfte gönül bende geçer
Kendüsün lāyık-ı ḥidmet şanur ol dīvāne

---

¹ Divanda dil-dāde (s.272 g.449)

² Divanda Leylā (s.272 g.449)

³ Divanda hey (s.272 g.449)

⁴ Divanda mey ü (s.272 g.449)

⁵ Divanda eylükleri (s.268 g.439)

- 3 Bir kul oğlunun esir oldu kapusunda gönül
İntisab itdi gedā bārgēh-i sultāne
- 4 Zer devātın taķınup çıkısa evinden seheri
Āfitāb aña ber-ā-ber gelemēz meydāne
- 5 Cān nişār eyledi Bākī bilini kuçmağ¹ için
Der-miyān itdi bugün varını dervīşāne

-133-

Mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün

- 1 Metā'-ı bāde-i gül-gün-reng² şimdi ayakda
Kumaş-ı zühd ü riyā tırmadın³ satılmağda
- 2 Kenār-ı 'ayş u şafāya geçilse tölmiş ile
Yine pür olsa mey-i hoş-güvār zevrakda
- 3 Şarābı zevrak ile içmenün zamānı degül
Efendi keştīyi kāğıdda şuyı bardağda
- 4 Bihişt şevķına şādīlik⁴ eyleyüp vā'iz
Miyān-ı meclise atıldı yek mu'allağda
- 5 Semend-i tab'a süvār oldu 'azm ider Bākī
Belāgat ehline yā Hū gönüller alçağda

---

¹ Divanda kuçmak (s.268 g.439)

² Divanda gül-reng (s.270 g.444)

³ Divanda tırmayup (s.270 g.444)

⁴ Divanda şādīlik (s.270 g.444)

[24a]

-134-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Yazmış debîr-i hikmet ezel şafha-i güle
Bülbül dem-â-dem ağlaya dâ'im¹ gül güle
- 2 Şol deñlü itdi güllere bülbül şetâreti
Düşdi çemende kaçre-i şeb-nem güle güle
- 3 Miskîn² saçun da ey yüzi gül cân-ı nâ-tüvân³
Ol riştedür ki bağlana bir deste sünbüle
- 4 Sînemde zaħmuñ içre olan penbe-i fetîl
Ol yâsemîne döndi ki қorlar қaranfüle
- 5 Bâķî çemende şîşe yine⁴ kulkul eylese
Muṭrib⁵ terâne başlıyıcak uysa bülbüle

-135-

Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1 Nesîm-i şubḥ eser cân-baḥş olup âheste âheste
Cihânda böyle cân virmiş degüldür daḥı bir ḥaste
- 2 Ayağı elde 'ayş eyler çemende baş kaldurmaz
Şunılmış sâğar-ı 'işret ezelden nergîs-i meste

---

¹ Divanda her bār (s.271 g.447)

² Divanda müşgîn (s.271 g.447)

³ Divanda nâ-tevân (s.271 g.447)

⁴ Divanda şîşe-i mey (s.271 g.447)

⁵ Divanda bülbül (s.271 g.447)

- 3 Temāşāgāh-ı hüsünüde cihānı hayret almışdur
Ġanīnün gözleri hayrān faķırün çeşmi dem-beste
- 4 Tolaşmağdan degül hālī¹ kemend-i kāküli dā'im
Ulaşmağdan degül fāriğ² kemān ebrūsı peyveste
- 5 Bir elde Bākıyā gül gibi sāğar var iken geldi
Ġayāl-i kākül-i miskīni³ sünbül şundi bir deste⁴

-136-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Tıtalum mihri görem tal'at-i dil-ber yirine
Kime dil bağlayam ol zülf-i mu'anber yirine
- 2 Giceler şanma sipihr üzre kamerdür görünen
Cāmumuz⁵ 'aksi geçer mihr-i münevver yirine
- 3 Görmese yār gāzabnāk olıcağ ağıyārı
Ġışm idüp 'aşıkın āzārlar itler yirine⁶
- 4 Kāfes-i tende⁷ n'ola kaldum ise tūtī-vār
Vaşf-ı la'lün hele ağzumda ye şekker yirine

¹ Divanda fāriğ (s.270 g.445)

² Divanda hālī (s.270 g.445)

³ Divanda müşgīn (s.270 g.445)

⁴ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.270 g.445)

⁵ Divanda cānumuz (s.261 g.422)

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Yār işiginde raķībün yirin umma şofī
Bağlamaz kimse seni ol kapuda ħar yirine

Işınurdum yirüme nār-ı firāka nisbet
Ben olaydum eger āteşde semender yirine

⁷ Divanda ġamda (s.261 g.422)

- 5 İşigün taşı ile hāk-i harīmün besdür
Bākī-i haste-dile bāliš ü pister¹ yirine

[24b]

-137-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Bī-tekellüf yüz sürer her şeb ruḥ-ı rengīnūḡe
Böyle niçün yüz virürsin düstum bālīnūḡe
- 2 'Āşık-ı bī-dil ruḥ-ı zerd ile yaşıdānsun ḡolun
Yāraşur zerrīn ḡamā'il sā'id-i sīmīnūḡe
- 3 'Ārızun ḡurmaz öper zülf-i siyeh-rū göz göre
Hīç yüz virmezsin ammā 'āşık-ı miskīnūḡe
- 4 Ey nihāl-i bāḡ-ı ḡüsn andan ne dadı dalı var
Lā'ı-i nābı beḡzedürlermiş leb-i şīrīnūḡe²
- 5 Cılvegāh-ı şāhid-i ma'nā olaldan Bākıyā
Reşk ider āyīneler ḡab'-ı şafā-āyīnūḡe

-138-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Ārzū eyler kemend-i kākül-i cānāneyi
Baḡlasaḡ zencīrler ḡutmaz dil-i dīvāneyi
- 2 Gerdiş-i cām-ı mey¹ görsün şuraḡī üstine
Şem'-i bezmi devr iderken görmeyen pervāneyi

¹ Divanda bister (s.261 g.422)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:
Ey felek ol gözleri şehlā ḡamından hāk olan
Nergis-i ḡabrin deḡişmez ḡuşe-i Pervīnūḡe

- 3 Medh iderken² lebleri devrinde ey pîr-i muğân
‘Ākıbet îmānuña döndürdiler peymāneyi³
- 4 Hıvāb-ı ğaflet nice bir ey tālib-i dünyā-yı dūn
Var ise rāhat yiri şanduñ bu miñnet-ğāneyi
- 5 Zāhidā ‘aşk içre te’şîr eylemez Bākīye pend
Mest-i lā-ya’kıl bulursan diñlemez efsāneyi

-139-

Mef’ülü/mefā’lülü/mefā’lülü/fa’ülün

- 1 Cāy itmiş idi Leyliye Mecnūn dil içinde
Bir şüret idi cilve kılan maħmil içinde
- 2 Derdünle ölüp hıvāb-ı ‘adem içre yatandur
Āsāyiş iden⁴ varsa⁵ bu menzil içinde
- 3 Meydān-ı ğama çıkmāğa Mecnūna ber-ā-ber
Bir merd bulunmaz bu kadar ‘ākıl içinde
- 4 Bu cism-i dü-tā içre figānı reg-i cānuñ
Şol çengdeki nāleye⁶ beñzer kıl içinde
- 5 Göz yaşını şol deñlü revān eyledi Bākī
Kaldı reh-i ‘aşkuñda ayağı gil içinde

¹ Divanda meyi (s.298 g.509)

² Divanda iderdün (s.298 g.509)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Tāzeler ol sünbül-i müşğini beñzer yāsemîn

Eylemiş peydā gümüñ dendānelü bir şāneyi

⁴ Divanda ider (s.256 g.413)

⁵ Divanda var ise (s.256 g.413)

⁶ Divanda nağmeye (s.256 g.413)

[25a]

-140-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Lebüñi āl ile öpmiş ola mı peymāne
İçeyin ölmez isem kıanını kıana kıana
- 2 Nüş-ı cām eyler iken meclis-i mestān içre
Lebüñ ol hālet ile girmemek olmaz kıana
- 3 Bezm-i meydür güzelüm kıan ola şāyed arada
Çekmesün hıaçerini ğamzelerüñ mestāne
- 4 Rāzumı nāle ile ‘āleme fāş eyledi¹ dil
Beni rüsvā-yı cihān eyledi bir dīvāne
- 5 ‘Ayš u ‘işret demidür çekme ğam-ı dünyāyı²
Bākıyā gel berü sāğar çekelüm rindāne

-141-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Kıameti vaşfını ‘arz eylediler Tübāya
Ser-fürü eyledi ol serv-i sehī-bālāya
- 2 Var ise turre-i miskīnünün³ āşüftesidür
Bī-sebeb düşmedi āhū-yı Hıuten şahrāya⁴

---

¹ Divanda itdi (s.267 g.437)

² Divanda devrānı (s.267 g.437)

³ Divanda müşğinünün (s.280 g.467)

⁴ Divana ğöre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

‘Anberīn hıatıñ anuñ sāyesidür hıaddünğde
Kim ğöñül bağlamaz ol tırra-i ‘anber-sāye

- 3 Nāzenīnā daḥı sen tıfl iken Allāh bilür
Seni emzürmege ne cānlar eritdi dāye
- 4 Pençe-i mihri burarsa n'ola mihr ile o māh
Beñzer engüşti hilāle kef-i desti aya¹
- 5 Kemer eylerdi qolın ince bilüñe Bāqī
Girmese ḥançer-i ḥūn-rīzūñ eger araya

-142-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Ḥāk-i qademūñ irer ise ger² gözüm üzre
Kūyuñ yolnuñ ḥidmeti başum yüzüm üzre
- 2 Rūşen kılalı meş'ale-i āh-ı derūnum
Ġālib görünür gicelerüm gündüzüm üzre
- 3 Güller bitüre gülşen ola ḥāk-i mezārum
Peykānuñ eger şu seperlerse yüzüm³ üzre
- 4 Gözden şaқınur ḥāk-i rehin⁴ beñzer o māhuñ
Āhum dütüni perde çeker yılduzum üzre
- 5 Bāqī gibi nazm eyler iken dür dişi vaşfin
Dāmān-ı müjem şaçdı⁵ cevāhir sözüm üzre

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Ḥāk-i pāyın şaқın ey bād-ı şabā nergisden
Ḥayfdur kühl-i cilā dīde-i nā-bināya

² Divanda kühlü gelürse (s.277 g.462)

³ Divanda tozum (s.277 g.462)

⁴ Divanda derin (s.277 g.462)

⁵ Divanda dökdi (s.277 g.462)

[25b]

-143-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Ğam¹-ı eşkümlə gönül dāğı dem-ā-dem tāze
Gül-i ruhsāruñ ile gülşen-i ‘ālem tāze
- 2 Tāzeler derd-i dili miñnet-i eyyām-ı firāk
Dāğın abdāluñ ider mäh-ı Muħarrem tāze
- 3 Rüz-ı hecrinde güler dāne-i eşküm göricek
Berg-i güldür ki tutar ҡatre-i şeb-nem tāze
- 4 Sīnede² ҡan bulaşık penbe-i dāğum göricek³
Şimdi ҡopmış gül-i rengīn-i derūnum⁴ tāze
- 5 Olıcağ hūb gönül virmege ‘irfān ehli
Şi‘r-i Bāķī⁵ hem şūh gerek hem tāze

-144-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Sīneye çekmege bir serv-i dil-ārām olsa
Ser-keş olmasa iñen ‘āşıkına rām olsa
- 2 Biz dağı ҡā’ ilüz inşāfa dilā buse⁶ kenār
Her gün olmazsa hele bārī her aħşām olsa

---

¹ Divanda nem (s.274 g.454)

² Divanda sīneden (s.274 g.454)

³ Divanda ҡopıcağ (s.274 g.454)

⁴ Divanda gül-i rengine döner tam (s.274 g.454)

⁵ Mecmuada gibi eksiktir.

⁶ Divanda būs u (s.266 g.435)

- 3 Mevsim-i gülde n'olur medrese vü mescidden
Leb-i cüy u leb-i cānān u leb-i cām olsa
- 4 Künc-i mey-hāne ile gūşe-i külhan¹ birdür
Sākī-i lāle-‘izār u mey-i gülfām olsa
- 5 Terk iderdi mey ü maḥbūb hevāsın Bākī
Cānda şabr u dil-i āvārede ārām olsa

-145-

Mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün

- 1 Açılsa gonca mānendi leb-i la‘l-i nigār olsa
Şaçılma ḥurde-i pīrūze şahrā sebzezār olsa
- 2 Getürsem pendini bir bir yirine vā‘iz-i şehrūḡ
Bahār olsa nigār olsa şarāb-ı ḥoş-güvār olsa
- 3 Elinden sākī-i dehrūḡ ne kanlar yutduḡun² her dem³
Açılma lāle-veş dāḡ-ı derūnum⁴ āşikār olsa
- 4 N'olur bī-rahm u sengīn-dil cefā-ḡū tünd-i dil-berden⁵
Göñüller inleşe şūḡ olsa dil-ber-i şīve-kār olsa
- 5 Piyāle dönse ey Bākī yine gül devrini görsek
Kenār-ı cūda ‘ayş itdükce dil-ber der-kenār olsa

¹ Divanda gül-şen (s.266 g.435)

² Divanda yutduḡum (s.274 g.452)

³ Divanda görseḡ (s.274 g.452)

⁴ Divanda nihānum (s.274 g.452)

⁵ Divanda tünd ü ser-keşden (s.274 g.452)

[26a]

-146-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Yokdur sebāt çünkü cihān-ı hārābda
Bu dehr¹ hezār sāl ile yek-dem hisābda
- 2 Devr-i gül irdi tāze cevāndur cihān yine
Sa'y eyle 'ayş u 'işrete 'ahd-i şebābda²
- 3 Rüyında la'li üzre haṭ-ı müşg-bār-ı yār
Şīrīnlik yazar şeref-i āfitābda
- 4 Kapaṇda nāle kılmamağa ihtiyārı³ yok
Ben bende⁴ bī-günāhın efendi bu bābda
- 5 Bākī şafaḫda mihr-i münevver şanur gören
'Aks-i 'izār-ı sākīyi cām-ı şarābda

-147-

Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1 Göñül aḫdı gözüm yaşı gibi ol ḫadd-i dil-cūya
Niçün meyl itmez ol serv-i ḫirāmānum aḫarşuya
- 2 Baṇa devlet yüzün göstermeyen baḫt-ı siyāhumdur
Ḳara zülfün ki çekmiş perde ol ruḫsār-ı zibāya⁵

---

¹ Divanda birdür (s.281 g.469)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

İnkār itme şofī şarābuṇ menāfi'in
Üstād-ı ḫikmet öyle buyurmuş kitābda

³ Divanda ihtiyār (s.281 g.469)

⁴ Divanda va'llāhi (s.281 g.469)

⁵ Divanda nīkūya (s.276 g.458)

- 3 Şu 'āşık kim senün 'aşkuñ belāsından helāk oldı
Şan ol bīmārdur şıḥhat irişdi¹ vardı uyḥuya
- 4 Felekde ay u gün sen şehr-i yāruñ sūz-ı 'aşkıñdan²
Kesilmiş başlardur kim dikilmiş³ burc u bārūya
- 5 Yine 'aşkuñda⁴ Bākī ḥançerünle yāreler çizdi
Şanasın sāde-rū bir dil-rübāyı çekdi pehlūya

-148-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Ruḥ-ı yāri görelüm berg-i gül-i ter yirine
Ḳametın seyr idelüm serv ü şanavber yirine⁵
- 2 Giceler şanma sipihr üzre ḳamerdür görünen
Cāmumuz⁶ 'aksi geçer māh⁷-ı münevver yirine⁸
- 3 Yār işigünde raḳībün yirin umma şūfī
Bağlamaz kimse seni ol ḳapuda ḥar yirine
- 4 Işınurdum yirüme nār-ı firāḳa nisbet
Ben olaydum eger āteşde semender yirine⁹

¹ Divanda yitişdi (s.276 g.458)

² Divanda şehr-i 'aşkıñda (s.276 g.458)

³ Divanda dikildi (s.276 g.458)

⁴ Divanda cisminde (s.276 g.458)

⁵ Divanda bu beyit farklıdır:

Tutalum mihrı görem ḫal'at-i dil-ber yirine

Kime dil bağlayam ol zülf-i mu'anber yirine

⁶ Divanda cānumuz (s.261 g.422)

⁷ Divanda mihr (s.261 g.422)

⁸ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Görmese yār ḡazab-nāk olicak aḡyārı

Ḥışm idüp 'aşkıñ āzārılar itler yirine

⁹ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Ḳafes-i ḡamda n'ola ḳaldum ise tütü-vār

Vaşf-ı la'lün hele aḡzumda ya şekker yirine

- 5 İşigün taşı ile hāk-i harīmün besdür
Bākī-i haste-dile bāliş ü pister¹ yirine

[26b]

-149-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Çıkar eflāke derūnum şereri döne döne
Dökilür hāke yaşum kaçreleri döne döne
- 2 ‘Āşık-ı haste-dilün niteki fānūs-ı hayāl
Nār-ı ‘aşkuñla yanupdur cigeri döne döne
- 3 Pister-i ğamda gözüm giceler uyhu görmez
İderin şubha degin nāleleri döne döne
- 4 Zevrak-āsā ğam-ı ‘aşkuñla yaşum gird-ābı
Ğarķ idüpdür şanemā çeşm-i teri döne döne²
- 5 Kaçre-i eşkine öykündi diyü Bākīnün
Çarķ-ı hakkākı³ yonupdur güheri döne döne

¹ Divanda bister (s.261 g.422)

² Divana göre bu beyitten sonraki 3 beyit eksiktir:

‘İd-āhuñ göreyin iñlesün ol dolābı
İle seyr itdürür ol sīm-beri döne döne

Dīde-i encüme kühl olmağ için eflāke
Gird-bād ile çıkar hāk-i deri döne döne

Tolaşaldan ruħı şem‘ine dil-i ser-geşte
Yağdı pervāne-şifat bāl ü peri döne döne

³ Divanda hakkāk (s.278 g.464)

-150-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Dili al ey put¹-ı Çîn hayruña bir deyr eyle
Saña bir buseye şatduķ yürü var hayr eyle
- 2 Baħr-i sīm-āb yaşum zevrāk-ı la‘līn çeşmüm
Gel deniz yüzlerin ol zevraķ ile seyr eyle
- 3 Nefesün rūħ virüp tā ola murğ-ı bāmuñ
Ey Mesīhā-dem ölürsem gilümi tayr eyle
- 4 Cānı ref² eyle dilā gelse hayāl-i cānān
Şoħbet-i hāş idelüm hāneyi bī-ğayr eyle
- 5 Hayra gir dilde yir it diñle sözün Bākīnün
Dili al ey büt-i Çîn hayruña bir deyr eyle

-151-

Mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün

- 1 Şebāngeh māh-ı nev gösterdi cām-ı zer-nigār elde
Ki ya‘nī şubħ-dem hoşdur şarāb-ı hoş-güvār elde
- 2 Şalındı serv-ķadler ‘ıyd-gehde³ mest-i nāz olmış
İderdük biz de ayak seyrin olsa dest-i yār elde
- 3 Ne mümkün murğ-ı dil vaşluñ hevāsından güzār itmek
Tutar şayyād-ı ğamzeñ şāh-bāz-ı cān-şikār elde

---

¹ Divanda büt (s.266 g.433)

² Divanda def (s.266 g.433)

³ Divanda ‘ıyd-gehde serv-ķadler (s.256 g.412)

4 Koyup ol zülf-i şeb-dîzi gönül geçmek diler gâhî
Velî görsem yine kalmaz 'inân-ı ihtiyâr elde

5 Nişâr it bezmine Bâkî bu dürr-i pâki seyr itsün
Muraşsa' câmı tutduķca o şâh-ı tâcdâr elde

[27a]

-152-

Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün

1 Fitne-i 'âlemi ol kâmet-i bâlâdan¹ bil
Her belâ kim yitişür 'âlem-i bâlâdan bil

2 Hâlet-i 'aşk iledür âdeme nûrâniyyet
Reng-i rüy-ı kadehi bâde-i hamrâdan bil

3 Dil-i dānāya şeref pertev-i 'irfân iledür
Hüsn-i âyineyi 'aks-i ruḥ-ı zîbâdan bil

4 'İşve-i dehre gönül virmedi² kim 'ākildür
Almadı behre begüm kimse bu dünyâdan bil

5 Devlet-i dâr-ı cihân devr-i zamân ey Bâkî
Pâydar olmaduğın kışşa-i Dârâdan bil

-153-

Mef' ulü/mefâ' ilü/mefâ' ilü/fa' ulün

1 Her tîr-i belâ kavı-ı kaderden³ k'ola nâzil
Şahrâ-yı dil-i ehl-i vefâdur aña menzil

¹ Divanda ra' nâdan (s.207 g.299)

² Divanda virmez o (s.207 g.299)

³ Divanda kazâdan (s.207 g.298)

- 2 Kaddüm¹ gibi hāk-i kademün öpdi na'l-çen
Meşhürdur e 'd-dālū 'ale'l-hayri ke-fā'il²
- 3 Ağız bir idüp söylemek āsān idi yāre
Zahmumla gelüp olsa eger hañçeri yek-dil
- 4 Cān cāna olurduķ dem-i vuşlatda senünle
Sīnem eger ey rūḥ-ı revān olmasa ḥā'il
- 5 Bākī kalem eyledi şemşīr-i maḥabbet³
Bir kerre naşīb olmadı taķbīl-i enāmīl

-154-

Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

- 1 Raḥm eyle āb-ı dīde-i gevher-nişāre gel
Emvāc-ı baḥr-i eşkümi seyr it kenāre gel
- 2 Zāhid ne lāzım ehl-i dile kīne-i şütür
Gir bezm-i 'ayş u 'işrete sen de kaṭāre gel
- 3 Meydür miḥekk-i tecrībe-i pīr-i mey-fürüş
'Arz eyle naķd-i kalbünjī şāhib-'ayāre gel
- 4 Gördün beķā⁴-yı 'ömre beķā yok bu bāğda
Gül gibi sen de pireheni pāre pāre gel
- 5 Bākī dem urma seyr-i maķāmāt-ı 'aşķdan
Geç āh u nāle nağmelerinden qarāre gel

¹ Divanda kaddüm (s.207 g.298)

² Hayra vesile olan yapan gibidir.

³ Divanda firākuñ (s.207 g.298)

⁴ Divanda kaķā (s.209 g.303)

[27b]

-155-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Levh-i hātırda haṭuṇ naḫşını yazmaq ‘amelüm
Künc-i ḥalvetde senüṇ fikr-i lebüṇdür emelüm
- 2 Yitişinceydi hemān derdine ben bīmāruṇ
Mīve-i vaşlına yāruṇ n’ideyin irmez elüm
- 3 Ādemüṇ ehl-i riyā sözleri ḫanın ḫurıdur
Sāḫıyā ṭoldura şol ḫan olacağı içelüm
- 4 Bülbülüṇ medḫ idüp ol şāḫ-ı gül-i ter didüḫi
Bir ‘ömür törpüsidür¹ ḫaddüṇe nisbet güzelüm²
- 5 Bāde-i mihr ü vefā sāḫarıdur ey Bāḫī
N’ola devr eyler ise bezm-i cihānı ḡazelüm³

-156-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Eyledi müjde-i gül dilleri⁴ şād u ḫurrem
Ḡoncanuṇ göṇli açıldı güle düşdi şeb-nem
- 2 ‘Ālemüṇ n’eyleyeyin bāḫ u bahārın sensüz
Baṇa sen ruḫları gülzār ile ḫoşdur ‘ālem⁵

---

¹ Divanda dörpüsidür (s.222 g.332)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Benem ol şāḫ-ı nihāl-i çemen-i miḫnet kim

Mīve-i ma‘rifet ü fāzl u hüner бүkdi bilüm

³ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.222 g.332)

⁴ Divanda bülbülü (s.221 g.331)

⁵ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Var ise tāzeledi bāḫ-ı nihāl-i emelin

Reşehāt-i ḫalem-i ḫazret-i sultān-ı kerem

- 3 Dāne-i hāline baḳ cennet-i ruḥsārında
Nice şabr eylesün Allāhı severseñ ādem
- 4 Dil-i şūrīdeye kıl pend ü naşīhat geh geh
Nefesüñ gelsün eyā şūfī-i nāşih dem dem
- 5 Ābdār olsa n'ola mīve-i şī'r-i Bāḳī
Urmadı kimse daḫı böyle bu bāğ içre¹ ḳalem

-157-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Zevraḳ-ı şahbāyı sākī şundi çün nüş eyledüm
İrdi bir ḫālet ki deryālar gibi cüş eyledüm
- 2 Fūrḳatünde bāğa irdüm² ḫasret-i bālāñ ile
Ḳalmadı şabrum görüp servi der-āgüş eyledüm
- 3 'İşret-i bezm-i vişāl-i yār geldi göñlüme³
Ġuşşa-i dehri ğam-ı devri ferāmüş eyledüm
- 4 Terk idüp tāc u ḳabāyı şevḳ-i şem'-i ḫüsnüñe
Kendümi pervāne-āsā bir nemed-püş eyledüm
- 5 Nāleler ḳıldum ser-i kūyında yāruñ Bāḳıyā
Bülbülān-ı gülsitān-ı dehri ḫāmüş eyledüm⁴

¹ Divanda bu bāğ içre daḫı böyle (s.221 g.331)

² Divanda vardum (s.218 g.324)

³ Divanda yāduma (s.218 g.324)

⁴ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,4,2,5 (s.218 g.324)

[28a]

-158-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 N'ola dehr içre nişānum yoğ ise ‘Anķāyem
Ne ‘aceb seyl gibi çağlamasam deryāyem
- 2 Göze göstermez ise taş mı beni her dānā¹
Ki nazar fark idecek mertebeden a‘lāyem
- 3 İltifāt eylemezem zerre kadar nā-dāne
Āsmān-ı hünere mihr-i cihān-ārāyem
- 4 Şüretā gerçi gedā şeklin urındum ammā
Mesned-i ma‘rifet-i memlekete² Dārāyem
- 5 Bāķıyā dīn-i Muḥammed ḥaķ için ‘ālemde
Dem-i cān-baḥş ile nazm içre bugün ‘Anķāyem³

-159-

Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fa‘ülün

- 1 Rūşen ola tā işigüñe varmağa rāhum
Yıl mūmlarını yaqdı gice şu‘le-i āhum
- 2 Hem-reng-i peleng itdi beni kūh-ı belāda
Cismümde ser-ā-pā görünen dāğ-ı siyāhum
- 3 Luṭf eyle iñen kullaruña cevri çoğ itme
Āh eylesesün kimseye zūlm eyleme şāhum

¹ Divanda ednā (s.214 g.315)² Divanda mesned-i memleket-i ma‘rifete (s.214 g.315)³ Divanda ‘İsāyem (s.214 g.315)

- 4 Dildür saña ‘arz itmege aḥvālümü gūyā
 Ƙabrümdeki ḥāk üzre bütün tāze dūd-ı¹ giyāhum²
- 5 Bākī dilemez dehr-i deni salṭanatın dil
 Cānā³ işigün⁴ ḥidmetidür ‘izzet⁵ ü cāhum

-160-

Mefā‘ılün/mefā‘ılün/mefā‘ılün/mefā‘ılün

- 1 İrişdüm bahre cūy-āsā basīt-i ḥākden geçdüm
 Bisāt-ı ƙurbe irdüm çenber-i eflākden geçdüm⁶
- 2 Ğamuñ afyūnını tiryāk diyü baña ‘arz itme
 Yürü sağ ol benüm ‘ömrüm ben ol tiryākden geçdüm
- 3 Beni ālūde-dāmen şanma vā‘iz mest gördünse
 Senün bezmün gibi ben nice cāy-ı pākden geçdüm
- 4 Muğaylān-ı belā tutmuş ṭarīƙ-i Ka‘be-i vaşluñ
 Efendi ben o rāh-ı pür-ḥas u ḥāşākden geçdüm
- 5 Metā‘-ı dehr bir püldür⁷ aƙar şu ‘ömr-i müsta‘cel
 Añun’çün Bākıyā esbābdan emlakden geçdüm

¹ Divanda tāze (s.217 g.321)

² Hece fazlalığı olduğu için vezin tutmuyor.

³ Divanda yār (s.217 g.321)

⁴ Divanda işigünün (s.217 g.321)

⁵ Divanda devlet (s.217 g.321)

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Şarāb-ı la‘l-fām u zevraƙ-ı zerrīni terk itdüm

Ben ol keşfi ile ol āb-ı āteş-nākden geçdüm

⁷ Divanda puldur (s.214 g.316)

[28b]

-161-

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1   Āşüfte bend-i silsile-i zülfüñe nesīm
Mā' il nihāl-i kâmetüñe ṭab' -ı müstaķīm
- 2   Ayrıldı dil-i şadef gibi sen dürr-i pākden
Şemşīr-i hecrüñ eyledi bī-çāreyi dü-nīm
- 3   Kâdr ü şerefde sen güher-i kân-ı salţanat
Baħr içre dürr-i nâb gözi yaşlu bir yetīm
- 4   Sensüz cinâne kalmadı meylüm cihân degül
Küyüñ riyâz-ı ħuld vişālüñ yiter na'īm
- 5   Bâķīye virdi müjde-i luţfuñ¹ ħayât-ı nev
'Ömrüñ mezīd pâdişehüm yarıcıñ Kâdīm

-162-

Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1   Maħabbet baħridür āhum yilinden mevc urur yaşum
Melâmet fülkidür ser aña lengerdür iki kaşum
- 2   Peleng-i 'aşk-ı yāruñ bīşesidür müy-ı jülīde²
Diyâr-ı derd ü miħnet kühsārıdur benüm başum
- 3   Ne meclis içre nüş-ı cām idersem yād-ı la'lünle
O bezm ehlinde kalmaz cür'adan ħayrı ayakdaşum

¹ Divanda vaşluñ (s.222 g.334)² Divanda jülīdem (s.217 g.322)

- 4 Bilürsin nūr-ı dīdem tütüyāya atılur cevher
N'ola aqlarsa hak-i payüñe em-i güher-paum
- 5 Ayırdı sihr idüp yari sipihr-i abe-zen¹ benden
Ne lu 'b itdi baa gör Bakıya bi'llahi oynaum

-163-

Mef lün/mef lün/mef lün/mef lün

- 1 afa güلزırdur snem gül-i b-hardur daum
Maabbet güleninde aılan gül-nardur daum
- 2 Der-i ümmdi ıldum beste hübanu vefasından
Görinür sinede yir yir aa² mismardur daum
- 3 Beni müflis anur geri güzeller³ rüy-ı zerdümden
Vel a⁴ aedür eküm ızıl dnardur daum
- 4 erar-ı⁵ nar-ı hırmen-süz-ı gamdan sine yanmıdur
Nian-ı ate-i endü-ı 'a-ı bardur⁶ daum
- 5 ızardı göz gibi fari⁷ am-ı furatde ey Bakı
Derünum haln alar dide-i hün-bardur daum

---

¹ Divanda pire-zen (s.217 g.322)

² Divanda ser-i (s.223 g.335)

³ Divanda görenler (s.223 g.335)

⁴ Divanda a (s.223 g.335)

⁵ Divanda irar (s.223 g.335)

⁶ Divanda yardur (s.223 g.335)

⁷ Divanda nar-ı (s.223 g.335)

[29a]

-164-

Mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün

- 1 Dilā nūş it ciger kanın mey-i gül-gün ise gitdi
Yüri zehr-i belāya k̄āni‘ ol afyün ise gitdi
- 2 Leb-i la‘lini emmek mey gibi k̄ānün idi ammā
Anı def‘ eylediler şer‘ ile k̄ānün ise gitdi
- 3 Ğubār-ı haţţ-ı rüyıyla meger hayrān ola göñlüm
Dirġ elden leb-i dil-ber gibi ma‘cün ise gitdi
- 4 O Leylī-veş ġamından n'ola olsam pādişāh-ı ġam
Cünün mülkin baña işmarladı Mecnün ise gitdi
- 5 Dil-i maḡzün bulurdı k̄ahve vü berş ile Bākī zevġ
Dirġā aradan zevġ-ı dil-i maḡzün ise gitdi

-165-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 ‘Aġlumı ġamze-i cādūları meftün itdi
Göñlümi silsile-i mūları mecnün itdi
- 2 Sākıyā ölmedin irgür mey-i rūḡ-efzāyı
Ḥālūmi derd ü ġam-ı ‘aşġ diġer-gün itdi
- 3 Eksük olmaz ten-i şad-pārede¹ işler yara
Baña bu işleri hep t̄ālī‘ -i gerdün² itdi³

¹ Divanda şad- pāreden (s.290 g.491)² Divanda vārün (s.290 g.491)³ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

- 4 Ruḥına mā' il iken sevdi 'izārını gönül
 Āh kim derdümi günden güne efzün itdi
- 5 Bākıyā şādılığ¹ eylerse 'aceb mi ağıyār
 Çarḥ anuḡ ṭālī'ini gör nice meymün itdi

-166-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Getürür başuma sevdāları² dünyā ğamını
 Nice 'ākıldür o kim çekmeye ferdā ğamını
- 2 Sākıyā cür'a-i cām-ı leb-i cān-baḥşuḡı şun
 Çekmesün ehl-i şafā bāde-i ḡamrā ğamını
- 3 Alayın başuma ol kākül-i miskīn³ elemin
 Çekeyin her ne belāyısı⁴ o bālā ğamını
- 4 Dil olup derd-i derūnum saḡa taḡrīr eyler⁵
 Ḥançerüḡ söylese görseḡ dil-i şeydā ğamını⁶
- 5 Bu şikāyet nedür inşāf idelüm ey Bākī
 Sen şafāsın süresin il mi çeker ya ğamını

Rüz-ı fūrkatde hücüm eyleyüp eşk-i gül-gün
 Sipeh-i şabr u sükün üzre şebḡün itdi

Nīle ġarḡ itdi tenüm seng-i cefā zaḡmından
 Yaşumı cevr-i firāvān ile Ceyḡün itdi

¹ Divanda şādilik (s.290 g.491)

² Divanda ferdāları (s.296 g.506)

³ Divanda müşğīn (s.296 g.506)

⁴ Divanda belā ise (s.296 g.506)

⁵ Divanda taḡrīr itse (s.296 g.506)

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Kākülüḡ bend-i belādan beni āzād itsün

Alayın boynuma ol zülf-i semen-sā ğamını

[29b]

-167-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Yâr şemşîrini her dem başa karşı götürür
Ol tabîb-i dil ü cân¹ hastesine şu götürür
- 2 Yâre didüm beni öldürdi firâk-ı la‘lün
Didi keyfiyyet-i mey âdeme uyhu götürür
- 3 Kûy-ı yâre iletür cismümi seyl-âb-ı sirişk
Gülsitâna nitekim hâr u hası şu² götürür
- 4 Bûy-ı zülfün beni gâyetde hevâyî kıldı
Başuma bunca belâ kim götürür bû götürür
- 5 Hâḫ u hâl-i ruḫ-ı cânânı görüp ‘Ulvî didi
Beñzer ol ḫvâceye kim nâfe-i Hindü götürür³

-168-

Fâ‘ilātün/fâ‘ilātün/fâ‘ilātün/fâ‘ilün

- 1 Çeşmüm ey sultân-ı ‘âlem şeh-nişîn olsun saña
Ferş-i sînem cilve kılduḫca zemîn olsun saña
- 2 Kanda gitseñ gün gibi tenhâ şalın ey serv-ḫad
Luṫf-ı Hâḫ yanuñca her laḫza mu‘în olsun saña⁴

---

¹ Divanda tabîb-i dil ü cân (s.324 g.179)

² Divanda cû (s.325 g.179)

³ Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.324 g.179)

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 3 beyit eksiktir:

Çeşm-i bâtınla olup nazar cemâlün gencine
Cân-ı ‘âşık mahzen-i dilde emîn olsun sana

Vâizâ cennet nedür yâr ile seyr-i gülşen it
Her şükûfen reşk-i firdevs-i berrîn olsun sana

- 3 Efser idüdüñ sıfâl-i kûy-ı cānānı göñül
İşüñi başa iletdüñ āferīn olsun saña
- 4 Ben gedāyı¹ dergehinden sürdüñ ey bād-ı şimāl
Olmayam² şimden girü hem-reh yemīn olsun saña
- 5 Ceyş-i endüh u sitemden ‘Ulviyā kırtulmağa
Āsitān-ı meykede hısn-ı haşīn olsun saña

-169-

Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün

- 1 Dirīgā seyl-i eşküm cūybār olmağda gitdükce
Benüm servüm has u hāre kenār olmağda gitdükce
- 2 Karār itmez o meh gam-hāneme bir laħza geldükce
Anuñ'çün ‘aql u fikrüm bī-karār³ olmağda gitdükce
- 3 ‘Aceb kimdür benüm māh-ı neve teşbīh iden cismüm
O bedr olmağda ben dā‘im⁴ nizār olmağda gitdükce
- 4 Müyesser olmadı gitdi vişālī⁵ şehrine irmek
Ceres gibi işüm feryād u zār olmağda gitdükce
- 5 Öpüp iller ayagüñ⁶ manşıb-ı a‘lāya irmekde¹
Dil-i ‘Ulvī ayaklarda gubār olmağda gitdükce²

Olmag istersen ricāl-i gayba mahrem gel berü
Künc-i meyhāne makām-ı erbā‘īn olsun sana

¹ Divanda gubārı (s.237 g.29)

² Divanda olmayın (s.237 g.29)

³ Divanda 'aql u sabrum bī-firār (s.526 g.540)

⁴ Divanda dāyim ben (s.526 g.540)

⁵ Divanda visālūñ (s.526 g.540)

⁶ Divanda o büt eyler (s.526 g.540)

[30a]

-170-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Olupdur ey gönül şimdi³ cihân ağyardan hâlî
İrişdi vaqt-i fırsat olma hergiz⁴ yârdan⁵ hâlî
- 2 Sürinsem sâye-veş yanınca her dem pâyine düşsem
Ölince olmasam ol serv-i hoş-reftârdan hâlî
- 3 Kõ çıkısun hasret-i dendânuñ ile çeşm-i nâ-bînâ
Şadef bî-menfa'at olur dür-i şehvârdan hâlî
- 4 Ağardı giryeden çeşmüm degüldür görünen merdüm
Hayâl-i hâlün olmaz dîde-i bîdârdan hâlî⁶
- 5 Hâkîkatde⁷ şorarsañ 'Ulviyâ ahvâl-i 'âlemden
Ne yâr ağyârsuz olur ne gül var hârdan⁸ hâlî

-171-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 İrişdi nev-cevânum serv-i bâlâ oldu gitdükce
Açıldı gül gibi ol gönca ra'nâ oldu gitdükce

---

¹ Divanda "yir..." olarak yazılmıştır.

² Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,2,4,5 (s. 526 g.540)

³ Divanda çün kim (s.603 g.679)

⁴ Divanda ger (s.603 g.679)

⁵ Divanda nârdan (s.603 g.679)

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Kıtâl olsa n'ola kûyuñda sensiz ey yüzi hûnî
Niçe gavgâ olur şehri olsa ger hünkârdan hâlî

Yürindi kalb-ı mahzûna renâ dünyâdan el çekdüm

Bu hâlet gelmeyince olmadum efkârdan hâlî

⁷ Divanda hakîkatden (s.603 g.679)

⁸ Divanda ezhârdan (s.603 g.679)

- 2 Şalınsa¹ cem‘ olur ol serv-ḳaddūñ seyrine ‘uşşāk
Dinlemez vaşf-ı reftārı temāşā oldu gitdükce
- 3 Gözümden ḳatre ḳatre dökilen eşk-i güher-bārum
Dürildi bir yire irgildi deryā oldu gitdükce
- 4 Ayakdaşum² bulunmazken beyābān-ı maḥabbetde
Reh-i ‘aşḳ içre sāyem baña hem-pā³ oldu gitdükce
- 5 Ğamuñ afyūnı ‘Ulvīnūñ şu deñlü aldı ‘aḳlın kim
Yitürdi kendüyi yolda⁴ muḥerrā oldu gitdükce

-172-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Sīneye⁵ dāğ-ı maḥabbet yaḳalum lāle gibi
Ḳatre ḳatre dökөлüm göz yaşını jāle gibi
- 2 ‘Aks-i ruḥsāruñ ile māh-ı münevverdür cām
Ḥalka-i şoḥbetümüz oldu aña hāle gibi⁶
- 3 Gitdūñ ey kebg-i ḥırāmum⁷ baña şayd olmaduñ āh⁸
Cānumı ḥasret ile ala gözün ala⁹ gibi
- 4 Yine düş yāresi gördüm leb-i cān-baḥşuñda
Başlar çıḳsa yürekde n'ola tebhāle¹ gibi²

¹ Fivanda salınursa (s.525 g.539)

² Divanda ayakdaşınım (s.525 g.539)

³ Divanda hem-bā (s.525 g.539)

⁴ Divanda gitdüğü yolın (s.525 g.539)

⁵ Divanda sīnede (s.593 g.661)

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Gerçi bñ bñ bulmur bu sana cānlar virici
Kimse yokdur leb-i la'lün öpe büt-hāle gibi

⁷ Divanda hāramum (s.593 g.661)

⁸ Divanda bu kelime yer almamaktadır.

⁹ Divanda al kala (s.593 g.661)

- 5 Gerçi kim 'azm-i sefer eyledi 'Ulvî-i ğarîb
'Aql ile fikri velî dil-ber ile kıala gibi

[30b]

-173-

Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün

- 1 Öpdi dil yârün elin 'özr³ idüp âhından çok
Hep görenler didiler 'özri günâhından çok
- 2 Mûy-ı jülîde degül başa kıara yazudur
Ehl-i 'aşkıñ nesi var hıtt-ı siyâhından çok
- 3 'Aşk sultânınıñ ururdi humâyûnunda
Görmedüm derd ü ğam u ğuşsa sipâhından çok⁴
- 4 Cân virürsem ğam-ı ruhsâr u hıtt-ı sebzünle
Kabrümün lâleleri ola ğiyâhından çok
- 5 'Ulviyâ hâl-i ruħ-ı yâre tıyarlar meylün
'Âlemün şimdi müneccimleri kâhinden çok

-174-

Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün

- 1 Tâlib-i cânâneyüz mülk-i cihândan fâriğüz
'Âşık-ı âvâreyüz kevn ü mekândan fâriğüz

¹ Divanda gözümden n'ola büt-hâle (s.593 g.661)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Âşinâ olmadı ğitdi başa ol tâze nihâl

Bahr-ı hicrâna hasret ile tala gibi

³ Divanda 'azl (s.385 g.289)

⁴ Divanda bu beyit farklıdır:

Âdeme tûl-ı emel 'ömr-i kasîr oldu nasîb

Âlemün zilleti hod-'izzet ü câhından çok

- 2 'Ālem-i vaḥdetde yüz bulduḡ selāmet gūşesin
Kūy-ı yāre ḡāni'üz bāḡ-ı cināndan¹ fāriḡüz
- 3 Sīnemüz pūr-dāḡ idüp yir yir² elifler kesmişüz³
Baḡmazuz eşcāre seyr-i gülistāndan⁴ fāriḡüz
- 4 Zevḡ-ı dünyā anladuḡ gördük⁵ hemān bir ān⁶ imiş
Faḡr ile faḡr eylerüz şāhum biz⁷ andan fāriḡüz
- 5 'Ulviyā gitdüñ 'adem iḡlīmine 'uryān olup
Terk idüp tāc u ḡabāyı baş u cāndan fāriḡüz

-175-

Mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün

- 1 Yanuñda⁸ ey göñül ol serv-i ḡoş-reftār yitmez mi
Niçün her ḡūba mā'ilsin saña bir yār yitmez mi
- 2 Ne lāzım mīr-i mīrān-ı cihāna ibtizāl itmek
Baña ol cān ḡabībinden olan tīmār yitmez mi⁹
- 3 Şorarsañ ehl-i 'aşḡuñ baḡrı pūr-ḡūn olduḡın zāhid¹
Cefā-yı yār ḡursuñ ḡa'ne-i aḡyār yitmez mi

¹ Divanda cihāndan (s.358 g.238)

² Dīvanda bir bir (s.358 g.238)

³ Divanda çekmişüz (s.358 g.238)

⁴ Divanda güleşende (s.358 g.238)

⁵ Divanda bildüñ (s.358 g.238)

⁶ Divanda bu kelime yer almamaktadır.

⁷ Divanda bu kelime yer almamaktadır.

⁸ Divanda yanınca (s.605 g.682)

⁹ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Libāsuñ būriyā-yı köhne tācum mūy-ı jülide

Garībin ben baña bu cūbbe vü destār yitmez mi

Eline hañçer ü tig almaga bâ'is nedür yārüñ

Beni öldürmee ol amze-i ḡūn-hār yitmez mi

- 4 Baña kimdür deyin kim ‘âşık olduñ terk-i ‘âr itdün²
Seni ağıyârla görmek cesîm-i ‘âr yitmez mi³
- 5 Girüp bāzār-ı ‘aşka dökilüp saçılmağa ‘Ulvî
Ruḥ-ı zerdümle eşküm dirhem ü dīnār yitmez mi

[31a]

-176-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Şanmā derdün alursam n'ola dermān yirine
Dil-i bī-cāna⁴ lebün fikri yiter cān yirine
- 2 Çeşm-i ğam-dīdeme⁵ her demde nesîm-i seherî
Ḥāk-i pāyün getürür kuḥl-ı Şıfāhān yirine
- 3 Şeb-i hecründe kalan ‘âşık-ı dil-ḥastelere
Şu‘le-i āh yiter şem‘-i şebistān yirine⁶
- 4 Dildiler ğamzelerün sīne-i mecrūhumı āh
Hūblar çıkdılar oḳ atmağa meydān yirine
- 5 ‘Ulvî bendeñ sevinür cevri ü cefā itseñ aña
Dil-berün ḳahrı olur⁷ ‘âşıkā ihsān yirin

¹ Divanda bu mısra yer almamaktadır.

² Divana göre bu beyitler farklıdır:

Baña kimdür deyin kim ‘âşık olduñ terk-i ‘âr itdün

Cefâ-yı yâr tursuñ ta‘ne-i ağıyâr yitmez mi

³ Divanda bu mısra yer almamaktadır.

⁴ Divanda dil-i bîmâra (s.564 g.607)

⁵ Divanda gamda meh (s.564 g.607)

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Cür'a-veş hâke düşüp bezm-i mahabbetde müdām

Gözlerüm kan akıdur sâgar-ı mercân yirine

İrişüp 'ıyd-ı visâle idesin rûhı revân

Lutf idüp bağla kapuda beni kurbân yirine

⁷ Divanda hoş gelür ḳahr u sitem (s.564 g.607)

-177-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Ğarîb ü bî-kesem künc-i belâda hem-demüm¹ sensin
Benüm'çün ağla ey çeşmüm ölince hem-demüm sensin
- 2 Ferahla imtizâcum² yok bilürsin ey ğam-ı dil-ber
Şafâ-yı hâtırım zevkum sürür-i³ 'âlemüm sensin
- 3 Didüm gil⁴ göricek pây-i semend-i şeh-süvârumda
Yürekde tîğ-i hasret yâresine merhemüm sensin
- 4 Hâbîbüm kalb-i mü'min 'arş-ı Hâk'dur dirler anuñ'çün
Benüm gönlüm saña 'arş oldu nür-ı a'zamum sensin
- 5 Dil-i 'Ulvî gibi dünyâ için ğam çekmezüm herġiz
Benüm 'âlemde ancak bâ'ış-i hüzn ü ğamum sensin⁵

-178-

Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün

- 1 Ğurbete düşdüm dirîġâ 'âşık-ı şeydâ olup
Bir⁶ ġarîb illerde kaldum bî-kes ü tenhâ olup
- 2 Menzilüñdür sâye-veş hâk-i mezellet 'âkıbet
Evc-i rif'atde n'idersün ġün gibi a'lâ olup
- 3 İrişür rüz-ı cemâle zulmet-i şeb gibi hañ
'Âlemi mihrüñle yakma hüsnuñe ġarrâ olup

¹ Divanda mahremümsin (s.463 g.425)

² Divanda ümitüz acum (s.463 g.425)

³ Divanda sürûrum (s.463 g.425)

⁴ Divanda gel (s.463 g.425)

⁵ Divanda gazelin redifi "-ümsin sen"dir.

⁶ Divanda bu (s.245 g.44)

- 4 Yüzümüz kalmadı bir dahı kapuņa varmağa
Halka hayfâ sırrumuz fâş eyledün rüsvâ olup
- 5 Bülbül-āsâ ‘Ulviyi maqşûduņ ağlatmaq midur
Gülsitân-ı nâz içinde bir gül-i ra‘nâ olup

[31b]

-179-

Mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün

- 1 Görenler gerdenünle dirler ol ruhsâr-ı pür-nürü
İki yirden ziyâ şalmış yanar bir şem‘-i kâfûrî
- 2 Birisi kâse-lisündür birisi dâne-çinündür
Kul itdün maţbağ-ı luţfunđa Keykâvus u Fağfûrî
- 3 Tıtuşsun pârelensün kalmasun destâr u pirâhen
Açılsun bezm-i ‘aşkunđa tolular şâh destûrî
- 4 Gönüller kişverin hânum şu deñlü kıldı ğâret kim
Unıtdurdı müjeñ Tâtârı halka ceng-i Tîmûrî
- 5 Hevâ-yı sünbülün şevkıyla ‘Ulvî sîne-çâk olmuş
Demidür gonca-veş handân olursa kalb-i mesrûrî¹

-180-

Mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün

- 1 Günâhum bildüm eylersem n'ola şefkat recâ senden
Benüm devletlü sulţânım haţâ benden ‘aţâ`senden

¹ İsmail Çetin tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan "Derzi-zâde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)" adlı çalışmada bu gazel yer almamaktadır.

- 2 Beni zulm ile öldürmek diler hançer çeküp gamzen
Şehā dīvān-ı hüsnünde şikāyet var saña senden
- 3 Nice nev-rūzlar geçdi nice bayrāmlar geldi
Müyesser olmadı gitdi bizümle¹ merhabā senden
- 4 Hāyāt-ı cāvidānum² şihhatüm 'ömrüm 'azīzümsin
Hudādan isterem kim olmayam bir dem cüdā senden
- 5 Gerek öldür gerek dirgür³ seni terk eylemez 'Ulvī
Cefāna rāzıdur lāzım degül aña vefā senden

-181-

Fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'lün

- 1 Tıfl-ı dil eyledi seyr-i ruḥ-ı cānāna heves
Nev-hevesdür n'ola eylerse gülistāna heves
- 2 Beñzer ol merdüm-i maḥmüre ki özler mey-i nāb
Dem-be-dem anuñ için çeşmüñ ider kana heves
- 3 Meclisünde saña dil hālını yanmağ ister
Şem '-i cem 'a nitekim eyleye pervāne heves
- 4 Kurb-ı sultāna gönül āteş-i sūzān⁴ dirler
'Ākıl olan ide mi⁵ āteş-i sūzāna heves

¹ Divanda bize bir (s.506 g.503)

² Divanda cāvidānumsın (s.506 g.503)

³ Divanda dür ger (s.506 g.503)

⁴ Divanda āteş-i sūz-āb (s.360 g.242)

⁵ Divanda mey-i (s.360 g.242)

- 5 Şimdi āh itmez iken hecrūḡe mu‘tād ancak
Ne hevā ḡaldı dil-i ‘Ulvīde cānā ne¹ heves

[32a]

-182-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Hāḡ bu kim özge şafā yoḡ mı mey-i ḡamrāda
Ola meclisde ḡuşūşā o ḡül-i ra‘nāda
- 2 Gözüme şekl-i beşerde görünür bedr-i münīr²
‘Aks-i ḡüsnüḡ ki görem cām-ı mey-i şahbāda
- 3 ‘Āḡıbet ḡāk olıcaḡ cism içün efkārūḡdur
Ey ḡönül ḡam mı çeker ‘āḡıl olan dünyāda
- 4 Murḡ-ı dil fāḡte-veş³ āh u fiḡān eylemede
Ol boyı serv-i ser-efrāz ise istiḡnāda
- 5 Sāye-veş ḡāke düşersem ne ‘aceb ey ‘Ulvī
Düşdi⁴ bir serv-i ḡırāmāna dil-i üftāde

-183-

Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fa‘ülün

- 1 Ey dil olalum maḡrem-i pīrān-ı maḡabbet
Cāndan geçelüm çün budur erkān-ı maḡabbet
- 2 ḡarḡ itdi gözüm yaşı yine kevn ü mekānı¹
Cüş eyledi deryā-yı firāvān-ı maḡabbet²

¹ Divanda cānāna (s.360 g.242)

² Divanda bedrimüz (s.531 g.550)

³ Divanda nā-haste-veş (s.531 g.550)

⁴ Divanda oldı (s.531 g.550)

- 3 Haddünde haţuñ sebze-i bārān-ı leţāfet
Cebheñde ‘araķ kaţre-i nīsān-ı maħabbet³
- 4 Ser-nāme-i ħüsnünde ki şāhā iki ebrū
Tuğrā-yı melāħat mi ya ‘unvān-ı maħabbet⁴
- 5 ‘Ulvi şeh-i⁵ iķlīm-i suħandur n'ola itse⁶
Tertīb ile eş‘arını dīvān-ı maħabbet

-184-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Bī-güneh zulm ider ol şāh-ı cihāndār baña
Yiridür olsa göñül dār-ı cihāndār baña
- 2 Ezelī kısmet imiş cāñuma çünkim ğam-ı ‘aşķ
Rāzıyam her ne cefā eyler ise yār baña
- 3 Cennet-i kūyına vardum o mehi görmedüm āh
Gitdi ħayfā ki naşīb olmadı dīdār baña

¹ Divanda mekân (s.252 g.56)

² Divana göre bu beyitten sonraki 4 beyit eksiktir:

'Uşşāk-ı enīs oldı kilāb-ı ser-i kūyuñ
Cem' oldı yine bir yire bārān-ı mahabbet

Gencîne-i 'aşķ olmaz idi sīnede pīnhān
Ma'mûre-i dil olmasa vîrān-ı mahabbet

Gül yüzlü güzeller ser-i kūyuñ tolaşurlar
Bülbüller ile toldı gülistān-ı mahabbet

Cân kal'asına gabgabınuñ tûpı takıldı
Hükm eyledi dil mülkini sultān-ı mahabbet

³ Divanda bu beyit yer almamaktadır.

⁴ Divanda bu beyit yer almamaktadır.

⁵ Divanda şehe (s.252 g.56)

⁶ Divanda kılsa (s.252 g.56)

- 4 Hâl-i miskîn-i leb-i yâre şebîhüm diyeli
 Kânlu gibi¹ görünür nâfe-i Tâtâr baña
- 5 Cân virürdüm sitem-i hayret ile ey ‘Ulvî
 Vuşlat-ı dil-ber eger kılmasa tîmâr baña

[32b]

-185-

Mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/mefâ‘îlün

- 1 Benüm feryāduma la‘l-i leb-i cānān olur bā‘iş
 Fiğān-ı ‘andelîbe gonca-i hāndān olur bā‘iş
- 2 ‘Arağ görsem ruḥuḅda tāb-ı tebden yaş tolar çeşmüm²
 Dür-i şehvāre gūyā kaṭre-i nīsān olur bā‘iş
- 3 Hādengūñ sīneme geldükce gönülüm fikr ider ḥaṭṭuñ
 Zemīnūñ sebzār olmasına³ bārān olur bā‘iş
- 4 Dem-ā-dem tîr-i yâre karşı göğsüm gerdüğüm bu kim
 Yürekli olmama bağrumdaki peykān olur bā‘iş
- 5 Cefā-yı dil-rübādan nice ḥālet kesb ider ‘Ulvî
 Kemāle iltifāt-ı⁴ şāh-ı ‘ālî-şān olur bā‘iş⁵

¹ Divanda giysi (s.231 g.19)

² Divanda çeşm (s.255 g.60)

³ Divanda olmasa (s.255 g.60)

⁴ Dîvanda kemâl-i iltifâtı (s.255 g.60)

⁵ Divana göre gazelin ilk beyti eksiktir:

Gam-ı hicrâna her dem nâle vü efgân olur bâ'is

Nite kim nâle vü efgânuma hicrân olur bâ'is

-186-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Her seher cām-ı şarāb ile yumazsak yüzümüz
Hvāb-ı miñnetle gezer hep gicemüz gündüzümüz¹
- 2 Lāle-veş taldura zerrīn-kağehi sākī müdām
Nergis-āsā çü benefşeyle açıldı² gözümüz
- 3 Bunca yıldur yilerüz dād-ı ‘aşkuñda şehā
Bir selāmuña senüñ geçmedi hergiz sözimüz
- 4 Göz yaşın dökdük o meh yüzümüze bakmadı āh
Vah ki barışmadı yār ile bizüm yılduzumuz
- 5 Hasteler eyler imiş bāde ile derde ‘ilāc
N'ola meyl itse üzüm şuyına ‘Ulvī özümüz

-187-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Kaşuñ gamıyla kağdini şol kim³ kemān ider
Āh oklarına kalb-i ‘adüyü nişān ider⁴
- 2 Kūyuñda cān viren bugün ey şüh-ı şīve-kār
Gülzār-ı huldi⁵ kendüye yarın mekān ider

¹ Divana göre bu mısra farklıdır:

Hāb-ı gafletde kalur hergiz açılmaz gözümüz

² Divanda açıla tâ ki seher-geh (s.336 g.201)

³ Divanda ‘aşık (s.328 g.186)

⁴ Divana göre bu mısra farklıdır:

Yāhūd haddüñ ki gamzeñe cānın nişān ider

⁵ Divanda hulkı (s.328 g.186)

- 3 Bir nāle irdi¹ sem‘üme gülşende diñledüm²
Yār oldı hāre gül diyü bülbül figān ider
- 4 Öpüp lebin miyānını kuçmağ olurdı āh
Şemşīr-i yār arada³ yoğ yire kan ider
- 5 Şabrum dükenmesün der iken⁴ gitdi nağd-i cān
‘Ulvī ne çāre az tama‘ çoğ ziyān ider

[33a]

-188-

Fâ‘ilātün/fâ‘ilātün/fâ‘ilātün/fâ‘ilün

- 1 Baña ol kebg-i hırāmānum eger rām olsa
Ağlamazdum ham-ı kıaddüm ğam ile rām⁵ olsa
- 2 Hāne-i bezm-i dili rüşen iderdün dā‘im
Sākıyā def‘-i ğam itseñ bir iki cām olsa
- 3 Ruğlaruñ öper idüm zülfüñi boynuma aşup⁶
Tül-i ‘ömr ile eger vüs‘at-ı⁷ eyyām olsa
- 4 Hıa-ı la‘lün gelicek⁸ gitdi ‘adem mülkine cān
Her kişi hānesine⁹ ‘azm ider aħşām olsa
- 5 Yüz çevürmezdi ğam-ı zülf-i dil-āvīzünüden
Kıadd-i ‘Ulvī elem-i ‘aşkuñ ile lām olsa

¹ Divanda āh irişdi (s.328 g.186)

² Divanda degildüm (s.328 g.186)

³ Divanda orda (s.328 g.186)

⁴ Divanda dil virdi miydi hançerine (s.328 g.186)

⁵ Divanda dām (s.545 g.573)

⁶ Divanda salup (s.545 g.573)

⁷ Divanda vesā‘it (s.545 g.573)

⁸ Divanda gülicek (s.545 g.573)

⁹ Divanda cānesine (s.545 g.573)

-189-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘lātün/fe‘ilün

- 1   Āh kim tīr-i cefā cānuma te’şīr itdi
Var ise ğamzelerüñ katlūme tebdīr itdi
- 2   Aldı müjgānuñ oķı göñlümi toĝrulmaĝ ile
Deldi ey қаşı kemān anuñ içün yir itdi
- 3   Ĥayra ĝir gel beni öldür meded ey yār didüm
Ĥoş dimişken ne ‘aceb ĥayr işi te’ĥīr itdi
- 4   Merĥabā eyledi cānān gözüme qarşu dirīĝ
Cānumı almaĝa aĝyār ile el seyr itdi
- 5   ‘Ulviyā def‘-i ĝam itdüm diyü endīşeyi қо
Re’y ü tebdīr nedür anı ki taķdīr itdi¹

-190-

Mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün

- 1   Vefā gelmek muĥāl oldı nigār-ı dil-pesendümden
Olımam ihtiyār itdüm uşandum kendü kendümden
- 2   Beni öldürmege ‘ahd eylemişken² şimdi el çekdi
Umulmazdı bu deñlü bī-vefālīķ şeh-levendümden
- 3   N'ola şekvā idersem rüzĝār-ı nā-muvāfiķdan
Ayırdı cebr³ ile dil murĝını serv-i bülendümden

¹ İsmail Çetin tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan "Derzi-zāde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)" adlı çalışmada bu gazel yer almamaktadır.

² Divanda eylemiş (s.473 g.444)

³ Divanda hayr (s.474 g.444)

- 4 Ğarīb ü bī-kes oldum çāresüz kaldum cüdā düşdüm
Begümden sevdüğümden pādişāhumdan efendümden¹
- 5 Hıatı geldükde didüm yāre zülfi geçdügi bendi
Didi şükr eyle ey ‘Ulvī hıalāş olduñ kemendümden

[33b]

-191-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Halka-i zülf-i ham-ender-hamı² cānānemüzün
Oldı zencīr-i cününü dil-i dīvānemüzün
- 2 Ğarķ-ı hūn eyleme müjgānumı didüm didi yār
Dişleri pençe-i mercān yaraşur şānemüzün
- 3 ‘Ālemi rüşen ider mihr-i cihān-tāb gibi
‘Aks-i ruhsāruñ ile şu‘lesi peymānemüzün
- 4 Cümle murgān ulü'l-ecniha³ üftādesidür
Murğ-ı rūha ruḡ-ı dil-berde biten dānemüzün
- 5 ‘Ulviyā hānemüzi kılmadı ol meh teşrīf
Ḳatı maḡzūnlıḡı var⁴ hātır-ı vīrānemüzün

-192-

Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fa‘ülün

- 1 Köp¹ düşme şarāb üstine mestāne düşersin
Yār olma hevā² ehline yābāne düşersin

¹ Divana göre 3. ve 4. beyitlerin ikinci mısraları değişmiştir.

² Divanda halka-i zülf-i ham-be-ham (s.406 g.329)

³ Divanda ayala ecniha (s.406 g.329)

⁴ Divanda bu kelime yer almamaktadır.

- 2 Mestâne ser-i kūy-ı dil-ārāda gezersin
Bir gün şaķın ol çāh-ı zenaħdāne düşersin³
- 3 Alınma⁴ iņende müje-⁵i çeşm-i nigāre
Korķum budur ol haņçer-i bürrāne düşersin
- 4 Ol dürr-i girān-māyeye ‘āşık geçinürsin
Ėavvāş-şıfat kılzüm-i hicrāne düşersin⁶
- 5 Pervāne misin ey göñül ol şem‘-i cemāle
‘Ulvī gibi ‘aşķ āteşine yāne düşersin

-193-

Mefā‘ılün/mefā‘ılün/mefā‘ılün/mefā‘ılün

- 1 Vefāsuz yārūñ el çek ‘arızından kākülinden hem
Ferāğat kıl cihānuñ lālesinden sünbülinden hem
- 2 Nesīm-āsā gezüp bñy-ı vefādan yok eser gördüm
Gözüm nergis gibi yumdum bu gülşenden gülinden hem
- 3 Baņa hem-dem yiter dāğ-ı maħabbet hem-nefes nālem
Fenā gülzārınuñ geçdüm gülinden bülbülinden hem

¹ Divanda güb (s.474 g.445)

² Divanda cünün (s.474 g.445)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Peykân-ı belâ sîneñe urdukça nasıbi

Her demdesin ey sehm-i kazâ cāna düşersin

⁴ Divanda atlama (s.474 g.445)

⁵ Divanda gırıra-ı (s.474 g.445)

⁶ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Bu vādîyi ey eşk-i revân kat' ider isen

Şebnem gibi bir tâze gülistāna düşersin

- 4 Dehān u gerdenūñ būs eyleyen sākī olur fāriğ
Şafā-yı devr-i sâğardan şürāhi kulkulından hem
- 5 Hāzān olur bahārından humār olur şarābından
Geçilmez¹ ‘Ulviyā dehrūñ gülinden hem² mülinden hem

[34a]

-194-

Fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

- 1 Ol perī olalı bezm-i meye tenhā t̄alib
Meclisinde didi er gāyib ü soḥbet gāyib
- 2 Aşşı³ kılmaz ‘amelūñ⁴ terk-i riyā kılmayıcak⁵
Sen eger tā’ib ol ey şūfi gerekse şārib⁶
- 3 Perdedür cān gözine kaşır-ı beden zāhirde
‘Ālem-i bātına bakşañ görünür her cānib
- 4 Āh dil bād-ı seḥer göz yaşı nehr-i⁷ cārī
Böyledür ‘aşk ilinūñ āb u hevāsı gālib⁸
- 5 Halk içinde kelimātum n'ola rağbet bulsa
‘Ulviyā ḥusrev-i nazm oldu sözüme rāğib⁹

¹ Divanda kesilmez (s.441 g.389)

² Divanda gam (s.441 g.389)

³ Divanda 'ıssı (s.241 g.37)

⁴ Divanda gamuñ (s.241 g.37)

⁵ Divanda itmeyicek (s.241 g.37)

⁶ Divanda bu mısra farklıdır:

Sen gerek şārib ol ey sūfi gerekse t̄ayib

⁷ Divanda mâ-i (s.241 g.37)

⁸ Divana göre bu mısra farklıdır:

Her yire ‘aşk elinūñ āb u hevāsı gālib

⁹ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.241 g.37)

-195-

Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ'

- 1 Āsumānīler geyüp girmiş nigārum göklere
İrişürse yiridür āh u fiġānum göklere
- 2 Āsitān-ı yārde şanmañ görünen gird-bād
Şarşar āhum ile irmişdür fiġānum göklere
- 3 Çarḥ-ı mīnāda degül ebr-i siyāhumla nücüm
İrdi ey meh dūd-ı āh-ı pür-şerārum göklere
- 4 Māh-ı nev na'l oldı encüm dāğlar kıanum şafağ
Döginüp taşlarla döndi cism-i zārum göklere
- 5 Deyr-i 'ālemde Mesīḥūñ derd-i 'aşkıyla yanup
'Ulviyā çıkdı şadā-yı āsmānum göklere¹

-196-

Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1 Mey-i la'lünle kıanı bezm-i pinhān itdügüm demler
Ten-i fersüdeme her cür'asın cān² itdügüm demler
- 2 Dem urmazdı Mesīḥā fenn-i iḥyādan benüm 'ömrüm
Kelām-ı rüh-baḥşuñ derde dermān itdügüm demler³

¹ İsmail Çetin tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan "Derzi-zāde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)" adlı çalışmada bu gazel yer almamaktadır.

² Divanda cem' (s.304 g.144)

³ Divanda bu beyitten sonraki 2 beyit farklıdır:

Fenâ bezminde raksa girmemişti

Hevâ-yı 'aşk ile ney gibi efgân itdügüm demler

Dahı fülk-i felek geşt eylemez mi bahr-ı imkânı
Sirişküm sarsar-ı āhumla tûfân itdügüm demler

- 3 Şikest itmek neden ey seng-dil peymāne ‘ahdini
Anılmaz mı senünle ‘ahd ü peymān itdügüm demler
- 4 Cihānda gül nedür bülbül nedür bilmezdi ‘aşk ehli
Gönül murğın ruhuñ şevkıyla nālān itdügüm demler
- 5 Gözümden gitmez ey ‘Ulvī şarāb-ı la‘l-i dil-berden
Dil-i maḥzūnumı gül gibi ḥandān itdügüm demler

[34b]

-197-

Mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün

- 1 Yoluñda sāye-veş ey serv-ḳad ḥāk ile birüz biz
Ayak altında ḳalmış bir bölük ḥ^vār u ḥākīrüz biz
- 2 Vezīr ü¹ mīr-i dehr(e) baḳmazuz dünyā için hergiz
Ḥaḳīḳat ‘āleminde pādişāh-ı bī-vezīrüz biz
- 3 Ten-i zerd ü nizār ile şu ‘ā‘-i āh u zār ile
Fenā deyrinde rüz u şeb yanar şem‘-i münīrüz biz
- 4 Gerek tīgünle kes başum gerek zülfünle ber-dār it
Ḳapuñda pādişāhum bende-i fermān-pezīrüz biz
- 5 Dil-i ‘Ulvī gibi dünyāda sīm ü zerden el çekmiş
Ruḥ-ı zerd ile sīm-i eşk ile² ḳāni‘ faḳīrüz biz³

¹ Divanda vezīr-i (s.356 g.235)

² Divanda eşke (s.356 g.235)

³ Divana öre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,4,3,2,5 (s.356 g.235)

-198-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Hâlâş olmadı 'aşkuñda senüñ cevır ü cefâlardan
Dirîgâ haste-dil kırtulmadı gitdi¹ belâlardan
- 2 Bizi yâd eyleyüp bîgânelerle âşinâ olduñ
Nedür bunca cüdâlıklar kâdîmî âşinâlardan
- 3 Güzeller 'aşk-ı 'âşıkla olurlar 'âleme² meşhûr
Revâ mı yüz çevürmek ey şeh-i 'âlem gedâlardan
- 4 'Adûlardan hâzer kıl sîne-i 'uşşâkı terk itme
Dağı sen yavrı şâhinsin inen uçma³ yuvalardan
- 5 N'ola kan ile tolmış çeşmüm uyhu görmese 'Ulvî⁴
Uyumaz kanı mazlûmuñ meşel kalmış atalardan

-199-

Fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün

- 1 El yudum âb-ı revândan diyemem aña dimiş
Yunsa yunmuşdur o mâhuñ yüzi yunmasa gümüştü⁵
- 2 Şöyle nâzûk durur ol sîm tenüñ elleri kim
Yine⁶ beñzer göre barmaqları yanında kâmiş

---

¹ Divanda derd ü (s.490 g.473)

² Divanda hüsn ile (s.490 g.473)

³ Divanda çıkma (s.490 g.473)

⁴ Divanda bu mısra farklıdır:

N'ola kan ile tolmış çeşm-i 'Ulvî görmese uyhu

⁵ Divanda imiş (s.367 g.255)

⁶ Divanda neye (s.367 g.255)

- 3 Olımazsın ad-i bālāsına hem-ser yārūñ
Saña ey serv-i sehī kim didi kim¹ aña ulaş²
- 4 Cünd-i ahr ile gelen ol gözi Tātār ancak
Ĝāfil olma gözün aç hayli yamandur geliş³
- 5 Güher-i ma‘rifeti habbeye şaymaz kimse
‘Ulviyā çāre nedür kār-i cihān böyle imiş⁴

[35a]

-200-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Hāsret-i la‘l-i lebünle olalı hūn-pāş⁵ göz
Cūybār-ı miḫnetüz⁶ ‘aynum olupdur baş⁷ göz
- 2 Yārelerden göz göz oldu kelle-i bī-devletüm
Girişür ḫışm ile ol dimez ki vardur baş⁸ göz
- 3 Haste-i hicrān olup addüm hilāl olsa ne var
Göñlümi āşüfte ılmışdur benüm bir aş göz
- 4 Nice pinhān idesin dilde maḫabbet gencini
Āh kim rāz-ı derūnum ḫalka itdi fāş göz
- 5 Görmedi mir‘āt-ı ‘ālemde ḫaıat şüretin
Bunca demlerdür ki ey ‘Ulvī sürüpdür baş⁹ göz

¹ Divanda didigüm (s.367 g.255)

² Divanda iriş (s.367 g.255)

³ Divanda bu kiriş (s.367 g.255)

⁴ Divanda bu beyit farklıdır:

Güher-i ma‘rifeti habbeye saymaz ‘Ulvī

Halkda sım ile zerdür kamu alışla veriş

⁵ Divanda yaş (s.340 g.207)

⁶ Divanda miḫnet (s.340 g.207)

⁷ Divanda yaş (s.340 g.207)

⁸ Divanda yaş (s.340 g.207)

⁹ Divanda yaş (s.340 g.207)

-201-

Mef'ülü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fa'ülün

- 1 Efkâr-ı dehānuñla olup cān mütehayyir
Esrār-ı haṭuñ eyledi¹ hayrān mütehayyir
- 2 Seyl-âb-ı sirişkümle cihān ğarka varupdur
Gird-âb-ı yem-i² çeşmüme 'ummān mütehayyir
- 3 Encüm gibi seyr itmege her gice o māhı
Yummaz gözini dīde-i giryān mütehayyir³
- 4 Nabzum⁴ ṭotalu çekdi elin benden eṭibbā
Dermānde-dilüñ derdine dermān mütehayyir⁵
- 5 'Ulvī ḳuluñuñ ḫālī ḫarāb oldı be-ġāyet
Derdüñde olan derdine dermān mütehayyir⁶

-202-

Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

- 1 Tā ezel⁷ 'aşḳ ile taḫmīr oldı bünyādum benüm
Yoġ⁸ iken bu āb u ḫāk u āteş ü bādum benüm

¹ Divanda idi (s.334 g.197)

² Divanda gird-âbum (s.334 g.197)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Cânân ile seyr itmege yârân müterakkıb

Yârân ile 'azm itmege cânân mütehayyir

⁴ Divanda mansıb (s.334 g.197)

⁵ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Sâyeñ gibi hāk oldugumı var ise gördi

Başını sallar serv-i hırâmân mütehayyir

⁶ Divana göre bu mısra farklıdır:

Devründe olan hâlüme devrân mütehayyir

⁷ Divanda ezelden (s.443 g.392)

⁸ Divanda bûg (s.443 g.392)

- 2 Kimseye şayd olmamışdur dağı ol çeşm-i¹ ğazāl
Ādemīlik resmini bilmez perī-zādum benüm
- 3 Baña dermānuñ gerekmez benden el çek ey ṭabīb
‘Aşk derdin çekmedür ‘ālemde mu‘tādum benüm
- 4 Ṭāğlar gögsin geçürdi sīne-i ‘āşık gibi
Güş idince vādī-i ḥayretde feryādum benüm
- 5 İşıgününden gayrı dergāha idersem intisāb
Ehl-i nazm içinde ‘Ulvī olmasun adum benüm²

[35b]

-203-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Pister-i miḥnetde çeşm-i ḥün-feşān ağlar baña
Zahm-ı sīnem nice demlerdür ki kan ağlar baña
- 2 Dīde-i nergisde yir yir kaṭre-i şeb-nem degül
Ol gözi bīmār ucından gülsitān ağlar baña
- 3 Seyl-i bārān ğarka virdi şanmañuz vādīleri
Ḥāk idüp çāk-ı girībān āsmān ağlar baña
- 4 Ṭāğlar gögsin geçürdi güş idüp feryādumı
Ṭaşlar ile döginüp āb-ı revān ağlar baña³
- 5 Giryeden ağardı çeşmi şanma ey ‘Ulvī ḥabāb
Dā’imā cām-ı şarāb-ı erguvān ağlar baña

¹ Divanda vahşî (s.443 g.392)

² Divanda bu beyit farklıdır:

Eşk-i pür-hûnum görüp çeşm-i habāb ile benüm

‘Ulvîyâ cām-ı şarāb-ı erguvān ağlar baña

³ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,4,3,2,5 (s.228 g.14)

-204-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Şalursın sâye-veş hâke nice sultân-ı hûbânı
Şalinsuñ nâz ile ey serv-ķâmet sâye sultânı
- 2 Düşer endâmina lerze çemende serv-i bâlânuñ
Harîm-i bâğı geşt itseñ hırâmânî hırâmânî
- 3 Çemen şahnında cānā sâye-i ķaddüñ midür¹ yâhūd
Düşerdi bād-ı āhum ayağuşa nahı-i büstānı²
- 4 Meger kim gördiler öykündügin sen ķaddi mevzūna
Üşerler başına servüñ idüp bülbüller efgānı
- 5 Şanurlar Sidre üzre şeh-per-i Cibrîl'dür 'Ulvî
Görenler kākül-i miskîn ile ķadd-i hırâmānı

-205-

Fā'îlātün/fā'îlātün/fā'îlātün/fā'îlün

- 1 İdeyin teslîm yâre hânmanum ķalmasun
Çün ķarârüm yoķ mu'ayyen bir mekânüm ķalmasun
- 2 Naķd-i 'ömri yolına harc ideyin cānānumuñ³
Başda 'aql u dilde şabr u tende cānum ķalmasun
- 3 İsterüm Hāķ'dan ki 'ömr-i yâre ķatsun⁴ 'ömrümi
Tā ki fırķat çekmege bir ān zamānum ķalmasun

¹ Divanda kaddüñdürür (s.590 g.657)

² Divanda bistānı (s.590 g.657)

³ Divanda cānānenüñ (s.513 g.515)

⁴ Divanda virsin ömr-i yâre (s.513 g.515)

- 4 Şöyle yansun âteş-i hırmân ile ‘ömrüm¹ benüm
Şöyle kül olsun vücūdum üstüh²ânım kalmasun²
- 5 Cevr ile işüm tamām oldu didüm incindi yâr
‘Ulviyâ eksüklügüme nev-cevānum kalmasun

[36a]

-206-

Fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilün

- 1 Bâğ-ı küyuñ seyridür³ Firdevs-i a‘lâdan ğaraż
Pertev-i nūr-ı cemālünğdür tecellâdan ğaraż
- 2 Nağd-i cânı hâk-i gendüm-gūnuña harc itmedür⁴
Terk idüp âdem cinānı ‘azm-i dünyâdan ğaraż
- 3 Kâmetüñ Tübâ lebünj Kevşer yüzünj bâğ-ı Na‘îm⁵
Sensin ey rûh-ı revân dünyâ vü ‘uqbâdan ğaraż
- 4 Vuşlat olmaz mı müyesser rûz-ı maşşer yok midur
Hey kıyâmet ney ki bilsem bunca ferdâdan ğaraż
- 5 Âsitānuñ itleri ‘Ulvīye karşı çıkdılar⁶
Âşinâlık hâkkin icrâdur ehibbâdan ğaraż

¹ Divanda cismüm (s.513 g.515)

² Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Hicr-i la‘l-i yâr ile mülk-i ‘adem özler gönül

Başum alup gideyüm nâm u nişānum kalmasun

Dostlar lâyıq degildür söyleñüz lutf eyleñüz

Hâne-i agyârda şâh-ı cihānum kalmasun

³ Divanda seyr ider (s.370 g.261)

⁴ Divanda bu mısra farklıdır:

Nakd-i cânı hâl-i kendüm günine harc itme dil

⁵ Divanda ni‘am (s.370 g.261)

⁶ Divanda geldiler (s.370 g.261)

-207-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Her kaçan kim yanuma ol gözleri āhū gelür
Fī'l-meşel Mecnūna mūnis olmağa āhū gelür
- 2 Tīğ-i tīz-i yāri görse cān virür bī-çāre dil
Ser-tirāş üstād olunca ādeme uyğu gelür
- 3 Serv-қaddūñ ḥasretinden bildi cān virdüğümü
Tīr-i ğamzeñ ey қаşı yā sīneme toğru gelür
- 4 Başladı ḥaṭṭ-ı siyāhuñ 'arızuñda gelmege
'Anber ile Rūma güyā ḥ^vāce-i Hindū gelür
- 5 Ol elif-қad başuma bir med çekerse rāzıyem
'Ulviyā her demde başa yazılan yazu gelür¹

-208-

Mef' ulü/mefā' ilü/mefā' ilü/fa' ulün

- 1 Beñzerdi niğāruñ қad-i bālāsına bī-şekk
Şimşād-ı çemen olmasa bir gölgesi gökçek
- 2 Bāzār-ı fenāda sefer āvāzesi çıkmış
Ol şāh-ı cihān var ise itdi yine dirlik²
- 3 Tūṭī-i dil ü cāna demirden қafes oldı
Peykānuñ ile pür olalı cism-i müşebbek

¹ İsmail Çetin tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan "Derzi-zāde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)" adlı çalışmada bu gazel yer almamaktadır.

² Divanda dernek (s.408 g.331)

- 4 Hatt-ı ruḥuḡı eyle tirāş ey yüzi māhum
Bir haṭ ki ġalaṭ yazıla¹ eylerler anı ḡaḡ
- 5 ‘Ulvī gibi def‘ itmege zāhid ġam-ı dehri
Tenhā yüri mey-ḡāneye rez-i duḡterini çek

[36b]

-209-

Mefā‘ilün/fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün

- 1 Kabā-yı sebz ile ol mū-miyānı seyr eyle
Miyān-ı sebzede serv-i revānı seyr eyle
- 2 Efendi sīneme gel çeşm-i² ḡūn-feşānuma gül³
Biraz⁴ fezāyı biraz⁵ gülsitānı seyr eyle
- 3 Zemīni gül gül iden kanlu yaşuma naḡar it
Şu yollara⁶ dökilen erguvānı seyr eyle
- 4 Şarābı kan ile bir tutar oldı ḡalk-ı cihān
Daḡı ne fitneler ide⁷ zamānı seyr eyle
- 5 Elüḡe āyine al ‘Ulviyā⁸ ḡalender-vār
Seyāḡat it yüri ṭurma cihānı seyr eyle⁹

¹ Divanda yazanla (s.408 g.331)

² Divanda dāġ-ı (s.550 g.581)

³ Divanda bak (s.550 g.581)

⁴ Divanda berz-i (s.550 g.581)

⁵ Divanda berz-i (s.550 g.581)

⁶ Divanda yollarda (s.550 g.581)

⁷ Divanda eyler (s.550 g.581)

⁸ Divanda ‘Ulvī (s.550 g.581)

⁹ Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.550 g.581)

-210-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Şehâ küyünde gönlüm kim gedâ-yı müstemendüdüdür
Erenler haqqı baş u cāna qalmaz bir levendüdüdür
- 2 Gülinden gül-büninden 'ālemün¹ 'uzlet viren halka
Cemāl-i dil-pesendüdüdür² nihāl-i ser-bülendüdüdür
- 3 Cefâ taşın atup incinme yār itdükce düşnāmı
Gerek sögsün gerek dögsün³ göñül hoş gör⁴ efendüdüdür
- 4 Sövüp⁵ her bir sitemkārı şikāyet itme⁶ tāli' den
Seni ey dil iden rüsvā-yı 'ālem kendü kendüdüdür
- 5 Nazar kııl 'Ulviye kapuñda şāhum⁷ bunca yıldur kim
Ġarībüdüdür faķīrüdüdür kuluñdur derdmendüdüdür

-211-

Fe'îlātün/fe'îlātün/fe'îlātün/fe'îlün

- 1 Çok çalışdı eline girmedi dāmān-ı hasīb
Dest-i ğamla n'ola çāk olsa girībān-ı habīb⁸
- 2 Dil-i dermāndeme 'ālemde bulunmadı devā
Derd olur derdüme derd üstine dermān-ı tabīb

¹ Divanda gülşenün (s.317 g.166)

² Divanda dil-pesen güle (s.317 g.166)

³ Divanda gerek döksin gerek söksin (s.317 g.166)

⁴ Divanda tut (s.317 g.166)

⁵ Divanda sevüp (s.317 g.166)

⁶ Divanda kılma (s.317 g.166)

⁷ Divanda şāhâ (s.317 g.166)

⁸ Divanda rakīb (s.239 g.34)

- 3 Çıkısa muṭrib¹ ḥum-ı mey üstine idüp nağamāt
Aña minberde nice beñzeve elḥān-ı ḥaṭīb
- 4 Bī-edeblikdür efendi dilemek vuşlatuñı
‘Āqıl oldur kim ola zābıt-ı erkān-ı edīb
- 5 Nāle-i ‘Ulvīyi kūyında işiden yārūñ
Didiler böyle biz işitmedük efgān-ı garīb

[37a]

-212-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Kāmilūñ gitse vücūdı nice icādı kalur
Sen dañı añıluğör² kim er ölür adı kalur
- 2 Bākī kalmaz saña ey ḥvāce bülend-eyvānuñ
Terk idersin anı bir gün qurı bünyādı kalur
- 3 Ol boyı serv-i revān nāz ile reftār itse³
Seyr olunmaz çemenūñ ‘ar‘ar-ı⁴ şimşadı kalur
- 4 İçse bir ‘āşık-ı dil-ḥaste⁵ lebūñ şerbetini
Ağzınuñ ḥaşre degin lezzeti vü dādı kalur
- 5 ‘Ulvīnūñ göñlini yakma ser-i kūyuñda görüp
Saña ol ḥaste-dilūñ ḥātır-ı nā-şadı kalur⁶

¹ Divanda ‘arīf (s.239 g.34)

² Divanda añlayıgör (s.276 g.96)

³ Divanda idicek (s.276 g.96)

⁴ Divanda ‘ar‘ar u (s.276 g.96)

⁵ Divanda dil-teşne (s.276 g.96)

⁶ Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.276 g.96)

-213-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Gerçi kim ‘āleme çok dil-ber-i mümtāz gelür
Hâk budur kim saña beñzer güzelüm az gelür
- 2 Hâşre dek dāmenün elden¹ kıomaz āvāre gönül
Sen anı şanma cefā itmek ile vaz gelür
- 3 Hâsret-i la‘lün ile bī-kes ü tenhā olalı
Bezm-i ğamda meges āvāzı baña sâz gelür
- 4 Kime kaçd itdi ‘aceb yine haramī ğamzen²
Gūş-ı cāna ser-i kūyuñda bir āvāz gelür³
- 5 Gerçi yüz biñ bulunur yolıña cānlar vireni
Şanma ‘Ulvī gibi bir ‘āşık-ı ser-bāz gelür

-214-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 ‘Ārızuñsuz lāle-veş dāğ-ı sitemdür gül baña
Kākülünşüz heft-ser⁴ ejder gelür sünbül baña
- 2 Gül yüzün den ayru nā-geh seyr-i gülzār eylesem
Şīven-i mātem görünür kulkul-ı⁵ bülbül baña

¹ Divanda aldın (s.291 g.122)

² Divanda gözün ğh (s.291 g.122)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Sāye-veş hāke salur ‘āşık-ı üftādeleri

Her kaçan salınup ol serv-i ser-efrāz gelür

Ben niyāz eyliyeyin sen yüzüme bakma benüm

Her ne deñlü baña cevri eylerseñ nāz gelür

⁴ Divanda heft-ser-i (s.227 s.12)

⁵ Divanda gulgul-ı (s.227 g.12)

- 3 Cām-ı la'lün vaşfi düşmez sākıyā elden¹ müdām
Bezm-i 'aşkuñda şürāhī kim diye kılkuñ baña
- 4 Sāgar-ı la'lün kenārında ser-i zülfün görüp
Şöyle şandum bir habeş maḥbūbı şundi mül baña
- 5 'Ulviyem bülbül-şifat kārüm dem-ā-dem giryedür
Kendü luṭfuñdan ḥabībüm bāri bir kez gül baña²

[37b]

-215-

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Şu deñlü müşkil işdür 'āşıka cānāndan ayrılmak
Aña nisbet ḥayāt-ı sermedīdür cāndan ayrılmak
- 2 Kil-āb-ı kūyuñ añdum cānuma kār eyledi gurbet
Vaṭandan ğam yimezdüm olmasa yārāndan ayrılmak
- 3 Ğamuñdan istemez bir laḥza ayru düşmegi göñlüm
Kişi mu'tād olunca güç olur³ mihmāndan ayrılmak
- 4 N'ola Ya'küb-veş ağılarsa çeşmüm giryeden her dem
Beni pīr eyledi ol Yūsuf-ı Ken'āndan ayrılmak
- 5 Ḥalāş it 'Ulviyā dāmānuñı dest-i 'alāyıkdan
Bilürsin ḥayli müşkildür bu ḥāristāndan ayrılmak

¹ Divanda dilden (s.227 g.12)

² Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.227 g.12)

³ Divanda gelir (s.388 g.297)

-216-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Nür-ı çeşmüm benüm ol nergis-i bīmāre fedā
Dil ü cānum ol iki ğamze-i ħün-ħāre fedā
- 2 Gözlerümde bu iki merdüm-i ğam-dīdelerüm
Ruĥlarıñda şol iki ħāl-i siyehkāre fedā
- 3 Dil-i bīmārımı itdüm reh-i ‘aşķuñda ğubār¹
Ten-i şad-pāremi kıldum señ dildāre fedā
- 4 Çeşm-i pür-ħūnda² aķan dāne-i eşķüm ğüheri
La‘l-i dil-berde yazulmış³ dūr-i şehvāre fedā
- 5 ‘Aķl u şabr u ten ü cān u dil ü dīdem⁴ ne ki var
‘Ulviyā cümlesi ol turre-i tarrāra fedā⁵

-217-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Dün gice sīneme bir dil-ber-i ra‘nā çekdüm
Şubħa dek⁶ la‘l-i lebinden mey-i ĥamrā çekdüm
- 2 Bulmadum sāĝar-ı la‘lün ğibi bir dāfi‘-i ğam
Gerçi mey-ħānede çok cām-ı muşaffā çekdüm

---

¹ Divanda bu mısra farklıdır:

Dil-i bî-çāremi itdüm reh-i aşķ içre hebâ

² Divanda pür-ħūndan (s.226 g.10)

³ Divanda dizilmiş (s.226 g.10)

⁴ Divanda dīnüm (s.226 g.10)

⁵ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,4,3,2,5 (s.226 g.10)

⁶ Divanda subhdan (s.431 g.373)

- 3 İki çeşmümde¹ iki rişte-i eşki ağıdup
Levha-i çehreme bir hatt-ı müşennâ çekdüm
- 4 Sübha-i² eşki ele alup³ idüp nâminı vird
Ol perî-peykeri teşhîr idüp⁴ esmâ çekdüm
- 5 ‘Aşk sultânı berât-ı gamı gönderdi başa
‘Ulviyâ hûn-ı cigerden aña tuğrâ çekdüm

[38a]

-218-

Fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilâtün/fe‘ilün

- 1 Bağruma gamzen ile hançer-i hasret geçdi
Câna müjgânuş ile⁵ nâvek-i fûrkat geçdi
- 2 Leylî-i zülf-i siyâhuş beni Mecnûn itdi
Ey perî boynuma zencîr-i melâmet geçdi
- 3 ‘Aşk meydânı içinde koşup ey şâh-süvâr⁶
Zühd ü takvâ feresin⁷ esb-i⁸ maḥabbet geçdi
- 4 Âl ile aldı⁹ nigârâ bu vücûdum resmin
Gice¹⁰ nakḳâş-ı müjen hayli zarâfet geçdi
- 5 Reh-i cânda gâlaṭân olıçıgaz sîne vü ser¹¹
‘Ulviyâ görüp o dil-ber didi sâ‘at geçdi

¹ Divanda çeşmümden (s.431 g.373)

² Divanda sebha-i (s.431 g.373)

³ Divanda aldum (s.431 g.373)

⁴ Divanda içün (s.431 g.373)

⁵ Divanda müjgân ile (s.605 g.684)

⁶ Divanda şâh-ı cihân (s.605 g.684)

⁷ Divanda takvâ-yı kavs (s.605 g.684)

⁸ Divanda esüp (s.605 g.684)

⁹ Divanda el ile dildi (s.605 g.684)

¹⁰ Divanda başa (s.605 g.684)

¹¹ Divana göre bu mısra farklıdır:

-219-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Göñül âh itdi hecrünle gözüm dökdi bu şeb yem hem
Benüm'çün inledi bülbül seher ağladı şeb-nem hem
- 2 Gözüm cām-ı cihān āyīne-i 'ālem-nümā göñlüm
Benüm bu remzümi fehm itmede İskender ü Cem hem
- 3 Ehibbādan şanup rāz açma ey dil kimseye hergiz
'Adāvetle maḥabbet şimdi birdür medḥ ile zem hem
- 4 Sifāl-i ser ḳadeḥdür meclisümde bāde göz yaşı
Ḥabībüm derd ü miḥnetdür enīsüm guşşa vü ḡam hem
- 5 Nice tīmār iderler yarama cerrāḥlar bilsem
Ṭuṭuşur 'Ulviyā sūz-ı dilümden penbe merhem hem¹

-220-

Fe'îlātün/fe'îlātün/fe'îlātün/fe'îlün

- 1 Ḥaṭı geldükde vefā eyledi ol yār saḡa
Ey göñül Ḥızır yitişdi ḡaṭ-ı dildār saḡa
- 2 'Ālemün zevḳını ḳısmet idelüm ey ḡvāce
Vuşlat-ı yār baḡa dirhem ü dīnār saḡa
- 3 Vā'izā 'aşḳ ile 'uryān olana ṭa'n itme
Görelüm nitse gerek cübbe vü destār saḡa

Reh-i cânānede galtān olıcak peşte-i ten

¹ İsmail Çetin tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan "Derzi-zāde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)" adlı çalışmada bu gazel yer almamaktadır.

- 4 Bir yaña ben gideyin bir yaña sen ey bülbül
Küy-ı dildâr baña güşe-i gülzâr saña
- 5 ‘Ulviyâ burc-ı sa‘âdetde kıomaz kevkebüñi
Cevr ider yâr gibi çarh-ı sitemkâr saña

[38b]

-221-

Fâ‘ilâtün/fâ‘ilâtün/fâ‘ilâtün/fâ‘ilün

- 1 İ‘tikâd-ı yâre gelmez zemm-i¹ düşmenden hâlel
Kâ‘inât içre meşeldür gerçi *men yesma‘ yehal*²
- 2 İttihâdum şöyledür kim la‘l-i rûh-efzân ile
Aramuz faşl idemez kimse meger tîğ-i ecel
- 3 Giryeden ağardı çeşmüm zülfün özler cân dahı
Pür-‘aşkum³ dilden ammâ gitmedi tül-i emel
- 4 Būsuna ben cân virüp sen buse virseñ cânuma
Birisi bi’sel-bedeldür birisi ni‘me’l-bedel
- 5 Nazm-ı ‘Ulvîye n’ola dirsem Necâî tarzıdur
Besler oldı bıkır ma‘niler bulup nice meşel

¹ Divanda zimm-ı (s.423 g.359)

² İşiten kimse zanna kapılır.

³ Divanda pîr-i ‘aşkam (s.423 g.359)

-222-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Leb-i la'l-i revân-bağşuñ derûn-ı dilde cânımdur
Kemend-i zülf-i miskînüñ hayât-ı cāvidānumdur
- 2 Teb-i tâb-ı maḥabbetden ruḥum¹ zerd olduğı bu kim
Bahârı 'ömrümün² geçdi benüm şimdi ḥazānumdur
- 3 Olupdur deşt-i ğam sīnem belā vādīsi her cānib³
O vādīnün aḳarşuyı sirişk-i ḥün-feşānumdur
- 4 Dikilse şāḥ-ı gül gibi yiridür bāğ-ı ḳalbümde
Nihāl-i tīrūñ ey ḳaşı kemān ḥātır-nişānumdur
- 5 Kelāmum ḥalk içinde n'ola rağbet bulsa ey 'Ulvī
Sözüme iltifāt iden o şāḥ-ı nükte-dānumdur

-223-

Fe'îlātün/fe'îlātün/fe'îlātün/fe'îlün

- 1 Şatma ey ḥ^vāce nebāt-ı Ḥamevīden bize hīç
Dehen-i yār ṭururken şekerün ez şuyın iç
- 2 Yāre didüm ki niçün şabrumı yağmā ḳılduñ
Faḳr ü fāḳam göricek didi ki la'net bir hīç⁴
- 3 Dil-i şad-pāreme beñzetedüğü'çün dendānın
Kākülün oldu bugün şāne ile pīç-ā-pīç

¹ Divanda zahm (s.313 g.161)

² Divanda nahâr-ı 'ömrüm (s.313 g.161)

³ Divanda câ ki (s.313 g.161)

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Cân virirsem heves-i câm-ı leb-i dilber ile

Hâkümi mey-kede ta'mîrine eylen kerbiç

- 4 Sīnede gözlerümün yaş revān oldu yine
Beñzer ol şehre içinden¹ aça Tuncayla² Meriç
- 5 Meyl iderse seni koyup dil-i ‘Ulvī gayre
Kāleb-i mürdesini³ tīg-i müjeñle iki biç⁴

[39a]

-224-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Maraz-ı ‘aşk devāsın leb-i cānāndan şor
Yüri ey haste gönül hikmeti loğmāndan şor
- 2 Ān⁵ u hüsnine kul oldumsa mecāzī şanma
Vā‘izā hiddeti ço aşlını bilenden şor
- 3 Göre ey kühl-i cilā nice dökilür⁶ saçılur
Kıymet-i hāk-i rehin dīde-i giryāndan şor
- 4 Ten-i bī-cānı su’āl it sitem ü derd ü gama
Haber-i pīrehen-i Yūsufi ihvāndan şor
- 5 İtlerün⁷ dil-i ‘Ulvīyi teccüs eyle
Bilmek isterseñ anuñ hālını yārāndan şor

¹ Divanda kim içinde (s.258 g.64)

² Divanda tunca (s.258 g.64)

³ Divanda fersüdesini (s.258 g.64)

⁴ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.258 g.64)

⁵ Divanda âb-ı (s.285 g.113)

⁶ Divanda dökilüp (s.285 g.113)

⁷ Divanda etlerün (s.285 g.113)

-225-

Mef'ülü/fâ' ilätü/mefâ' ilü/fâ' ilün

- 1 Şol dil ki cām-ı 'aşkuña mestāne olmaya
Lāyık budur ki şem'üñe pervāne olmaya
- 2 'Āşık odur ki baħr-i ğama āşinā ola
Ma'şuk odur ki 'āşıka bīgāne olmaya
- 3 Vuşlat mıdur ki dil-beri 'uryānla kuçmayup
Gönlün yabane gitmeye cān cāna olmaya
- 4 Yāre didüm ki boynuña tağ bend-i zülfünj
Nāz ile güldi didi ki dīvāne olmaya
- 5 'Ulvī añar mı Leylī vü Mecnūn hikāyetin
'Ākil odur ki sözleri efsāne olmaya¹

-226-

Mef'ülü/fâ' ilätü/mefâ' ilü/fâ' ilün

- 1 Hoş yaraşur cemālünje bu huṭṭ-ı müşg-bār
*Āmentü bi'llezī ḫalaqa'l-leyle ve'n-nehār*²
- 2 Hüsnünj zamānınuñ meger evvel bahārıdur
Yir yir bitürdi tāze çemen şun'-ı Kirdgār
- 3 Devr-i ruḫuñda ey şanem üstād-ı lem-yezel
Bir hūb nağş bağladı nāmı benefşeżār

¹ İsmail Çetin tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan "Derzi-zāde Ulvī (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)" adlı çalışmada bu gazel yer almamaktadır.

² *Āmentü bi'llezī ḫalaqa'l-leyle ve'n-nehār*: Geceyi ve gündüzü yaratan (Allah) a inandım. Nesimi'nin şu beytinden: Kāfir görünce zülf ü rüyüñ didi ey nigār/*Āmentü bi'llezī ḫalaqa'l-leyle ve'n-nehār* iktibas yapılmıştır.

- 4 Zerd olduđı bu kim ھاtı¹ ھüsnüň berâtınun²
 Tuğrâ-yı zer-nişānladur ھükme i ‘tibār
- 5 ‘Ulvī çü gördi Muşhaf-ı ھüsnünde ھاţtuđı
 Seb‘a'l-meşānī remzini fehm itse vechi var³

[39b]

-227-

TESDİS

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

I

- 1 Sevdüň ey dil yine bir tâze gül-i ra‘nâyı
 2 Artırursuň n'ola bülbül gibi vāveylâyı
 3 Mesken it künc-i ھاřābātı olup rüsvâyı
 4 Def‘-i ğam kıлмаđ için al elüňe şahbâyı
 5 ‘Ayş u nüş eyle bugün aňma ğam-ı ferdâyı
 6 Saňa işmarlamadılar bu yalān dünyâyı

II

- 1 Kāni‘-i fūrkat olup vuşlat-ı cānāndan geç
 2 Sākin-i ‘uzlet⁴ olup devlet-i ‘unvāndan geç
 3 ‘Ārif-i vahdet olup keşret-i dünyādan⁵ geç
 4 Rāzī-i⁶ kısmet olup ğayret-i aķrāndan geç
 5 ‘Ayş u nüş eyle bugün aňma ğam-ı ferdâyı
 6 Saňa işmarlamadılar bu yalān dünyâyı

¹ Divanda hatt-ı (s.308 g.660)

² Divanda berâtına (s.308 g.660)

³ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,4,3,2,5 (s.308 g.660)

⁴ Divanda māyil-i zillet (s.193 m.26)

⁵ Divanda yārāndan (s.193 m.26)

⁶ Divanda kāni‘-i (s.193 m.26)

III

- 1 Çekmeyin dirseñ eger sen de bu dünyā gamını
 2 Bāde iç bāde kımaz kişinüñ aşlā gamını
 3 İbn-i vaqt ol be gönül anmaya ferdā gamını
 4 ‘Aşık olan getirür mi dile dünyā gamını¹

[40a]

-228-

MÜSEDDES

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

I

- 5 Naqd-i hayātı hāk-i derünđe nişār idüp
 6 Geldüm қапуға һидметүңи иһтияр idüp

II

- 1 İhsānuñ ile Raḥmī-i nā-şadı eyle şād
 2 Ol nā-murādı luḥfuñ ile eyle ber-murād
 3 Erbāb-ı kāle oldı der-i devletüñ güşād
 4 ‘Ömrüñ tavīl eyleye Haq ‘izzetüñ ziyād
 5 Naqd-i hayātı hāk-i derünđe nişār idüp
 6 Geldüm қапуға һидметүңи иһтияр idüp²

¹ Eksik sayfa vardır. Tesdīsın devamı 42a'dadır. Eksik bentler şöyledir:

‘Ayş u nüş eyle bugün añma gam-ı ferdāyı
 Saña ısmarlamadılar bu yalān dünyāyı

‘Ulviyā hırka geyüp cismüñi ‘uryān eyle
 Dest-i şevkıyla çeküp çāk-ı girībān eyle
 Ber-қarār olma gezüp ‘ālemi seyrān eyle
 Her gice kendüñi bir güşede miḥmān eyle
 ‘Ayş u nüş eyle bugün añma gam-ı ferdāyı
 Saña ısmarlamadılar bu yalān dünyāyı

² Eksik sayfa vardır. Müseddes 64b'nin devamıdır. Eksik bentler şöyledir:

Raḥş-ı ‘azīmet üzre vücūdum süvār idüp
 Himmet ‘inānın aña o dem üstüvār idüp
 Aldum elüme başumı terk-i diyār idüp
 Şevkuñ o demde³ cān u dile yār-i gār idüp
 Naqd-i hayātı hāk-i derünđe nişār idüp
 Geldüm қапуға һидметүңи иһтияр idüp

-229-

TAHMİS

Mefâ'ılün/mefâ'ılün/mefâ'ılün/mefâ'ılün

I

- 1 Olanlar şürete mâ'il nedür ma'nâyı bilmezler
- 2 Hâkîkât gözlesen mâhiyyet-i eşyâyı bilmezler
- 3 Bu baħr içre şadefde ol dūr-i yektâyı bilmezler
- 4 Cihān-ārā cihān içindedür ārâyı bilmezler
- 5 Şu¹ mâhîler ki deryā içredür deryâyı bilmezler

II

- 1 'İbâdetden 'ubūdiyyet durur 'âlemde² ey 'âbid
- 2 Hâkîkî Ka'beye secde ider ma'nâda her sâcid
- 3 Ezelden mest kılmışken şarâb-ı 'aşk³ ile zâhid⁴
- 4 Hârâbât ehline dūzaħ 'azâbın aħma ey zâhid
- 5 Ki bunlar ibn-i vaħt oldu ğam-ı ferdâyı bilmezler

Evc-i sipihri menzil idüp âfitâb-vâr
 Geh kulleler nişîmen idindüm seħâb-vâr
 Gâhi ħazîz semtine düşdüm şarâb-vâr
 Āhum şirârî çarħa atıldı şihâb-vâr
 Naħd-i ħayâtı ħâk-i derüñde nişâr idüp
 Geldüm қаpuña ħidmetüñi ihtiyâr idüp

Hecr âteşiyle lâle gibi sîne tağlayup
 Naħl-i murâda rişte-i ümmîdi bağlayup
 Tağlar başında ebr gibi her dem ağlayup
 Kanlu yaşum çemenlere cüy oldı çağlayup
 Naħd-i ħayâtı ħâk-i derüñde nişâr idüp
 Geldüm қаpuña ħidmetüñi ihtiyâr idüp

Ey cüd ile yegâne vü ħallâl-ı müşkilât
 Yüzin sürer ħabâbuña envâ'-ı mümkinât
 İtseñ n'ola ħâkîrüne geh gâh iltifât
 Düşdi ğarîb eyledi terk-i ta'allukât

¹ Divanda o (s.281 m.23)

² Divanda maksûd (s.281 m.23)

³ Divanda şem' (s.281 m.23)

⁴ Divanda şâhid (s.281 m.23)

III

- 1 Maḥabbet cāmını nūş itdi geçdi nice fāyıklar
  - 2 Bu bezme mest olan gelsün yaraşmaz bunda ayıklar
  - 3 Yaқasın şubḥ-veş çāk eylesün¹ mestāne şādıklar
  - 4 Şafaқ-gūn қan içinde dāğını söylerse² ‘āşıқlar
  - 5 Güneşde zerre görmezler felekde ayı bilmezler
- [40b]

IV

- 1 Maḥabbet³ deştini geşt eyleyüp ḥayrānla⁴ mecnūnlar
- 2 Gedā oldı bu yolda nice Dārā vü Ferīdūnlar
- 3 Fenā ser-menzilinde dīdelerden dōkdiler ḥūnlar
- 4 Ḥamīde қadlerine rişte-i eşki taқup bunlar
- 5 Atarlar tīr-i maқşūdı nedendür yāyı bilmezler

V

- 1 Beқā yoқ Raḥmiyā fānī taşavvur eyle devrānı
- 2 Gedāya şāh-ı ‘ālemdür anuḥ kim ola ‘irfānı
- 3 Ne söylər hūş ile gūş eylegil dehrūḥ suḥandānı
- 4 Ḥayālī faқr şalına çekenler cism-i ‘uryānı
- 5 Anuḥla faḥr iderler atlas u dībāyı bilmezler

-230-

TAḤMĪS

Mefā‘īlūn/mefā‘īlūn/mefā‘īlūn/mefā‘īlūn

I

- 1 Maḥabbet arşasında nice serler ḥāksār ancak
- 2 Kimi olmuş gedā-yı ‘aşқ u kimi şehriyār ancak
- 3 Görüp ḥatt-ı ḡubārın kākül ile bī-қarār ancak

¹ Divanda eyleyüp (s.281 m.23)

² Divanda seyr itse (s.281 m.23)

³ Divanda melâmet (s.282 m.23)

⁴ Divanda hayretle (s.282 m.23)

- 4 Şabānuḡ ḡātırı kūyında yārūḡ pūr-ḡubār ancak
5 Benüm gibi o daḡı bir perīşān rūzgār ancak

II

- 1 Ezel bezminde rindān meclisine gelmedi şūfī
2 Maḡabbet bādesin cām-ı şafādan içmedi şūfī
3 Şalāḡ u zūhdini ‘arz eyleyüp reşk eyledi şūfī¹
4 Elümde āl tūtī-veş meyi gördi didi şūfī
5 Be bu kendi ayaḡıyla ele gelmiş şikār ancak

III

- 1 Maḡabbet şāh-rāhından diyār-ı miḡnete gıtdüm
2 Deḡānı ḡasretiyle naḡd-i ‘ömrüm bilmezem n’ıtdüm
3 ‘Adem mülkini terk idüp vücūd iḡlīmine gıtdüm
4 İletdüm tuḡfe-i cān-ı ḡaḡīrüm yāre ‘arz itdüm²

[41a]

-231-

Mefā‘ılün/mefā‘ılün/mefā‘ılün/mefā‘ılün

- 1 Yüzüme dest-mālüm ebr-veş tıtdüm fiḡān itdüm
Hilāl-āsā bugün bir şāhid-i maḡbūb sevmekden

¹ Divana göre bu mısra farklıdır:

Safā vü zekumı seyr eyleyüp ta'n eyledi sūfī

² Eksik sayfa vardır. Tahmīsın devamı 70a'dadır. Eksik bentler şöyledir:
Gülüp nāz ile ol gül-ruh didi bu yādigār ancak

Belā derbendi içre kārbān-ı dil olaldan güm
Felek tablını her dem çüb-ı āhum gümledür güm güm
Hilālī sīnemüḡ na‘lin kıyās itdüm seher gördüm
Kamer bir penbe-i dāḡumdurur çarḡ üzre encüm hem
Derün-ı āteşīnümünden çıkan birkaç şirār ancak

Çekerken cām-ı hasret içre Rahmī rüze-i hicrān
Nasīb oldu seher-geh aḡa bezm-i vuslat-ı cānān
Yakalar çāk olup çarḡa irişdi na‘ra-i mestān
Şeb-i ‘ıd eyledi gerdün hilālūḡ cāmını gerdān
Hayālī dahi içmez zāhid-i perḡız-gār ancak

- 2 Vefā vü cevri-i yāre¹ bakmayup dil nāleler eyler
‘Alil olur nitekim Yūsufi² Ya ‘kūb sevmekden
- 3 Dögersem Raḥmiyā sīnem ‘aceb mi zerd ü zār olup
Bugün bir ağzı altūn döger zer-kūb sevmekden³

-232-

Mefā ‘lün/mefā ‘lün/mefā ‘lün/mefā ‘lün

- 1 Urup seng-i cefā bir lāle-ruḥ cismüm figār itdi
Melāmet güllerin şāḥ-ı vüçüdüm āşikār itdi
- 2 Sirişkin baḥr iden irse yiridür vaşl-ı dildāre
Ki zīrā ‘ālemüñ bünyādı āb üzre qarār itdi
- 3 Dehān içre şādef-veş gayre dil rāzın ‘ayān itmez
Dür-i maḫşūdı her kim baḥr-ı ‘aşk içre kenār itdi
- 4 Ferāgat sebzezārın geşt⁴ iderken murğ-ı vaḫşī-vār
Beni şeh-bāz-ı ‘aşkuñ irdi cānā hoş şikār itdi
- 5 Vüçüdü cevherüñ Raḥmī müşābihdür dimiş māha
Ḥaḫīkatde velī māhiyyetin mihr i ‘tibār itdi

¹ Divanda belā vü derd-i hecre (s.273 m.16)

² Divanda oldı nitekim Yūsuf-ı (s.273 m.16)

³ Eksik sayfa vardır. Gazel 73b'nin devamıdır. Mecmuada gazel şeklinde, divanda ise muhammes şeklinde yazılmıştır. Eksik beyitler şöyledir:

Temennā-yı vişāl itmek degüldür ḥüb sevmekden
Garaz bir ḥaḫḫ-ı rüḥānīdurur maḥbūb sevmekden

Mürīd-i pīr-i ‘aşk olsam ‘aceb mi şevḫ-i yār ile
Kişi bir cezbe peydā itmedür meczūb sevmekden

⁴ Divanda seyr (s.432 g.215)

-233-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Mey şafağ olmış¹ felek mey-hāne şeklin bağlamış
Hāle içre mäh-ı nev² peymāne şeklin bağlamış
- 2 Ser-fürū gördüm çemen bezminde tēc-ı³ lāleyi
Elde cāmın kec tutar⁴ mestāne şeklin bağlamış
- 3 Şem' -i meclis göricek cānā müselsel kākülün
Düdeden zenciri var dīvāne şeklin bağlamış
- 4 Bir peridür her biri bāğ-ı İremden geldiler
Şem' üne per yakmağa pervāne şeklin bağlamış
- 5 Bir büt-i Ferhāre resmin dilde nakş idüp hayāl
Raḥmiyā sīneñ senün büt-hāne şeklin bağlamış

[41b]

-234-

Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1 Miyānuñ müya teşbīh eylemekde kıyl u kāl itdüm
Hilāle beñzedüp ebrūlaruñ egri hayāl itdüm
- 2 Başında devleti varmış fenā deşinde Mecnūnuñ
Seg-i Leylāyı buldum kellesinden bir sifāl itdüm
- 3 Te' āla'llāh ne hikmetdür gelüpdür süre-i Yūsuf
Ruḥuñ yādıyla her Muşhaf ki açdum anda fāl itdüm

¹ Divanda devr-i (s.361 g.101)

² Divanda mäh san (s.361 g.101)

³ Divanda nâ-geh (s.361 g.101)

⁴ Divanda tutup (s.361 g.101)

- 4 Aristo lāl olup açmadı ağzın ey Mesīhā-dem
Kitāb-ı ‘ilm-i ihyāda lebūnden bir su’āl itdüm
- 5 Ma’ārif ehli geymezmiş kabā-yı atlas-ı şāhī
Anuñ’çün Raḥmiyā ben de libāsum köhne şāl itdüm

-235-

Mefā’lün/mefā’lün/mefā’lün/mefā’lün

- 1 Dehānuñ ḥasretiyle olmuş idi dilde ğam peydā
Vücūda gelmedin ten olmadın nām-ı ‘adem peydā
- 2 Şarāb-ı ‘aşk ile mestem yoluñda ger ğubār olsam
Serümden cām¹ olup ḥākümden ola nice Cem peydā
- 3 Şunarsa āb-ı ḥayvānı güneş zerrīn piyāleyle
Göñülde ğuşsa vü dilde belā çeşmümde nem peydā
- 4 Beķā mülkine ‘azm it kim fenā deştinde çok şāhuñ
Ne nāmından ḥaber zāhir ne ḥayl ü ne ḥaşem peydā
- 5 Bu tarz-ı ḥāşı görse² Raḥmiyā el-ḥak³ diye Ḥusrev
Diyār-ı Rūm içinde oldu bir tarz-ı ‘Acem peydā

-236-

Mef’ülü/fā’ilātü/mefā’lülü/fā’ilün

- 1 Dil kim lebūñ vücūdı¹ içün kıyl ü kāl ider
Sā’il durur ki ḥāl-i ‘ademden su’āl ider

¹ Divanda hāk (s.303 g.7)

² Divanda böyle (s.303 g.7)

³ Divanda ancak (s.303 g.7)

- 2 Bir manzar açdı aşr-ı melāhatde hūsn-i yār²
 Bi şūret ile ‘āşıkā ‘arz-ı cemāl ider³

[42a]

-237-

TESDİS

Fe‘ilātūn/fe‘ilātūn/fe‘ilātūn/fe‘ilūn

I

‘Ayş u nūş eyle bugün ama am-ı ferdāyı
 Saa ıřmarlamadılar bu yalān dūnyāyı⁴

¹ Divanda hayāli (s.319 g.35)

² Divanda hūsn-i dost (s.319 g.35)

³ Eksik sayfa vardır. Gazelin devamı 65a'dadır. Eksik beyitler şöyledir:
 Abdāl olup fenāyı felekden kıyās ide
 Zerrīn libāsını ıkarur köhne şāl ider

Nā-dān olana şāhid-i maşūdı el virür
 Dānā hayāl-i yār ile def‘-i melāl ider

Rahmī ruula leblerūnū vařfin eyleyüp
 Rengīn-edā ile azelin pür-hayāl ider

⁴ Eksik sayfa vardır. Tesdīs 39b'nin devamıdır. Eksik bentler şöyledir:

Sevdū ey dil yine bir tāze ül-i ra‘nāyı
 Artırursu n'ola bülbül gibi vāveylāyı
 Mesken it künc-i arābātı olup rüsvāyı
 Def‘-i am kıлма için al elūne şāhbāyı
 ‘Ayş u nūş eyle bugün ama am-ı ferdāyı
 Saa ıřmarlamadılar bu yalān dūnyāyı

āni‘-i fūrat olup vuřlat-ı cānāndan e
 Sākin-i ‘uzlet olup devlet-i ‘unvāndan e
 ‘Arif-i vaħdet olup keřret-i dūnyādan e
 Rāzī-yi kışmet olup ayret-i akrāndan e
 ‘Ayş u nūş eyle bugün ama am-ı ferdāyı
 Saa ıřmarlamadılar bu yalān dūnyāyı

ekmeyin dirse eger sen de bu dūnyā amını
 Bāde i bāde omaz kiřinū ařlā amını
 İbn-i vat ol be öül anmaya ferdā amını
 ‘Ařık olan getürür mi dile dūnyā amını⁴

II

- 1 'Ulviyā hırka geyüp¹ cismüñi 'uryān eyle
- 2 Dest-i şevkıyla çeküp çāk-ı girībān eyle
- 3 Ber-ķarār olma gezüp 'ālemi seyrān eyle
- 4 Her gice kendüñi bir gūşede mihmān eyle
- 5 'Ayš u nūş eyle bugün añma ğam-ı ferdāyı
- 6 Saņa işmarlamadılar bu yalān dünyāyı

-238-

MÜSEDDES

Mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün

I

- 1 Ne dilde zevķ u sürür² u ne cānda rāhat var
- 2 Ne ṭāli' oldı müsā'id ne başda devlet var
- 3 Ne kimsede zer ü sīm ü ne elde vūs'at var
- 4 Ne bende cevre taħammül ne sende şefķat var
- 5 Ne hālüm añmağa ķudret ne şabra ṭāķat var
- 6 Efendi hāl-i mükedder ziyāde ğayret var

II

- 1 Ğadengün³ ṭa'n -ı ğasūda vücūdum oldı ser
- 2 Firāķ-ı yār ile ķan ağlamaķda dīde-i ter
- 3 Ğubār-ı ğam göñül āyinesine virdi keder
- 4 Şafā-yı hāṭır ile ide hem cihāna nazar
- 5 Ne hālüm añmağa ķudret ne şabra ṭāķat var
- 6 Efendi hāl-i mükedder ziyāde ğayret var

---

¹ Divanda giyinüp (s.194 m.26)

² Divanda zevķ-ı sürür (s.195 m.27)

³ Divanda ğadeng-i (s.195 m.26)

III

- 1 Ümîd-i vaşl ile çeşmüm hayâl-i h^vâba düşüp
 2 Zamân-ı ‘ömr ise her lahzada şitâba düşüp
 [42b]
 3 Gehî seyâhate geh zühde geh şarâba düşüp
 4 Ten inkılab ile kaldı dil ıztırâba düşüp
 5 Ne hâlüm anmağa kudret ne şabra tâkat var
 6 Efendi hâl-i mükedder ziyâde hayret var

IV

- 1 Şu deñlü bî-kes ü zârüm ki yâr-i gârüm yok
 2 Ğamuñdan özge cihân içre ğam-küsârüm yok
 3 Dükendi nakd-i hayâtum elümde varum yok
 4 Hevâ-yı ‘aşk ile âvâreyüm qarârüm yok
 5 Ne hâlüm anmağa kudret ne şabra tâkat var
 6 Efendi hâl-i mükedder ziyâde hayret var

V

- 1 Sitemle geçdi günüm cümle mâh u sâlümden
 2 Kime şikâyet idem bilmezüm melâlümden
 3 Zamâna yüz çevürüp ‘Ulviyâ kemâlümden
 4 Netice düşdi bu güftâr hasb-i hâlümden
 5 Ne hâlüm anmağa kudret ne şabra tâkat var
 6 Efendi hâl-i mükedder ziyâde hayret var

-239-

MÜSEBBA‘

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

I

- 1 H̄asret-i ebrūñ ile addūm kemān olsun yine
- 2 alb-i dūşmen atduğum t̄ire nişān olsun yine
- 3 Genc-i fūratde işūm āh u fiğān olsun yine
- 4 Āteş-i āhumla ‘ālem pūr-duḡān olsun yine
- 5 Şem‘-i ḡūrşīd ol duḡān ire nihān olsun yine
- 6 H̄addūñe dil virdūğum günden ‘ayān olsun yine
- 7 Rāz-ı mihrūñ cümle ḡalka dāstān olsun yine

[43a]

II

- 1 İşigūñde bir gice feryād u zār itsem gerek
- 2 Zūlfūñüñ¹ gedūgi bendi āşikār itsem gerek
- 3 İḡtiyār-ı ‘aql u şabrı tārmar itsem gerek
- 4 Eşķūmūñ ḡüherlerin bir bir nişār itsem gerek
- 5 Dīde anından zemīni lālezār itsem gerek
- 6 Nār-ı āhumla cihānı pūr-şerār itsem gerek
- 7 Āsitānuñ ḡāki reşķ-i āsmān olsun yine

III

- 1 aşr-ı cān yandı kül oldu sīne-i sūzān ile
- 2 Keşti-i dil ḡara vardı dīde-i giryān ile
- 3 Gedi ‘ōmrūm ḡülmedūm hī vuşlat-ı cānān ile
- 4 H̄urrem olmadum dirīgā ol ḡül-i ḡandān ile
- 5 ünkü ḡam zerd itdi ihrem derd-i bī-dermān ile
- 6 Pārelensūn cism-i zerdūm ḡaner-i hicrān ile
- 7 Bāğ-ı ‘ōmrūm ser-te-ser berg-i ḡazān olsun yine

---

¹ Divanda zūlfūñ ile (s.178 m.15)

IV

- 1 'Āşık-ı dil-ḥasteñ oldum cāna kār itdi elem
- 2 Maḥremümdür derd ü fūrkat hem-demümdür hecr-i ğam¹
- 3 Fıkr-i la'lünle görüñdi gözüme rāh-ı 'adem
- 4 Baş açuḳ yalın ayak 'azm eyledüm ey ğonca fem
- 5 Pāyüme toḳundu līkin zaḥmet-i ḥār-ı sitem
- 6 Ḳaşr-ı cāna çıḳmaḳ ol zaḥmet-ehemdür çün bu dem
- 7 Üstüḥ'ānum ayak ayak nerdübān olsun yine

V

- 1 'Ulviyā sultān-ı 'aşka bende-i fermān olup
  - 2 İhtiyār itdüm nemed-pūş olmağı 'uryān olup²
  - 3 Gerçi gezdüm ğüşe ğüşe 'ālemi mihmān olup
  - 4 Ḳayd-ı miḥnetden ḥalāş olmadı dil ḥandān olup
  - 5 Ağlasun göz merdümi derdini döksün ḳan olup
  - 6 Çeşm-i pür-ḥün bezm-i ğamda³ sāğar-ı mercān olup
- [43b]
- 7 Eşk-i gül-ğünüm şarāb-ı ergüvān olsun yine

-240-

MÜSEDDES

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

I

- 1 Ḥalḳ-ı 'ālemden biraz ğöñlüm cüdā olsun derin
- 2 Ārzü-yı cāh-ı devlet hep hebā olsun derin

¹ Divanda bu dize farklıdır:

Hem-demümdür çeşm-i pür-nem maḥremümdür zaḥm-ı ğam (s. 178 m.15)

² Divanda bu dize farklıdır:

Cübbe vü destārdan çekdüm elüm 'uryān olup (s.185 m.15)

³ Divanda bezm-i ğamda çeşm-i pür-ḥün (s.185 m.15)

- 3 Bendüñ olmağa şehā senden rızā olsun derin
 4 Kuluña gāhī vefā gāhī cefā olsun derin
 5 Göñlümi қо ‘aşkuñ ile mübtelā olsun derin
 6 ‘Āķıbet bir şāha kul olur saña olsun derin

II

- 1 Cevrüne şabr eylemezsem vaşl ile şād olmayın
 2 Seng-i miñnetden kaçarsam hergiz ābād olmayın
 3 Āsitānuñ terk idersem hıyr ile yād olmayın
 4 Özge şāha kul olursam ğamdan āzād olmayın¹
 5 Göñlümi қо ‘aşkuñ ile mübtelā olsun derin
 6 ‘Āķıbet bir şāha kul olur saña olsun derin

III

- 1 Naķd-i ‘ömri yoluña rūhum revān itsem gerek
 2 Hıncer-i müjgānuña² teslīm-i cān itsem gerek
 3 Gizlü rāzum ‘āleme bir bir ‘ayān itsem gerek
 4 Āh şāhum diyü yollarda fiğān itsem gerek
 5 Göñlümi қо ‘aşkuñ ile mübtelā olsun derin
 6 ‘Āķıbet bir şāha kul olur saña olsun derin

IV

- 1 Ol şehüñ eyvānına dirsem n'ola Dārü's-selām
 2 ‘Arşı ferş itmiş serīrinde felek hūrşīdi cām³
 [44a]
 3 Kaşrınıñ etrāfına baķdum bir üstād-ı be-nām
 4 Şafha-i eyvānına⁴ bu maṭla ‘ı yazmış tamām
 5 Göñlümi қо ‘aşkuñ ile mübtelā olsun derin
 6 ‘Āķıbet bir şāha kul olur saña olsun derin

¹ Divanda redif olmayam (s.185 m.20)

² Divanda hıncer-i müjgan ile (s.185 m.20)

³ Divanda bu dize farklıdır:

‘Arş u ferş olmuş serīrine felek destinde cām (s.185 m.20)

⁴ Divanda şafha-i dīvārına (s.185 g.20)

V

- 1 'Ulviyā gülzāre vardum kıılmağa def^c-i melāl
 2 Şundi bir dīvān elüme ol gül-i bāğ-ı cemāl
 3 Ben¹ tefe'ül idicek geldi bu nazm-ı² pür-ḥayāl
 4 Okuyup ol şāh-ı ḥüsne karşı itdüm 'arz-ı ḥāl
 5 Göñlümi қо 'aşkuñ ile mübtelā olsun derin
 6 'Ākıbet bir şāha kul olur saña olsun derin

-241-

MÜSEDDES

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

I

- 1 Ey göñül āl-i nebīdür kııl nazar her-dem güle
 2 Berg-i sebz ü bād³ beñzer Ḥaydar ile Döldüle⁴
 3 Döndi nergis māha sünbül oldı burc-ı⁵ sünbüle
 4 Dehre şaldı ra'd-veş bād-ı gülistān gülgüle
 5 Hem nevā-yı 'andelīb ü hem şadā-yı bülbüle
 6 Bāğa gel 'ayş ile söyler anda bülbül bülbüle

II

- 1 Sebz-i kālīsın döşetdi bezm-i gülzāre çemen
 2 Kālīgör gülşende ey gül-i nāzük beden⁶
 3 Gül diyü rindāne el şallar nihāl-i yāsemen⁷
 4 'Ayş u 'işret vaktini fevt itme ey gonca dehen⁸

---

¹ Divanda bir (s.185 m.20)

² Divanda fāl-ı (s.185 m.20)

³ Divanda yāre (s.201 m.31)

⁴ Divanda dil dil (s.201 m.31)

⁵ Divanda burc-ı (s.201 m.31)

⁶ Divana göre bu mısra farklıdır:

Kālīgör gülşendesin ey yüzi gül gonçe-dehen

⁷ Divanda nārven (s.201 m.31)

⁸ Divanda nāzeñ beden (s.201 m.31)

- 5 Hem nevā-yı ‘andelīb ü hem şadā-yı bülbüle
 6 Bāğa gel ‘ayş ile söyler anda bülbül bülbüle
 [44b]

III

- 1 Hem şarāb-ı ergüvān hem cām-ı gül-gün lāle-vār
 2 Hem muşāhib-i yār sākī hem nigār-ı şive-kār
 3 Hem nesīm-i cān-fezā u hem şafā-yı cūybār
 4 Hem nihāl-i pür-şükūfe hem dıraht-ı sāyedār¹
 5 Hem nevā-yı ‘andelīb ü hem şadā-yı bülbüle
 6 Bāğa gel ‘ayş ile söyler anda bülbül bülbüle

IV

- 1 Hıvāce-i bād-ı şabādan her çemen Būstān oğur
 2 Gül Gülistān öğrenür bülbül Bahāristān oğur
 3 Mantıku’-t-ı tayrı dem-ā-dem murğ-ı hoş elhān oğur
 4 Gūne gūne gūşe gūşe hūblar dīvān oğur
 5 Hem nevā-yı ‘andelīb ü hem şadā-yı bülbüle
 6 Bāğa gel ‘ayş ile söyler anda bülbül bülbüle

V

- 1 ‘Ulviyā destinde tutar lāle cām-ı hoş-güvār
 2 Çeşm-i nergisde görünür dā’im āşār-ı humār
 3 Servi kılmış cūy-ı dil-cū bezm-i gülşende karar²
 4 Muṭrib-āsā nağme eyler murğ-ı gūyālar hezār
 5 Hem nevā-yı ‘andelīb ü hem şadā-yı bülbüle
 6 Bāğa gel ‘ayş ile söyler anda bülbül bülbüle

¹ Divanda sâye-vâr (201 m.31)

² Divanda kenâr (s.201 m.31)

-242-

MÜSEDDES

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

I

- 1 Ber-murād itdi felek gerçi dil-i nā-kāmı
 2 Şundi ammā n'ideyin zehr ile tolu cāmı
 3 İrdi cān kulağına bang-ı¹ 'adem peygāmı
 4 Āh kim geldi meded guşşa vü gam hengāmı
 5 Ne 'aceb tiz geçer zevk u sürür² eyyāmı
 6 Olmadın nişf-ı nehārı irişür aḥşāmı
 [45a]

II

- 1 Niceler 'ālem-i 'uqbāya revān olmaḳda
 2 Niceler hırş ile sultān-ı cihān olmaḳda
 3 Kudret-i ḥayl ü ḥaşem cümle yalān olmaḳda
 4 Sā'at-i 'ömr ise her dem güzērān olmaḳda
 5 Ne 'aceb tiz geçer zevk u sürür³ eyyāmı
 6 Olmadın nişf-ı nehārı irişür aḥşāmı

III

- 1 Yāri aḡyār ile gördüm gam ile geçdi günüm
 2 Halk 'ıyd itdi benüm mātem ile geçdi günüm
 3 Siper-i ta'ne olup dirhem ile geçdi günüm
 4 Şeb-i gamda elem ü 'ālem⁴ ile geçdi günüm
 5 Ne 'aceb tiz geçer zevk u sürür⁵ eyyāmı
 6 Olmadın nişf-ı nehārı irişür aḥşāmı

---

¹ Divanda peyk-i (s.187 m.22)

² Divanda zevk-ı sürür (s.187 m.22)

³ Divanda zevk-ı sürür (s.187 m.22)

⁴ Divanda elem-i 'ālem (s.187 m.22)

⁵ Divanda zevk-ı sürür (s.187 m.22)

IV

- 1 Zevk-ı vuşlatda iken irdi firāk āfātı
- 2 Dem-i fırsatda kazā idemedey mā-fātı
- 3 Künc-i¹ miñnetde geçürdük gam ile evkātı
- 4 Rüzımuz eyledi tıre şeb-i gam zulmātı
- 5 Ne ‘aceb tız geçer zevk u sürür² eyyāmı
- 6 Olmadın nişf-ı nehārı irişür ahşāmı

V

- 1 Cān virüp hecr ile ‘Ulvı³ olıcağ mürde tenüm
- 2 Tılıcağ şıven-i ahbāb ile Beytü'l-ħazenüm
- 3 Yazalar seng-i mezārumda bu ebyātı benüm
- 4 Baña telkīn idicek oqıyalar bu suħanum
- 5 Ne ‘aceb tız geçer zevk u sürür⁴ eyyāmı
- 6 Olmadın nişf-ı nehārı irişür ahşāmı⁵

[45b]

-243-

MÜSEDDES

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

I

- 1 Ber-kıyāmet serv-ğadsin kāmēt-i dil-ħvāhsın
- 2 Ka‘bedür ‘uşşāka küyuş sen Ĥalīlu'llāhsın
- 3 Da‘vā-yı ‘irfān idüp her ĥalden āğāhsın
- 4 Her gedāyıla şalınma ĥüsn iline şāhsın⁶

---

¹ Divanda genc-i (s.187 m.22)

² Divanda zevk-ı sürür (s.187 m.22)

³ Divanda ‘Ulvıyā derd ü gam ile (s.187 m.22)

⁴ Divanda zevk-ı sürür (s.187 m.22)

⁵ Divanda bentlerin sıralanışı farklıdır: I, III, IV, II, V (s.187 m.22)

⁶ Divanda bu bent farklı yazılmıştır:

Ka‘be-i ‘uşşāk oldın kıble-i efvāhsın

Uyma Nemrüd-ı ‘adūya çün Ĥalīlu'llāhsın

5 Ay efendüm¹ menzilün burc-ı şeref sen mâhsın
6 Sāye gibi rû-siyehlerle² niçün hem-râhsın

II

1 Her pelīde baş koşup ey serv-қad yār olma gel
2 Ğonca³-i bāğ-ı İremsin hem-dem-i hār olma gel
3 Kıl nazār bülbüllerün zāyına⁴ bī-zār olma gel
4 Bir Hümāsın dām-ı her būma giriftār olma gel
5 Ay efendüm⁵ menzilün burc-ı şeref sen mâhsın
6 Sāye gibi rû-siyehlerle⁶ niçün hem-râhsın

III

1 Hāne-i ağıyāra varup eyleme mihr ü vefā
2 Mesken itme burc-ı akrebde şaқın ey meh-liқā
3 Gün gibi rif'atde olmaқ yaraşur ey meh saņa
4 Şehr içinde ibtizāl ehliyle gezme dā'imā
5 Ay efendüm menzilün burc-ı şeref sen mâhsın
6 Sāye gibi rû-siyehlerle niçün hem-râhsın⁷

IV

1 Saņa hem-dem olmasun anlar ki⁸ 'āşık olmaya
2 Şubḥ gibi rüz u şeb қavlinde şādık olmaya
3 Keşf-i rāz itme aņa hāle⁹ muvāfiқ olmaya
4 Hıdmet-i sultānda neyler ol¹⁰ ki lāyık olmaya

[46a]

Her gedāy ile şalınma hüsñ iline şāhsın

Düşme Yūsuf gibi çāha genc-i Mısr-ı cāhsın (s.186 m.21)

¹ Divanda ey efendüm (s.160 m.21)

² Divanda yıldızı düşkün raқīb ile (s.186 m.21)

³ Divanda gönçe (s.186 m.21)

⁴ Mecmuada imla hatası yapılmıştır. "Zārına" olarak yazılması gerekmektedir.

⁵ Divanda ey efendüm (s.186 m.21)

⁶ Divanda yıldızı düşkün raқīb ile (s.186 m.21)

⁷ Divanda bu bent bulunmamaktadır.

⁸ Divanda anlaruñ (s.186 m.21)

⁹ Divanda hāl-i (s.186 m.21)

¹⁰ Divanda şol (s.186 m.21)

- 5 Ay efendüm¹ menzilün burc-ı şeref sen mâhsın
6 Sāye gibi rû-siyehlerle² niçün hem-râhsın

V

- 1 Gün yüzüñsüz gerçi 'Ulvī gündüzini şām ider
2 Rūz-ı vuşlatdan şeb-i gamda dilin nā-kām ider
3 Hāsb-i hāli saña bu güftarla³ i'lām ider
4 Her denīye reh-ber olmağ dil-beri bed-nām ider
5 Ay efendüm menzilün burc-ı şeref sen mâhsın
6 Sāye gibi rû-siyehlerle⁴ niçün hem-râhsın

-244-

MÜSEDDES

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

I

- 1 Kıl nazār hālūme ey kişver-i hūsnūñ māhı⁵
2 Gāh⁶ cevır eyler iseñ bārī esirge gāhı
3 Qoma tenhā reh-i fūrkatde⁷ dil-i güm-rāhı
4 İrmesün çarha dilersenñ o⁸ gārībūñ āhı
5 Bezme gel bu gıce ey 'ālem-i hūsnūñ māhı
6 Yoğsa⁹ yirden göge dek incinürüz Va'llāhı

---

¹ Divanda ey efendi (s.186 m.21)

² Divanda yıldızı düşkün raqīb ile (s.186 m.21)

³ Divanda güftar ile (s.186 m.21)

⁴ Divanda yıldızı düşkün raqīb ile (s.186 m.21)

⁵ Divanda şāhı (s.191 m.24)

⁶ Divanda gāhı (s.191 m.24)

⁷ Divanda tenhāda vü fūrkatde (s.191 m.24)

⁸ Divanda bu (s.191 m.24)

⁹ Divanda yoğsa (191 m.24)

II

- 1 Zülmet-i fūrķate ŧalma dil-i nālānumuzı
- 2 Her dem irgürme meded göklere efġānumuzı
- 3 Merħamet kılmaz isen bārı gel al cānumuzı
- 4 ‘Arz-ı ħüsn it görelüm ŧem‘-i¹ ŧebistānumuzı
- 5 Bezme gel bu gice ey ‘ālem-i ħüsnüñ māhı
- 6 Yoħsa² yirden göge dek incinürüz Va'llāhı

III

- 1 Göz yaŧın bezm-i maħabbetde ŧarāb eyleyelüm
- 2 Nāle-i āhı³ o meclisde rebāb eyleyelüm
- [46b]
- 3 Cigeri āteŧ-i ŧevķunla⁴ kebāb eyleyelüm
- 4 Mey-i la‘lünle dil-i mesti ħarāb eyleyelüm
- 5 Bezme gel bu gice ey ‘ālem-i ħüsnüñ māhı
- 6 Yoħsa⁵ yirden göge dek incinürüz Va'llāhı

IV

- 1 ŧeb-i ġamda ŧu ķadar⁶ derd ile āh eylemiŧüz
- 2 Yırleri gökleri hep dūd-ı siyāh eylemiŧüz
- 3 Gerħi cān naķdini yolunġa tebāh eylemiŧüz
- 4 Nazaruñ yoķ bize bilsek ne ġünāh eylemiŧüz
- 5 Bezme gel bu gice ey ‘ālem-i ħüsnüñ māhı
- 6 Yoħsa⁷ yirden göge dek incinürüz Va'llāhı

V

- 1 ŧems-i ‘ālem ġibi ġün yüzünġi pinhān itdün
- 2 Ra‘d-veŧ iŧümü feryād ile efġān itdün
- 3 Aġladup gözlerümün ġaŧını bārān itdün

---

¹ Divanda ŧeb‘-i(s.191 m.24)

² Divanda yoķsa (191 m.24)

³ Divanda nāle vü āhı (s.191 m.24)

⁴ Divanda ŧevķin ile (s.191 m.24)

⁵ Divanda yoķsa (191 m.24)

⁶ Divanda ŧevkdür (s.192 m.24)

⁷ Divanda yoķsa (s.192 m.24)

- 4 Nice gündür ki beni hecr ile nālān¹ itdün
 5 Bezme gel bu gice ey 'ālem-i ḥüsnün māhı
 6 Yoḥsa² yirden göge dek incinürüz Va'llāhī

VI

- 1 Ğayrılarla nice bir cām-ı mey nūş idesin
 2 Cür'a-veş ḥāke şalup 'Ulvīyi bī-hūş idesin
 3 Nice bir kavm-i ḥasūduñ sözüni gūş idesin
 4 Nice bir eyledüğün 'ahdi ferāmūş idesin³
 5 Bezme gel bu gice ey 'ālem-i ḥüsnün māhı
 6 Yoḥsa yirden göge dek incinürüz Va'llāhī

[47a]

-245-

TAHMİS

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

I

- 1 Gördüğümce sen gül-i nevrete-i nāzük teni
 2 'Aşqum artar vālih ü dīvāne eylersin beni
 3 Açmayup mihr-i ruḥ-ı zībāña çeşm-i rüşeni
 4 Gūşe-i fūrkatde eylersem 'aceb mi meskeni
 5 Görmemek yegdür görüp dīvāne olmağdan seni

II

- 1 'Āşıkā ey māh-rū 'arz eylemekden tal'atun
 2 'Aşkla mecnūn u şeydā eylemekdür niyyetün
 3 Kaṭ' idüp el-ḥāşılı dilden recā-yı vuşlatun

¹ Divanda giryān (s.192 m.24)² Divanda yoḥsa (s.192 m.24)³ Divanda redif ideyin (s.192 m.24)

- 4 Ben anuñ'çün ihtiyār itdüm belā-yı fūrkatūñ
5 Görmemek yegdür görüp dīvāne olmağdan seni

III

- 1 İstemez dil kūyuña varup 'azīmet kıılmağa
2 Mūnis olmışdur hayālūñle kanā'at kıılmağa
3 Çāre yokdur gerçi vaşluñdan ferāgat kıılmağa
4 Vechi var kaçd eylesem hecrūñle ūlfet kıılmağa
5 Görmemek yegdür görüp dīvāne olmağdan seni

IV

- 1 Pāyūñe cānın nişār eyler gören reftāruñı
2 Şevğden bī-hūş olur gūş eyleyen güftāruñı
3 Bende kudret yok temāşā itmege ruhsāruñı
4 Görmeyüp geçsem n'ola seyr itmeden dīdāruñı
5 Görmemek yegdür görüp dīvāne olmağdan seni

V

- 1 Her kaçan görsem seni hem-dem görüp a'dā ile
2 Tağılur 'aqlum Cinānī-veş gider sevdā ile
3 Eyleyüp terk-i vañan fikrin dil-i ħodrā ile
4 Geçmeyüp kūyuñ yolından haftalarla ay ile
5 Görmemek yegdür görüp dīvāne olmağdan seni

[47b]

-246-

MUHAMMES

Mefâ'îlün/fe'îlâtün/mefâ'îlün/fe'îlün

I

- 1 Ne mümkün oldu ğam-ı fūrkatünle ülfet idem
- 2 Ne çäre var talebünden senün ferāgat idem
- 3 Ne kâdirüm ser-i kūyuñ varup ziyāret idem
- 4 Ne fırsat oldu saña hālümü hikāyet idem
- 5 Ne vüs'at oldu ki hicrān-ı ğamın rivāyet idem

II

- 1 Hemīşe olmada mümted zamān ğuşşa vü ğam
- 2 Hemīşe derd ü elem bî-şumār u rāhat kim
- 3 Ne bir qarīn-i muvāfiķ var olmağa hem-dem
- 4 Ne bir şehinşeh-i 'ādil bulındı kim varam
- 5 Bu zulmı 'ādet iden şāhdan şikāyet idem

III

- 1 Ne bād-ı āh ile ol servi eyledük meyyāl
- 2 Ne eyledi eşer ol mü-miyāne kıyl ile qāl
- 3 Şalāhkār ise şimden gerü hayāl-i muhāl
- 4 Ne 'arz-ı hāle meded var ne dilde şabra mecāl
- 5 Ne çäre n'eyleyeyin bilmezem ne hālet idem

IV

- 1 Murād-ı dil-ber için nā-murād olup dā'im
- 2 Göñül vilāyetine 'aşkı idelüm hākim
- 3 Bu käre şanma ben ey müdde'î olam nādim
- 4 Murādı çün beni güldürmemekdür ol zālīm
- 5 Revā budur ki hemān ağlamağı 'ādet idem

V

- 1 Yanuñda eyleyüp aǵyār ben gedāyı ğarīb
 2 Düşerdi rāh-ı beyābān-ı hecre bī-takrīb
 3 Ne çāre çünki degülmiş vişālün aña naşīb
 4 Ƙapuñda ölmege Nev'īye māni' oldı raķīb
 [48a]
 5 O seg Ƙomadı ki bir laħza istirāhat idem

-247-

TAHMİS

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

I

- 1 Şikāyet rüzgārumdan ki bir dem olmadum hoşnūd
 2 Fiğān baħt-ı siyāhumdan ki Ƙılmaz t̄ali'üm mes'ūd
 3 Yumuldu ğonca-i baħtum elümde cām-ı ğam fersūd
 4 Bu ħāristān-ı 'ālemde açılmazsa gül-i maķşūd
 5 Ne ğam ey bülbül-i cān çünki gülzār-ı 'adem mevcūd

II

- 1 Zemīn-i dilde eşcār-ı maħabbet ta ki şaldı bīħ
 2 Ƙazādan başuma berg ü bārı oldı bir tevbīħ
 3 Siyāsetğāh-ı 'aşķuñda senün ey gözleri mirrīħ
 4 Urupdur başuma cellād-ı ğamzeñ nice Ƙızımış mīħ
 5 Gözümden uçları çıkdı degül müjğān-ı ħün-ālūd

III

- 1 Seni bu ħüsn ile kim görse āh-ı derdnāk eyler
 2 Giriñanın çeküp gül gibi ol dem çāk çāk eyler
 3 Beni sünbül saçuñ sevdāları āħir helāk eyler

- 4 Ruḥuḅda ḥāl-i yektāñ ile baḥş-i iştirāk eyler
5 ‘Aceb mi ehl-i Hind oda yaḫarsa kāfir oldu ‘ūd

IV

- 1 Belā bezminde nār-ı ğam yaḫup baĝrum kebāb itdi
2 Aḫıtdı ḫanlı yaşum ‘aks-i la‘lünle şarāb itdi
3 Ne zālimdür ğam-ı ‘aşḫuñ beni yaḫdı ḫarāb itdi
4 Ḳomadı yir yaşum rüy-ı zemīni ğarḫ-ı āb itdi
5 Anuñ‘çün dūd-ı āhum oldu yir yir göklere memdūd

V

- 1 Maḫālī la‘l-i dil-ber var iken yaḫūt-ı aḫmerden
2 Yudum el çeşme-i āb-ı ḫayāt-ı cāvidāniden
[48b]
3 N’olur cām-ı Cem ü Cemşīd ü mi’rāt-ı Sikenderden
4 Tecellā-yı şafā-yı şayḫal it mi’rāt-ı ḫāverden
5 O māhuñ ‘aks-i ḫüsnidür Fiĝānī mā-huve'l-maḫşūd

-248-

TAḤMĪS

Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün

I

- 1 Ne şūfi yüz riyā için ‘abā vü şālumuz vardur
2 Ne ekl ü şürb için ḫulḫıyla ḫıyl u ḫālimüz vardur
3 Bugün Ḳāf-ı ḫanā‘at içre bir ḫoş ḫālimüz vardur
4 Ne ‘Anḫāyuz ki āb u tu‘meden ihmālimüz vardur
5 Hevāmuz yoḫdur uçmaḫdan ferāĝ u bālimüz vardur

II

- 1 N'ola nūş eyleseñ bezm-i fenā cāmın Cem-i 'aşkuz
- 2 Ney-āsā āh u feryād eylerseñ hem-dem 'aşkuz
- 3 Olup esrāra vākıf ḥamdü lillāh maḥrem-i 'aşkuz
- 4 Maḥabbet ḥānķāhı içre biz pür-ğam-ı 'aşkuz
- 5 Bizüm Ferhād u Mecnün gibi çok abdālumuz vardır

III

- 1 Koyup pāy-ı seg-i yāre dilā şevķıyla rü yir yir
- 2 İderler gözlerüm yaşı o servi cüst ü cü yir yir
- 3 Yanıpdur sū-be-sū dāğ-ı siyehler sū-be-sū yir yir
- 4 Degüldür cismimüz üzre bizüm jülīde mü yir yir
- 5 Tolaşmış cā-be-cā bir köhne kara şalumuz vardır

IV

- 1 N'ola şadr-ı sa'ādetde varup biz eylemezseñ cā
- 2 Kanā'at gencini bulduķ gelüpdür külli istiğnā
- 3 Libās-ı fakır ile zāhid görüp ta'n itme bī-pervā
- 4 Faķīrüz gerçi kim bizi ğınā-yı kalb ile ammā
- 5 Gören kimse şanur yir gök götürmez mālumuz vardır

[49a]

V

- 1 Gören tarz-ı ḥüsn dir 'Abdiyā şı'rün nezāketde
- 2 Nazır olmaz saña hergiz cihān içre selāmetde
- 3 N'ola Ḥüsrev gibi Selmāna beñzersek feşāḥatde
- 4 Biz Emrī ḥā'ce-i nazmuz bugün şehr-i belāgatde
- 5 Metā'-ı şı'r alur şatar nice dellālumuz vardır

-249-

TAHMİS

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

I

- 1 'Ārızuñla eylemiş baħş-i leṭāfet yāsemen
- 2 Kendüsin ol sīne-i sīmīne beñzetmiş neden
- 3 Bilmeyüp her biri ḥaddin ey gül-i nāzük beden
- 4 La'lüñe kand öykünürmiş ḳaddüñe serv-i çemen
- 5 Dādı dālı var mıdur billāh ey şeker dehen

II

- 1 Kūh-ken taş yaşdanurken 'aşk ile şām u seḫer
- 2 Olmadı cānān yolında bunca sa'yı mu'teber
- 3 Nāvek-i āhı iderken seng-i ḫārādan gezer
- 4 İtmedi hergiz dil-i sengīn seyrine eşer
- 5 Taşı başa başı taşa urdı gerçi Kūh-ken

III

- 1 Dost şimden girü düşmen ḳulın işitmeme dimiş
- 2 Mihribānum bī-vefālīk semtine gitmem dimiş
- 3 Rāh-ı 'aşḳumda olan 'uşşāḳı incitmeme dimiş
- 4 Yoluma cān virene vaşlum dirīg itmeme dimiş
- 5 Ger bu 'ahdine vefā eyleser cānān işde ben

IV

- 1 Ḳan yudar hecr-i lebünle gonca-i şahn-ı İrem
- 2 Reşk-i la'lünle içre şīrīn-dehenler cām-ı Cem
- 3 Ağzı dadın bilmeyüp bāğ-ı cihānda dem-be-dem
- 4 La'l-i şīrīnünle şekker virmiş ey gonca-fem

[49b]

- 5 Tūṭī-i güyānuñ ancak ağzına budur düşen

V

- 1 Āzeri düşdi ḥabāb-āsā meye ehl-i hevā
- 2 Rehine ḳondı bir ḳadeḥ ṣahbā için tāc u ḳabā
- 3 Cezbe-i ūevḳı çeker pīr-i muḡānuḡ gūyiyā
- 4 Gūūe-i ḥum-ḥāneye köp düşdi yārān-ı ūafā
- 5 Meyliyā çok böyle ūimdi tevbeḳār olmaḳ neden

-250-

TERCİ'-İ BEND

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

I

- 1 Dünyāda baḡa¹ minnet ile devlet olmasun
- 2 Bī-minnet aç olup gözin(e) ni'met olmasun
- 3 Zilletde ḳalayın baḡa hīç 'izzet olmasun
- 4 Mey gibi ayaḡa düşeyin ḥürmet olmasun
- 5 Tek yirde gökde zerre ḳadar minnet olmasun

II

- 1 Maḡrūr-ı māl u devlet olan dūna baḳmazın
- 2 ūükrüm Ḥudāyadur kef-i Ḳārūna baḳmazın
- 3 Dehr-i denīde atlas-ı gerdūna baḳmazın
- 4 ūāḡ-ı gül üzre efser-i gül-gūna baḳmazın
- 5 Tek yirde gökde zerre ḳadar minnet olmasun

III

- 1 Hırū ateūine baḡrumı yaḳmam kebāb-veū
- 2 Her nā-kesüḡ ṫā'āmına düşmem zübāb-veū
- 3 Baūum göge irür ise daḡı² āfītāb-veū

---

¹ Divanda saḡa (s.208 m.36)

² Divanda eger (s.208 m.36)

- 4 Arz-ı semā' da mesken idinmem seḥāb-veş
5 Tek yirde gökde zerre kadar minnet olmasun

IV

- 1 Her kimseden ki eyledüm ey dil recā kerem
2 Bir kerre eylese Kerem eyler nice sitem¹

[50a]

-251-

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Cihān bāğında reşk itdi görelden² kāmēt-i servün
Düşüpdür bīd-veş ey lāle-ḥad ḥançerlere 'ar'ar
2 'Aceb mi 'aşka dirsem kīmyā ey sīm-ber dā'im
Kara ḥāk idi rüyüm³ şimdi ammā eylemişdür zer
3 Ferāğat eyle esmādan riyāzet çekme ey Raḥmī
Bilürsin uğramaz dā'ireye hīç ol perī-peyker⁴

¹ Eksik sayfa vardır. Tercī-i bendin devamı 68a'dadır. Eksik bentler şöyledir:
Şabr it cefāya ḥātırūna gelmesün elem
Teslīm eyle kendünjī taḳdīre çekme ğam
Tek yirde gökde zerre kadar minnet olmasun¹

Bir şāl-ı köhne egnüme 'Ulvī kabā yiter
Dervīş olana ḥil'at-ı şāhī 'abā yiter
Güş it nedür suḥandaki yokdur aña yiter
Örti döşek Necātiye büriyā yiter
Tek yirde gökde zerre kadar minnet olmasun

² Divanda görenler (s.321 g.38)

³ Divanda hak(dür) dir idüm (s.321 g.38)

⁴ Eksik sayfa vardır. Gazel 74b'nin devamıdır. Eksik beyitler şöyledir:
Tebsüm itdügi vaktin leb-i cān-perver-i dil-ber
Dizilir rişte-i al üstine güyā iki gevher

-252-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Ne dem kim āh idersem üstüh^vān üstinde ten dıtrer
Şabādan nitekim fānūs üzre pīrehen dıtrer
- 2 Ğam-ı zülf ü qad rūyuñla cānā hayrete varup
Perīşān oldı sünbül ney-şekerle yāsemen dıtrer
- 3 Ne rāz açdı şabā gök pīrehenle qadd-i dil-berden
Gögermiş süsenüñ endāmı dir dir nārven¹ dıtrer
- 4 Görüp reftārımı gülşende ol serv-i hırāmānuñ
Teb-i ğamdan aña 'āşık olup serv-i çemen dıtrer
- 5 N'ola ger Raḥmiyā geysel ebirden kürk-i sincābī
Kebūd itmiş tenin ser-pā² bu çarḥ-ı pīre-zen dıtrer

-253-

Fā'îlātün/fā'îlātün/fā'îlātün/fā'îlün

- 1 Qanlı peykānuñ derün-ı dilde ey 'Īsā-nefes
Gūyiyā bir al tūḫdūr giriftār-ı kafes
- 2 Tāc-ı ser kılmış degül Mecnūn başında āşiyān
Eşk-i çeşmi kūy-ı Leylādan getürmiş ḥār u ḥas
- 3 'Arşda olam melekler zümresiyle hem-nefes
Ger seg-i kūyuñla hem-zānū olursam bir nefes

¹ Divanda nâ-tüvân (s.321 g.36)

² Divanda sermâ (s.321 g.36)

- 4 Görđi bār-ı ‘aşq-ı Mecnūnı taḥammül itmeyüp
Cūşa geldi nāka-i Leylī fiġān itdi ceres
- 5 Meyl ider vaşf-ı lebünle görse şı‘rüm ehl-i kāl
Raḥmiyā kand-ı nebāta nitekim üşer meges

[50b]

-254-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Seni koyup dil ü cān ġayrıya mā’il mi olur
Gökde ḥürşide iren zerreye kâ’il mi olur
- 2 Nice çāre ideyin kendüme ‘aşkuñda senün
Dāne kim otlu yire düşe o ḥāşıl mı olur¹
- 3 Ğonca-femler seni benden² ayıramaz ey meh
Zerreler hıç güneşün³ tābına ḥā’il mi olur
- 4 Gören ey saçları şeb-diz yaşum gül-günün
Didi kevneyn fezāsı buña menzil mi olur
- 5 ‘Arz idem didi gözi yaşlarını Emrī saña
Güneşe leşker-i seyyāre muḳābil mi olur⁴

¹ Divanda bu beyit farklıdır:
Sanma āhum benüm ey māh feleklerde dura
Tır-endāz-ı gam-ı āhuma menzil mi olur

² Divanda beni senden (s.81 g.138)

³ Divanda güneş (s.81 g.138)

⁴ Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1, 3, 4, 2, 5 (s.81 g.138)

-253-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Pāy-māl eyleme gīsū-yı 'abīr-efşānuḡ
Kuyruḡın başma nigārā uyur ejderhānuḡ
- 2 Aḡmaduḡ hīç günāhın niye yuduḡ ʔaraduḡ
Yazuḡı boynuḡa bu zūlf-i 'abīr-āsānuḡ
- 3 Ğonca tıflımı belinletdi şadā-yı bülbül
Aḡzın açup tükürürse n'ola şeb-nem anuḡ
- 4 Lāleler dürr-i necef ʔaḡdı kulaḡına meger
Oldı gül ḡalka-be-gūşı o ruḡ-ı zībānuḡ
- 5 Emriyā şanma şafaḡ sille-i āhumla seḡer
Yüzini ḡana yudı mihr-i cihān-ārānuḡ

[51a]

-256-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Sen meleksin sevdüḡüḡdür bir beşer-şüret perī
Āfitāb iken neden kim māha olmak müşterī
- 2 Yanına varma¹ o māhuḡ dimesünler ey güneş
Nūr umar māh-ı felekden geldi şems-i ḡāverī
- 3 Altun üsküflü ḡuluḡken işigünḡde mihr ü māh
Bir şeh-i sīmīn-tenüḡ olmak revā mı çākerī

---

¹ Divanda yüzine bakma (s.272 g.517)

- 4 Āfitāb-ı ‘ālem-ārāsın tenezzül eyleme
Zerre-i nā-çizüñe şayma o mäh-ı enverī
- 5 Akıdursın Emrīnün şaşın şarardursın yüzün
Ol mehe mi harc idersin bu kadar sīm ü zeri¹

-257-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 H̄asret-i ebrū-yı müşgīnünle nūnuñ kaddi ham
Noқта kodı² sīnesi üstinde anuñ dāğ-ı ğam
- 2 Na‘lçeñ resmi meh-i nev kebgīnün³ naqşı nücüm
Āsmān-mānend olur her yir⁴ kim başsañ kadem
- 3 Levh-i dilde yazmağa taşvīrünjī nakkāş-ı ‘aşk
Çeşm-i pür-hūnum devāt sūrḥ-ı müjgān kıl⁵ kalem
- 4 Zaḥm-ı tīrünle elif bu sīne-i şad-çākda
Şanki koynumda yatur bir serv-kāmet ğonca-fem⁶
- 5 Mūy-ı jūlide degüldür kelle-i Mecnūnda
Ol benüm tuğum çekerdi Emrī şāh-ı ğam benem⁷

¹ Divanda beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1, 3, 4, 2, 5 (s.272 g.517)

² Divanda komış (s.170 g.314)

³ Divanda kevkebün (s.170 g.314)

⁴ Divanda yire (s.170 g.314)

⁵ Divanda devāt-ı sūrḥ müjgānum (s.170 g.314)

⁶ Divanda bu beyit farklıdır:

Dīde ebrū-yı hamuñ gördükde 'arz itdi dile

Mäh-ı nev görenler ey meh gösterür gayrıya hem

⁷ Divanda Emriyâ ben şāh-ı gam (s.170 g.314)

[51b]

-258

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Cevher-i 'aşkuñ dilümde var iken şemşir-veş
Ey kemān-ebrū n'içün¹ yābāne atmak tır-veş
- 2 Gīsū-yı müşgīnūñe alındı āhū gözlerūñ
N'eylesün dām-ı kazā bend eylemiş naḥçir-veş
- 3 'Arşa-i 'aşkuñda tır-endāz-ı āhum oynadur
Barmağında ḥalka-i gerdūnı bir zihgīr-veş
- 4 Ḥalka ḥalka oldı 'āşıklar şaçuñ baḥşinde çün²
'Āḫıbet biri birine girdiler zencir-veş
- 5 'Aql u cān u dil belā gārında şan Aşḥāb-ı Kehf
Nefs-i Emrī anlaruñ ardıncadur Kıtmir-veş

-259-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 N'ola ey sīm-beden göñlüñe eşk itse eşer
Bir³ gümüñ aqça durur taşa urursañ da geçer
- 2 Umaram tīgūñi bir kez daḥı sīnemde görem
Bu meşeldür ki şu aqduğı yire yine⁴ aqar
- 3 Dūd-ı āhumla meh-i nev¹ nice qarardı göre²
Ele āyīne al eyle ḥam-ı ebrūña nazār

¹ Divanda neden (s.124 g.223)² Divanda dün (s.124 g.223)³ Divanda ki (s.78 g.131)⁴ Divanda girü (s.78 g.131)

4 Leb ü ruhsāruᅇa kim beᅇzede ᅇoncayla ᅇüli
Birinüᅇ ᅇulaᅇı berg ü birinüᅇ aᅇzı ᅇoᅇar

5 Hıᅇ aᅇar mı müjeᅇ tırini Emrī dir imiᅇ
Düstlar ol ᅇaᅇı yānuᅇ oᅇı dilden mi ᅇıᅇar

[52a]

-260-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

1 Gerᅇi kim seᅇhārelerdür nergis-i cādūlaruᅇ
Anları baᅇmıᅇdur ey meh-rū hilāl ebrūlaruᅇ

2 ᅇollaruᅇ boynuᅇa ᅇalduᅇᅇa nigārā reᅇkden
Gözüme ejder ᅇorinür 'anberīn ᅇīsūlaruᅇ

3 Olmayacaᅇın bilür³ Yākūt ᅇaddüᅇe miᅇāl
Baᅇına toprak ᅇaçarmıᅇ yazduᅇı yazularuᅇ

4 'Ārızuᅇ ᅇoyup mehe ᅇapduᅇlarıᅇün ey ᅇüneᅇ
ᅇun' naᅇᅇāᅇı yüzün ᅇara yazar hindūlaruᅇ

5 Yār dendānına teᅇbīh eylemiᅇler özlerin
Yüzleri aᅇını ey Emrī ᅇöre lü'lü'lerüᅇ

¹ Divanda meh-i nev dūd-ı dilümden (s.78 g.131)

² Divanda ki ᅇör (s.78 g.131)

³ Divanda bilüp (s.143 g.261)

-261-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Vaz' idelden bāgbān-ı şun' haddün gülşenin
Hār-ı gayret güllerün şad-pāre kılmışdur tenin
- 2 Gül gam-ı haddünle düşmiş hançer-i hār üstine
Gülşen içre kan bulaşuk buldılar pīrāhenin¹
- 3 Şanma kim peykān-ı hecrün dilde kandur² sürh olur
Āteş-i gam tābıdur anuñ kızardan demrenin
- 4 Gördi kim her dem sütün-ı hāne āhından yanar
Bī-sütün itdi varup Ferhād-ı miskīn meskenin
- 5 Şanma encüm tır-i āh-ı³ Emrī vehminden felek
Bile yatur gice egninden çıkarmaz cevşenin

[52b]

-262-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Şāh-ı aşkam eylerem gam kūhı⁴ āhūsın şikār
Arada zerrīn⁵ kemendümdür bu āh-ı pūr-şerār
- 2 Şeb-rev-i zülf-i siyāhuñ kapdı elden göñlümi
Haṭṭ-ı sebzün çeşm-i 'ālem-bīnūme urdı gubār

¹ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:
Gördi kasr-ı çarhda āhum yelinden söyünür
Eyledi hāle çerāg-ı māha perde dāmenin

Gün togar sanma melāik hāne-i çarhuñ seher
Āfitāb-ı hüsnüñe karşı açarlar revzenin

² Divanda kandan (s.198 g.368)

³ Divanda tīg u tır-i (s.198 g.368)

⁴ Divanda kūh-ı gam (s.59 g.93)

⁵ Divanda elde bir rengīn (s.59 g.93)

- 3 Nürdan bir serv zāhir eylemezdi şu 'lesi
 Kāmetün şevkıyla¹ dil yakmasa şem '-i tābdār
- 4 Dil derūn-ı sīnede zülf-i² gamuñdan zār olur
 Murğ gibi görse kendü āşiyānı içre mār
- 5 Umaram āhum niķāb-ı zülf-i yāri ref' ide
 Görelüm Emrī hele ne gösterür bu rūzgār

-263-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Yār çıķduķça kapudan gören ol ruhsārı
 Beñzedür maṭla' -ı hūrşide der-i dildārı
- 2 Cāme-ḥ^vābında meger³ ol mehi 'uryān görmiş
 Ḥayret almış müteḥayyir evinüñ dīvārı
- 3 Şāḥ-ı gül tekye-i gülşende bir abdāl durur⁴
 Dāğ-ı ḥūnīni gül-i sürḥ elifidür ḥārı
- 4 Baķma gayra⁵ diyü göz penceresin mıḥladı yār
 Merdümüm şanma gözüm içre ser-i mismārı
- 5 Ḥişşe itdün gamı Mecnūn ile Ferhād ile⁶
 Anda⁷ ey Emrī ben aldum gam-ı 'aşķ-ı yārı

¹ Divanda şevkına (s.59 g.93)

² Divanda sīneden zülfün (s.59 g.93)

³ Divanda gice (s.279 g.530)

⁴ Divanda abdāludur (s.279 g.530)

⁵ Divanda gayra açma (s.279 g.530)

⁶ Divanda bu beyit farklıdır:

Hisse aldum gam-ı Ferhād ile Mecnūndan ben

⁷ Divanda andan (s.279 g.530)

[53a]

-264-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Nesîm-i cân güher-bâr olduğı'çün¹ şâh-ı mercāndan
Olur bir gönca peydâ yaprağı la'l-i Bedahşāndan
- 2 Ruḥ-ı āyīneye karşı tebessümle nazar kılsañ
Şadef-mānend olur mi'rāt 'aks-i dürr-i dendāndan
- 3 Nihāl-i gül degül seyr-i çemen kâsdına her gönca
'Aşā almış duḥān-ı āteş-i āh-ı hezārāndan
- 4 Görüp zülf-i siyāhın dil ruḥ-ı zībāña 'azm itdi
Güzel fehm eyledi hūrşīde karşı kaçdı şü'bāndan²
- 5 Dehānum çāk olur sūz-ı derūnum gibi ey Emrī
Söz açsam ḥançer-i ḡamzeyle ol şemşīr-i müjgāndan

-265-

Fā'îlātün/fā'îlātün/fā'îlātün/fā'îlün

- 1 'Andelīb-i gülşen-i ḡamdur dil-i şūrīde-ḥāl
Aña zülfünüñ hevāsı misk-i terden iki bāl
- 2 Maṭla'-ı ḥüsnünde görmüş 'anberīn kaşuñ senüñ
İki bükilmiş aña tazīm ider gökde hilāl
- 3 Kāmetüñüñ tekye-i gülşende abdālı olup
Sīnesine bir elif çekmiş durur her bir nihāl

---

¹ Divanda olduğınca (s.212 g.397)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Kitāb-ı ḥüsne hattı hâşiye diyü ne yazdıysa

Yüzün gördük o gül cümle traş itmiş gülistāndan (s.212 g.397)

- 4 Berg-i renginler degül abdāl olmış haddünün
Dāğ-ı hūnīn ile cismin zeyn itmiş her nihāl
- 5 Kadd-i yārūn Emriyā abdāl olmışdur ‘alem
Başı üzre na‘l kesdügi degül mi aña dāl

[53b]

-266-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Beni şol deñlü za‘îf eyledi hālün hevesi
Biçsem olurdu kabā¹ egnüme perr-i megesi
- 2 Müjeler şanma ki yüz yire koyup ağlamadan
Yapışupdur gözüme yollaruñ hār u hası
- 3 Çarha āhum şu kadar virdi harāret yine kim²
Gündüzin düşmez elinden güneşün mirvaḥası
- 4 Şanuram hāke şaçar berg-i güli bād-ı şabā³
Gelse reftāra ger ol şāh-süvāruñ feresi
- 5 Murğ-ı hūsnini nigār elden uçurdu Emrī
Kara telden niye yapar ki ḥaṭı⁴ bu kafesi

¹ Divanda ger kabâ diksem olur (s.282 g.536)

² Divanda nitekim (s.282 g.536)

³ Divanda bu mısra farklıdır:
Sanuram bād-ı sabâ hāke döker berg-i güli

⁴ Divanda aña hat (s.282 g.536)

-267-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Bülbul-i şeydā nice āh itmesün gülzārda
Yılda bir gül açılır ol da miyān-ı hārda
- 2 Bağrumuñ üstindeki bu kanlu kanlu dāğlar
Lālelerdür baş çıkarmış kulle-i kuhsārda
- 3 Sīneme çekdüm elifler kāmētüñ yād eyleyüp
Serv 'ar'ar şeklini naqş eyledüm dīvārda
- 4 Kırpügüm üstindeki bu katre katre yaşlar
Şanki lü'lü'dür dizilmiş dāne dāne tārda
- 5 Emriyā sermāye-i 'ömrinde sūd olur ziyād
Her ki cānın şatun alur eşkle bāzārda

[54a]

-268-

Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1 Cemālün kaşrını bennā-yı kudret āl-gün itmiş
Kād-i bālāñı ey servüm aña sīmīn sūtün itmiş
- 2 Yüzüñ levhindeki şıfr-ı dehānuñla elif bīnün
Cemāl-i hüsnüñüñ ey mäh-çihre birin on itmiş
- 3 Turup cennetde Tübā eyler iken her zamān da'vā¹
İşitdüm kāmētüñ ey servüm anı ser-nigün itmiş

---

¹ Divanda gavga (s.127 g.230)

- 4 Nigārā mīmi nūn üzre yazupdur kâtib-i kudret
Neden kim levh-i dîdârunda mīm üstinde nūn itmiş
- 5 Şafak şanma meh-i nev çevresinde eşk-i Emrîdür¹
Ġam-ı ebrūñ ile ey meh hilâli ġarķ-ı ħūn itmiş

-269-

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Her üstüh^vān ki anı kuçupdur bu cism-i zerd
Ol rā durur ki ortaya almışdur anı gerd²
- 2 Kaşuñ yüzünde ey gül-i ra'nā-yı bāġ-ı ħüsn
Ol rā durur ki ortaya almışdur anı verd
- 3 Göñlüm içinde ħançerî şekli nigārumuñ
Ol rā durur ki ortaya almışdur anı merd
- 4 Şol rā ki desti dāmen-i mihre urup durur
Ol rā durur ki ortaya almışdur anı derd³
- 5 Cismüm k'ihāta kıldı anı Emrî şarulıķ
Ol rā durur ki ortaya almışdur anı zerd

---

¹ Divanda bu mısra farklıdır:

Şafak içre meh-i nev sanma gerdün eşk-i Emrîden

² Divanda zerd (s.47 g.69)

³ Divanda gerd (s.47 g.69)

[54b]

-270-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 İki kaşuñ iki rā muşhaf-ı dīdāruñda¹
İki zülfün iki dāl āyet-i dīdāruñda
- 2 Şanemā ebr-i sefid içre meh-i nev şandum
Ham-ı ebrūñı görüp gūşe-i destāruñda
- 3 Bekle kūyını ola kim çıka yārūñ göresin
Başuñā gün toğa ey dil der-i dildāruñda
- 4 Şa‘şa‘a şanma güneş hāme-i zerle her gün
Åh şāhum yazar ey dil² der-i dīvāruñda
- 5 Emrīnūñ dün şanemā ağızına geldi cānı
Bir kez öpince seni la‘l-i güher-bāruñda

-271-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Kaṭre kaṭre dürr içinde ebrū-yı ‘anber-feşān
Çevre almışdur hilāli encüm-i seyyāre şan
- 2 ‘Aşkuñı fāş itmedüm nār-ı şafaqla kızdurup
Tās-ı çarhı başuma geydürdi cellād-ı cihān³
- 3 Hayrete varmış görüp kaddūñ nihālin serv-i bāg
Öldi diyü kuşlar eyler başı üstinde¹ figān

¹ Divanda ruhsāruñda (s.240 g.452)² Divanda meh (s240 g.452)³ Divanda zamān (s.193 g.359)

- 4 Ğabğabuñ çāhı degül bennā-yı kudret eylemiş
Kaşr-ı hüsnüñ gūşesinde murğ-ı cāna āşiyān
- 5 Ay başında māh-ı nev şanma görinen Emriyā
Ṭālib-i dünyāya barmağ gösterür devr-i zamān²

[55a]

-272-

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Cihān-ı bī-bekādan çekmedik dil bir belā kıalmaz
Anuñ'çün göz yumup ayrılса ardunca baқа kıalmaz
- 2 Kerem kııl sākıyā hürmetle tut cām-ı muşaffāyı
Kazāyıla şikest olursa meclisde şafā kıalmaz
- 3 Tazarru'lar idüp ol 'arız-ı mihr-i cihān-tāba
Benümle bir gice kıal dirseñ ey düşmen saña kıalmaz
- 4 Gice gelse ezān-ı şubha dek kıal diyü yalvarsam
Cefā eyler gider ol meh dirġā kim baña kıalmaz
- 5 Ruñın zerd itdüğın görüp o şeh ağıyāre rahm itmiş
Yüzün anuñ 'Ubeydī kıana yur bu reng aña kıalmaz

¹ Divanda ucında (s.193 g.359)

² Divanda cihān (s.193 g.359)

Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.193 g.359)

-273-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Gūşe-i gamda baña guşşa gibi yār olmaz
Giryе vü nāle gibi mūnis gam-ḥvār olmaz
- 2 Her biri karşı gelür görse maḥalleñde beni
İtlerüñ gibi şehā yār-i vefādār olmaz
- 3 Ser-te-ser dehr damağını mu‘aṭṭar eyler
Ey gülüm nāfe-i zūlfüñ gibi ‘aṭṭār olmaz
- 4 Şüretā sevdüğümüz ma‘ni yüzinden ḥaḳdur
Büt perest olmağıla kişi güneḥkār olmaz
- 5 Ḥamdü lillāh ki ‘Ubeydī hele ‘uşşāk içre
Bir benüm gibi daḥı ‘āşık-ı dīdār olmaz

[55b]

-274-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Tağlar şabr idemez sūz-ı dile baş degül
Āteş-i ‘aşka temürler døyemez taş degül
- 2 Çeşm-i ḥünīn ile zaḥmum daḥı kanlar aḳıdur
Ḥālin ağlar yalnız dīde-i ḥün-pāş degül
- 3 Dest-i gam ‘aşk ile bir sille urupdur baña kim
Barmağı yiri qarardı görinen kaş degül
- 4 Nice bir besliyeyin mülk-i vücūd içre teni
‘Azm -i rāh-ı ‘adem itsem baña yoldaş degül

- 5 Mā-sivāya nazar itme diyü perde iderem
Çeşm-i nem-nākı 'Ubeydī bürüyen yaş degül

-275-

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Yaşum 'arz ideyin raħm ide dilber muħtemeldür bu
Sitäreymiş her işi işleyen dirler meşeldür bu
- 2 Mezārumda görüp ğam cismümün yapusını didi
Binā-yı 'aşqdan kalmış yir altında temeldür bu
- 3 Hattı fikriyle bī-ħūd oldı 'aqlum kendüye gelmez
Bu uyħudan uyanmaz kimsene ħ^vāb-ı eceldür bu
- 4 Şaķın ey dil seni zülf-i siyāhı ayırur tenden
Karaçılar şoyarlar ādemi burada püldür bu
- 5 'Ubeydī ger bu beş beyti göre elde diye Hüsrev
Nizāmī ħamsesinün pençesin buran ğazeldür bu

[56a]

-276-

Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ılü/fā'ilün

- 1 Şanmağ belā-yı turre-i dilberden ağların
Zülf-i siyeh didikleri kāfirden ağların
- 2 La'line öykünür mi aña ağların müdām
Şanmağ ki mest olup mey-i aħmerden ağların
- 3 Ruhsarı āteşiyle tutışmak kolay idi
Ammā duħān-ı ħatt-ı mu'anberden ağların

- 4 Yaşın dökince gitdi o meh gör sitāreyi
Dīde didikleri o bed-āḥterden ağların
- 5 Bir āfitāb-çihre durur inleden beni
Şanma ‘Ubeydiyā ki feleklerden ağların

-277-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Perde-i şermi cemāline niķāb eylesesün
Gülsün ol Yūsuf-ı gül-çihre hicāb eylesesün
- 2 ‘İllet idüp eger isterse cevāb ağzından
Bir ağız düşmenüme düst cevāb eylesesün
- 3 Ğam-ı ḥaṭṭuñla ğubār olana ğāyet yokdur
Beñlerüñ dāne döküp anı ḥisāb eylesesün
- 4 Yādlarla şaķınup şoḥbete varmaga göñül
Kendüyi āteş-i ğayretle kebāb eylesesün
- 5 Bezm-i ağyārda cām-ı meye meyl eyleme kim
Bu ‘Ubeydī gözi yaşını şarāb eylesesün

[56b]

-278-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 İrmeyen bezm-i şafā baḥşuñya ḥürmet bulmaz
Düşmeyen ayağuñya pāye-i rif‘at bulmaz

- 2 Bil ki ey şāhid-i kāşāne senünle büt-i deyr
Da'vā-yı hūsn ü cemāl eylese şüret bulmaz
- 3 Mihr-i 'uşşāk ile meh-rūlar olurlar meşhūr
Yoħsa anlar yalıñuz hūsn ile şöhret bulmaz
- 4 Haşre dek yārelerüm ağız açup söyleyeler
Miħnet-i derd ü ğam-ı yār nihāyet bulmaz
- 5 Marāz-ı 'aşķ 'Ubeydī ne 'aceb miħnet olur
Kānkı 'āşık ki aña uğraya şıħhat bulmaz

-279-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Nice sāħir nice kāfir nice cādū gördüm
Şanma çeşmün ğibi bir merdüm-i bed-ħū gördüm
- 2 Görmedüm itün ile düşmen-i bed-ħū ğibi hıç
Bendeñ ey pādişehüm çok eyü yatlu gördüm
- 3 Üstüme tığini şalmazsa 'acebdür bu seħer
Vāķı' amda ğice zīrā bir aķar şu gördüm
- 4 Ruħı fikriyle şabāħa 'acabā çıķdı mı kim
Kākülünde ğice cānı ķatı şayru gördüm
- 5 Ey 'Ubeydī ğözi şır-i dili şayd eyler iken
Aldı altına kemend atup ol ebrū gördüm

[57a]

-280-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Kavl-i aġyār ile nesh itme haṭ-ı reyḥānı
Ki muḥaḳḳaḳ dilemez kāfir olan ferānı
- 2 Şanma gözüm yumaram tırūḡ için her laḫza
Biri birine girer gözlerümün müjgānı
- 3 Gel senünle varalum öldürelüm anı diyü
Nāvek-i yārūḡ ayaġına düşer peykānı
- 4 Beñzedürmiş özini zülfiḡe ‘anber-i miskīn
Nāfenün bu ġam ile ḳurumasun mı ḳanı
- 5 Muşhaf-ı ḫaddini başmazdı ‘Ubeydī yārūḡ
Haṭınuḡ ḳıl ḳadar olaydı eger īmānı

-281-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Dil nice rāh-ı melāmetde misāfir olsun
Rāḫat ābād-ı ‘ademde ḳo mücāvır olsun
- 2 Gelmeden haṭtı beni vaşlına irgürse didüm
İşidüp yār dimiş vaḳtine ḫāzır olsun
- 3 Ḥüsn ile şöhre-i āfāḳsın ey dil ammā
Yāri ḳoyup saḡa ṭapan kişi kāfir olsun
- 4 Zülfi ruḫsārını örter diyü muġberr ise dil
Göre tozı hele haṭ-ı ruḫı zāhir olsun

- 5 Şi'le şimdi güzeller dağı şayd olmazlar
Ey 'Ubeydî ne disün bir kişi şâ'ir olsun

[57b]

-282-

Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün

- 1 Mâh-ı nevdan dimeye vech-i hüsnum ahsendür
Ne tereddüd o güneşden güzelüm rüşendür
- 2 Hıandesine şağın aldanma gülün ey bülbül
Sen anı düst şanursın o güler düşmendür
- 3 Nâvek-i gamzenî ile ur beni dir yâre rakîb
Şanur ol kaşı kemânuş okını seg-zendür
- 4 Gün yüzine bağanuş gözini âyende diker
Şa'sa'a şanma elinde güneşüş süzendür
- 5 Sözlerüşle be 'Ubeydî bizi hayrân ittüş
Kalbüş esrâr-ı İlâhîye meger maşzendür

-283-

Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün

- 1 Ayağum adım atmaz bir kadem mey-hânedan ğayrı
Elüm bir nesne tutmaz sâkıyâ peymânedan ğayrı
- 2 Koya ğavğayı ey vâ'iz kulağum nesne ğüş itmez
Sürâhî kulğulıyla na're-i mestânedan ğayrı

- 3 'Aceb mi zāhidā hūr-ı behište nāzir olmazsam
Gözüm hîç nesne görmez şāhid-i kâşāneden ğayrı
- 4 Nice rengīn ü şīrīn olmasun güftār-ı dil-sūzum
Dilüm bir nesne zıkr itmez leb-i cānāneden ğayrı
- 5 'Ubeydīnūñ mekānını şorarsañ ey perī-peyker
Yatağı yoğdur ol dīvānenūñ vīrāneden ğayrı

[58a]

-284-

Fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün

- 1 'Abherūñ 'aynı çeşm-i meftūnuñ
Sidrenūñ dalı kıadd-i mevzūnuñ
- 2 Rāya benzetdiler kıaşuñ ğördi
İki büküldi kıāmeti nūnuñ
- 3 Yine yüz berkligün idüp 'uşşāk
Nermi hūd mu'teberdür altunuñ
- 4 Tıtalı yir yüzini dürr-i sirişk
Ey perī genci batdı Kıārūnuñ
- 5 Vaşf-ı seyl-āb-ı eşk-i çeşmümde
Dili kıurmaz 'Ubeydī Ceyhūnuñ

-285-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Dime cānāneye āğyār ile şoħbet itme
Seni sevsün dir iseñ aña naşīhat itme

- 2 Her ne hālet ki zuhūr eyleye dilberdendür
Kimseye anuñ için buğz u ‘adāvet itme
- 3 Ğayra meyl eylemezsin diyü yemīn eyler ise
Mümteni ‘dür inanup aña hamākat itme
- 4 İhtiyār elde olaydı dir idüm saña gönül
Hüblar zümresine hīç maḥabbet itme
- 5 Çünkü bunlarda ‘Ubeydī ğarazuñ var sentüñ
Ehl-i ‘arz olımadum diyü nedāmet itme

[58b]

-286-

Fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

- 1 Ğamze-i mestüñ ucından nice gavğālar ola
Fitne-i hāl-i ruḥuñla ne temāşālar ola
- 2 Kākülüñ kim şalına mülket-i cānlar üzre
Mey ne diller eline anda ne yağmālar ola
- 3 Bu leṭāfetle bu hāletle görünürsen eger
Halk-ı ‘ālem götüri vālih ü şeydālar ola
- 4 Ebedī acımayasın diye inşāf midur
Ben yetimüñ gözi yaşı aқа deryālar ola
- 5 Gel götür ḥākdan üftāde ‘Ubeydīyi bugün
Hey kıyāmet nice bir va‘de-i ferdālar ola

-287-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Meclis içre gördüğü dem la'lüni cām-ı şarāb
Kān dere batmazdı cānā itmese tenden hiçāb
- 2 Bāde tebḥāle çıkardı tāb-ı la'lünden senün
Görinen şanma leb-i saġarda ey sākī ḥabāb
- 3 Dīde yaş dökse göñül ḥaṭṭuñ ġamın izhār ider
Nitekim bārān olıcağ fāş ider boyun tarāb
- 4 Gözlerün dendānlaruñ fikriyle uyutmaz bizi
'Ağd-i pervīn ile cādūlar iderler 'ağd-i ḥvāb
- 5 Turmayup gitdükce üzer derd-i ḥasret dāldur
Bāğ-ı gerdūnda 'Ubeydī atılan şanma şihāb

[59a]

-288-

Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1 Fenā dārına gel gör şevket-i ehl-i ḥarābātı
Ki Dārā görmedi 'ömrinde hergiz böyle dārātı
- 2 Ḥarābāt ehlini gördüm fenā cāmıyla mest olmuş
Düşüp ben de melāmet kūyına oldum ḥarābātı
- 3 Ḥarābāt erlerini söyledüp al kışşadan ḥişşe
Ki her sırrı fenā pīrinden eylerler rivāyātı
- 4 Ḥarābāt ehline pīr-i fenā bir 'ilm oğutmuş kim
Lisān-ı ḥāl ile ta'bīr olur ancağ 'ibārātı

- 5 Hārābāt ehline fenn-i fenāda bir sebağ olsun
‘Ubeydīnūñ mezārı üstine yazuñ bu ebyātı

-289-

Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün

- 1 Ne açıldığ fezā-yı gülşene gül-pīreherlerle
Ne şalındığ murād üzre boyı serv-i semenlerle
- 2 Faķır olduksa istiğnā şatarlar bilmezüz yā Rab
Yine varur bizüm aḥvālimüz sīmīn-bedenlerle
- 3 Gidüp ‘aşkıyla cān zülfinde yārūñ kaldılar gördüm
Dili gönderdüm anlara o da kaldı қalanlarla
- 4 Ğamıyla nāfe-veş pür-ḥūn iderler қalb-i ‘uşşāķı
Ḥaṭā’ dur ‘aşķ meşķ itmek ḥaṭı misk-i Ḥutenlerle
- 5 Vefā eyleñ diseydūñ incinürler söylemezler hīç
‘Ubeydī söyleşilmez ḥaķ bu kim gonca deherlerle

[59b]

-290-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün

- 1 Yaqdı yandurđı firāķuñ beni nār-ı eleme
Ger tutarsam yiridür cānib-i mülk-i ‘ademe
- 2 Deyr-i ḥüsn içre iderlerse leṭāfet baḥşin
Ağız açdurmaz o kāfir beççe hīç bir şaneme
- 3 Ey perī-rū nice pervāz ura evşāfuñda
Қol қanād olmaz ise dest-i hidāyet қılma

- 4 Ey gönül şevk ilinüñ şahlıgım ister isen
Çek şürāhī ‘alemin yürümiş it ceş-i gama
- 5 Rūmda hāl ü ruḥı vaşfi ile ol şūḥuñ
Nokta koduñ be ‘Ubeydī şu‘arā-yı ‘Aceme

-291-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Mey hoş tutarsa n'ola bizi nā-tüvānlaruz
Bir kaç esīr-i bāde-i rind-i cihānlaruz
- 2 Bir tolu cāmı memleket-i cāma virmezüz
Bezm-i şafāda beglik ider kāmranlaruz
- 3 Keyfiyyet-i cihānı güzel bilmiş anlamış
Gonca dehenler ile iĉer nüktedānlaruz
- 4 Dünyā gamın çekenler ile şöḥbet itmezüz
Ĝam bilmezüz zamānede biz şādmānlaruz
- 5 Kimlersiñüz diyü şorar isen ‘Ubeydiyā
Güşe-be-güşe beglik ider lā-mekānlaruz

[60a]

-292-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 ‘İyd-ı vişāle irmeyüben ḥāk olursa ten
Şaruñ ten-i nizāruma Bayrāmīden kefen

- 2 La'lün firâkı ile 'aķıķa iki gözüm
 Kıan ağlamakla döndi ise dıde ğam yimen
- 3 Müjġān degül bitürdi yine řahñ-ı dıdede
 Bir sebz-i ħaķ firâkı ile eşk-i ter çemen
- 4 Rüm içre zülfüñi göricek baġrı kıan olup
 Götürdi kıoķuyı yirine nāfe-i Ħuten
- 5 Kıurbān olursa kıaşıñıa miskīn 'izārı ger
 Men' eyleme nic'eylesün ölsün mi yā seven

-293-

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Neden kim kākülünle ġamze-i fettāne düşmişdür
 Ya ber-dār oldu yāĥūd ħaçer-i bürrāne düşmişdür
- 2 Yine düzd-i ħazān şoymış libāsın nergisi gördüm
 Meger ġülşende miskīn-vār ise mestāne düşmişdür
- 3 Degül ħāl-i siyeh āb-ı 'izārından söyünmişdür
 Şerār-ı nār-ı āhum 'arız-ı cānāne düşmişdür
- 4 Lebün yādına ĩşār itmege rüz-ı ezel kıismet
 Baña ġöz yaşı jāle ġonca-i ħandāne düşmişdür
- 5 'İzārı ħaste ki gel ey řabībüm eyle dermānı
 Kıapundan dūr olalı pister-i hicrāne düşmişdür

[60b]

-294-

TESDİS

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

I

- 1 Nev-bahār irdi benüm zevk-ı dil ü cānum yok
- 2 Ğoncayı n'eyleyeyin çün gül-i ḥandānum yok
- 3 N'ideyin servi benüm naḥl-i gülistānum yok
- 4 Nergisi görmeyeyin ḡamzesi fettānum yok
- 5 N'ideyin şahn-ı çemen seyrini cānānum yok
- 6 Bir yanumca şalınur serv-i ḥırāmānum yok

II

- 1 Ūda ur servi baḡa kāmēt-i dildār gerek
- 2 Yile vir berg-i güli baḡa ruḡ-ı yār gerek
- 3 Şuya şal sünbülü ol turre-i ṭarrār gerek
- 4 Bāḡbānā baḡa bir yār-i vefādār gerek
- 5 N'ideyin şahn-ı çemen seyrini cānānum yok
- 6 Bir yanumca şalınur serv-i ḥırāmānum yok

III

- 1 Künc-i ḡam yār ḡayāliyle gülistānumdur
- 2 Ḳanlu dāḡum bedenümde gül-i ḥandānumdur
- 3 Sīnede şerḡalarum serv-i ḥırāmānumdur
- 4 Bülbül āvāzesi feryād ile eḡānumdur
- 5 N'ideyin şahn-ı çemen seyrini cānānum yok
- 6 Bir yanumca şalınur serv-i ḥırāmānum yok

IV

- 1 Tütayın vaqt-i bahār u dem-i gülzār olmuş
 2 Çeşmeler Hızır dem-i 'İsi ile yār olmuş
 [61a]
 3 Güller āyīne-i 'aks-i ruḥ-ı dildār olmuş
 4 Her çiçek tal'at-ı dildārı nümūdār olmuş
 5 N'ideyin şahn-ı çemen seyrini cānānum yok
 6 Bir yanumca şalınur serv-i hırāmānum yok

V

- 1 Şalınup şahn-ı çemenzārda her serv-i çemen
 2 Sürünüp sāye gibi 'āşıkı yanınca hemān
 3 Gūşe-i külḥan-ı hicrānda ḥazīn u ḥayrān
 4 'Āşıkā ben tek ü tenhā ideyin āh u fiḡān
 5 N'ideyin şahn-ı çemen seyrini cānānum yok
 6 Bir yanumca şalınur serv-i hırāmānum yok

-295-

MÜSEDDES

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

I

- 1 'Ār ider ben zerre-i nā-çizden ol āfitāb
 2 Mihrüm efzün olduğunca benden eyler ictināb
 3 Tūr-ı cevri āyīni kīn itmek durur kārı 'itāb
 4 Ben kılın şaymaz ḥisāba kulları var bī-ḥisāb
 5 Yār-i bī-pervā dirīgā guşşadan ḥālüm ḥarāb
 6 Sevmesün 'ālemde kimse dil-ber-i 'ālī-cenāb

II

- 1 Hâtırım yakmak bilür dil mülkin âbâd eylemez
 2 Ğuşşa vü ğamdan helâk oldum beni şâd eylemez
 3 Ben esîrin bend-i derd ü ğamdan âzâd eylemez
 4 Âylar yıllar geçer âdem ögüp yâd eylemez

[61b]

- 5 Yâr bî-pervâ dirîĝâ ğuşşadan hâlüm harâb
 6 Sevmesün 'âlemde kimse dil-ber-i 'âlî-cenâb

III

- 1 Âh kim 'ömrüm ğam-ı hecriyle olursa tebâh
 2 Vây eger olmazsa baña çeşm-i şefkaitle nigâh
 3 İrmez eyvân-ı bülendine kemend-i dūd-ı âh
 4 Ben gedâ-yı bî-nevâyem ol serîr-i hüsne şâh
 5 Yâr bî-pervâ dirîĝâ ğuşşadan hâlüm harâb
 6 Sevmesün 'âlemde kimse dil-ber-i 'âlî-cenâb

IV

- 1 Görse görmeze urar tokunsa tokunmaz geçer
 2 Ğalb-i sengînine te'sîr eylemez âh-ı seher
 3 Günde bir yüzden toĝar âh ol meh-i hürşîd-fer
 4 Geh teĝâfûl gösterür geh nâz u istiĝnâ ider
 5 Yâr bî-pervâ dirîĝâ ğuşşadan hâlüm harâb
 6 Sevmesün 'âlemde kimse dil-ber-i 'âlî-cenâb

V

- 1 Âh vâveylâ dirîĝâ hasretâ vü mihnetâ
 2 Kalmadı ölmekden özge çâre vü dermân baña
 3 Bir devâsuz derde oldum 'Âşîkâ ben mübtelâ
 4 Yok vişâle ihtimâl ü va'de-i yâre vefâ
 5 Yâr bî-pervâ dirîĝâ ğuşşadan hâlüm harâb
 6 Sevmesün 'âlemde kimse dil-ber-i 'âlî-cenâb

[62a]

-296-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Yürekde¹ âteş-i 'aşk ile yanar² taze dāgum var
Er ocağı gibi dā'im söyünmez bir çerāgum var
- 2 Der-i mey-hāne oldu na'l-i bī-pāyān ile sīnem
Bu iki çeşm-i pür-hūn-ābdan iki kabağum var
- 3 Fenā mey-hānesinde rind-i dūrd-āşām-ı 'aşkum kim
Gönülde şevk-i la'lūj elde bir tolu ayāgum var
- 4 'Adem mülkine şāhum āsmān-ı dūd-ı āhumdan
Kurılmış çarh-ı atlasdan mu'allā bir otāgum var
- 5 Sipihr-i nāzda gün gibi bir māhum var ey 'Āşık³
Fūrūg-ı āfitāb-ı 'ālem-ārādan ferāgum var⁴

-297-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Nice demdür ölümlük dirilür bir derd-nākum ben
Beni kor öldürürsen gayrıyı aña helākum ben

---

¹ Divanda cigerde (s.120 g.83)

² Divanda 'ışkunla yanmış (s.120 g.83)

³ Divanda bu dize farklıdır:

Gönül nūr-ı tecellī ile 'Āşık Tūra dönmişdür (s.120 g.83)

⁴ Divanda 3. ve 4.beyit yer almamaktadır. Gazel divanda 6 beyittir. Farklı olan beyitler şu şekildedir:

'Aceb mi hançerün mähīlerin her dem şikār itsem
Müşebbek sīne-i sad-çāk u efkārumdan agum var

Okınur hutbe-i nālem kazılır sikke-i dāgum
Otag u tāt u tahtum yog ise külhen bucagum var

Hırāş-ı nāhun-ı derdiyle hūn-ālūddur dāgum
Ne gam şimden gerü bana benüm dāg üzre bāgum var (s.120 g.83)

- 2 Ğubārum irgüren dāmānuĝa ‘aşkuĝ hevāsıdur
Benüm yolında topraĝ olduĝum yoĝsa ne ħāküm ben
- 3 Fetılüm penbe-i ħünīn-i dāĝumdur şafaĝ gibi
Çerāĝı şubĝ-ı şādıkdan yaĝar bir sīne-çāküm ben
- 4 Ğas u ħār u sevād-ı seyl-i a‘dā cīfe-i dünyā
Keder virmez baĝa bir baĝr-i bī-pāyān pāküm ben
- 5 Gören ħāmum şanur қақnūs minĝārīdür ey ‘Āşık
Sözüm odlar şaĝar āfāĝa şöyle süz-nākum ben

[62b]

-298-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Ğaysa Mecnün dimeĝüz ‘āķil-i ferzānedür ol
Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür ol
- 2 Ka‘be-i kıblemi gel yıĝma Ğalīlüm şimdi
Bir zamān kendü elünle yapılan ħānedür ol
- 3 Dildeki sūzı ‘aceb görme ele āyine al
Gör begüm sen de kimün ‘aşķına pervānedür ol
- 4 Gele mi sīne-i şad-pāreme ol genc-i cemāl
Şeh-nişīn ola mı bir ħāne-i vīrānedür ol
- 5 Tīĝler çekse eger ĝatl-i Ğüdāyīye gözün
‘Aceb ölmez ki mey-i nāb ile mestānedür ol

-299-

Mef'ülü/fâ'ilätü/mefâ'ilü/fâ'ilün

- 1 Ol meh gelürse hâneme mihr-i seher gibi
Çeşmümde cāy idem aña nūr-ı başar gibi
- 2 Eşkāl-i cevri ol şanemün gūne gūnedür
Deyr-i cihānda şüret-i nev'-i beşer gibi
- 3 Zencīr-i zülfün ile keş-ā-keşdedür gönül
Şol ejdehāya pençe uran şīr-i ner gibi
- 4 Dirmiş letāfet ol lebe haṭṭ-ı 'arāḫ-feşān
Şāfi şarāb dūrde konan misk-i ter gibi
- 5 Gūş eyle dürr-i nazmını şāhum Hüdāyinün
Ref' eyle hākden anı genc-i güher gibi

[63a]

-300-

Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün

- 1 Selāmın kesmeyen herkesden ol sultān-ı 'ādildür
Nihāl-i mīvedārı cennetün her yaña mā'ildür
- 2 Gönülde ey kemān-ebrū kılıcuñ zaḥmı yanına
Hadeng-i gāmzeñi gönder o da bu evde dāhıldür
- 3 Dem urduḫca dem-ā-dem ney maḫām-ı 'aşḫdan çenge
'Aceb mi ser-fürü itse o da bu ḫavle kā'ildür
- 4 Dem-i evvelde ḫātil gerçi kim Ḳābil idi ammā
Gözün cellādı yanında o bir şākird-i Ḳābildür

- 5 Hüdāyī kendüyi bilmez geçer derdünle dil-ḥaste
Gelüp ey cān ṭabṭbi aña luṭf it kendüyi bildür

-301-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 ‘Āşık olmuş dil-berüm bir yār-i bī-hem-tā iken
Bülbül olmuş bāğ-ı ‘aşka gonca-i zībā iken
- 2 Bir saçı miskīnün almış başına sevdāsını
Ḥalk-ı ‘ālem zülfine āşüfte vü şeydā iken
- 3 Bende-i ednāsı olmuş bir güzeller şāhınun
Pāye-i ḳadr-i cemāli ‘arşdan a‘lā iken
- 4 Ṭolanur her gice varup ol şehün menzilgehin
Şubḥ-ı ḥüsne ruḥları mihr-i cihān-ārā iken
- 5 Ey Hüdāyī ḥamdü lillāh böyle gördün ol mehi
Dem-be-dem ‘aşıklarına kārı istiğnā iken

[63b]

-302-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Yüz bulaldan başa çıkdı ey büt-i ṭannāz zülf
Vechi var ḥürşīd-i ‘ālī-şāna ḳalsa nāz zülf
- 2 Sünbül ü gülden pür itmiş dāmenin gördüm seḥer
Var ise olmuş bu şeb gülşende ‘işret-sāz zülf
- 3 Çāder-i miskīn içinde nice şüret gösterür
Oldı şan hengāme-i ḥüsni içre lu‘bet-bāz zülf

- 4 Sen büt-i Ferhâresin ol kâfir-i Hindü gibi
Pâyüğe yüzler sürüp eyler saña i'zâz zülf
- 5 Naqd-i kalbin gâret itmezdi Hüdâyî bendeñün
Olmasaydı her harâmî çeşmüğe dem-sâz zülf

-303-

Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün

- 1 Geçdi Mecnûn 'aşqdan geçmez dil-i mestânemüz
İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz
- 2 Bezmümüz cennet şürâhî lü'lü'-i āb-ı hayāt
Sākıyā anuñ öñünde havzdur peymānemüz
- 3 Ol hümā şaydından ey dil fāriğ ol yaş dökme kim
Dāma düşmez hūşe-i pervīn olursa dānemüz
- 4 Sīnededür diñle cān haste gönül āşüfte-ḫāl
Ey ṭabībüm şanasın dārü's-şifādur ḫānemüz
- 5 Dīde-i baht-ı Hüdâyî kim açılmaz ḫ'ābdan
Rüz-ı evvelde meger gūş eylemez efsānemüz

[64a]

-304-**TESDİS**

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

I

- 1 Cevr idüp gözden bırağdı āh kim cānān beni
- 2 Tīğ-i ğamla günde biğ kez öldürür hicrān beni
- 3 Pursiğ-i hāl eyleseydi¹ ey şabā² yārān beni
- 4 Nā-murād itdi murādumdan meded devrān beni
- 5 Gāh şağın gāh haste gāh şād u geh melül
- 6 Gāh sulţān-ı cihānem gāh bir āzāde kul

II

- 1 Nüş idüp sākī-i bākīden ezel bezminde cām
- 2 Hāşıl oldı cāna anuğ neş' esinden zevk-ı tām
- 3 Şöyle mestem kūy-ı yār içinde eylerken hırām
- 4 Rāst gelsem pādişāh-ı 'āleme virmem selām
- 5 Gāh şağın gāh haste gāh şād u geh melül
- 6 Gāh sulţān-ı cihānem gāh bir āzāde kul

III

- 1 Dür olaldan hasretiyle benden ol Yūsuf-cemāl
- 2 Olmuşam Ya' kūb-veş Ken' ān-ı ğamda pür-melāl³
- 3 Hey birāder şorma hālüm eyleyüp benden su'āl
- 4 Çāh-ı hayretde kalaldan oluban ser-keşte-hāl
- 5 Gāh şağın gāh haste gāh şād u geh melül
- 6 Gāh sulţān-ı cihānem gāh bir āzāde kul

¹ Divanda itmeseydi (s.262 m.10)² Divanda ey sanem (s.262 m.10)³ Divanda pā-māl (s.263 m.10)

IV

- 1 Ehl-i 'aşkuñ kimisi itmiş melāmet ihtiyār
- 2 İtdi Ferhād ile Mecnūn deşt-i hayret¹ ihtiyār
- 3 'Ārif oldur kim ide kesretde vahdet ihtiyār
- 4 Raḥmiyā ben eyledüm cāndan ferāgat ihtiyār
- 5 Gāh şağın gāh haste gāh şād u geh melūl
- 6 Gāh sultān-ı cihānem gāh bir āzāde kul²

[64b]

-305-

MÜSEDDES

Mef'ulü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

I

- 1 Raḥş-ı 'azīmet üzre vücūdum süvār idüp
- 2 Himmet 'inānın aña o dem üstüvār idüp
- 3 Aldum elüme başumı terk-i diyār idüp
- 4 Şevkuñ o demde³ cān u dile yār-i gār idüp
- 5 Naqd-i hayātı hāk-i deründe nişār idüp
- 6 Geldüm kapuña hizmetüni ihtiyār idüp

II

- 1 Evc-i sipihri menzil idüp āfitāb-vār
- 2 Geh kulleler nişīmen idindüm seḥāb-vār
- 3 Gāhi ḥazīz semtine düşdüm şarāb-vār
- 4 Āhum şirārı çarḥa atıldı şihāb-vār

¹ Divanda deşt-i hasret (s.263 m.10)² Eksik sayfa vardır. Tesdīs 69b'nin devamıdır. Eksik bent şöyledir:

Bulmayaldan vuslat-ı cānāneye hergiz vüsül

Hayretüm görse ola dīvāne erbāb-ı 'ukūl

Mahremüm derd ü belādur her tarafdan sag u sol

Gāh mestem gāh hayrān meskenem künc-i hamūl

Gāh sagan gāh hasta gāh şād u geh melūl

Gāh sultān-ı cihānam gāh bir āzāde kul

³ Divanda odını (s.257 m.6)

- 5 Naqd-i hayâtı hâk-i derün̄de nişâr idüp
6 Geldüm kapuğa hidmetün̄i ihtiyâr idüp

III

- 1 Hecr âteşiyle lâle gibi sîne tağlayup
2 Naḥl-i murâda rişte-i ümmîdi bağlayup
3 Tağlar başında ebr gibi her dem ağlayup
4 K̄anlu yaşum çemenlere cüy oldu çağlayup
5 Naqd-i hayâtı hâk-i derün̄de nişâr idüp
6 Geldüm kapuğa hidmetün̄i ihtiyâr idüp

IV

- 1 Ey cüd ile yegâne vü ḥallâl-ı müşkilât
2 Yüzin sürer ḥabâbuğa¹ envâ'-ı mümkinât
3 İtseñ n'ola ḥaḳîrüne² geh gâh iltifât
4 Düşdi ğarîb eyledi terk-i ta'allukât³

[65a]

-306-

Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün

- 1 Abdâl olup⁴ fenâyı felekden kıyâs ide
Zerrîn⁵ libâsını⁶ çıkarur köhne şâl ider

¹ Divanda cenâbuğa (s.257 m.6)

² Divanda fakîrüne (s.257 m.6)

³ Eksik sayfa vardır. Müseddesin devamı 40a'dadır. Eksik bentler şöyledir:

Naqd-i hayâtı hâk-i derün̄de nişâr idüp

Geldüm kapuğa hidmetün̄i ihtiyâr idüp

İhsānuñ ile Raḥmî-yi nâ-şadı eyle şād
Ol nâ-murâdı luḫfuñ ile eyle ber-murād
Erbâb-ı kâle oldu der-i devletün̄ güşād
'Ömrün̄ tavîl eyleye Haḳ 'izzetün̄ ziyād
Naqd-i hayâtı hâk-i derün̄de nişâr idüp
Geldüm kapuğa hidmetün̄i ihtiyâr idüp

⁴ Divanda iseñ (s.320 g.35)

⁵ Divanda nürîn (s.320 g.35)

⁶ Divanda ḳabâsını (s.320 g.35)

- 2 Nā-dān olana şāhid-i maḫşūdı el virür
Dānā¹ ḫayāl-i yār ile def² -i melāl ider
- 3 Raḫmī ruḫūnla² leblerüñüñ³ vaşfin eyleyüp
Rengīn-edā ile ḡazelin pür-ḫayāl ider⁴

-307-

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Debistān-ı fenāda okudum 'aşkuñ kitābın ben
Ferīd oldum bu fenn içre bulup her faşl u bābın ben
- 2 Baña bir cām içürdi bezm-i ḡamda sākī-i devrān
Ḳıyās itdüm ḳıbāb-ı çarḫa anuñ her ḫabābın ben
- 3 Rumūz-ı mes'ele āmūz-ı 'aşḳ iken ezel Mecnūn
Anuñla baḫş idüp ilzām iden ḫazır cevābın ben
- 4 Sipihrūñ kāsesi pür ola baḫş olursa cür'amdan
Şu denlü sākıyā nūş eyledüm 'aşkuñ şarābın ben
- 5 Seg-i kūyı gibi yārūñ yüz urdum āsitānına
Bugün aḳrān içinde Raḫmī-i 'ālī-cenābın ben⁵

¹ Divanda 'aşık (s.320 g.35)

² Divanda lebüñle (s.320 g.35)

³ Divanda ruḫlarıñuñ (s.320 g.35)

⁴ Eksik sayfa vardır. Gazel 41b'nin devamıdır. Eksik beyitler şöyledir:

Dil kim lebüñ vücūdı için ḳıyl ü ḳāl ider

Sā'ildurur ki ḫāl-i 'ademden su'āl ider

Bir manzar açdı ḳaşr-ı melāḫatde ḫüsn-i yār

Biñ şüret ile 'aşıka 'arz-ı cemāl ider

⁵ Mustafa Erdoğan'ın hazırladığı Bursalı Raḫmî Dîvânı'nda bu gazel yer almamaktadır.

-308-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Ruḥuḡa ey šanem bašın egüpdür yine ġîsûlar
šanasın âteše secde ider Rûm içre Hindûlar
- 2 Gören ḡâlünle çerşmün üzre ey ḡüršîd ebrûḡı
Hilâli siḡr ile tıtmıš šanurlar iki¹ cādûlar
- 3 Gelür ol ġonca-leb bâġ içre diyü intizâr ile
İner serv-i dil-ârânun ayaġına kara šular
- 4 Düşelden 'aškuḡa ġüyâ ki sînem vâdî-i ġamdur
Olupdur daġlar yir yir anun içinde âḡûlar
- 5 Egilmiš bād-ı âhumdan melâḡat šâḡsârıdur
Nîġaruḡ Raḡmiyâ bâġ-ı ruḡı içinde ebrûlar

[65b]

-309-

Fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün

- 1 Nûr-ı maḡz olur elin šoksa o zîbâ koynına
šol yed-i beyzâ gibi ġirdükde Mûsâ koynına
- 2 Bir müdevver pister-i sincâbî olmiš šekl-i ḡavz
Ol perîyi koymaġa ġermâye tenhâ koynına
- 3 ḡurde-i zer gibi rûyın zerd ider zer ḡarc iden
Bâġ-ı 'išretde ġirer bir verd-i ra'nâ koynına

¹ Divanda bir iki (s.353 g.88)

- 4 Kādr-i ‘ālā kesb ider cānāna cān kurbān iden
İ‘tibār olur nitekim ‘ıyd-ı aḍhā koynına
- 5 Baḥr-ı nazm içre ḥayāl-i ḥāşa beḗzer Raḥmiyā
Şoyunup ol mū-miyān girdükde deryā koynına¹

-310-

Mefā‘ılün/mefā‘ılün/mefā‘ılün/mefā‘ılün

- 1 Lebūnde nev-demīde² ḥaḥ mı yā misk-i Ḥutendür bu
Kenār-ı çeşme-i ḥayvānda bitmiş yā çemendür bu
- 2 Kādeḥ tut lāle-veş cāmuḡ şikeste itmeden devrān
Nice Cem kellesin sāḡar iden bir encümendür bu
- 3 Başuḡda kākülūḡ mi yā nihāl-i serv-i bālādan
Melāmet gülşenine sāye şalmış yāsemendür bu³
- 4 Şarılmış zūlfine görmüş düşinde Kays Leylānuḡ⁴
Dimiş ben zārı deşt-i ğamda Mecnūn eyleyendür bu
- 5 Bu tarz-ı ḥāşı görse Raḥmiyā el-ḥaḡ diye Ḥusrev
Me‘ānī cāmımı bezm-i suḡanda nūş idendür bu

¹ Mustafa Erdoğan'ın hazırladığı Bursalı Rahmî Dīvânı'nda bu gazel yer almamaktadır.

² Divanda remīde (s.403 g.169)

³ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Reh-i mey-ḥāneden geçmem mey-i peymāneden içmem
Şu resme mest ü şeydā olduğum bilmem nedendür bu

Siyeh şanma şeb-āsā şubḡ-veş müy-ı sefid olmuş

‘Arūs-ı nev degül ‘ālem bugün bir köhne zendür bu

⁴ Divanda Leylāsın (s.403 g.169)

-311-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘lün

- 1 Şekl-i ebrū-yı siyāhı ruḥ-ı cānān üzre
Gūyiyā besmeledür sūre-i Raḥmān üzre
- 2 Ḥasret-i la‘lūḡ ile merdümek-i dīdelerüm
İki nokṭa gibidür kim yazılır ḡan üzre¹

[66a]

-312-

Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fa‘ülün

- 1 Burc-ı şeref üzre görüp ol ruḡları māhı
Āhum sevinüp gök yüzine atdı külāhı
- 2 Varduḡça çemen seyrine göz degmemek için
Ol nergis-i² mestāneyi sen sakla İlähī
- 3 Oḡ gibi beni baḡrına başardı kemānlar³
Bir kez göz ucıyla baḡa ger kılsa⁴ nigāhı
- 4 Dil mürdesini düşde kim ider didüm ihyā
Gösterdi baḡa ḡazret-i ‘İsā Memi şāhı

¹ Eksik sayfa vardır. Gazelin devamı 74a'dadır. Eksik beyitler şöyledir:
Enbata'llāhu nebāten hasenen yazdı hatuḡ
Hat-ı Yākūt ile ser-çeşme-i hayvān üzre

Devlet-i dehre irerse n'ola her dūn u denī
Dīvler gāhī çıkar taḡt-ı Süleymān üzre

Hāme-i zerle yazarsa yiridür kātib-i sun'
Raḡmiyā bu gazeliḡ safha-i devrān üzre

² Divanda gözleri (s.47 g.95)

³ Divanda kemānuḡ (s.47 g.95)

⁴ Divanda kıla idi (s.47 g.95)

- 5 Yār ışığını bekle odur maṭlab-ı a‘lā
Terk eyle Fiğānī yūri var manşıb u cāhı

-313-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Yine enfās-ı lebünle ey Mesīh-i Hızır-pey
Kāleb-i pejmürde¹ eṭfāl ayağın² oldı hay
- 2 Gül gül olmışdur kızarup tāb-ı mülden ‘arızı
Şol kadar nūş eylemiş lāle çemen bezminde mey
- 3 Tır-i dil-dūzuñ irüp revzenler açdı her taraf
Üstüh^vānum nāleler itse ‘aceb mi³ hem-çü ney
- 4 Hil‘at-ı rengin-edā’ itdi⁴ ser-ā-ser nev-bahār
Kara çulda gerçi kōmışdı dirahṭı bād-ı dey
- 5 Şi‘r-i pür-sūzuñ Fiğānī görse Husrev hākde
Sūziş-i şevkıyla cānına uraydı⁵ nice key⁶

[66b]

-314-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Urdum semend-i ṭab‘uma çün zīn-i himmeti
Meydān benüm virürse eger Tañrı furşatı

¹ Divanda fersūdesi (s.48 g.97)

² Divanda bāğ-ı cihānuñ (s.48 g.97)

³ Divanda nāleler kılsa ‘aceb mi üstüh^vānum (s.48 g.97)

⁴ Divanda ‘atā kıldı (s.48 g.97)

⁵ Divanda urupdur (s.48 g.97)

⁶ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,4,2,5 (s.48 g.97)

- 2 Mülk-i suhanda tabl-ı feşâhat çalan benem
Geçdi cihânda Āsaf-ı hâkân¹ nevbeti²
- 3 Şancağ çeker bu ‘arşada başka dilâverem
Husrev gibi zamâne de tttum vilâyeti
- 4 Görse Nevâyî çünkü nevâmi³ bu resm ile
Mülk-i suhanda ura idi⁴ kūs-ı rihleti
- 5 Eczâ’-yı defterin⁵ kül ide yağa âzerî
Görse Figânî bu gâzel-i pür-ğarâreti

-315-

Mef‘ülü/fâ‘ilâtü/mefâ‘ilü/fâ‘ilün

- 1 Gördi nihâl kâmetünjî sen semen-berün
Biñ pâre oldu kalbi hasedden şnavberün
- 2 Tağıt efendi gül yüzün üstine sünbülün
Yüzi karası yanına kalsun ço ‘anberün
- 3 Zâhid şarâb-ı la‘lünjî nüş eyleyeydi ger
Hergiz cihânda adımı anmazdı Kevşerün
- 4 La‘lünjî nebâtı virdi kesâda benüm begüm
İşin bitürdi kâmet-i mevzūnuñ ‘ar‘aruñ

¹ Divanda Āsaf ü Hâkân (s.45 g.90)

² Divana göre bu beyitten sonraki 1 beyit eksiktir:

Mümtâz-ı ‘âlem olmaga var himmetüm benüm

Lâ-şey yanumda şâh ile hâkân şöhreti

³ Divanda nev-âyinümi Nevâyî (s.45 g.90)

⁴ Divanda urur idi (s.45 g.90)

⁵ Divanda defteri (s.45 g.90)

- 5 Kimdür dir iseñ ey şeh-i hūbān Figāniyi
Bir derd esīri ‘āşık-ı şūrīde-kem-terün

[67a]

-316-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Gözümün kaşırını¹ eylerse hayālün n'ola cāy
Şeh-i ‘ālemdür idinse yiridür şırça sarāy
- 2 Şeb-i fūrkatde gözüm h^vāb ile ceng eylemege
Müjeden bağladı ey dil² yine bir kara alay
- 3 Bām-ı çarḥ üstine nālem çıkuban tıfl gibi
Aşağa inmege kōrkar çağırur³ dir ey vāy⁴
- 4 Bir nefes ‘āleme⁵ dem urmağa kōmaz diyüben
Gösterür illere barmaqla beni bezmde nāy
- 5 Ayağı illere⁶ taksīm idesin bezmünde⁷
N'içün ey sākī Figānī kuluña degmeye pāy⁸

-317-

Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Mikrāz-ı gamzenün işi ‘uşşāka pāredür⁹
Āvāre diller anuñ için pāre pāredür

¹ Divanda kaşırını (s.47 g.96)

² Divanda meh (s.47 g.96)

³ Divanda çığırup (s.47 g.96)

⁴ Divanda eydür vāy (s.47 g.96)

⁵ Divanda nālemi (s.47 g.96)

⁶ Divanda illere ayağı (s.47 g.96)

⁷ Divanda bezm içre (s.47 g.96)

⁸ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,3,2,4,5 (s.47 g.96)

⁹ Divanda yaradur (s.19 g.14)

- 2 Ey mäh sīnem oldı benüm āsmān-ı mihr
Yir yir şerāre-i dilüm¹ anda sitāredür
- 3 Hatt-ı ğubāruñuñ yazamazlar mişālini
Nāmeñ katında² hāmelerüñ yüzi karedür
- 4 Bezm-i fenāda virdi³ şadā çār ‘unşurum
Raqqāş-ı ‘aşk elinde meger çār-pāredür
- 5 Tāvūs-ı çarh-ı berīn oldı⁴ dūd-ı āh[dan]⁵
Yir yir benekler aña Fiğānī şerāredür⁶

[67b]

-318-

Fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

- 1 Görinen mihr yüzinde şanemā şanma seḫāb
Yağmasun diyü yüzüñ mihri senüñ aşdı⁷ niķāb
- 2 Ateş-i fikr-i ruḫuñ yaqdı derün-ı sīnem
Ğam-ı hattıñla ciger olsa n'ola dūd-ı⁸ kebāb
- 3 Hecr-i la‘lünle senüñ her gice ey mäh felek
Dīdeden yaş yirine kan aqıdur şanma şihāb
- 4 N'ola zülf olsa miyānuñda miyānuñ dilde
Genc olur māra vaṭan mesken olur gence ḫarāb

¹ Divanda şirār-ı sūz-ı dil (s.19 g.14)

² Divanda yanıñda (s.19 g.14)

³ Divanda urdı (s.19 g.14)

⁴ Divanda tāvūsı oldı çarh-ı berīnün bu (s.19 g.14)

⁵ Vezin gereği metin tamiri yapılmıştır.

⁶ Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,2,4,3,5 (s.19 g.14)

⁷ Divanda aşdı (s.187 g.20)

⁸ Divanda n'ola olsa ciger-dūda (s.187 g.20)

- 5 Hālūmi ağlamağa yāre utanmaya diyü
Nev‘iyā çihreme bu kanlu yaşum oldı hicāb

-319-

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Cāmdan gitmez gözi mey-ḥ^vāre bir ben bir ḥabāb
Baş қоşar şahbāya¹ āvāre bir ben bir ḥabāb
- 2 ‘Ayš-ı dünyā göz açup yummuşça gelmez ‘aynına
Nüş ider peymāneyi hemvāre bir ben bir ḥabāb
- 3 Kāsesi elde kadeḥ cerrārı müflis mey-perest
Devr-i meyde sā’il-i bī-çāre bir ben bir ḥabāb
- 4 Bāde virmiş varını cümle kalup bir baş ile
Baқmamış bu cübbe vü destāra bir ben bir ḥabāb
- 5 Zīr-i dāmānında pinhān eyleyüp rindāne mey
Қan gözinde Nev‘iyā mey-ḥ^vāre bir ben bir ḥabāb

---

¹ Divanda şahba ile (s.183 g.15)

[68a]

-320-

TERCİ'-İ BEND

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

I

- 1 Şabr it cefāya hātırūña gelmesün elem
- 2 Teslīm eyle kendüñi taqdīre çekme ğam
- 3 Tek yirde gökde zerre kadar minnet olmasun

II

- 1 Bir şāl-ı köhne egnüme 'Ulvī kabā yiter
- 2 Dervīş olana hil'at-ı şāhī 'abā yiter
- 3 Gūş it nedür suhandaki¹ yokdur aña yiter
- 4 Örti döşek Necātiye büriyā yiter
- 5 Tek yirde gökde zerre kadar minnet olmasun²

¹ Divanda suhanduñ (s.208 m.36)

² Eksik sayfa vardır. Tercī'-i bend 49b'nin devamıdır. Eksik bentler şöyledir:

Dünyāda baña minnet ile devlet olmasun
 Bī-minnet aç olup gözin(e) ni'met olmasun
 Zilletde kalayın baña hiç 'izzet olmasun
 Mey gibi ayağa düşeyin hürmet olmasun
 Tek yirde gökde zerre kadar minnet olmasun

Mağrūr-ı māl u devlet olan düna bakmazın
 Şükrüm Hudāyadur kef-i Qārūna bakmazın
 Dehr-i denīde aṭlas-ı gerdūna bakmazın
 Şāh-ı gül üzre efser-i gül-gūna bakmazın
 Tek yirde gökde zerre kadar minnet olmasun

Hırş āteşine bağrumı yakmam kebāb-veş
 Her nā-kesün ṭa'āmına düşmem zübāb-veş
 Başum göge irerse dahı āfitāb-veş
 Arz-ı semā'da mesken idinmem şehāb-veş
 Tek yirde gökde zerre kadar minnet olmasun

Her kimseden ki eyledüm ey dil recā kerem
 Bir kerre eylese Kerem eyler nice sitem

-321-

TAHMİS

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

I

- 1 Ağladan 'āşıkı ey dil ğam-ı cānān ancak
- 2 İğleden ehl-i dili gerdiş-i devrān ancak
- 3 Kimi mātem-zede halkuñ kimi şādān ancak
- 4 Hāl-i 'ālem ezeli böyle perīşān ancak
- 5 Kimi hāndān kimi giryān kimi nālān ancak

II

- 1 Görinür bāğ-ı cihān kimine tāze bahār
- 2 Kimi şu gibi çemen seyrin ider leyl ü nehār
- 3 Kimisi bezm-i şafāda kiminüñ meskeni hūr
- 4 Kimisi bülbül-i nālān-ı gül-i 'arız-ı yār
- 5 Kimi pervāne-i şem' -i ruḡ-ı cānān ancak

III

- 1 Kiminüñ bilini bükdi sitem-i çarḡ-ı dü-tā
- 2 Kiminüñ sīnesini itdi nişān tīr-i każā
- 3 Menzil-i rāh-ı 'adem olsa 'aceb mi dünyā
- 4 Bu cihān kimine kaşr-ı tarāb u 'ayş u şafā
- 5 Kiminüñ miḡnet ile başına zindān ancak

[68b]

IV

- 1 Māl u esbāb-ı cihān kalmadı çün Kārūna
- 2 Baqmazın çihre-i zerdüm var iken altūna
- 3 Ser-firāz ol başuñı egme şaķın her dūna
- 4 Pāy-māl olmada āḡir şütür-i gerdūna
- 5 Pādişāh ile gedāsı hele yeksān ancak

V

- 1 Künc-i vahdetde şerîfi oluben genc-i nihân
- 2 Mâ-sivâyı unutup Hâkıla ol sen her an
- 3 ‘Ālem-i kevn ü fesād olduğuyçün mülk-i cihân
- 4 Bâkıyâ hânkah-ı ‘âlem-i hayretde hemân
- 5 Her gelen kimse bu esrâr ile hayrân ancak

-322-

MUHAMMES

Mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün

I

- 1 Ser-â-ser ni‘met-i dünyâyı hep dışden geçirdün tüt
- 2 Başup cām-ı Sikenderden cihânı cümle gördün tüt
- 3 Başup yayını eflākün diz urduñ başka kurdun tüt
- 4 Kemân-ı Rüstemi kullâb urup çekdün çevürdün tüt
- 5 Götürüp Zâl-i eflâki atından yire urduñ tüt

II

- 1 Semend-i ‘aşkı sür ey dil yürü merdâne incinme
- 2 Hemân er gibi ol cân at yürü meydâne incinme
- 3 Kırsa tîğ-i müjgâni şakın cânâne incinme
- 4 Eger pervâz iderse murğ-ı dil bir dâne incinme
- 5 Anı âzâd idüp habs-i kafesden sen uçurdun tüt

III

- 1 Kimi gördün bu dünyâda dilâ bî-bâk olur âhîr
- 2 Bir iki gün gülerse aldanup gam-nâk olur âhîr
- 3 Gîrîbân-ı ‘ömr dest-i fenâda çâk olur âhîr
- 4 Vücūd-ı nâzenînün çün bilürsin hâk olur âhîr

[69a]

5 Çıkup şāhāne taht üzre nice buyruk buyurduñ tut

IV

1 Didi zülf ü 'izār için bugün bir zū-fünūn kimse
 2 Kamer devrinde kim görmiş durur 'ömri uzun kimse
 3 Bu çok başlu ile başa urur mı hīç zebūn kimse
 4 El el üstinedür geçmez ilüñ öñine hīç kimse
 5 Şabā gibi hemān sen de biraz esdüñ şavurduñ tut

V

1 Şalındurmaz ol āfet kirpüğine degme bir şānı
 2 Bugün başdan çıkarmışdur anuñ zülf-i perīşānı
 3 Saña çok iş ider bir gün bilürsin ol perīşānı
 4 Ayağı bezm-i keşretten bir el evvel çek ey Şānı
 5 Ferāgat eyle gel var 'ālem-i vahdetde yurduñ tut

-323-

TESDİS

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

I

1 Yanuma gelmez görüp şevk ile sūzān olduğum
 2 'Aynına almaz harīk-i nār-ı hicrān olduğum
 3 Gūşına koymaz enīs-i āh u efgān olduğum
 4 Diñlemez yād eylesem ney gibi nālān olduğum
 5 Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
 6 Hātırum şormaz neden añlar perīşān olduğum

II

1 Nice yıllar pāy-māl olsam işigünde eger
 2 Bir qadem hākümden ol serv-i revān atmaz gezer

3 Ğarğa virse ‘ālemi seyl-i sirişk-i çeşm-i ter
 4 Raḥm idüp atmaz baña ‘ayn-ı ‘ināyetle nazār
 5 Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
 6 Hâtırım şormaz neden añlar perîşān olduğum
 [69b]

III

1 Gün yüzün görsem dil-i maḥzūnumı şād eylesem
 2 Gördüğüm ālām-ı hecri ser-te-ser yād eylesem
 3 Āh idüp cismüm ser-i kūyuḡda berbād eylesem
 4 Ağlasam derd-i derūnum āh u feryād eylesem
 5 Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
 6 Hâtırım şormaz neden añlar perîşān olduğum

IV

1 Derd ile ölsem gelüp ben ḥāki ihyā eylemez
 2 Haste olsam ḥâtırım şormaz müdāvā eylemez
 3 Hālümü görmez ruḡ-ı zerdüm temāşā eylemez
 4 Gözlerüm yaşın silüp göñlüm tesellā eylemez
 5 Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
 6 Hâtırım şormaz neden añlar perîşān olduğum

V

1 Tîġiyā derd ü ġam-ı hecr ile olsam bî-ķarār
 2 Eylesem deşt-i belāda nice dem geşt ü güzār
 3 Bād-ı miḡnet eylese şabr u ķarārım tārmar
 4 Ağlamaķdan ķanıla tōlsa bu çeşm-i eşķ-bār
 5 Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
 6 Hâtırım şormaz neden añlar perîşān olduğum

-324-

TESDİS

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

I

- 1 Bulmayaldan vuşlat-ı cānāneye hergiz vuşul
- 2 Hāyretüm görse ola dīvāne erbāb-ı 'uķul
- 3 Maħremüm derd ü belādur her ıarafdan Őađ u Şol
- 4 Gāh mestem gāh ĥayrān meskenüm künc-i ĥamul
- 5 Gāh Şağın gāh ĥaste gāh Őād u geh melul
- 6 Gāh sultān-ı cihānem gāh bir āzāde ķul¹

¹ Eksik sayfa vardır. Tesdīsın devamı 64a'dadır. Eksik bentler Şöyledir:

Cevr idüp gözden bıraķdı āh kim cānān beni
 Tġ-i ğamla günde biņ kez öldürür hicrān beni
 Pursiş-i ĥāl eyleseydi ey Őabā yārān beni
 Nā-murād itdi murādumdan meded devrān beni
 Gāh Şağın gāh ĥaste gāh Őād u geh melul
 Gāh sultān-ı cihānem gāh bir āzāde ķul

NūŐ idüp sākġ-yi bākġden ezel bezminde cām
 HāŐıl oldu cāna anuğ neş'esinden zevķ-ı tām
 Őöyle mestem kūy-ı yār içinde eylerken ĥırām
 Rāst gelsem pādġŐāh-ı 'āleme virmem selām
 Gāh Şağın gāh ĥaste gāh Őād u geh melul
 Gāh sultān-ı cihānem gāh bir āzāde ķul

Dūr olaldan ĥasretiyle benden ol Yūsuf-cemāl
 Olmışam Ya'ķub-veş Ken'ān-ı ğamda pür-melāl¹
 Hey birāder Şorma ĥālüm eyleyüp benden su'al
 Ćāh-ı ĥayretde ķalaldan oluban ser-keŐte-ĥāl
 Gāh Şağın gāh ĥaste gāh Őād u geh melul
 Gāh sultān-ı cihānem gāh bir āzāde ķul

Ehl-i 'aŐķuņ kimisi itmiş melāmet iĥtiyār
 İtdi Ferĥād ile Mecnūn deŐt-i ĥayret iĥtiyār
 'Ārif oldur kim ide kesretde vahdet iĥtiyār
 Raĥmiyā ben eyledüm cāndan ferāđat iĥtiyār
 Gāh Şağın gāh ĥaste gāh Őād u geh melul
 Gāh sultān-ı cihānem gāh bir āzāde ķul

[70a]

-325-

TAHMĪS

Mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün

I

1 Gülüp nāz ile ol gül-ruḥ didi bu yādgār ancak

II

1 Belā derbendi içre kārban-ı dil olaldan güm
 2 Felek taḅlını çüb-ı āhum ile inledüp güm güm
 3 Hilāli sīnemün na'lin kıyās itdüm seher gördüm
 4 Kāmer bir penbe-i encüm durur çarḥ üzre her encüm
 5 Derün-ı āteşümden çıkan bir kaç şerār ancak

III

1 Çekerken şām-ı ḥasret içre Raḥmī rūze-i hicrān
 2 Naşīb oldı sehergeh aḡa bezm-i vuşlat-ı cānān
 3 Yaḡalar çāk idüp çarḡa irişdi na'ra-i mestān
 4 Şeb-i 'ıyd eyledi gerdün hilālünj cāmını gerdān
 5 Ḥayālī dahı içmez zāhid-i perhīzkār ancak¹

¹ Eksik sayfa vardır. Tahmīs 40b'nin devamıdır. Eksik bentler şöyledir:
 Maḡabbet arşasında nice serler ḡāksār ancak
 Kimi olmuş gedā-yı 'aşḡ u kimi şehriyār ancak
 Görüp ḡaḡt-ı ḡubārın kākül ile bī-ḡarār ancak
 Şabānuḡ ḡāḡır kuyında yārünj pür-ḡubār ancak
 Benüm ḡibi o dahı bir perişān rüzḡār ancak

Ezel bezminde rindān meclisine gelmedi şūfī
 Maḡabbet bādesin cām-ı şafādan içmedi şūfī
 Şalāḡ u zūhdini 'arz eyleyüp reşḡ eyledi şūfī
 Elümde āl ḡūfī-veş meyi gördi didi şūfī
 Be bu kendi ayaḡıyla ele gelmiş şikār ancak

Maḡabbet şāh-rāhından diyār-ı miḡnete gitdüm
 Deḡānı ḡasret ile naḡd-i 'ömrüm bilmezem n'itdüm
 'Adem mülkini terk idüp vücūd iḡlīmine gitdüm
 İletdüm tuḡfe-i cān-ı ḡaḡrüm yāre 'arz itdüm

-326-

MÜSEBBA‘

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

I

- 1 Cān çıķarsa kūy-ı fūrķatde ğam-ı dildārdan
- 2 Baş giderse ‘ařķ içinde hīle-i ağyārdan
- 3 Cāme-i ten yansa nār-ı sīne-i bīmārdan
- 4 Tāc-ı ser düşse hevāyī āh-ı āteř-bārdan
- 5 El çeküp hep cān u baş u cübbe vü destārdan
- 6 Geçmeyem hergiz belā-yı derd-i ‘ařķ-ı yārdan
- 7 Dönmeyem Qālū Belā'da itdügüm iķrārdan

II

- 1 Nāzir isem nergise ol ğamzekārı terk idüp
  - 2 Mā‘il isem serve ol ķadd-i ķenārı terk idüp
  - 3 Qā‘il isem ğülşene ol ğül-‘izārı terk idüp
  - 4 Tālib isem hūrīye ol řehriyārı terk idüp
  - 5 Rāğib isem Kevşere la‘l-i niğārı terk idüp
  - 6 Qāni‘ isem cennete ruhsār-ı yāri terk idüp
- [70b]
- 7 Rūz-ı mařşer zāhidā maħrūm olam dīdārdan

III

- 1 Ol řanem kūyına eylerseņ sa‘ādetle sefer
- 2 Yoluņ izüņ açığ olsun lākin ey bād-ı seşer
- 3 İşigine yüz sürüp benden du‘ā itdükde ger
- 4 Vīr miħnetde şorarsa çekdügüm ğamdan ğaber
- 5 Diyesin şimdi belā-yı hecr ile ey sīm-ber
- 6 Şöyledür za‘fum ki bir dīvāre söykünsem eger
- 7 Peykerüm teřhīř olunmaz şüret-i dīvārdan

IV

- 1 Başda dāğ-ı hāl-i ruhsāruñ karanfūl-vārdur
- 2 Dīdede çeşmün hayālī nergis-i bīdārdur
- 3 Tende zaḥm-ı tīr-i müjgānuñ gül-i bī-hārdur
- 4 Dilde fikr-i āteş-i la'ı-l-i lebün gül-nārdur
- 5 Bāğ-ı dilde naḥl-i kıaddün serv-i hoş-reftārdur
- 6 Çeşm-i müjgānum ruḥuñ 'aksiyle bir gülzārdur
- 7 Kim anuñ eṭrāfına ḥavli çekülmiş hārdan

V

- 1 Cān u dildür 'āşıkun varı yoğı didüm aña
- 2 Virsem olmaz mı dehān-ı la'lüne ey bī-vefā
- 3 Didi ancak anlara dünyā vü 'uqbādur bahā
- 4 Ben tereddüd eyleyüp bakup tururken her yaña
- 5 Gūş-ı cāna irdi hātīfden bu beyt-i cān-fezā
- 6 İrmek istersen dehān-ı la'ı-l-i yāre Fevriyā
- 7 Geç iki 'ālemden el çek cümle yokdan vardan

-327-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Ğam-ı dünyā ile ey dil nice bir zār olalum
  - 2 Varalum mu'tekif-i gūşe-i ḥammār olalum
- [71a]
- 3 Sākī vü muṭrib-i gül-çihre ile yār olalum
  - 4 Zāhid-i ḥuşk sözinden yūri bī-zār olalum
  - 5 'Aşk evşāfına gel maḫhar-ı āşār olalum
  - 6 Āteş-i şevke yanup Maṭla' -ı Envār olalum
  - 7 Gülşen-i Rāz okuyup Maḫzen-i Esrār olalum
  - 8 Mantıku't-Ṭayrı bilüp maḫrem-i 'Aṭṭār olalum
  - 9 Yine bir serv-i hevā-baḫşa hevādār olalum
  - 10 Lāle-veş dāğ-ı maḫabbetle dil-efgār olalum
  - 11 Naḫd-i cān ile vişāline ḫarīdār olalum

- 12 Boynumuzdan ıralum yüki sebükbār olalum
 13 ‘Aklı terk eyleyüben māni’ -i ağıyār olalum
 14 Pāyına şu gibi yüzler sürüben zār olalum
 15 Pāk-rū pāk-nazar ‘āşık-ı dīdār olalum

-328-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Nice bir medresede eyleyelüm kıyl ile kāl
 2 Nice bir māzi vü müstaḳbel ola dilde maḳāl
 3 Eylesün fenn-i kelām içre nice baḥş ü cidāl
 4 Zāhir olmaz saña bir zerrece keyfiyyet-i ḥāl
 5 Ḥall olunsun dir iseñ saña ser-ā-ser eşkāl
 6 Yüri bir rāh-nümāya irişgör abdāl
 7 Ḥāk-pāyi dege vezn olsa hezārān mişkāl
 8 Püte-i ‘aşḳda şevḳ āteşiyile ol ḳal
 9 Çıkarup cāme-i zühdi geyegör bir ḳara şāl
 10 Göstere tā ki saña ḳande durur rāh-ı dālāl
 11 Muğber itdi ise mir’āt-ı dili jeng-i melāl
 12 Bir nazarla anı pāk eyleye āyīne-mişāl
 13 Anda ‘aks eyleye geh gāh tecellī-i cemāl
 14 Şu’le-i ḥüsnine ḳarşu yaḳalum perr ile bāl
 15 Pāk-rū pāk-nazar ‘āşık-ı dīdār olalum

[71b]

-329-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Nice bir kāḫ-ı fenā içre iḳāmet idelüm
 2 Çünkü bākī degülüz yā nice ḡaflet idelüm
 3 Nice bir nefis murādına iṭā‘at idelüm
 4 Cāme-i zerḳi geyüp nice zārāfet idelüm
 5 Gel berü terk-i hevā itmege himmet idelüm

- 6 Mihr-i 'ālem gibi bir ura anā'at idelüm
- 7 Gezelüm 'ālemi tecrīd-i seyāhat idelüm
- 8 Mā-sīvādan eküp el külli ferāgat idelüm
- 9 Gāh gāh nehr-i¹ ühūd ire seyāhat idelüm
- 10 Sīnemüz evla pür-dāg-ı maabbet idelüm
- 11 'Ara-i 'ada īrāne ecā'at idelüm
- 12 Terk idüp ayete pervāneye nisbet idelüm
- 13 Yār iün nār-ı gama yanmaa minnet idelüm
- 14 Yārsuz gir diseler cennete nefret idelüm
- 15 Pāk-rū pāk-nazar 'aı-ı dīdār olalum

-330-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Her seer yile virüp bād-ı fenā gūlzārı
  - 2 Pirehensüz odı gūlende amu ezhārı
  - 3 Adı a' yān-ı emen 'ibret ile enzārı
  - 4 Gördiler var bu cihān ire udūs āārı
  - 5 Sūsenü lertzeler ile ögerüp ruhsārı
  - 6 Seyr idüp sür'at-ı seyr-i felek addārı
  - 7 Servler ayrete vardı unudup reftārı
  - 8 Cūylar nāleler itdi olanup kuhsārı
  - 9 oncanu söylemez oldu dehen-i dūr-bārı
  - 10 Nergisü tāc-ı zerin apdı felek 'ayyārı
  - 11 ārār itdi dili gūlen-i dehrü ārı
  - 12 Kendüye pend idüben dir idi bu üftārı
  - 13 Nār-ı eve alalum cübbe ile destārı
  - 14 Terk-i tecrīd olalum ya'ni alender-vārı
- [72a]
- 15 Pāk-rū pāk-nazar 'aı-ı dīdār olalum

¹ Divanda bahr (s.247 m.III)

-331-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Raḥmiyā ger bize nāz eyler ise cānāne
- 2 Vuşlatı terk idelüm kâ‘il olup hicrāne
- 3 Sāķī-i ‘aşķ elinden içelüm peymāne
- 4 Düşelüm kūy-ı ḥarābāta olup mestāne
- 5 Yaķamuz çāk idelüm irişe tā dāmāne
- 6 Mā-sivā terkin idüp baķmayalum devrāna
- 7 Bir leked-küb gelüp saltanat-ı ḥāķāna
- 8 İlticā itme vezīr ile der-i sultāna
- 9 Yüri var baş ķademüñ dā‘ire-i ‘irfāna
- 10 ‘Ārif-i vaḥdet olup gel berü bu meydāna
- 11 Bize Mecnün ile Ferhād durur hem-ḥāne
- 12 Varalum tekye-i Vāmıķda olan aķrāna
- 13 Ḥāşılı cümle şalā eyleyelüm yārāna
- 14 Pā-bürehne gezelüm ‘ālemi dervişāne
- 15 Pāk-rü pāk-nazar ‘āşık-ı dīdār olalum

-332-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Lāle-veş yandı ciger dāğı maḥabbet-zededür
Dil figār oldu firāķunla felāket-zededür
- 2 Cān-ı şīrīni revān itdi başup bağrına taş
Küh-ken gibi şu kim ‘āşık-ı miḥnet-zededür
- 3 Kať idüp müy-ı sefidini siyeh-puş oldu
Māder-i dehr benüm gibi muşībet-zededür
- 4 Seng-i ta‘n ile helāk eyledi eţfāl-i cihān
Dil-i dīvāne ki Mecnün-ı melāmet-zededür

- 5 H yretinden ser-i z n da olur ey Ra m 
Kim ki  alemdede benef e gibi hayret-zeded r

[72b]

-333-

Fe  il t n/fe  il t n/fe  il t n/fe  il n

- 1  kuli oldum yine bir h srev-i Ő r n-dehen n 
Ba a degdi yine m r Őı bug n Kuh-ken n 
- 2  add   hattun a m Ő bih diy ben b d-ı Őab 
G rley p vay ki d Őer  stine serv-i¹  emen n 
- 3 Ey g n l y r iŐig n mesken idin rsen eger
Yirid r Őa f-ı sem  olur ise ger va anun 
- 4 Serv d v ne olup l le  zin h k itdi
G reliden  ad-i ra  n n  ile vech-i  asen n 
- 5 T g-i hecr ile hel k eyled gine seni y r
L le-veş Ő hid ola Ra m  bu  anlı kefen n 

-334-

Mef   l n/mef   l n/mef   l n/mef   l n

- 1  ama mu  t d olan g n l m  ceb d v ned r Şimdi
 m d-i vuşlat itmez minneti hicr nadur Şimdi
- 2 Őar b-ı  Ő  Őunlar kim  ek pd r c m-ı va detden
Fen  k yında² l -ya  k l olup mest ned r Şimdi

¹ Divanda serv   (s.370 g.115)

² Divanda bezminde (s.428 g.209)

- 3 Debistân-ı maḥabbetde ruḥuñ şevkıyla dil tıflı
Gülistân okıyup meyli Bahâristânadur şimdi
- 4 Şu şeh kim efser-i Dārāya hergiz baş¹ egmezdi
Fenâ deştinde mūra üstüñ^vânı ḥânedür şimdi
- 5 Ferîdem dirse lâyıķ ḥırmen-i dehr içre Raḥmînüñ
Bu şî'ri ḥâl-i yâr² ile hemân³ bir dânedür şimdi

-335-

Mefâ'ılün/mefâ'ılün/mefâ'ılün/mefâ'ılün

- 1 Ne kanlar dökdügin 'arz itse çeşmüm yâre âl aḅlar
Tenüm ğamdan hilâle döndi dirsem bir ḥayâl aḅlar
- 2 Ḥadîş-i 'aşkı benden şor ne bilsün zâhid-i nâ-dân
Rumûzın bu mu'ammânuñ mücerred ehl-i ḥâl aḅlar⁴
- [73a]
- 3 Fenâ bezminde Cem keyfiyyetin câm-ı maḥabbetden
Ḥarâbâta düşüp şürîde-ḥâl olan ricâl aḅlar
- 4 Gözüm merdümlerinüñ 'aksi düşmişdür leṭâfetden
Ruḥuñ mir'âtına nâzir olanlar anı ḥâl aḅlar
- 5 Suḥan bezminde Câmîdür bilen keyfiyyet-i ḥâlüm¹
Ḥayâlât-ı kelâmum Raḥmiyâ ancak Kemâl aḅlar²

¹ Divanda başın (s.428 g.209)

² Dîvanda vasf-ı hâl-i yâr (s.428 g.209)

³ Divanda bu kelime yer almamaktadır.

⁴ Divana göre bu beyitten sonraki 2 beyit eksiktir:

Vücûd-ı vâcibüñ mâhiyyetin idrâk iden 'ârif
Hakikatde vücûd-ı mümkünâtı hep zılâl aḅlar

Belâ bezminde zâr olsam 'aceb mi çeng ü nây-âsâ
Kanı bir merd-i kâbil bu cihânda kıl ü kâl aḅlar

-336-

Fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün

- 1 'Ayb-bīn olma³ itme dīdeni bāz
Dik gözün ignelerle ey şeh-bāz
- 2 Gele ey šāh-bāz-ı sidre-nīšīn
Mülk-i lāhūta idelüm pervāz
- 3 Şeb-i hicrān ğarīb müşkil imiş
Zülf-i dil-ber mişāl⁴ tül u dirāz
- 4 'Āşıkun pīşesi niyāz oldı
Dil-berün muḳtezāsı şīve vü nāz
- 5 Vaşf idelden o yār-i bī-bedeli⁵
Raḥmiyā oldı sözlerün⁶ mümtāz

-337-

Mef' ulü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Gersem 'aceb mi sīnemi dāğ-ı sitemle ben
Aldum metā'-ı derd ü ğamuñ bir diremle ben
- 2 Mānend-i serv ırmaya şarşarsa rüzgār
Bir gün kapuñda şābit olam bir ḳademle⁷ ben

---

¹ Divanda şirüm (s.342 g.70)

² Divana göre beyitlerin sıralanışı farklıdır: 1,4,2,3,5 (s.342 g.70)

³ Divanda olup (s.356 g.93)

⁴ Divanda misāli (s.356 g.93)

⁵ Divanda zībâyı (s.356 g.93)

⁶ Divanda her sözüñ (s.356 g.93)

⁷ Divanda berd-i remle (s.393 g.152)

- 3 Ten cübbesini nār-ı ğamuñla pür eyledüm¹
Bir encümende kan yalaşup² cām-ı Cemle ben
- 4 Burc-ı sipihre dikse n'ola tūğ-ı āhımı
Şāh olmışam diyār-ı ğama bir³ 'alemle ben
- 5 Raḥmiyi şandı her biri Cāmī-i rūzgār
Bezm-i suḥanda bahş idecek çün⁴ 'Acemle ben

[73b]

-338-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Zā'fdan künc-i 'anāda kim dil-i şeydā yatur
Ger ecel gelseydi görmez şöyle nā-peydā yatur
- 2 Cūşa gelse kem ḥabābıdur rüsüm-ı kâ' ināt
'Aşkdur nāmı fezā-yı dilde bir deryā yatur
- 3 Pāyınıñ ḥārın çıkarmış süzen-i müjgān ile
Deşte Mecnūn görince nāqa-i Leylā yatur
- 4 Var fenā deştin temāşā kı⁵ açup 'ibret gözin
Nice İskender türāb olup nice Dārā yatur
- 5 Şāh-ı 'ālem gelse çekmez pāyını dāmānına
Künc-i istignāda Raḥmī şöyle bī-pervā yatur

¹ Divanda nūr idem (s.393 g.152)

² Divanda yalanup (s.393 g.152)

³ Divanda bu (s.393 g.152)

⁴ Divanda çok (s.393 g.152)

⁵ Divanda it (s.344 g.73)

-339-

Mef'ülü/mefā'îlü/mefā'îlü/fa'ülün

- 1 Kūyunda güneş itdi yüzün hāke berāber
Anuñ'çün irişdi başı eflāke berāber¹
- 2 Cānā çekeyin² sīnede³ şad-çāk⁴ elifler
Tā kim ola ol kāmēt-i çālāke berāber
- 3 Bir görmeye ağıyār ile üftādeñi ey gül
Bülbüllerüñi itmeye hāşāke berāber
- 4 Bir kerre görem diyü hayāliyle cemālün
Kālbüm olur āyīne-i idrāke berāber
- 5 Raḥmī o mehün küyına her dem eşer itmez
Āhum irişürse ser-i eflāke berāber

-340-

Mefā'îlün/mefā'îlün/mefā'îlün/mefā'îlün

- 1 Temennā-yı vişāl itmek degüldür hūb sevmekden
Ġarāz bir ḥaṭṭ-ı rūḥānī durur maḥbūb sevmekden
- 2 Mürīd-i pīr-i 'aşk olsam 'aceb mi şevk-i yār ile
Kişi bir cezbe peydā itmedür meczūb sevmekden⁵

¹ Divana göre bu beyit farklıdır:

'Aşıkların ahı çıkar eflāke berāber
Bu nüh felegi itse nola hāke berāber

² Divanda çekerin (s.349 g.81)

³ Divanda sīne-i (s.349 g.81)

⁴ Divanda sad-çāke (s.349 g.81)

⁵ Eksik sayfa vardır. Gazelin devamı 41a'dadır. Mecmuada gazel şeklinde, divanda ise muhammes şeklinde yazılmıştır. Eksik beyitler şöyledir:

Yüzüme dest-mālüm ebr-veş tutdum fiğān itdüm
Hilāl-āsā bugün bir şāhid-i maḥbūb sevmekden

[74a]

-341-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 *Enbata'llāhu nebāten hasenen*¹ yazdı ھاٲuٲ
ھاٲ-ı Yākūt ile ser-çeşme-i hayvān üzre
- 2 Devlet-i dehre irerse n'ola her dūn u denī
Dīvler gāhī ھاٲar taht-ı Süleymān üzre²
- 3 Hāme-i zerle yazarsa yiridür kātib-i şun‘
Raḥmiyā bu ğazelūŋ şafḥā-yı devrān üzre³

-342-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Teb-i hicrān⁴ ile şol deŋlü za‘if oldı tenüm
Üstühvāna şarılu mürdeye⁵ döndi bedenüm
- 2 Ger ölem cennet-i kūyuŋda ğam-ı zülfünle
Hūrīler ḥulle vü sündüsden ideler kefenüm

Vefā vü cevri-yāre⁵ bakmayup dil nāleler eyler
‘Alīl olur nitekim Yūsufi⁵ Ya‘kūb sevmekden

Dögersem Raḥmiyā sīnem ‘aceb mi zerd ü zār olup
Bugün bir ağzı altūn döger zer-kūb sevmekden

¹ *Enbata'llāhu nebāten hasenen*: Allah güzel bir şekilde bitkileri çıkardı.

² Divanda bu beyit farklıdır:

Her ne tūri ki dile gönderesin ey kaşı yā
Sadr-ı sīnemde aḡa yir iderin cān üzre

³ Eksik sayfa vardır. Gazel 65b'nin devamıdır. Eksik beyitler şöyledir:

Şekl-i ebrū-yı siyāhı ruḡ-ı cānān üzre
Güiyā besmeledür süre-i Raḥmān üzre

Ḥasret-i la‘lūŋ ile merdümek-i dīdelerüm
İki noḡta gibidür kim yazılır ḡan üzre

⁴ Divanda ğam-ı hicrān (s.383 g.136)

⁵ Divanda rişteye (s.383 g.136)

- 3 Beni Mecnûn ideli turre-i zülfün cānā
Penbe-i dāgum olupdur şanasın pirehenüm
- 4 Şöyle üns oldı hayālün baña ey mūnis-i cān
Ėayrı söz söylemeyüz¹ vaşf-ı lebüñdür suhanum
- 5 Raḥmiyā nazm-ı Nizāmīye müşābih dir idi
Güş-ı Selmān² işideydi³ kelimāt-ı ḥasenüm

-343-

Fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün

- 1 İşigün kıble itdi ehl-i necāt
Ref' a'llāhu kadrehum derecāt⁴
- 2 Ka'be-i kūyuña gelen gitmez
Lā-yurīde'l-vukūfe bi'l- 'Arafāt⁵
- 3 Baḥş idersenş zekāt-ı ḥüsnüñi ger
Ben ġarībem⁶ ü müsteḥakk-ı zekevāt
- 4 Leblerün vaşfını yazarken dil
Oldı ḥāmem elümde çüb-ı nebāt
- 5 Raḥmiyā tevbe itme⁷ nüş-ı meye⁸
Etbi 'i's-seyyi 'āti bi'l-ḥasenāt⁹

¹ Divanda söyleyemem (s.383 g.136)

² Divanda Selmāna (s.383 g.136)

³ Divanda irişse (s.383 g.136)

⁴ *Ref' a'llāhu kadrehum derecāt*: Allah onların mevkilerini, konumlarını yükseltsin.

⁵ *Lā-yurīde'l-vukūfe bi'l- 'Arafāt*: Arafāt'da durmayı istemez.

⁶ Divanda fakirem (s.307 g.14)

⁷ Divanda kılma (s.307 g.14)

⁸ Divanda nüş it meyi (s.307 g.14)

⁹ *Etbi 'i's-seyyi 'āti bi'l-ḥasenāt*: Kötülüklerden sonra iyilik ediniz (Hadīs-i şerīf).

[74b]

-344-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Hâyâlünj sîne-i süzānum eylerse n'ola mesken
Begüm dünyā durur bu nice şāhid-cāy olur küllhan
- 2 Dile¹ ol kaşı yā ol deñlü tîr urup helāk itdi²
Alınsa hāküm içinden çıka zerkārī bir demren³
- 3 Şeb-i ğamda ne hācet ey felek⁴ meh şem'ini⁵ yakmak
Bu miñnet-hāneyi hōd şu'le-i āhum ider rüşen
- 4 Görüp envār-ı ruhsāruñ dile 'aşk āteşi düşdi
Tecellīden tutuşdı gūyiyā bu⁶ Vādī-i Eymen
- 5 Şu deñlü cismüme peykānlar urdı ol⁷ kemān-ebür
Belā deştinde oldum Raħmiyā bir kulle-i āhen

-345-

Mef'ülü/fā'îlātü/mefâ'îlü/fā'îlün

- 1 Miskīn⁸ saçuñ ki kaşlaruñ üzre havāledür
Mihrāb-ı Ka'be içre muķaţta' celāledür
- 2 Ağyāre meyl iderse n'ola haţtı gelse yār
Mihrün kaçan ki şām ire 'azmi zevāledür

¹ Divanda dilâ (s.396 g.157)² Divanda tîr-i nâvekin urdı (s.396 g.157)³ Divana göre bu mısra farklıdır:

Hisâb olmaya rûz-ı haşre dek dil olsa her demren

⁴ Divanda melek (s.396 g.157)⁵ Divanda şem'asın (s.396 g.157)⁶ Divanda tutuşmuşdur sanasın (s.396 g.157)⁷ Divanda ey (s.396 g.157)⁸ Divanda müşgîn (s.332 g.54)

- 3 Zülfün içindeki görinen nergis-i siyâh
Sünböldür otlığı iki miskîn gazâledür
- 4 Mey-gün şafaqla sâkî-i devrân elinde mâh
Bezm-i fenâda toptolu sîmîn piyâledür
- 5 Güş itse şî'r-i Raḥmiyi gül yağa çâk ide
Vaşf-ı ruḥuñla her sözi rengîn risâledür

-346-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Tebessüm itdügi vaḳtın leb-i cân-perver-i dil-ber
Dizilür rişte-i âl üstine güyâ nice gevher
- 2 Döner başum aḳar her dem bu çeşmüm gözesinden yaş
Gönül gülzâr-ı kûyuñ içre bir dolâb olup inler¹

[75a]

-347-

Mefâ'îlün/fe'îlâtün/mefâ'îlün/fe'îlün

- 1 Aşıldı dil ser-i gîsûña 'âşık-ı zâruz
Efendi n'eyler isen eyle bir güneḥ-kâruz

¹ Eksik sayfa vardır. Gazelin devamı 50a'dadır. Eksik beyitler şöyledir:
Cihân bâğında reşk itdi göreliden kâmet-i servün
Düşüpdür bîd-veş ey lâle-ḥad ḥançerlere 'ar'ar

'Aceb mi 'aşka dirsem kîmyâ ey sîm-ber dâ'im
Kara ḥâk idi rüyum¹ şimdi ammâ eylemişdür zer

Ferâgat eyle esmâdan riyâzet çekme ey Raḥmî
Bilürsin uğramaz dâ'ireye hîç ol perî-peyker

- 2 Vefā nazarlarını eksük itme düşdükçe
Ġarīb ü 'āşık [u] üftādeyüz dil-figāruz
- 3 Mecāl kalmadı kaṭ'ī cevāba muntazırız
Zülāl-i tīgüñi şun kim ölümlü bīmāruz
- 4 Ne cānı var ki muḳābil ola bize aġyār
Metā'-ı derdüñe biñ cān ile ḥārīdāruz
- 5 Bitürmediyse dıraḥt-ı ümīd mīve-i baḥt
Ne gam bu yolda bize Nev'iyā sebük-bāruz

-348-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Görelı rūyuñı şüretleri büt-ḥānelerüñ
Oldılar her birisi yazılı dīvānelerüñ
- 2 Şöyle mest itdi senüñ cām-ı lebüñ anları kim
Yürüdükçe tolaşur ayaġı peymānelerüñ
- 3 Şā'im-i hecr olanuñ nice açılşun göñli
İşlemez rüzede bābı der-i mey-ḥānelerüñ
- 4 Lebüñ āzürde olup āb ile peydā itmiş
Sākıyā gözleri degmiş gibi mestānelerüñ
- 5 'Ömri her birisinüñ geṭti belā-keşlik ile
Nev'iyā zülfi girince eline şānelerüñ

[75b]

-349-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Gördüm ol meh-rū bugün zeyn eylemiş destāra gül
Yaraşur serdār olursa leşker-i ezhāra gül
- 2 Cānı yok öykünmege sensüz harīm-i kūyuña
Her ne deñlü virse şüret gūşe-i gülzāra gül
- 3 Def'-i ğam kıлмаğ için bir hoķka-i la' līn ile
Şundi yākut-ı müferrih 'andelib-i zāra gül
- 4 Şem' ü lāle rūyuña öykündügin kühsārda
Gūş idüp bād-ı seherden oldu āteş-pāre gül
- 5 Eşk-i pür-ḥūnum gibi gözden çıkardı ehl-i derd
Nev'iyā öykündügiyçün 'arız-ı dildāra gül

-350-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 K̄alb-i 'āşık gibi vīrān itdiler mey-ḥāneyi
Bī-vefālar 'ahdine döndürdiler peymāneyi
- 2 K̄ahveye tebdīl idüp cām-ı şarābuñ lezzetin
Bağladılar naķş u şavtuñ yirine efsāneyi
- 3 La'l-i cānān gibi gözlerden ırāğ oldu şarāb
Çeşm-i dil-ber gibi bīmār itdiler mestāneyi
- 4 K̄orķarın eyler şikeste dāver-i ḥükm-i każā
Sāğar-ı mīnā diyü bu günbed-i vīrāneyi

- 5 Sen de Nev'î muḳtezâ-yı nefsi dilden dūr idüp
Şāhid-i rūḫa gel iḥsān eyle miḥnet-ḫāneyi

[76a]

-351-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Düstüm ḫār-ı ḡamuḡ 'uṣṣāḫa ḫurmādan lezīz
Redd eliyle atduḡuḡ taş sīb-i ra'nādan lezīz
- 2 Ehl-i devlet lezzet-i dünyāya meyl itse n'ola
Ġayrı bir ni'met mi var ḫayrāna ḫelvādan lezīz
- 3 Ġabḡabuḡ şun 'āşıḫa olduḡça ser-mest-i ḡamuḡ
Hīç mi telḫ üzre olmaz nesne ḫelvādan lezīz
- 4 Mīveyi şīrīn ider ḡüyā ki tāb-ı āfitāb
La'l-i nābuḡ oldı nūş-ı cām-ı şahbādan lezīz
- 5 Nev'iyā zevḫ itmeyüp her zāhid-i fāsīd-dimāḡ
Şandılar Kevşer şuyın āb-ı Mesīḫādan lezīz

-352-

Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1 Senüḡ maḫzūnuḡ olmaḫ baḡa şādān olmadan yegdür
Ġamuḡla aḡlamak illerle ḫandān olmadan yegdür
- 2 Cihānuḡ 'izz ü cāhın böyle iz'ān eyledüm ben kim
İşigünḡde ḫul olmaḫ dehre şultān olmadan yegdür

- 3 Düşüp kûy-ı harâbât içre şüfî kâse-lîs olmak
Serîr-i devlete fâğfür [u] hakân olmadan yegdür
- 4 Cihân-ı bî-şebâtuñ rağmına devr itdürüp cāmı
İçüp lâ-ya'kıl olmak şâh-ı devrân olmadan yegdür
- 5 Şarâb-ı 'aşk ile Nev'î gibi mest-i müdâm olmak
Bağup bu ni'met-i dünyāya hayrân olmadan yegdür

[76b]

-353-

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

- 1 Mağbubetten ğaraž şanmañ ki Kays u Vamık olmağdur
Hüner bir hâlet ile vaşl-ı yâre lâyıķ olmağdur
- 2 Tamâm oldı güzellik şanma Şîrîn ile Leylâ'da
Nice Leylâ bulunur erlik ammâ 'aşıķ olmağdur
- 3 Çeküp Manşûr'ı dâra itdiler hâkisterin ber-bâd
Hüner akrân içinde her cihetden fâ'îķ olmağdur
- 4 Bilinmez derdi çokdur mübtelâ-yı miñnet-i 'aşkuñ
Şifâ-sâz olmada hikmet tabîbüm hâzîk olmağdur
- 5 Bize Nev'î gerekmez zümre-i kâlün hayâlâtı
Ğaraž şî'ri kişinün ğasb-i hâlin nâtık olmağdur

-354-

Mef'ûlü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fa'ûlün

- 1 Erbâb-ı ğam-ı râh-ı belâda ğazer olmaz
'Aşka kadem uran kişide bîm ü ser olmaz

- 2 Ey mäh-ı Zuhal-päye şaķın āhum oķından
Kim ɗarbına bu günbed-i mīnā siper olmaz
- 3 Her şeb ser-i kūyında yaķar meş‘alemüz mäh
Kimdür diyen üstine ğarībün döner olmaz
- 4 Reftār ile bālālıĝ ile bāĝ-ı cihānda
Ṭoĝrusı bu kim ķāmet-i yāre irer olmaz
- 5 Tīr-i ğam-ı ‘aşķı degürür gūşına yārün
Nev‘i dür-i eşķüm gibi bir bed-güher olmaz

[77a]

-355-

Mefā‘ılün/mefā‘ılün/mefā‘ılün/mefā‘ılün

- 1 İlahī bende-i şāh-ı sitemķār olmasun kimse
Kemend-i miḥnet ü derde giriftār olmasun kimse
- 2 Bu yād illerde ben deryā-yı ‘aşķa āşinā oldum
İlahī dār-ı ğurbet içre bīmār olmasun kimse
- 3 Ḥabāb-ı mey gibi āvāreyem dem-besteyem her dem
Gözi mest ü mey-i nāza hevādār olmasun kimse
- 4 Döĝinmekden ten-i zerdüm nizār itmek durur ķārum
Gök altında benüm gibi siyekār olmasun kimse
- 5 Ne tāli‘dür ne devletdür ne tākātdür ne āfetdür
Nigārın görmemekde Zāti nā-ĉār olmasun kimse

-356-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Devlet ile atıña ey şeh-süvār ol bir gün eş
Yine bir şîre süvār olmuş disünler bir güneş
- 2 İt rakı̄bün̄ dili çıkdı şuşamışdur kanına
Seg zebānını çıkarur gālīb oldukça 'aşaş
- 3 Vā' izā rūz-ı kıyāmetde cehennem heybeti
Āteş-i fūrkat şebinde āteş-i ğamdan yavaş
- 4 Öykünürmiş āsitānına o māhuñ yiridür
Oğ gibi çık muttaşıl eflāke ey āhum ulaş
- 5 O deñüze düş yüzün şuyın şatun al Zātiyā
Şāh yanında 'azīz olmak dilerseñ tīg-veş

[77b]

-357-

Mefā' ilün/mefā' ilün/fe' ülün

- 1 Şabā büy-ı gül-i ħandān getürdi
Şemīm-i sünbül ü reyħān getürdi
- 2 Göñül bezmine yārün zülfi gibi
Gül-i nesrīn iki dāmān getürdi
- 3 Haber virdi nihāl-i kāmētinden
Ümīd-i 'ömr-i cāvīdān getürdi
- 4 Meger Rūħu'l-ķudüsdür kim deminden
Nice 'azm-i remīme cān getürdi

- 5 Cevān-bahtā nişār için yoluña
Celīlī nazm-ı dūr-efşān getürdi

-358-

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Añla çāk-ı dilümi dīde-i hūn-bāruma baķ
Fehm kıl derd-i derūnum ten-i bīmāruma baķ
- 2 Nāme-i hasret içinde haķ-ı āşūbumı gör
Göz yaşıyla yazılan şafha-i ruhsāruma baķ
- 3 Mesnedüm kūy-ı muğān zīnet-i eyvānum āh
Pāye-i cāmumı gör şemse-i dīvāruma baķ
- 4 Yārsuz baña gül āteş çemen āteşgededür
Bāgbānā dime seyr it gül-i gülzāruma baķ
- 5 Ey Celīlī girev-i bādeye lāyık ola mı
Hırķa-i çākümi gör pāre-i destāruma baķ

[78a]

-359-

Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün

- 1 Cemālün mihi göñlüm ‘āleminde āfitābumdur
Şeb-i zülfün ğamı rüz-ı firākda seħābumdur
- 2 Senün bu südde-i devlet-me’ābuñ var iken şāhum
Benüm begler ķapusına varup gelmek ne bābumdur
- 3 Maħabbet mülkinün sultānıyam şāhā baña leşker
Şerār-ı nār-ı āhumla sirişķ-i bī-ħisābumdur

- 4 Bugün mir'âta bakdı gördi hüsni ol melek-manzar
Didi deryâ-yı nûrum mihr ü mâh iki habâbumdur
- 5 O şûhuñ bezm-i 'aşkında nice germ olmayam Zâtî
Yanık bağrum kebâbumdur ciger kıanı şarâbumdur

-360-

Mef'ülü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fa'ülün

- 1 Şevk-ı ruḥ-ı yâr ile seher düşdi bu mışrâ'
Toğınca güneş dindi tamâm oldu bu maṭla'
- 2 Ben zâr u nizâr ile şarılsañ n'ola cānâ
Kıymetlü kumâşa şarılr çünkü muşemma'
- 3 Yaşum deñizin kesse ol İskender-i devrân
Bir hûb ğazel dirdüm aña baḥr-i muḳaṭṭa'
- 4 Zâhid bize ta'n eylesün dün gece şüfî
Halvetde müşelleş içüp oturdı murabba'
- 5 Zâtîye görinse leme'ât-ı ruḥuñ ey düst
Dirdi yine yüz şevkıla bir şî'r-i mülemma'

[78b]

-361-

Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fa'ilün

- 1 Her kimüñ kim lâle-veş destinde la'lîn cāmı var
Gül gibi ğâyet de vaḳti hoş güzel eyyâmı var

- 2 Vaqt-i gül sākī mülāyim şūfiyā meyden baḡa
Tevbe itdürme yürü her nesnenüñ eyyāmı var
- 3 Şūfiyā biñ serv-i Firdevs birine dek gelür
Gülsitān-ı meclisüñ bir serv-i sīm-endāmı var
- 4 Mest olup ol serv-ķāmet gözlerinden dökdi yaş
Bezmimiz bir bāḡa döndi kim gül ü bādāmı var
- 5 Zātīye vaşf-ı cinān eylersin anda vā'izā
Sākī-i meclis ķadar bir dil-ber-i ra'nā mı var

-362-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Haste çeşmin āl ü elāyıla dil-ber bağlamış
Dir gören āl ile ķanluyı o server bağlamış
- 2 Çeşm-i cellādın anuñ'çün bağlamış ol pādişāh
Mest olup ḡavḡa içün yanına ḡançer bağlamış
- 3 Zülfüñe hem-dem olaldan her hevāyi terk idüp
Fülk-i dil deryā-yı 'aşķuñ içre lenger bağlamış
- 4 Görmedi bu resme Rümī vü Hātāyi seyr iden
Kākülün kim ķıl ķalem birle girihler bağlamış
- 5 Dir görenler vaşf-ı dendānuñda nazm-ı Zātīyi
Zātī bu nazm-ı dürer-bārına gevher bağlamış

[79a]

-363-

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Pāye-i 'ālī-recā itmez kapuḡda ḡāk olan
Taḡt-ı şāhı n'eylesün menzilgehi eflāk olan
- 2 'Āķıbet cām-ı sürür encām-ı vaşlı nūş ider
Sāgar-ı miḡnet-fezā-yı hecrle ġam-nāk olan
- 3 Cānına minnet bulurken yoluḡa cān virmegi
Baş u cān ḡaydın çeker mi 'āşıķ-ı bī-bāk olan
- 4 'Aķl u idrāk ile hem-rāh olma rāh-ı 'aşķda
Menzil almaz pāy-bend-i rişte-i idrāk olan
- 5 Seyr ider bir ġün 'izār-ı şāhid-i maķşūdını
Āzerī nefsi-i ġarazdan levḡ-i ḡalbi pāk olan

-364-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Boşala kīse-i kān kāse-i 'ummān dōgine
Ne ġam-ı dil ne nem-i dīde-i giryān dōgine
- 2 Dīdeden ḡün-ı ciġer olmaya bir dem ḡālī
Baḡrler bir ola deryā-yı firāvān dōgine
- 3 Çekmezin ġam çekerin gözüme ḡāk-i ḡademüḡ
Meger ey nūr-ı başar kuḡl-i Sipāhān dōgine
- 4 Şol ḡadar arayayın şāhid-i maķşūdı kim
Cüst ü cūda ḡalebüm raḡşına meydān dōgine

- 5 Gide mi fikr-i leb-i yār Meşāmī dilden
Kāndan hīç ola mı la'l-i Bedeḥşān döğine

[79b]

-365-

Mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün

- 1 Lebün 'İsā ile hem-dem ḥaṭuṅ Hızr ile hem-sāye
Şaṅa ey cān-ı 'ālem nice yüz biṅ cān fūrū-māye
- 2 Cemālün şafḥasında seyr iden ebrū-yı garrā'ı
Kimi tuğrāya teşbīh eyledi kimi toğar aya
- 3 Eline tīg alup mest ü ḥarāb ol ğamze-i bī-dād
Şalar her laḥzada ey şeh-süvārum nice ālāya
- 4 Bulmaz dürr-i dendānuṅ gibi dür gerçi kim ğavvāş
Nice kez pençe urdı şāḥ-ı mercān gibi deryāya
- 5 Ma'ārif şaydgāhınuṅ bugün bir şāh-bāzıyam
Beni dest-i kazā sırrı şalupdur kebg-i ma'nāya

-366-

Mef'ülü/fā'īlātü/mefā'īlü/fā'īlün

- 1 Her dem ki kanlu yaşımı şaçdı bu dīdeden
Dökdi 'aḳīk öñine şan ḥvāce-i Yemen
- 2 Bir çeşmedür bıṅarı iki gözümüṅ şehā
Müjgān şanma bitmiş anuṅ ayağı çemen

- 3   Kana dönerse tañ mı cebînüñ görince eşk
Tâb-ı Süheyl ile kızarur cevher-i Yemen
- 4   Şanmañ nücum-ı tãli'üm için nohüd çeker
Şahn-ı felekde şubha degin çarh-ı pîre-zen
- 5   Ref'î n'ola düşerse de gözden kulağdan ol
Lü'lü' dişi çıkalı batıpdur dür-i 'Aden

[80a]

-367-

Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

- 1   Câ-be-câ ey sîm-ten cismümde dâğ-ı hûn-feşân
Atlas-ı zerd üstine altün beneklerdür hemân
- 2   Şâh-ı 'aşkam oldı âfâk içre ey hürşîd-ğad
Dūd-ı âhum üstüme bir lâjiverdî sâye-bân
- 3   Gitdi nâlem 'Arş kandilin çıkup uyarmağa
Dūd-ı âhum anuñ ardunca götürdi nerdübân
- 4   Yirde gökde zerre-veş şabr u qarârum qalmadı
Gün yüzüñi görmeyelden ey meh-i nâ-mihr-bân
- 5   Ey Fiğânî dün gice sevdâ-yı zülf-i yâr ile
Dūd-ı âhum başın alup göklere oldı revân

-368-

Mef'ülü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün

- 1   'Aşk illerinde şâh-ı belânun sipâhıyuz
Mecnûn gibi diyâr-ı gamun pâdişâhıyuz

- 2 Eṭrāfumuz alursa n'ola leşker-i belā
Ġam pādişāhınun güzelüm bārgāhıyuz
- 3 Tuttı¹ cihānı şa'şa'a-i nūr-ı 'aşkumuz
Dūd-ı belā feleklerinün mihr ü māhıyuz
- 4 Mecnūn gibi esīr-i ğam olaldan ey göñül
Dīvānelik vilāyetinün mihr ü māhıyuz
- 5 Sīnemde yandı dāğ-ı belādan çerāğ-ı 'aşk
Pīr-i ğamun Figānī bugün tekyegāhıyuz

[80b]

-369-

Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

- 1 Vaşluñla şād idük şanemā bir zamān idi
Bu zecr ü hecr-i ğam gözümüzden nihān idi
- 2 Şol demde bulmuş idi senünle dil ittiḥad
Kim cism-i ādemün daḥı müştāk-ı cān idi
- 3 *Ṭūbā lehum ve ḥusnu me'āb²* idi zikrimüz
Kaddün şu dem ki serv-i riyāz-ı cinān idi
- 4 Sīmurğ-ı küh-ı Kāf ile bilmezdi kimsene
Murğ-ı dilem ki Kāf-ı kanā'at mekān idi
- 5 Ey yüzi gül ḥiṭāb-ı Elest olmadın daḥı
Cān-ı Figānī bülbül-i ḳuds-āşiyān idi

¹ Mecmuada yazılışı yanlıştır.

² *Ellezīne āmenū ve amilūs sālihāti ṭūbā lehum ve ḥusnu me'āb*: İnanan ve salih amel işleyenler için, mutluluk ve güzel bir dönüş yeri vardır(el-Ra'd, 13/29).

-370-

Fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Dökmege kanını halkuñ ki müjeñ āl eyler
Bize geldükçe toķınmaz geçer ihmāl eyler
- 2 Merdüm-i dīde kenār itmege sen serv-ķadi
Yitmiş iki dereden Şu getürür āl eyler
- 3 Dāne-i ħālūñe meylüm tuyup İblīs rakīb
Beni Ādem gibi dergāhdan izlāl eyler
- 4 Tođruluķ itdüğüm iķün midür ol serv-i revān
Sāye-veş yirlere çalar beni pā-māl eyler
- 5 Gül yüzüñsüz idemez řab'-ı Figāñı efgān
GülŐenüñ bülbülini faşl-ı ħazān lāl eyler

[81a]

-371-

Ėazel-i Necātī

Mef' ulü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Ėaķķā budur ki mülk-i cihān kim ķonaķ degül
İllā ki 'ömr ķāfilesi oturaķ degül
- 2 EŐcār egerçi her varaķı bir kitābdur
İdrāki olmayana cihān bir varaķ degül
- 3 Dildār senden ulu ise bu'd-ı maŐrıķayn
Sa'y it göñül ki 'āŐıķa Bađdād ıraķ degül

- 4 Bir dem mi vardur ey gözi ser-mest ü ceng-cüy
K'ol gânzeler bizüm ile kılıç bıçak degül
- 5 İder Necâti cennet-i kûyuñı ârzü
Dünyâda gerçi işbu heves olacağ degül

-372-

Ġazel-i Necâti

Fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilâtün/fe' ilün

- 1 Lâle-ğadler yine gülşende neler itmediler
Servi yürütmediler goncayı söyletmediler
- 2 Taşradan geldi çemen mülkine bîgâne diyü
Yine gül şöhetine lâleyi iletmediler
- 3 Âdeti hûblaruñ cevri ü cefâdur ammâ
Bağa itdiklerini kimselere itmediler
- 4 Ġamdü lillâh mey-i cân-bağş ile sâkılerümüz
Âb-ı hayvân ile Kevşer şuyın istetmediler
- 5 Ey Necâti yür[i] şabr eyle elün-den ne gelür
Hûblar cevri ü cefâyı kime öğretmediler

[81b]

-373-

Ġazel-i Yahyā Efendi Raḥmetullāhi ‘Aleyh

Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fa‘ülün

- 1 El virse vişāli baḡa dildār elin öpsem
Bir devlete irsem yetse ḡünkār elin öpsem
- 2 Ruḡsārumı zerd itdi ġamı kāmētümi ḡam
Ḥātem gibi bārī hele her bār elin öpsem
- 3 Bir buse recā eyledüm āzürde-dil olmiş
‘Afv itse ġünāhum benüm ol yār elin öpsem
- 4 Pā-būs recā eylesem ol şāh-ı cihāndan
Luṭf eylemege eylese ikrār elin öpsem
- 5 Bezm eylese Yahyā o cevānuḡ dil-i saḡtın
Bir himmet ider şeyḡ-i mededkār elin öpsem

-374-

Ġazel-i Nef‘ī Efendi

Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün

- 1 Yazanlar peykerüm destümde bir peymāne yazmışlar
Görüp mest-i mey-i ‘aşḡ olduğum mestāne yazmışlar
- 2 Baḡa teklif-i zühd itmezdi idrāk olsa zāhidde
Yazıklar kim anı ‘āḡil beni dīvāne yazmışlar

- 3 Degüldür gözlerinde sāye-i müjgānı ‘uṣṣākuṅ
Hıaıuṅ resmin beyāz-ı dīde-i giryāne yazmıṣlar
- 4 Benüm ‘āṣıḳ ki rüsvālıḳla tutdı Şöhretüm Şehri
Yazanlar kıṣṣa-i Mecnūnı hep yābāne yazmıṣlar
- 5 Nice zāhirdür ey Nef‘ī sözüñde dildeki süzuṅ
Yazınca nüṣṣa-i Ői‘rūṅ ḳalemler yāne yazmıṣlar

[82a]

-375-

Ĝazel-i Aḩmed

Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fa‘ülün

- 1 Bir yoluna cān virmelüce yār ele girse
Bir mihr ü vefā Őaḩibi dildār ele girse
- 2 Bir ‘āṣıḳın az aĝlaticı cevır çoḳ itmez
Bir yüze igende gülici yār ele girse
- 3 Biṅ biṅ bulunur gerçi cefākār güzeller
İllā nidelüm yār-i vefādār ele girse
- 4 Bir ḩüsni key ḩulḳı güzel cünbüṣ-i maḩbūb
Bir merḩameti çoḳça dil-ārā ele girse
- 5 Terk eylemek olurdı güzel sevmegi Aḩmed
Bir yirlice eglence daḩı kār ele girse

-376-

Ġazel-i Rūḫī

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün

- 1 Baķıŝuŝ deler cigerler bu ne ĝamzelü baķıŝdur
Reviŝüŝ alur göŝüller bu ne ŝīvelü revišdür
- 2 Bir ıŝırması o sīb-i zeķanuŝ deĝer cihāna
Ne behālu mīvedür bu ne lezīzce yemiŝdür
- 3 Çekilüp gider cevānlar ayaĝına pīr-i deyrüŝ
Yanına cihānı çekdi bu ne cezbelü keŝišdür
- 4 Yine ŝiŝeyi pür eyle bizi mest şanma sākī
Germ eyle yanımızdan odı eksük itme kıŝdur
- 5 Diŝüŝüŝ ĝayāli ile didi bir ĝazel muŝanna‘
Yine baḫr-i fikre Rūḫī ṭaluben çıkardı pīŝdür

[82b]

-377-

Ġazel-i ‘Alī Efendi

Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün

- 1 Yıkıldı ḫāṭırum göŝlüm ḫarāb oldu o gül bilmez
Yine cevr itmek ister tāzedür ḫāṭır göŝül bilmez
- 2 Yitürdi ‘aķlı zāhid reh-nümālık ķanda ol ķanda
Riyā vādīsine düşmiş gider bir toĝrı yol bilmez

- 3 Ziyāndur dūstlar ney-reste dil-ber sevmesün kimse
Gerek cān vir abūl itmez gerek yolunda l bilmez
- 4 Bilür toğruluğum ammā ki ullanmaz apusunda
N'iun ol serv-i āzādum beni kendüye ul itmez¹
- 5 Viřālun mümkin olsa dehşetinden anlamaz 'Ālī
Sa'ādet anıa yüz tutduğıa ayfā bilmez ol bilmez

-378-

Fe' ilātun/mefā' ilun/fe' ilun

- 1 Gel 'Irā-ı 'Arabda dutma maām
Ummā andan şaın arār u beā
- 2 Bu cihān bir arābe menzildür
ondı gōdı hezār mīr ü gedā
- 3 Mā'ī cārīdeki abāb gibi
Nice bi izī itdi nā-peydā
- 4 āk-i Bađdādī zeyn olan şeceri
Nal-i urmā şanur gōren ammā
- 5 Tuğlardur ki ıldı menzilde
ekilüp gitdi 'asker-i ulefā

¹ Mecmuada yanlış yazılmıştır. Redif "bilmez"dir.

[83a]

-379-

Ġazel-i Hācı

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Şatılmaduk fenā ser-hānesinde ser mi almışdur
Ya bir cām-ı fenāyı imedük server mi almışdur
- 2 Baa itme ecel cāmın gedā nūř eylemez ancak
Anı bezm-i fenāda ekmedük şehler mi almışdur
- 3 Şaın da'vā-yı 'ilm itme yüri izhār-ı cehl eyle
Cihānda ehl-i 'ilmi ey göñül ister mi almışdur
- 4 Kerīmü'ş-řān olanlar yaptılar mukem kerem bābın
Faıre şimdi müft iřsān ider bir er mi almışdur
- 5 Yolunda nad-i eřküñ dökme dime baa ey Hācı
Be miskīn açeye meyl eylemez dil-ber mi almışdur

-380-

Ġazel-i Kerīmī

Mef'ülü/mefā'ılı/mefā'ılı/fa'ülün

- 1 Ben hāste-i dil-dādeye cevri yiter eyle
İncitme beni āh-ı dilümden hāzer eyle

- 2 Aldanma gönül virme çok eglenme bu yirde
Şahrâ-yı 'ademdür yirüñ âhir güzêr eyle
- 3 Bî-hüş görüp döndi didi ol gözi ser-mest
Dil gitdi dağı nolsa gerek terk-i ser eyle
- 4 Âhir seni rüsvâ ider ey haste gönül gel
Meyl eyleme ol şûha gözinden haţar eyle
- 5 Dünyâ-yı denîdür göçer elbette gelenler
Eglenme Kerîmî yûri sen de sefer eyle

[83b]

-381-

Ġazel-i Ġayrî

Mef'ûlü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fa'ûlün

- 1 Ol cân-ı cihân hür-i cinân gül-bedeni gör
Vechinde cemâliyle tecellî ideni gör
- 2 Ol hoşka-i la'î içre olan âb-ı hayâtı
Ol lü'lü'-i menşûrî o dürr-i 'Adeni gör
- 3 Vâsf-ı ruġunı söyler ise bülbül-i gûyâ
Ķo söyleyeni ey yüzi gül söyledeni gör
- 4 Ağlarsa gözüm kanlu gözün fitnelerinden
Hay iki gözüm merdümi kan ağladanı gör
- 5 Bu haste gönül işlese fûrkat eleminden
'Ayb itme şaġın Ġayri anı işledeni gör

-382-

Ġazel-i Sā'ī

Mef'ülü/fā' ilätü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 Her gün hayāl-i seyr-i cemālünđeyüm senün
Her gice iştiyāk-ı vişālünđeyüm senün
- 2 'Älem sipihre nāzir olur mäh-ı 'ıyd için
Ben arzū-yı naqş-ı hilālünđeyüm senün
- 3 Hazz itdügüm çemende bu kim dāğ-ı lāleden
Sevdā-yı 'arız u haç u hālünđeyüm senün
- 4 Şāhum 'aceb mi nāme yazup hālüm ağlasam
Efkār-ı istimā' mekālünđeyüm senün
- 5 Tığ-i firāk kesmedi Sā'ī harāretin
Dā'im ümīd-i nüş-ı vişālünđeyüm senün

[84a]

-383-

Taḥmīs-i La'ī

Fe' ilätün/mefā' ilün/fe' ilün

- 1 *Yā İlähī bi-ḥaqqın Rabbü'l-enām¹*
Beni ḥalk içre eyleme bed-nām

¹*Yā İlähī bi-ḥaqqın Rabbü'l-enām*:Nimetlerin sahibi olan Allah'ın hakkı için.

- 2 Gönlüm aldı bir āfet-i meh-i tām
Olmışam halk içinde ben bī-nām
- 3 *‘Aceben li'l-muḥibbi keyfe yenāmü*
Külli nevmin ‘ale'l-muḥibbi ḥarāmü¹
- 4 Saña yüz döndüm ey kerīm-i gāfūr
Eyleme hecr ile beni meḥcūr
- 5 Şükrün itmege olmuşam ma‘zūr
Bi'llāhi bi-ḥaḳḳın Rabbü'ş-şükr²

-384-

ve lehu

Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün

- 1 *‘Aceben li'l-muḥibbi keyfe yenāmü*
Külli nevmin ‘ale'l-muḥibbi ḥarāmü
- 2 Gice yatsam ḥayāl-i dil-berdür
Gözüme karşı mäh-ı enverdür
- 3 Bilirüm yıldızum ne aḥterdür
Yoḥsa pervin Zuḥāl Ülkerdür
- 4 *‘Aceben li'l-muḥibbi keyfe yenāmü*
Külli nevmin ‘ale'l-muḥibbi ḥarāmü

¹ Muhabbet iddiasında olanlar nasıl uyuyabilirler? Halbuki, her uyku, muhabbet sahiplerine haramdır.

² *Bi'llāhi bi-ḥaḳḳın Rabbü'ş-şükr*: Şükrün sahibi olan Allah'ın hakkı için.

- 5   Ḥamdü lillāh şafā eyle günümüz
N'ola cev̄r ü cefā olsa gecemüz

[84b]

-385-

ve lehu

Fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün

- 1   Yavu kılduk bulamayuz özümüz
Ḥaqqına söz diseñ kurur dilimüz
- 2   *'Aceben li'l-muḥibbi keyfe yenāmü*
Küllü nevmin 'ale'l-muḥibbi ḥarāmü
- 3   Seveli La'liyā o ğonca-teri
Gözüme girdi mi ya ḥāb¹ eseri
- 4   Kābil ise ki ḥıfz ola o perī
Şağın ihvāna açma hīç ḥaberi
- 5   *'Aceben li'l-muḥibbi keyfe yenāmü*
Küllü nevmin 'ale'l-muḥibbi ḥarāmü

-386-

Taḥmīs-i Baḥrī

Fe' ilātün/mefā' ilün/fe' ilün

---

¹ Mecmuada yazılışı yanlıştır.

- 1 *Ya İlāhī bi-ḥaqqın ḥaberü'l-enām*¹
Beni ḥalk içre eyleme bed-nām
- 2 Bir boyı serve dil çün oldı gulām
Girmez oldı gözüme uyku müdām
- 3 *'Aceben li'l-muḥibbi keyfe yenāmü*
Küllü nevmin 'ale'l-muḥibbi ḥarāmü
- 4 Ey gözi cādū ebruvānı kemān
Nice yir bu cefā vü cevr girān
- 5 Şabra tākat dükendi ḳalmadı cān
*Nisbet çü men kesi der in cihān*²
- 6 *'Aceben li'l-muḥibbi keyfe yenāmü*
*Küllü nevmin 'ale'l-muḥibbi ḥarāmü*³

[85a]

-387-

Naẓīre-i Fazlī

Mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün

- 1 Senüñ resm-i ḥaṭuñ bir kākül-i ḥandāna yazmıñlar
Benüm dāğ-ı siyāhum lāle-i nu'māna yazmıñlar
- 2 Siyeh-ḥālün derün-ı dīde-i giryāna 'aks olmıñ
Ḳaşuñ şeklin berāt-ı şāh-ı 'ālī-şāna yazmıñlar

¹ *Ya İlāhī bi-ḥaqqın Rabbü'l-enām*: Nimetlerin sahibi olan Allah'ın hakkı için.

² *Nisbet çü men kesi der in cihān*: Dünyada benim gibi biri var mı?

³ Eksik sayfa vardır. Tahmīsin devamı 86a'dadır.

- 3 İki cānibde taşvīr eylemişler zūlf-i müşgīnūñ
Çözüp ol kākül-i zībāların gerdāne yazmışlar
- 4 Berāt-ı zer-nişān üstinde bir tuğrā-yı garrādur
Ol ebrū-yı siyeh ki çihre-i cānāne yazmışlar
- 5 Dişūñ medhīni silk-i nazma dizmişler Fazlī bī-dil
Şaçūñ evşāfını mecmū‘a-i yārāne yazmışlar

-388-

Ġazel-i ‘Alī Efendi

Mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün

- 1 Yıkıldı hātırım göñlüm harāb oldı o gül bilmez
Yine cevr itmek ister tazedür hātır göñül bilmez
- 2 Yitürdi ‘aqlı zāhid reh-nümālık kanda ol kanda
Riyā vādīsine düşmiş gider bir toğrı yol bilmez
- 3 Ziyāndur düstlar nev-reste dil-ber sevmesün kimse
Gerek cān vir kabūl itmez gerek yolunda öl bilmez
- 4 Bilür toğruluğum ammā ki kullanmaz çapusunda
N'içün ol serv-i āzādum beni kendüye kul bilmez
- 5 Vişālūñ mümkün olsa dehşetinden anlamaz ‘Alī
Sa‘ādet aña yüz tutukça hayfā bilmez ol bilmez

[85b]

-389-

Ġazel-i Lafzī

Mef'ūlü/mefā'īlü/mefā'īlü/fa'ūlün

- 1 Ol hāl-i siyeh 'arız-ı cānān arasında
Hindū-beççedür yatdı gülistān arasında
- 2 Hengām-ı tekellümde dehānında zebānı
Bir tūtiye beñzer şekeristān arasında
- 3 Gören dir imiş dişlerini dürc-i feminde
Şeb-nem gibidür gonca-i handān arasında
- 4 Gör zülfin 'izārında ne hoş cilveler eyler
Tāvūs-şifat Ravza-i Rıdvān arasında
- 5 Lafzī gazelün olmasa ger şöhre-i 'ālem
Yazmazlar idi defter-i dīvān arasında

-390-

Nazīre-i Fevrī

Mef'ūlü/mefā'īlü/mefā'īlü/fa'ūlün

- 1 Ol 'ağd-i güher kim leb-i cānān arasında
İncü gibidür hoşka-i mercān arasında
- 2 Hengām-ı tebessümde dehānın gören ider
Bir gonca durur Ravza-i Rıdvān arasında

- 3 Gülzâr-ı cemâlinde şakın ey dil-i şeydâ
Ġâfil yürüme çâh-ı zenaḥdân arasında
- 4 Endîşe-i vaşl itme ki vuşlat ele girmez
Mu'tâd idegör kendüñi hicrân arasında
- 5 Bu ṭab' durur yârüñi ger görse Kerîmî
Taḥsinler oḡurdu saña yârân arasında

[86a]

-391-

ve lehu

Fe' ilâtün/mefâ' ilün/fe' ilün

- 1 *'Aceben li'l-muḥibbi keyfe yenâmü*
Külli nevmin 'ale'l-muḥibbi ḥarâmü
- 2 Luṭf idüp pâdişâh-ı maḥbübân
Taşra çık kıl teferrüc eyle çemân
- 3 Şehr-i dil oldı zulm ile vîrân
El-amân zâlim ibn-i zâlim amân
- 4 *'Aceben li'l-muḥibbi keyfe yenâmü*
Külli nevmin 'ale'l-muḥibbi ḥarâmü
- 5 Ḥaddi üstinde ḥâle ile niğâh
Al u vâlâda sengi 'ûd-ı siyâh

-392-

ve lehu

Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün

- 1 Görenler yāre dir te‘ālallah
Şübhe yoğ lā ilāhe illallah
- 2 ‘Aceben li'l-muħibbi keyfe yenāmü
Külli nevmin ‘ale'l-muħibbi ħarāmü
- 3 Dürc-i mercān femi dişi lü‘lü’
Şehrimüz içre şāhib-i kālā
- 4 Baħrī lālāsıdur anuğ ħālā
Bed-nazardan ħalāş ide Mevlā
- 5 ‘Aceben li'l-muħibbi keyfe yenāmü
Külli nevmin ‘ale'l-muħibbi ħarāmü¹

[86b]

-393-

Ėazel-i Behiştī Raħmetullāhi ‘Aleyh

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Şanma şüfi ħırķa egnümde külāhum serdedür
Bādeye rehne koyılmış² her biri bir yerededür

¹ Eksik sayfa vardır. Tahmīs 84b'nin devamıdır.

² Divanda konılmış (s.282 g.164)

- 2 Var ise dīdāra meylūn aradan şirki¹ götür
Kim hicāb erbāb-ı ‘aşkuñ dīdesine perdedür
- 3 Ol zamāndan kim bizümle bezme peymān eyledün
Gözlerüm ey ‘ahde turmaz halka gibi dūrdedür²
- 4 Yazdılarsa cürm-i bisyārum Kirāmen Kātibīn
Ġam degül āh-ı nedāmet ol dağı defterdedür
- 5 Merd iseñ dehr-i denīden isteme hergiz murād
Kim zen-i çarhuñ Behiştī himmeti nā-merdedür

-394-

Ġazel-i Muḥīṭī

Mef‘ülü/fā‘ilātün/mef‘ülü/fā‘ilātün

- 1 Cevr ile nāz kılmak ol bī-vefāya kaldı
Ehl-i niyāzuñ ey dil işi Hudāya kaldı
- 2 Āzādlar içinde ben serv-kañ nigāruñ
Yār ğamını çekmek ben mübtelāya kaldı
- 3 Ālāt-ı bezm-i irfān cümle olup müheyyā
Sākī-i sükkerīn-leb şīrīn-edāya kaldı
- 4 Bir iki ayāğ ile yıkıldı gitdi ağıyar
Maḥbūb-ı meclis demi ehl-i şafāya kaldı

¹ Divanda şekki (s.282 g.164)

² Divanda derdedür (s.282 g.164)

- 5 Yār ile ey Muḥīṭī hicrān günü dükendi
‘Iyd-ı vişāle irdük bir merḥabāya ƣaldı

[87a]

-395-

Ġazel-i Sūzī

Mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün

- 1 Görenler ƣal‘atın ḥurşīd-i ‘ālem-tāb dirler
Zülāl-i la‘l-i mey-günün şarāb-ı nābdur dirler
- 2 İşidün āb-tāb-ı cism-i pākın seyr idenlerden
Şadefde ḥāşıl olmuş bir dür-i nā-yābdur dirler
- 3 N'ola olsa sitemi Aḥmed-i mürsel münāsibdür
Ki zeyl-i pākı miḥrāb-ı ulü'l-elbābdur dirler
- 4 Yolun uğrarsa ey dil el-ḥazer zülfi kemendinden
Ma‘āza'llāh o ƣullāb-ı cefā cezzābdur dirler
- 5 Dehān-ı nengine nā-dīde virdün göñlüñi Sūzī
Saḅa āşüfte aḥvāl-i ḥayāl-i ḥvābdur dirler

-396-

Nazīre-i Nev‘ī

Mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün/mefā‘lün

- 1 Yed-i beyzāñı seyrān eyleyenler nürdur dirler
Baḅanlar sīneḅe āyīne-i billürdur dirler

- 2 Görenler sîne-i mecrûhum üzre sîne-i yâri
Şarılmış yâre başan merhem-i kâfurdur dirler
- 3 Kıramaz ölse mest-i ‘aşk olanlar la‘l-i dildâri
Kişi mestâne n'eylerse begüm ma‘zürdur dirler
- 4 Hârâbât-ı muğâna gerçi çokdan varmaduğ ammâ
İşidün mest olanlardan katı ma‘mürdur dirler
- 5 Hârâbâtılığ ile şöyle şöhret bulmuşuz Nev‘î
Kazâ ile ölürseñ haste-i maḥmürdur dirler

[87b]

-397-

Ġazel-i Bākī Efendi

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Zāhidā ‘ibret gözin aç şüret-i zībāya baḡ
Bir nazār āyine-i şubḡ u¹ cihān-ārāya baḡ
- 2 Dildür ol baḡr-ı ḡaḡīḡatden vücūduñ mülkine
Şol derūnuñ ‘āleminde mevc uran deryāya baḡ
- 3 Taḡt-ı² bī-bünyād içün renc-i ḡalebden fāriğ ol
Bārī bir kaç gün ḡuzūr-ı ḡalb ile dünyāya baḡ
- 4 Cām-veş kimdür bu bezm içre ciger-ḡün olmayan
Ġonca-i ḡülzārı seyr it lāle-i ḡamrāya baḡ

¹ Divanda şun‘-ı (s.182 g.239)

² Divanda baḡt-ı (s.182 g.239)

- 5 Hāl-i zār-ı Bākī-i bī-dilden istersen nişān
 Kāmet-i çeng-i dü-tā vü¹ rüy-ı rü-zībāya² bak

-398-

Nazīre-i Behiştī

Mef'ülü/fā' ilātü/mefā' ilü/fā' ilün

- 1 'Ömrün beķası var dir iseñ cüy-ı āba bak
 Çarhuñ fenāsın anlamaz iseñ ĥabāba bak
- 2 Dīdār-ı yāre dīde taħammül ider degül
 Ger sözüme inanmaz iseñ āfītāba bak
- 3 Şeb-ĥābe varma var ise çeşm-i başīretün
 Kāndīl ile müzeyyen olan nüh kıbāba bak
- 4 Ey ĥāce künc-i medresede şubĥa dek bu şeb
 Ben rüy-ı yāri fikr iderin³ ben⁴ kitāba bak
- 5 La'lün diler Behiştī-şıfat vaşf ider⁵ raķīb
 Tūtī gibi şeker yimek ister ĥurāba bak

¹ Divanda dü-tāya (s.182 g.239)

² Divanda zerd-i nāya (s.182 g.239)

³ Divanda ideyin (s.335 g.257)

⁴ Mecmuada yanlış yazılmıştır. Divanda sen (s.335 g.257)

⁵ Divanda ide (s.335 g.257)

[88a]

-399-

Ġazel-i Kerīmī Fermāyed

Mef'ülü/mefā'īlü/mefā'īlü/fa'ülün

- 1 Ben haste-i dil-dādeye cevri yiter eyle
İncitme beni āh-ı dilümden hāzer eyle
- 2 Aldanma gönül virme çok eglenme bu yirde
Şahrā-yı 'ademdür yirün āhir güzer eyle
- 3 Bī-hūş görüp döndi didi ol gözi ser-mest
Dil gitdi dahı nolsa gerek terk-i ser eyle
- 4 Āhir seni rüsvā ider ey haste gönül gel
Meyl eyleme ol şūha gözinden haţar eyle
- 5 Dünyā-yı denīdür göçer elbette gelenler
Eglenme Kerīmī yürü sen de sefer eyle

-400-

Ġazel-i Ḥasan Güft

Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

- 1 Naqa-i Leylāda şanmañ kim ceres efġānıdır
Turmayup feryād ider Kaysuñ dil-i tālānıdır
- 2 Nice bir üftādeyi hāk-i belādan kaldıran
Ol şeh-i zerrīn-ķabānuñ gūşe-i dāmānıdır

- 3 Būma döndi künc-i vaşluñ şevkı ile murğ-ı dil
Bu ten-i şad-çäküm anuñ gūyiyā vīrānıdur
- 4 Gird-bād-āsā dönerse bu ten-i hāki n'ola
Deşt-i ğamda ‘ālemüñ Mecnūn ser-gerdānıdur
- 5 Hüsrevāne n'ola tertīb eyleseñ dīvānuñı
Ey Hāsan tab‘uñ belāgat mülkinüñ hāķānıdur

[88b]

-401-

Ġazel-i Feyzī Fermāyed

Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fa‘ülün

- 1 ‘Āşık yoluña cānı revān eyleyemez mi
Bir himmet ile cismini cān eyleyemez mi
- 2 Leylāyı koyup neyler ola Kays yabānda
Yoħsa ser-i kūyında fiġān eyleyemez mi
- 3 Nāşih tūalum içmemiş erbāb-ı maħabbet
‘Aşķ anları rüsvā-yı cihān eyleyemez mi
- 4 Bir demde virüp hāli olur vāşıl-ı maķşūd
Erbāb-ı fenā tayy-i zamān eyleyemez mi
- 5 İrşād ideyin dirse bizi Fāyizā şeyh
Ol ideceġin pīr-i muġān eyleyemez mi

-402-

Nazîre-i Şeyhî

Mef'ûlü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fa'ûlün

- 1 'Aşk âdemi sultân-ı cihân eyleyemez mi
Himmatle yâhûd kuṭb-ı zamân eyleyemez mi
- 2 Erbâb-ı fenâ rakş iderek hırkası içre
Bir lü'b ile nüh ṭası nihân eyleyemez mi
- 3 Bir kez felek-i sefileye baş egmedi yoḥsa
Baḥtum güneşi sa'da kırân eyleyemez mi
- 4 Deryâları ṭufân yaḡada dil-i maḥzûn
İki göz arasında revân eyleyemez mi
- 5 Bir ḥaṭve degüldür dil-i çâlākuma eflāk
Şeyhî dil ise ṭayy-i mekân eyleyemez mi

[89a]

-403-

Ġazel-i Bākî Efendi

Mefâ'ilün/fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün

- 1 Dilâ cihânı sirişkümle pür-şarâb itdün
Behey ḥarâb olası 'âlemi ḥarâb itdün
- 2 Şarâb şoḡbetin illerle eyledün vardun
Fırâkuḡ âteşine baḡrumı kebâb itdün

- 3 Ne sende mihr u vefā var ne bende şabr u qarār
O yok bu yok ne ‘aceb bizden ictināb itdün
- 4 Şemīm-i nāfe-i hālinden ey nesīm-i seher
Dimāğ-ı ‘ālemi pür-būy-ı müşg-i nāb itdün
- 5 Şaçı kelāmın o deñlü uzatduñ ey Bākī
İki şahīfe yiri başka bir kitāb itdün

-404-

Ġazel-i Fiğānī Efendi

Fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilātün/fā‘ ilün

- 1 Kaşlaruñ tuğrāsı cānā āfitāb üstindedür
Şekl-i bismi'llāha beñzer kim kitāb üstindedür
- 2 Āfitāb-ı ‘ālem-ārā gördüginde gözlerüm¹
Zerre-veş düter² felek üzre hicāb üstindedür
- 3 Dāğlar yaqdum ruhuñ şevkıyla dilde lāle-vār
Ol sebebdendür ki kalbüm inkılāb³ üstindedür
- 4 ‘Ākil isen ‘ālemüñ naqşın görüp meyl eyleme
Köhne bir vīrānedür bünyādı āb üstindedür
- 5 Tūtalum kim ser-be-ser sultān-ı ‘ālemsin bugün
Ey Fiğānī menzilüñ ahır türāb üstindedür

¹ Divanda ruhlaruñ (s.19 g.15)

² Divanda ditrer (s.19 g.15)

³ Divanda ıztrāb (s.19 g.15)

[89b]

-405-

Ġazel-i ‘Alī Efendi

Mef‘ülü/mefā‘lün/mef‘ülü/mefā‘lün

- 1 Hübāna nihāyet yok bilmem ne temāşādur
Bir anda nazār kılsam bir āyine peydādur
- 2 Sākī mey-i la‘lünle ‘uşşākı tesellī güç
Biğ mest-i ħarābātī bir cām-ı muşaffādur
- 3 Dīvāne göñül urma sevdā-yı vişāl eyle
Bezm-i meye müheyyādur cānānese tenhādur
- 4 Bir şüh-ı perī-peyker āyīnesidür yārün
Her çihrede cānānuğ dīdārī hüveydādur
- 5 ‘Aşkuñ elemi yegdür dünyā ile ‘uğbādan
‘Ālī bilür ol zevkı bir ‘ālem-i uğrādur

-406-

Ġazel-i Bārī’

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Şām-ı ğamda çille-i zülfün dil-i şeydā çeker
Şubħa dek tesbīħ-i sübhānellezī *esrā*¹ çeker

¹ *Subhānellezī esrā bi abdiħī leylen minel mescidil harāmi ilel mescidil aksallezī bāreknā havlehu li nuriyehu min āyātınā, innehu huves semūl basīr*: Ayetlerimizi göstermek için, kulunu geceleyin Mescid-i

- 2 Şanma ebrūdur debīr-i dest-i sultān-ı ezel
Şafha-i rūyına emr itmiş anuñ tuğrā çeker
- 3 Def´-i zūhd ider neylerse eyler rind olan
Bezm-i ğamda geh ´araķ geh sāġar-ı şahbā çeker
- 4 Genc-i Kārūn bulsa bezl-i ´ayş ider ol gün hemān
Ol mıdur rind ğamı dil kim ğam-ı ferdā çeker
- 5 Seyr ideñ sūz-ı derūnın Bāri´-i zāruñ hele
Kaṭre-i nā-çiz iken bulsa idi deryā çeker

[90a]

-407-

Ġazel-i Bākī Efendi Raḥmetullāhi ´Aleyh

Fā´ilātün/fā´ilātün/fā´ilātün/fā´ilün

- 1 Sūd-ı ğam ey dil benüm bir kāmety ´ar´ar durur
Yok nazıri bāġ-ı ḥüsn içre adı Aḥmed durur
- 2 Ben nice vaşf eyleyem server-i ḥübānı kim
Sözleri āb-ı ḥayāt u lebleri Kevşer durur
- 3 Genc-i ḥüsnin ḥıfz için yavuz nazardan dā´im
Başı üzre görinen kākül degül ejder durur
- 4 Göñlin alup āl ile ben nā-tüvānı aġladan
Bir kıl oġlı vü perī-peyker melek-manzar durur

- 5 Gerçi çokdur zülfüne cânâ senün bende geçer
Bâki-i bî-dil dahı bir çâker-i kem-ter durur

-408-

Ġazel-i Aĥmed Fermāyed

Mefâ'ılün/mefâ'ılün/mefâ'ılün/mefâ'ılün

- 1 Dilâ gördün mi dildarı yatup aġyâre yaşdanmış
Gül-i nevrestedür gūyâ yüz urup ĥâre yaşdanmış
- 2 Seni deyr içre görmişler şanemler ey büt-i zībâ
Ķalup ĥayretde her biri der ü dīvâre yaşdanmış
- 3 Yüzüne ĥâl-i fülfulün göricek ey perî-peyker
Ĥabeş tıflına beñzetedüm yatup gülzâre yaşdanmış
- 4 Temâşâ eyleyen gönlümi yârün zülf-i bendinden
Yine Manşûrı gördük dir yüz urup dâre yaşdanmış
- 5 Helâk olsam bu reşk ile te'accüb eyleme Aĥmed
Ki nâzüklük ile ĥançer meyân-ı yâre yaşdanmış

[90b]

-409-

Ġazel-i Bâkî Efendi

Mefâ'ılün/mefâ'ılün/mefâ'ılün/mefâ'ılün

- 1 Göñül dâġ-ı ġamuñla sînede bir şem' uyandurmış
Çerâġ-ı 'aşka bir ġarrâ kızıl altını yandurmış

- 2 Göñüller nağdin almış yār girmiş halka-i zikre
Bir iki derdmend āvāreyi varmış tōlandurmuş
- 3 Dimeñ Mecnūna gelmiş ‘akıbet Leylādan istiğnā
Belā-yı ‘aşk o ser-gerdānı cānından uşandurmuş
- 4 Bulup saqqā-yı hicrān teşne-dil şahrāda Mecnūnı
Ecel peymānesin şunmuş hayāt ābına kandurmuş
- 5 Bugün Bākīye ol āfet vişālin va‘deler itmiş¹
Yalānlar söylemiş miskīni gerçekden inandurmuş

-410-

Ġazel-i Vaḥdī Fermayed

Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

- 1 Beni ağlatma iñen dīde-i fettānuñ için
Yüzüme bir gülebağ gonca-i ḥandānuñ için
- 2 Ḥār u ḥaslarla beni iki gözüm bir görme
Kesme benden nazaruñ nergis-i mestānuñ için
- 3 Nice yoluñda yaşum selin iñen ālūde
Pāk-dāmānuñ için çāk-ı girībānuñ için
- 4 Tōğruyam sāye-i kaddūñ gibi yoluñda senūñ
Kec nazar kılma baña serv-i ḥırāmānuñ için

¹ Divanda kılmış (s.173 g.219)

- 5 Kāfir olmadı şaçuñ küfrine dil virdi ise
Bu Vaḥdiyāyı esirge gele ĩmānuñ içün

SONUÇ

Çalışmamıza esas olan şiir mecmuası, İzmir Millî Kütüphanesi'nde, 1458 numarada kayıtlıdır. Derleyicisi, derleme tarihi ve nerede derlendiği belli olmayan mecmua, antoloji mahiyeti taşımaktadır. Mecmuada şiirleri bulunan şairler, 15, 16 ve 17.yüzyıl şairleridir. Mecmuanın sonradan eklendiğini düşündüğümüz son 10 varığı dışında şairler 16.yüzyıldan seçilmiştir. Son 10 varakta ise 15. ve 17.yüzyıl şairlerinin şiirlerine de rastlamaktayız. Mecmuanın sadece son 10 varığında şiirlerin başlıkları bulunmaktadır. Mecmuanın belirli sayfalarında ise şiirler yarım kalmış, başka sayfalarda yarım kalan şiirlerin devamı tarafımızca tespit edilmiştir. Yarım kaldığı tespit edilen şiirlerin devamları dipnotlarda verilmiştir.

Çalışmamız 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmamıza esas olan şiir mecmuasının tavsifi ve tertibi hakkında bilgiler verildikten sonra mecmuamız üzerinde Fatih KÖKSAL'ın Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP) bağlamında tavsiye ettiği mecmua inceleme çizelgesi hazırlanmıştır. Mecmuadaki şiirlerin matla beyti veya bendi, şairlerin mahlasları, kullanılan vezinler ve şiirlerin nazım biçimleri tablolar üzerinde gösterilmiştir. 90 varaktan meydana gelen mecmua içerisinde gazel ve musammatlardan oluşan 410 şiir bulunmaktadır. Şiirlerden 370'i gazel, 15'i tahmîs, 9'u müseddes, 6'sı tesdîs, 2'si muhammes, 2'si müsebba, 5'i on beşli musammat, 1'i tercî-i benddir. Mecmuada 41 şaire ait 407 şiir bulunmaktadır. 3 şiirde ise mahlas yer almamaktadır. 16.yüzyıl şairi Bâkî, 170 şiiri ile en çok şiiri bulunan şairdir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde mecmuada bulunan 15 şairin birer gazeli seçilerek gazeller üzerinde üslup incelemesi yapılmıştır. Yapılan üslup incelemesi, muhteva olarak tasvirî; kapsam olarak mikro üslup incelemesidir. Üslup incelemesi yapılan şairler, mecmuada şiirleri çok olan şairler ve tanınmış şairler olmak üzere iki kriter öz önünde bulundurularak seçilmiştir. Üslup incelemesi yapılan 15 şair: Bâkî, Ulvî, Rahmî, Nev'î, Emrî, 'Ubeydî, Figânî, Şeyhî, Âşık Çelebi, Hüdâyî, Zâtî, Celîlî, Necâtî, Nef'î, Behiştî'dir. Yapılan üslup incelemesiyle şiirlerini incelediğimiz şairlerin şiirlerinde kullandıkları dil ve söz sanatları incelenmeye, anlam dünyası ise açıklanmaya çalışılmıştır. Üslup incelemesini yaptığımız şiirlerden şairlerin yayımlanmış divanlarında bulunmayan şiirleri, üslup incelemesi yoluyla şaire ait olup olmadığını tespit edip şiirleri edebiyat dünyasına kazandırmış olmayı umut ediyoruz.

Üçüncü bölümde ise mecmuada yer alan şiirler varsa yayımlanmış çalışmalarla karşılaştırılarak çevriyazılı metin oluşturulmuştur. Mecmuada yer alan şiirlerden bazılarında üzerinde ilmî çalışma yapılmış, yayımlanmış divanlarda rastlanamamıştır. Mecmuada yer alan şiirler, belirtmiş olduğumuz eserlerle karşılaştırıldığında bazı beyitlerin mecmuaya alınmadığı, mecmuada yer alan bazı beyitlerin ise eserlerde bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu bakımdan, şairler üzerinde yapılacak olan çalışmalarda daha doğru bir metin ortaya koyulması adına mecmuaların çalışma yapılırken incelenmesi önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Akdeniz, Metin (2016). *Tab'î'nin Mecmû'a-i Eş'ârı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Aksan, Doğan (2006). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yayınları, İstanbul.
- Akkuş, Metin (1993). *Nef'i Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Aksan, Doğan (2013). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili (Dilbilimi Açısından Bakış)*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Aktaş, Şerif (1973). "Üslup Meselesi", *Fikir ve sanatta hareket*. Sayı: 88, 55-91.
- Aktaş, Şerif (2002). *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Akün, Ömer Faruk (2013). *Divan Edebiyatı*, İSAM Yayınları, İstanbul.
- Akyüz Kenan-Beken, Süheyl vd. (1990). *Fuzûlî Divanı*, Akçağ Yayınları, İstanbul.
- Akyüz, Kenan vd. (2000). *Fuzûlî Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ateş, Süleyman (2002). "Kutub", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 26, 498-499.
- Aydemir, Yaşar (2000). *Behiştî Divanı*, MEB. Yayınları, Ankara.
- Aydemir, Yaşar (2007). "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü Ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies*, 2/3, 122-137.
- Ayverdi, İlhan (2011) *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul.
- Bilkan, Ali Fuat (2011) *Nâbî Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Bulak, Şahap (2016). "Bir Mikro Üslup İnceleme Denemesi: Ahmed Arif'in Merhaba, İçerde, Ay Karanlık Şiirlerinde Üslup", *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 55, 277-304.
- Cebecioğlu, Ethem (2014). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, OTTO Yayınları, Ankara.
- Çetin, İsmail (1993). *Derzî-zâde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkitli Metni)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Coşkun, Menderes (2010). Üslup çalışmaları üzerine. *Nesrin inşası: Düzyazıda dil, üslup ve türler* (Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V). Turkuaz, İstanbul.
- Coşkun, Menderes (2014). *Sözün Büyüsü Edebî Sanatlar*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1977). *Taşlıcalı Yahyâ Divanı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Çavuşoğlu, Mehmed-Tanyeri, M.Ali (1987). *Zâtî Divanı Gazeller Kısmı III.Cild (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 3369, İstanbul.

- Çetin, Nurullah (2015). *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Devellioğlu, Ferit (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dilçin, Cem (2005). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Dilçin, Cem (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Dilçin, Cem (2010a). "Fuzûlî'nin Bir Gazelinin Şerhi ve Yapısal Yönden İncelenmesi", *Fuzûlî'nin Şiiri Üzerine İncelemeler*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 9-61.
- Dilçin, Cem (2010b). "Stilistik Açından Öncelemeler ve Fuzûlî'nin Şiirlerinde Yüklem Öncelemesi", *Fuzûlî'nin Şiiri Üzerine İncelemeler*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 221-269.
- Dilçin, Cem (2011). "Divan Şiirinde Çağırışım Ögesi Olarak Yer Adları", *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İnceleme*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Durmuş, İsmail (2012). "Üslûp", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 42, 383-385.
- Erdoğan, Mustafa (2011). *Bursalı Rahmî ve Dîvânı*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Ergin, Muharrem (2009). *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım/ Yayım/ Tanıtım, İstanbul.
- Ergun, Saadet Nüzhet (1935). *Bâkî Hayatı ve Şiirleri C. I.*, Sühulet Kitab Yurdu, İstanbul.
- Erol, Kemal (2014). Necip Fazıl Kısakürek'in "Muhasebe" Şiiri Üzerine Anlambilimsel/Göstergebilimsel Bir Çözümleme, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 1, 390-408.
- Fehd, Tevfik (2007). "İlm-i Ahkâm-ı Nücûm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 22, 124-126.
- Gıynaş, Kamil Ali (2011). "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliografyası", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 245-260.
- Gürbüz, Mehmet (2012). "Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII-Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı* (hızl. Aynur, Hatice vd.), Turkuaz Yayınları, İstanbul.
- Gürbüz, Mehmet (2012). "Şiir Mecmualarının Kaynakları Üzerine", *Turkish Studies*, Cilt: 8/1, 315-322.
- İsen, Mustafa ve Cemal Kurnaz (1990). *Şeyhî Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- İsen, Mustafa vd. (2011). *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Kahraman, Âlim (2012). "Üslûp" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 42, 387-388.

- Kanar, Mehmet (2015). *Farsça Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul.
- Karahan, Abdülkadir (1954). *Nefî (Hayatı-Sanatı-Şiirleri)*, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Karahan, Abdülkadir (1996). "Figânî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 13, 57-58.
- Karaköse, Saadet (2007). "Klasik Şiirde Bireysel Üslubun Gelişmesinde Etkenler", *UTEK Bildiri Kitabı*, 183-216.
- Kartallıoğlu, Yavuz (2008). "Osmanlı Türkçesindeki Ekler Dudak Uyumuna Göre Nasıl Okunmalıdır?" *Turkish Studies International Pediodical For the Languges, Literatureand History of Turkish or Turkic*, 3/6, 449-470.
- Kılıç, Atabey (2012). "Mecmua Tasnifine Dair", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları, VII-Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, (hzl. Aynur, Hatice vd.), Turkuaz Yayınları, İstanbul.
- Kıran, Z.A. (2013). *Dilbilimine Giriş*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Koncu, Hanife-Çakır, Müjgân (2012). "Şairleri Yetiştiren Bir Kaynak Olarak mecmua", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII-Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, (hzl. Aynur, Hatice vd.), Turkuaz Yayınları, İstanbul.
- Köksal, Fatih (2009). "Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Teklifler", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S 3, 63-86.
- Köksal, Fatih (2012). "Şiir Mecmualarının Önemi ve 'Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi' (MESTAP)", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, (hzl. Aynur, Hatice vd.), Turkuaz Yayınları, İstanbul.
- Köksal, M. Fatih (2016b). "Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzî Mecmuası", *Yâ Kebikeç Mecmualar Arasında*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Kurnaz, Cemal ve Çeltik, Halil (2013). *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara.
- Kut, Günay (2011). "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Küçük, Sabahattin (1984). *Bâkî Divanı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Levend, Ağâh Sırrı (1984), *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhûmlar*, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- Levend, Âğâh Sırrı (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi I.*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

- Mengi, Mine (2010). "Divan Şiirinde Teda'idan Tenevvü'e ya da Çağrışımından Çeşitlemeye", *Divan Şiirinin Arka Bahçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Muallim Nâcî (1307). *Islahat-ı Edebiyye*, Şirket-i Mürettibiyye Matbaası, İstanbul.
- Mütercim Asım Efendi (2009). *Burhân-ı Katı* (hızl. Öztürk, Mürsel-Örs, Derya) Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Okuyucu, Cihan (1994). *Cinânî-Hayattı, Eserleri, Divânının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Olgun, Tahir (1963). *Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Mesnevî, Tercüme-Şerh Eden: Tâhirü'l-Mevlevî*, Ahmed Said Matbaası, İstanbul.
- Pala, İskender (2011). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Parlatır, İsmail (2012). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınları, Ankara.
- Redhouse, Sir James W. (2011). *Turkish And English Lexicon*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- Saraç, M. A. Yekta (2002). *Emrî Divanı*, Eren Yayıncılık, İstanbul.
- Saraç, M. A. Yekta (2016). *Klasik Belagat Bilgisi*, Gökkubbe Yayınları, İstanbul.
- Sarıkaya, Mahmud (2008). "Türkçede neçe> niçe> néçe 'ne kadar?' ve neçe> nice> néce 'nasıl?' Gelişmesi", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/6, 548-561.
- Solmaz, Süleyman (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı (İnceleme-Metin)*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Solmaz, Süleyman (2012). *Necâti Bey Hayatı-Sanatı-Eserleri-Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Steingass, Francis Joseph (2005). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- Şahin, Haşim (2007). "Ocak", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 33, 316-317.
- Şanlı, İsmet-Tümer, Mustafa Fırat (2009). XVI.Yüzyıl Divan Şairi Ubeydî'nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanındaki Tasavvufî Unsurlar, *Turkish Studies*, 4/3, 2037-3071.
- Şemseddin Sâmî (2011). *Kâmûs-ı Türkî*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Tanyıldız, Ahmet (2012). "Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.5, s. 21: 224-239.
- Şentürk, Atillâ (2011). *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Tarlan, Ali Nihad (1981). *Edebiyat Meseleleri*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul.

- Tarlan, Ali Nihat (1992). *Necâtî Beg Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Tarlan, Ali Nihat (2004). *Şeyhî Divanı'nı Tetkik*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Taş, Hakan (2007). *Klasik Türk Şiirinde Türkçe Sözlüklerde Med, Uluslararası VII. Dil, Yazın, Değişibilim Sempozyumu (02-05 Mayıs) Bildiri Kitabı*, Cilt: II, 563-572.
- Tıgılı, Fatih (2006). *Bursalı Rahmi Çelebi ve Dîvânı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Toparlı, Recep (2015). *Şemseddin Sivasî Divanı*, Sivas Belediyesi, Sivas.
- Toptaş, Emine Sıdıka (2014). *Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası: Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id (52a-128b) (İnceleme-Metin)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tulum, Mertol-Tanyeri, M. Ali (1977). *Nev'î Divan (Tenkitli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2160, İstanbul.
- Uzun, Mustafa (2003). "Mecmua". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 28, 265-268.
- Ünlü, M. Şahabettin (1991). *Ubeydi Hayatı-Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni*, (Basılmamış Doktora Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünver, İsmail (2008). "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies*, 3/6, 1-46.
- Yardım, Ali (1997). *İzmir Millî Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu-Cilt III*, İzmir Millî Kütüphane Vakfı, İzmir.
- Yılmaz, Mehmet (1992). *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- Yılmaz, Ozan (2008). "Metin Te'sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 1, 255-280.
- Zavotcu, Gencay (2007). "Divan Şiirinde Hâl Dili", *İlmî Araştırmalar*, Sayı: 24.

İnternet Kaynakları

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/> (Erişim Tarihi: 10.05.2018)

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.05.2018)

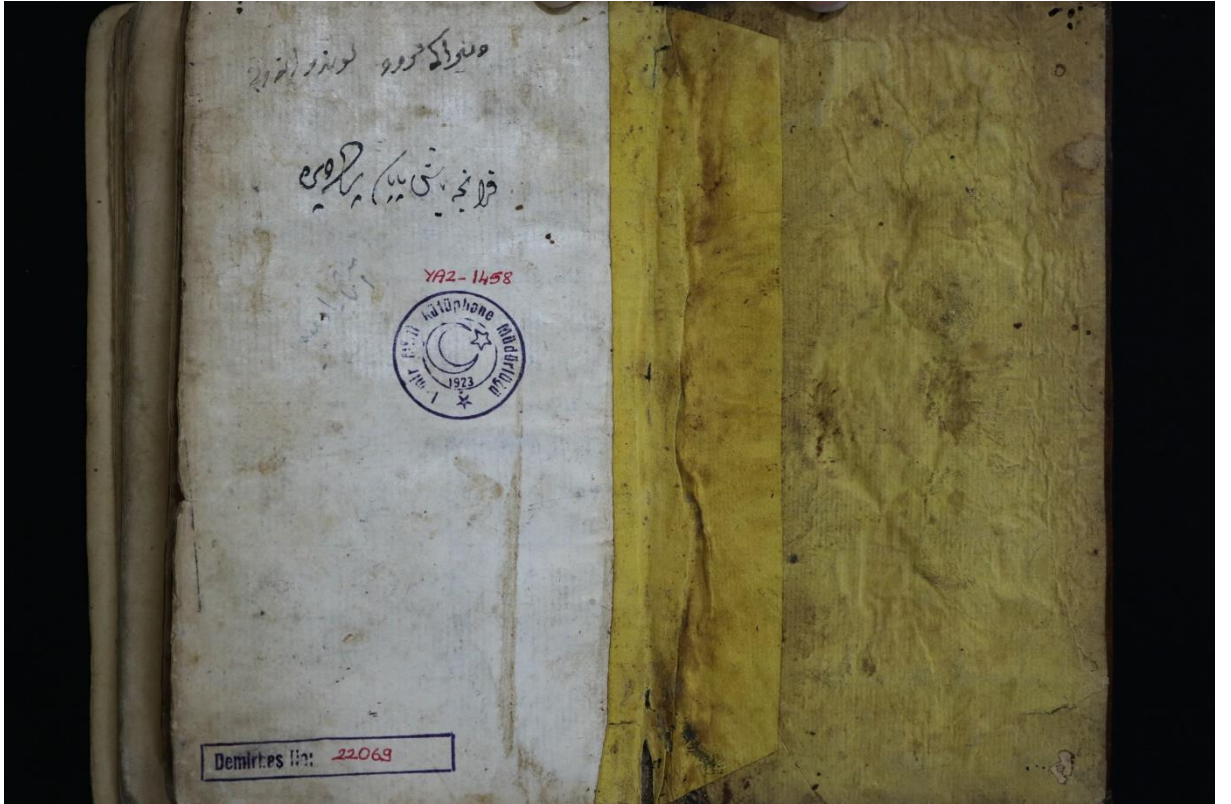
<https://kuran.diyamet.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.05.2018)

<http://www.kuranmeali.org/> (Erişim Tarihi: 10.05.2018)

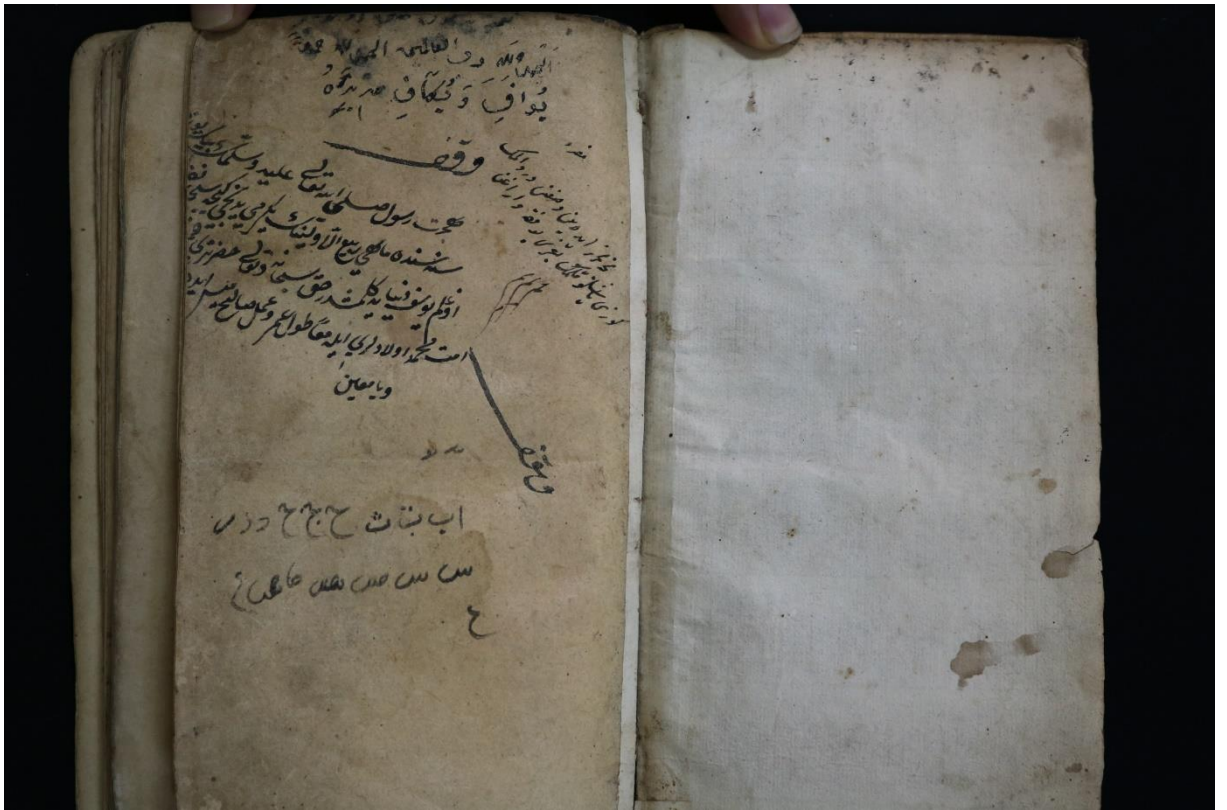
<http://lugatim.com/> (Erişim Tarihi: 10.05.2018)

<http://www.kamusiturki.com/> (Erişim Tarihi: 10.05.2018)

ORIJINAL METİN

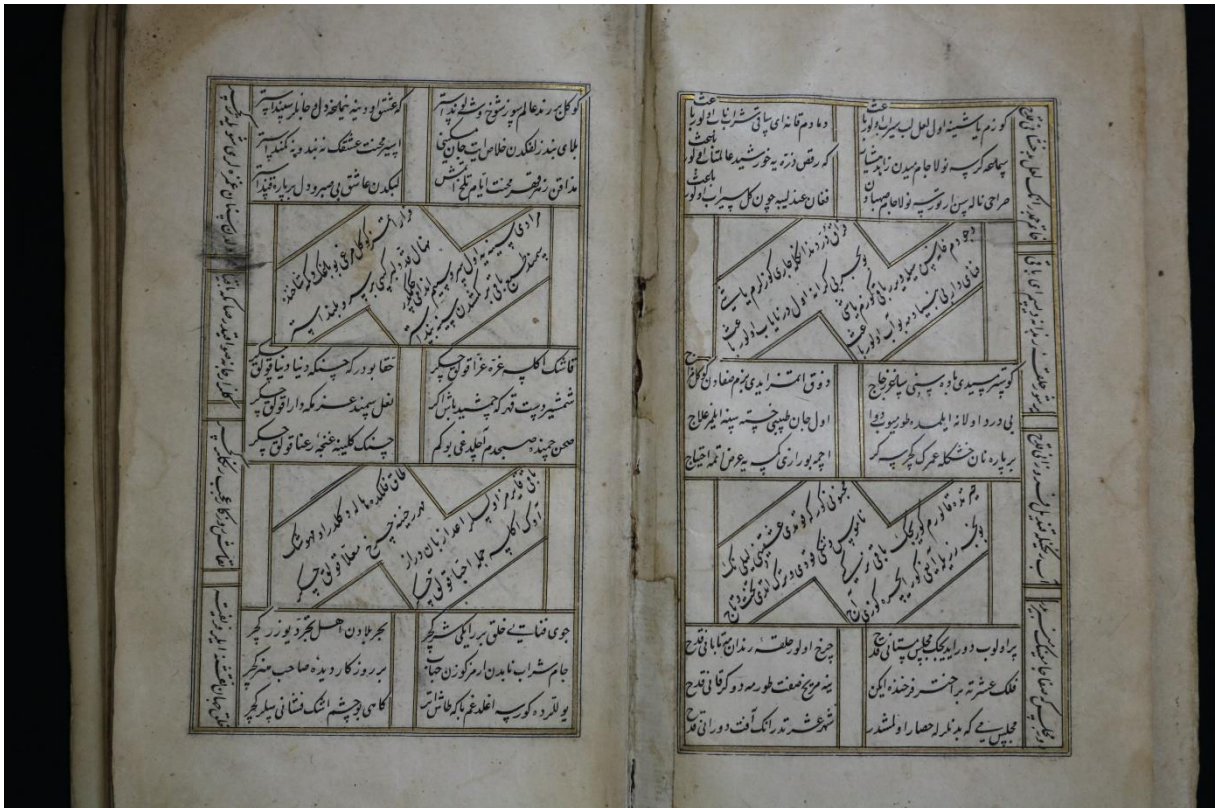

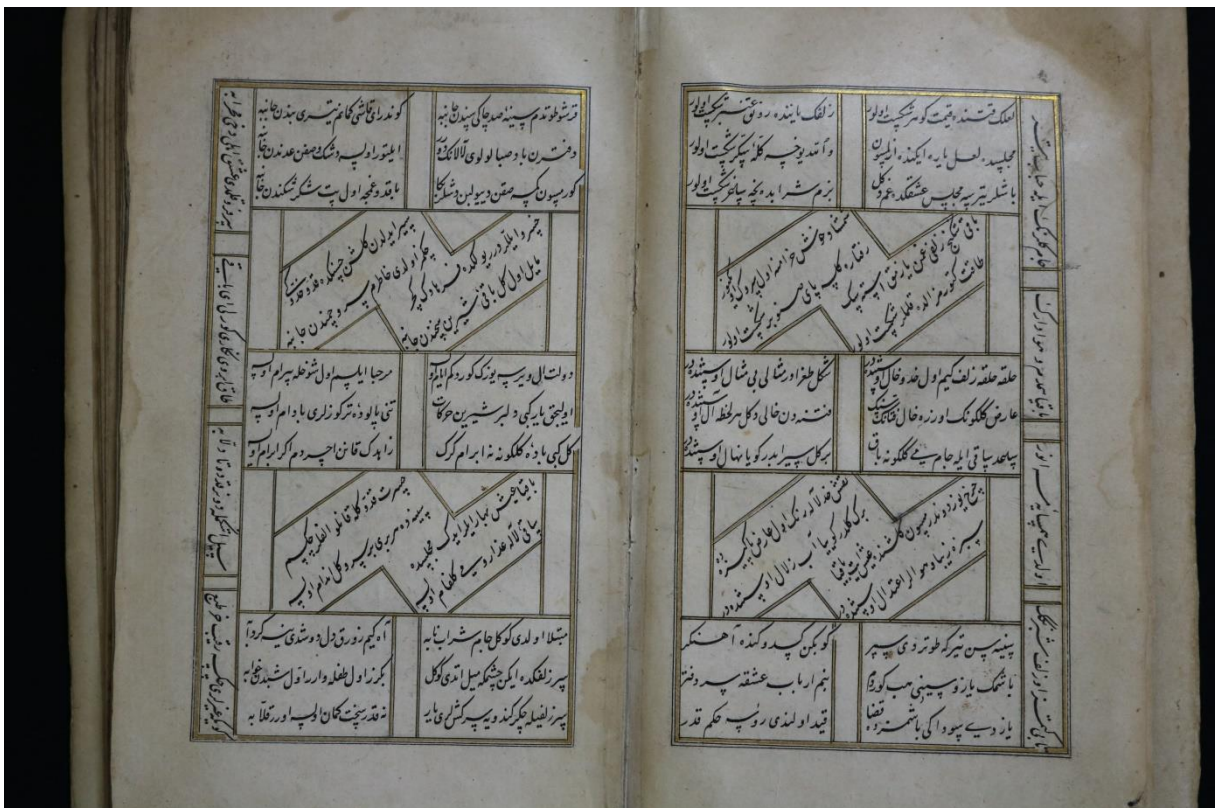

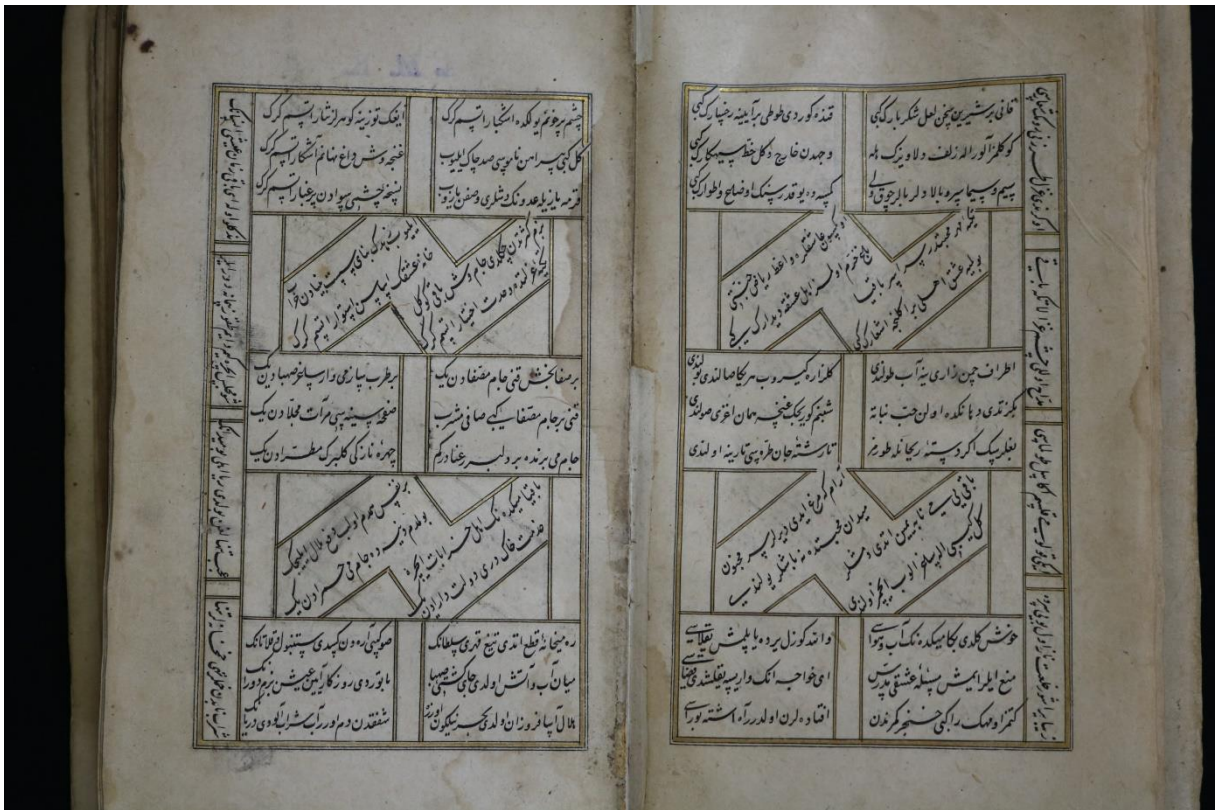

3b-4a

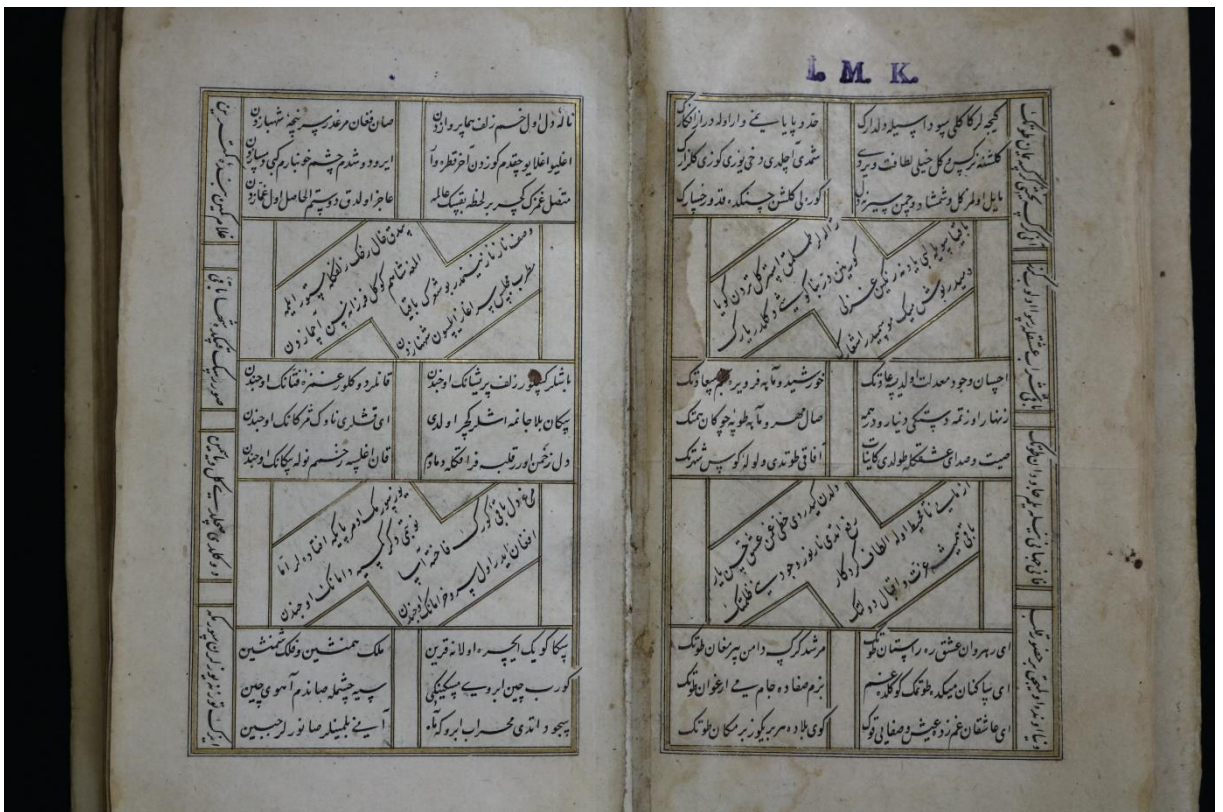

4b-5a

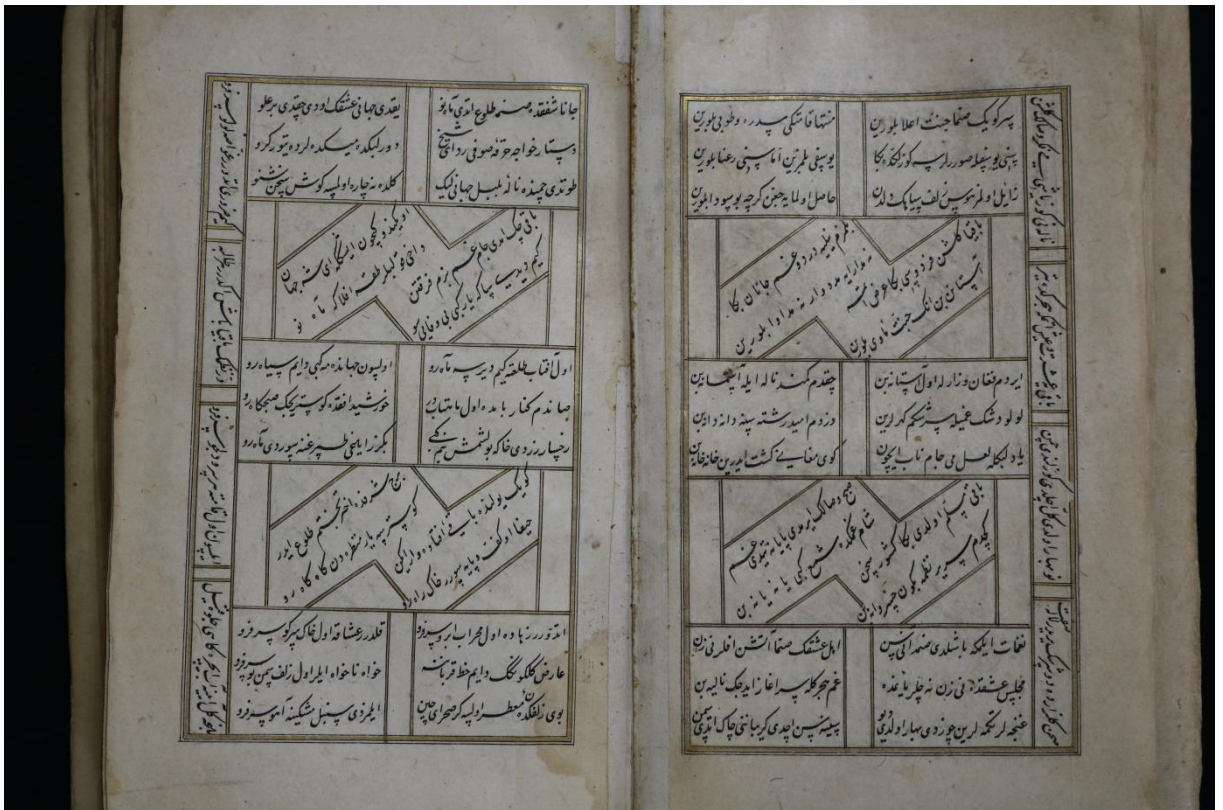

5b-6a

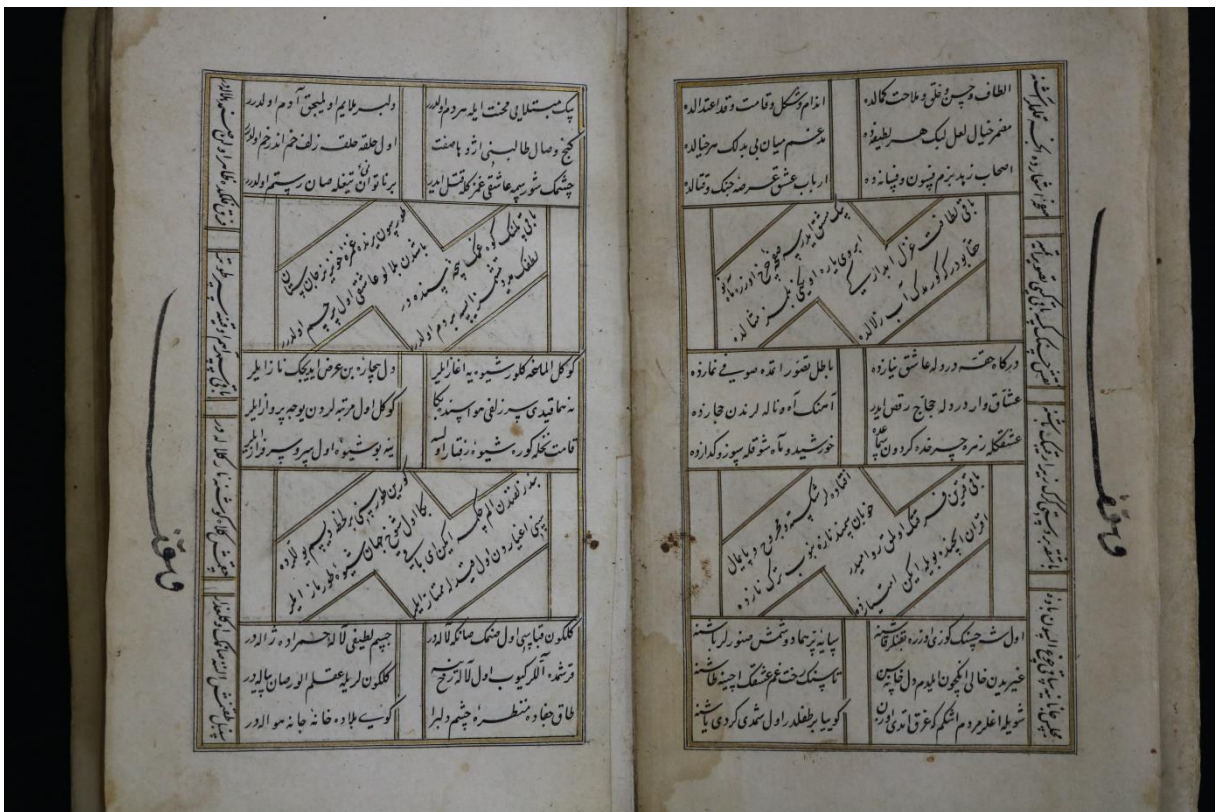

6b-7a

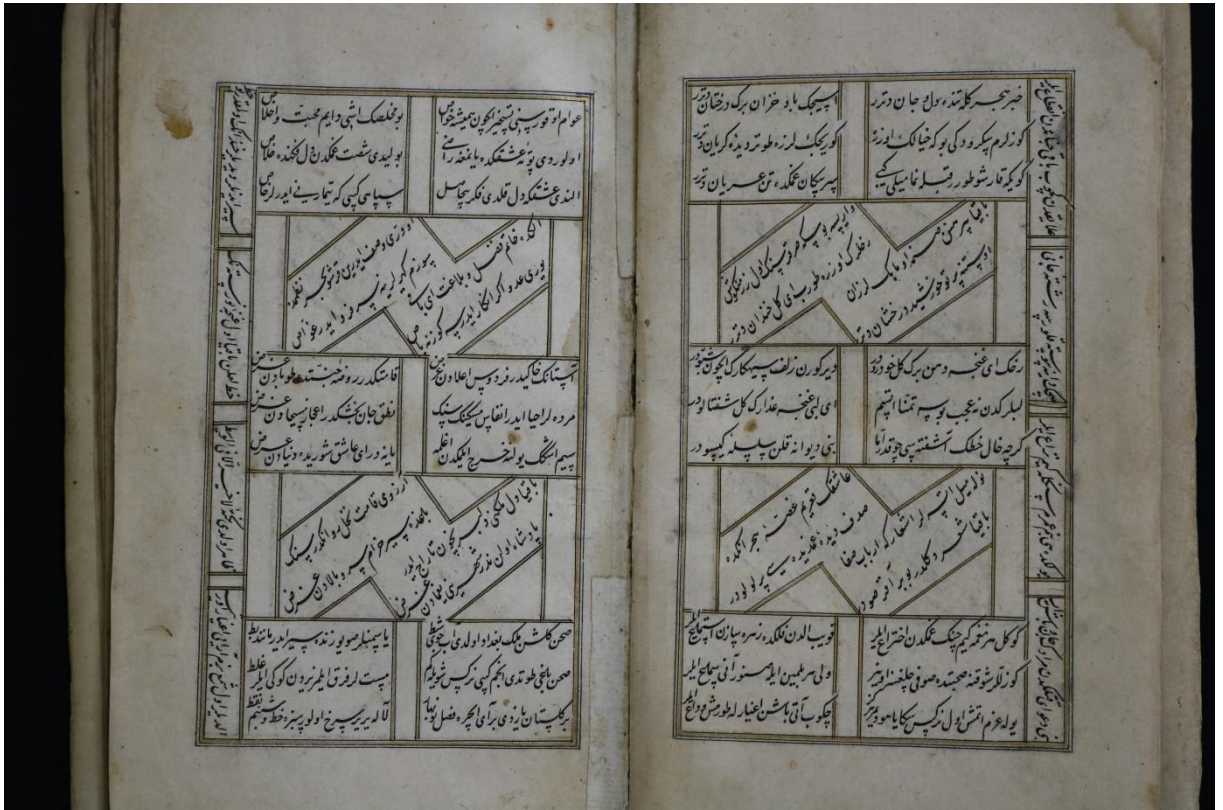

7b-8a

8b-9a

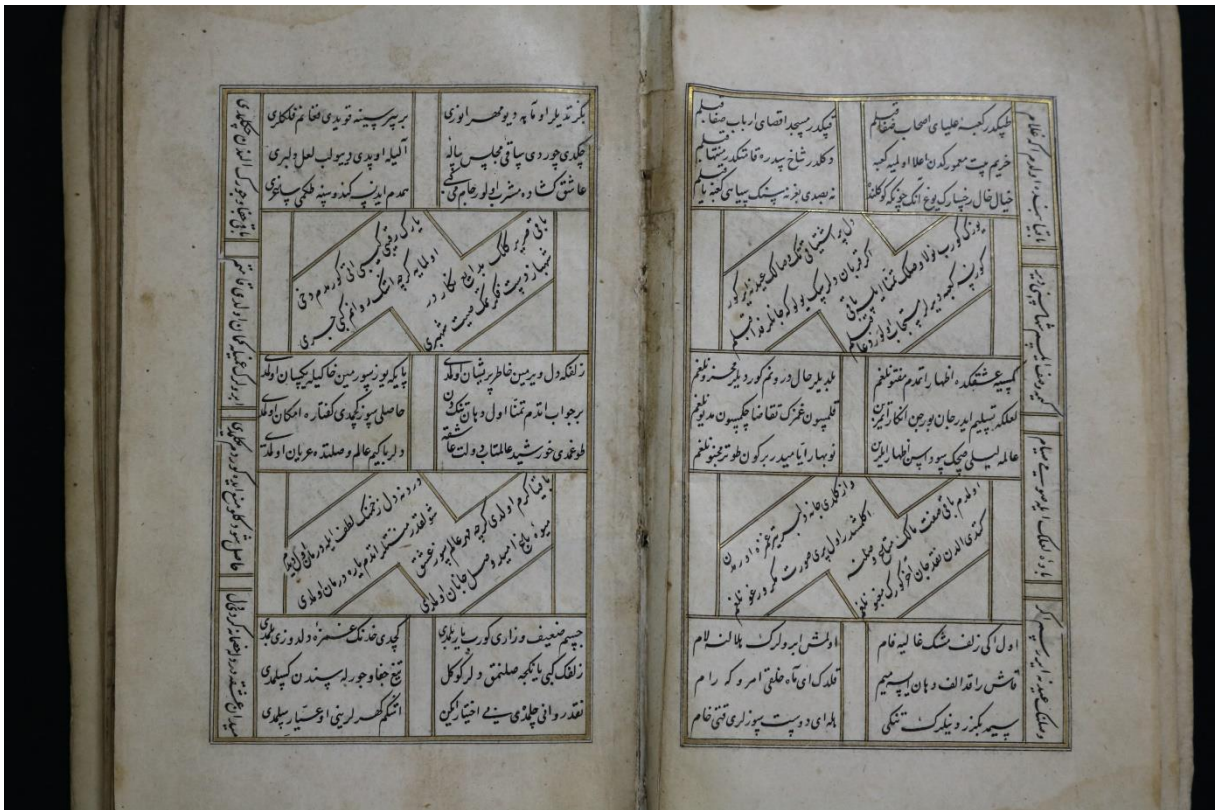

9b-10a

10b-11a

11b-12a

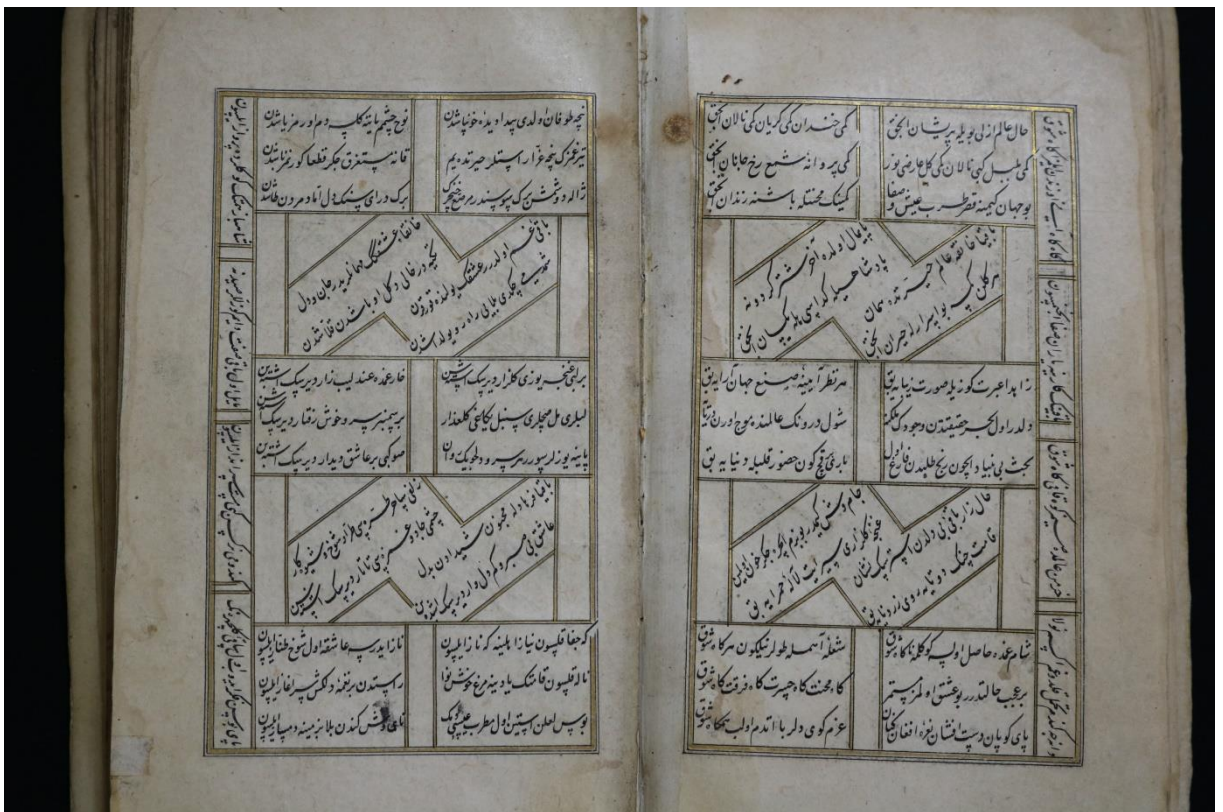

12b-13a

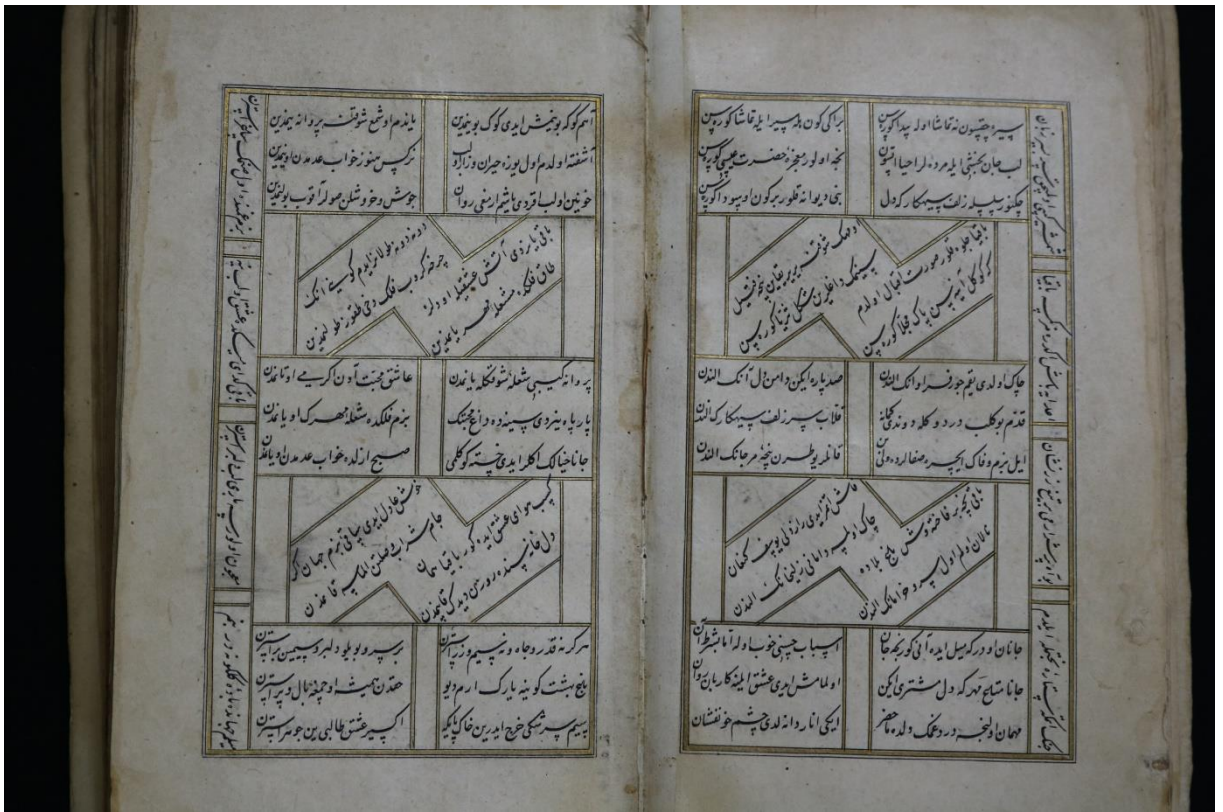

13b-14a

14b-15a

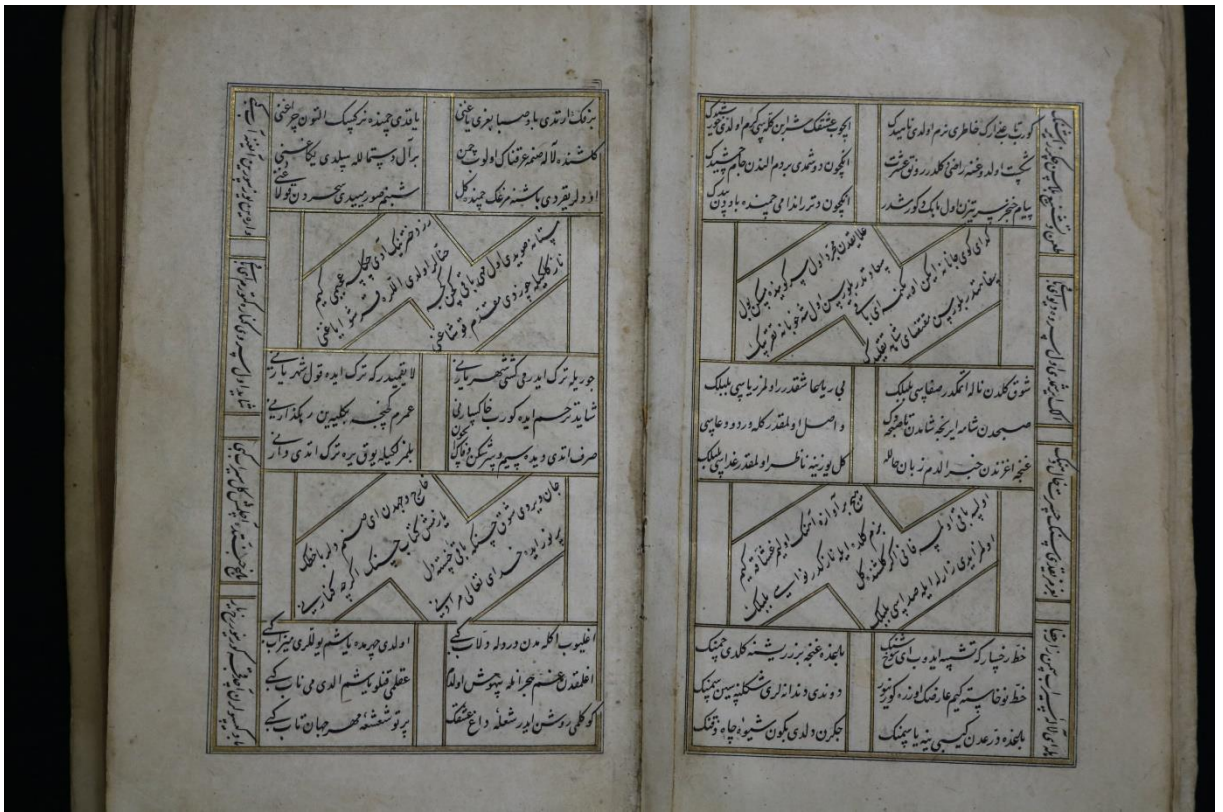

15b-16a

16b-17a

17b-18a

18b-19a

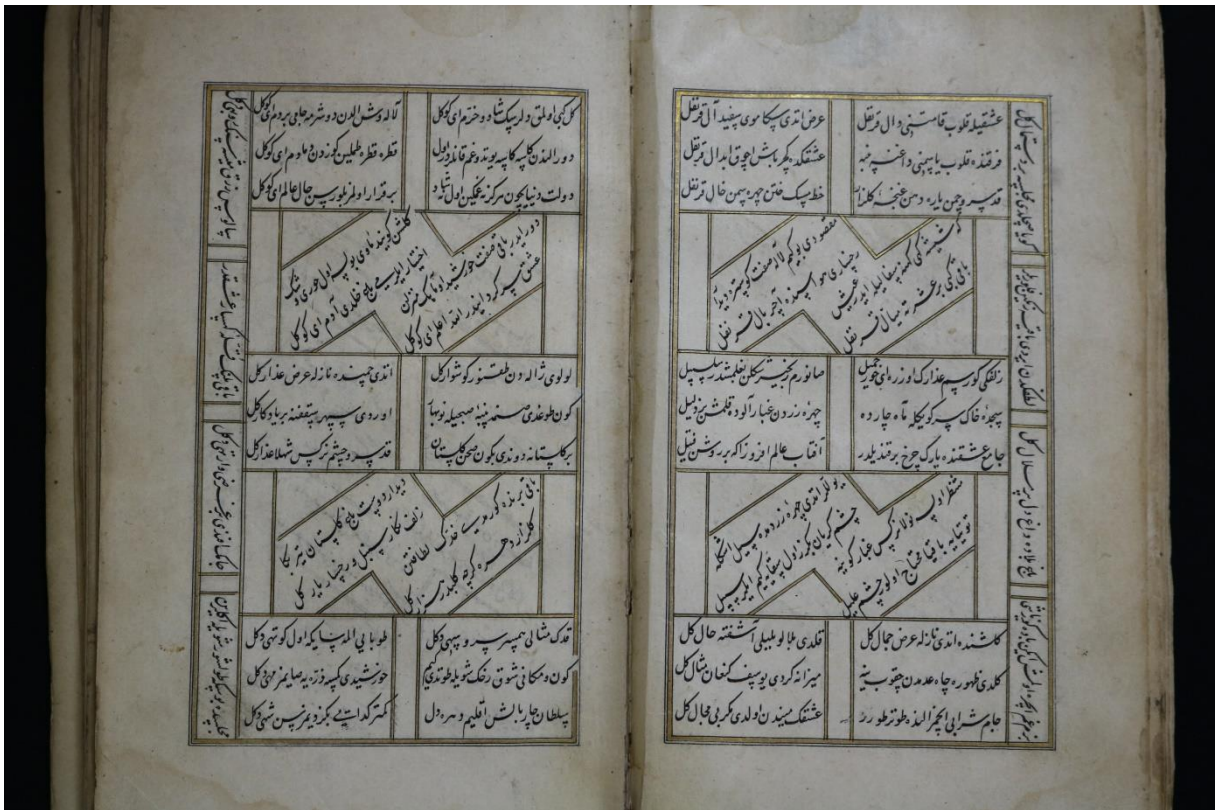

19b-20a

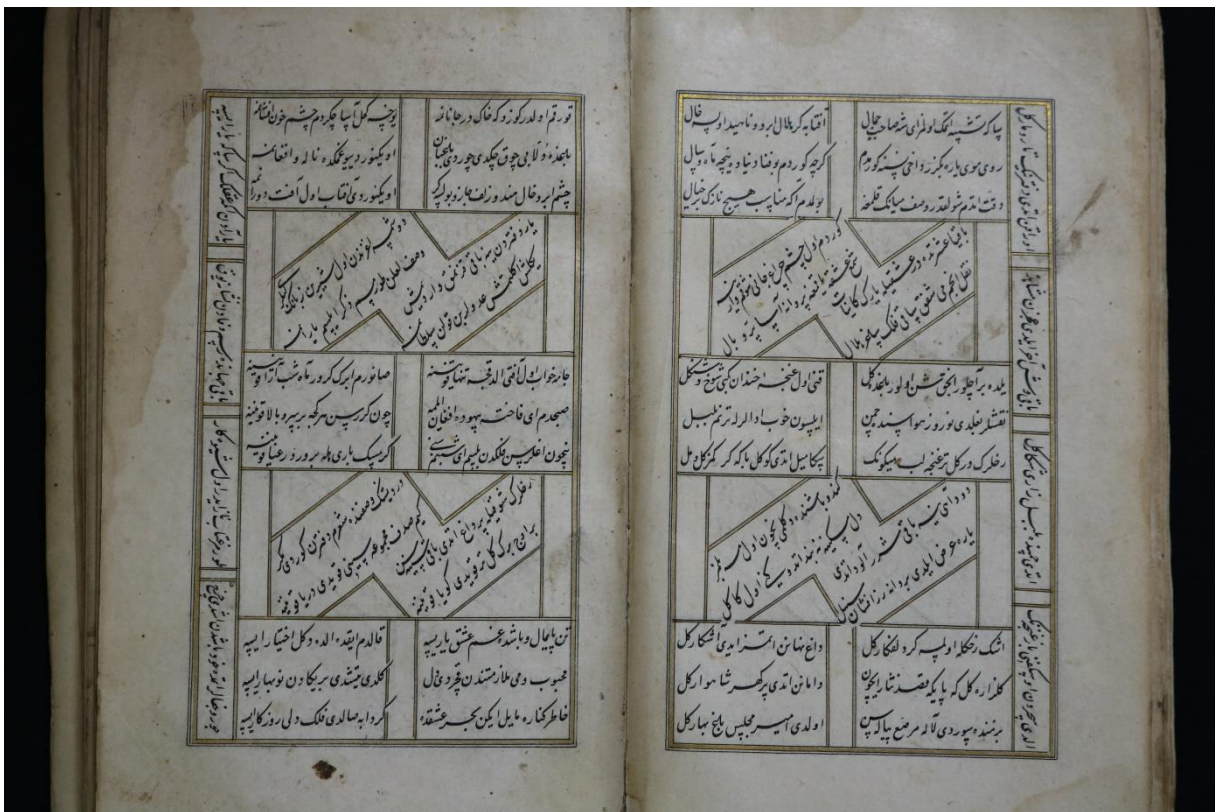

20b-21a

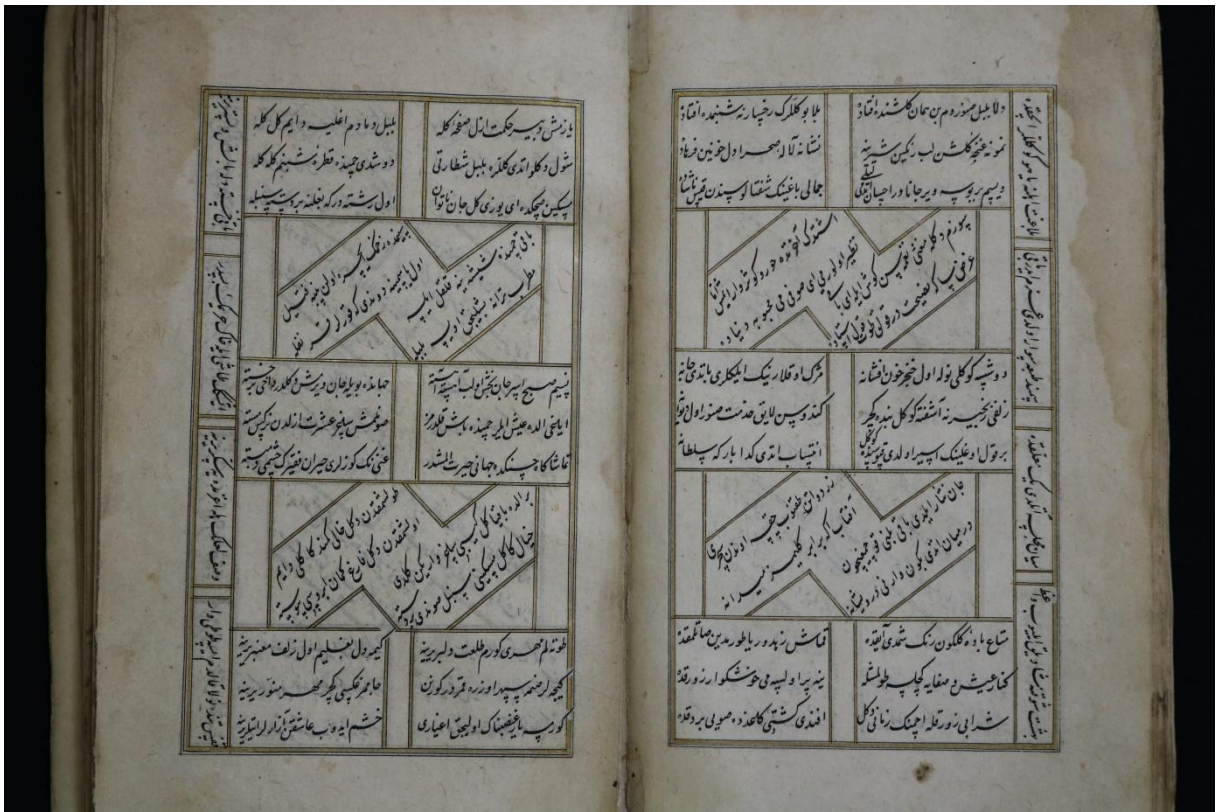

21b-22a

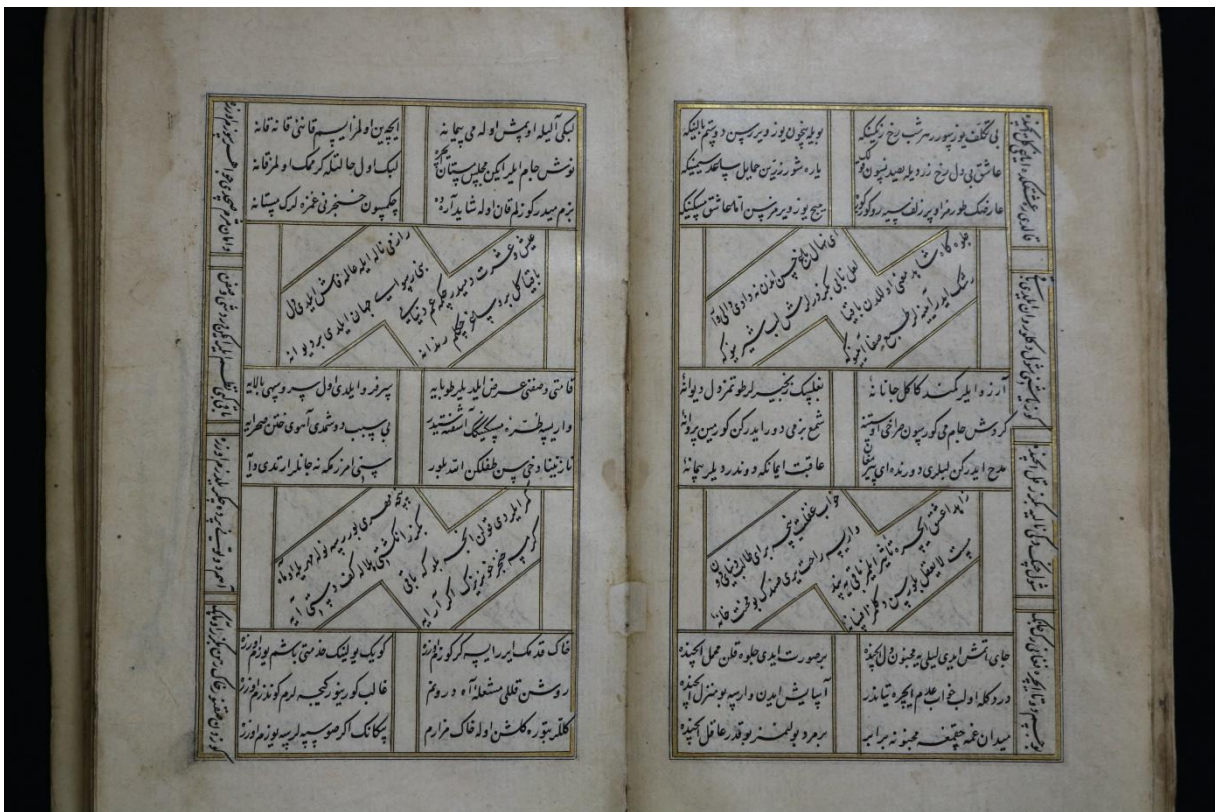

22b-23a

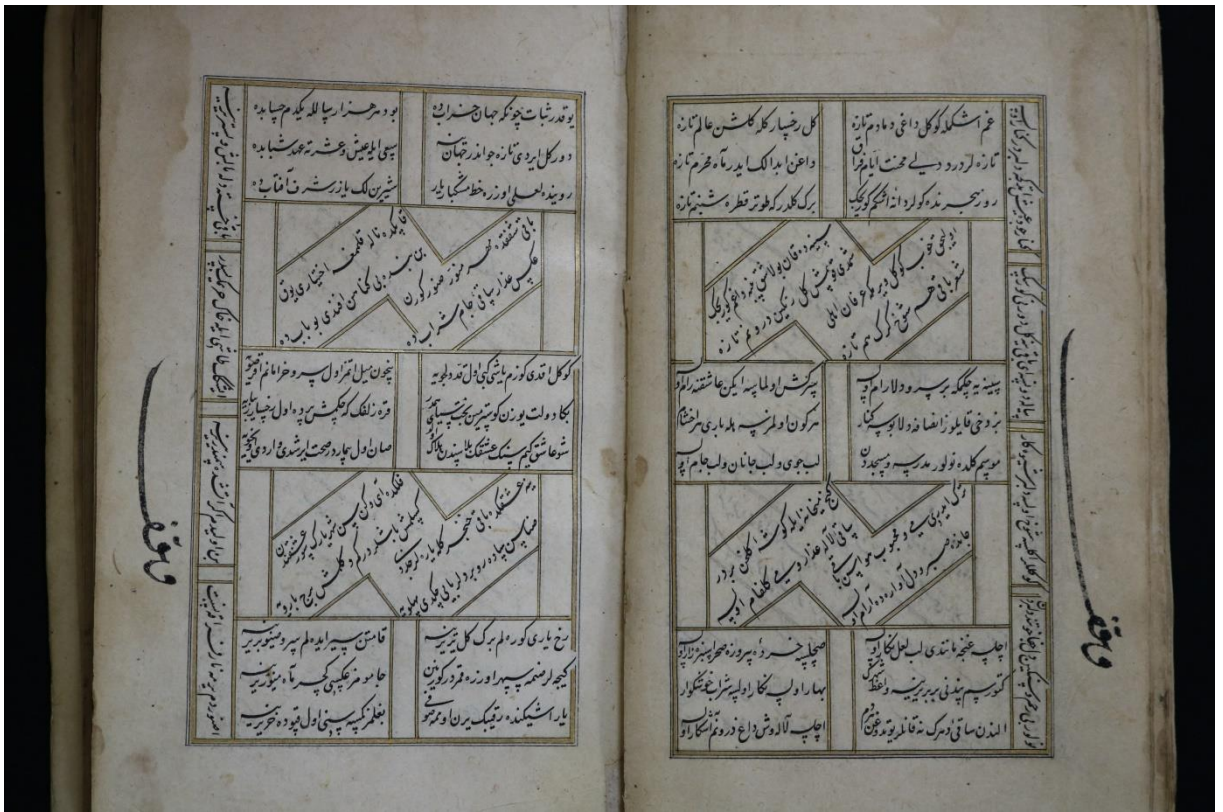

23b-24a

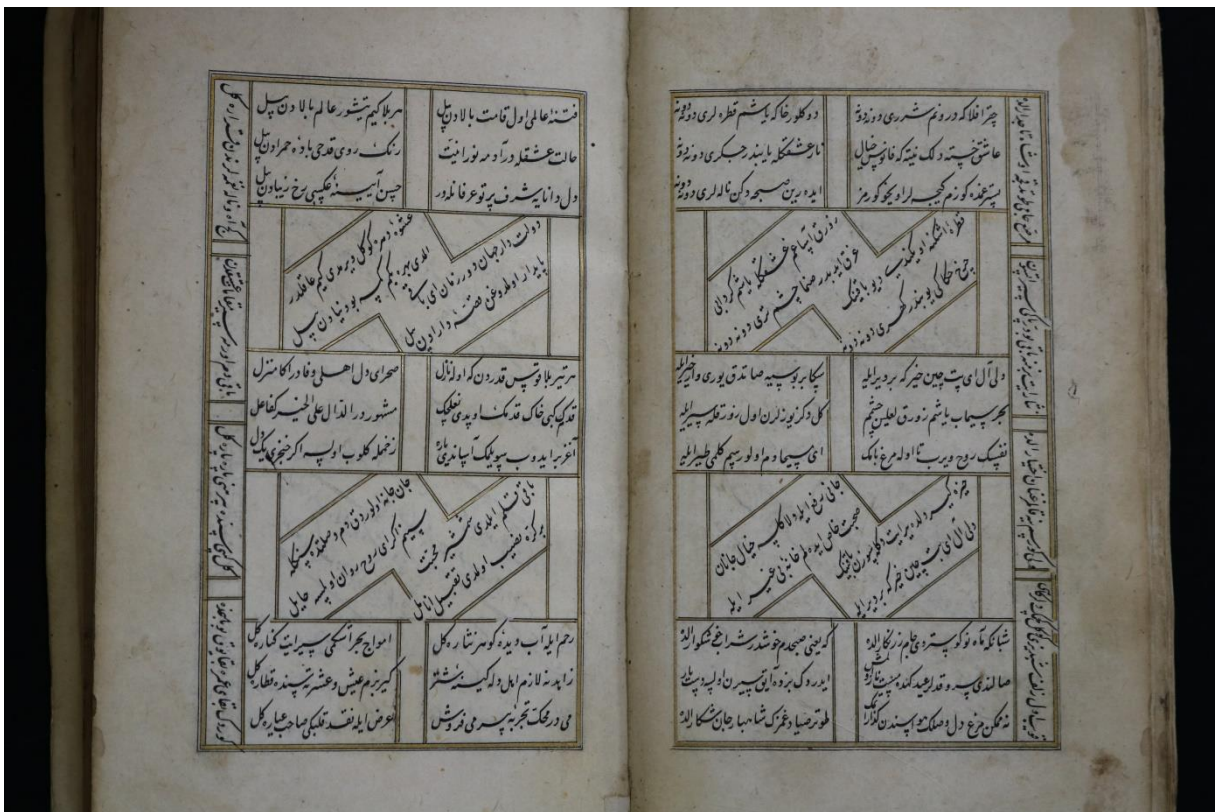

24b-25a

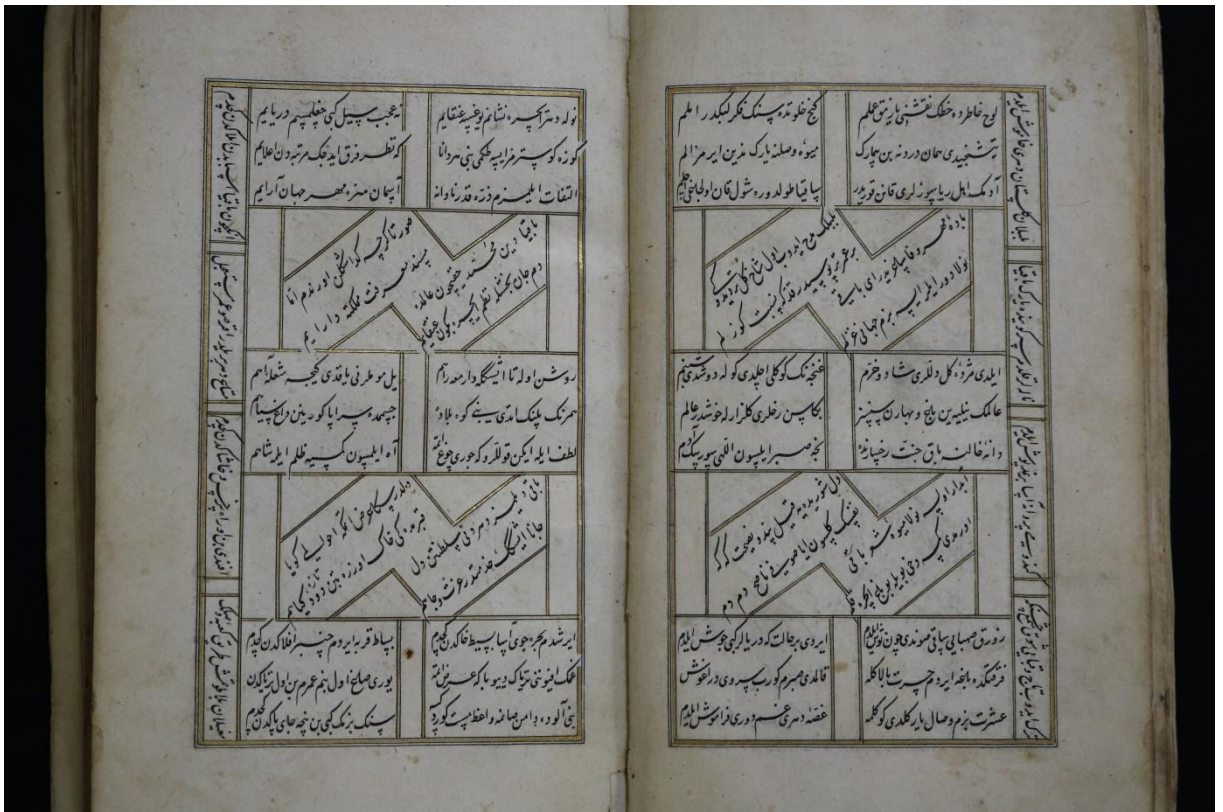

25b-26a

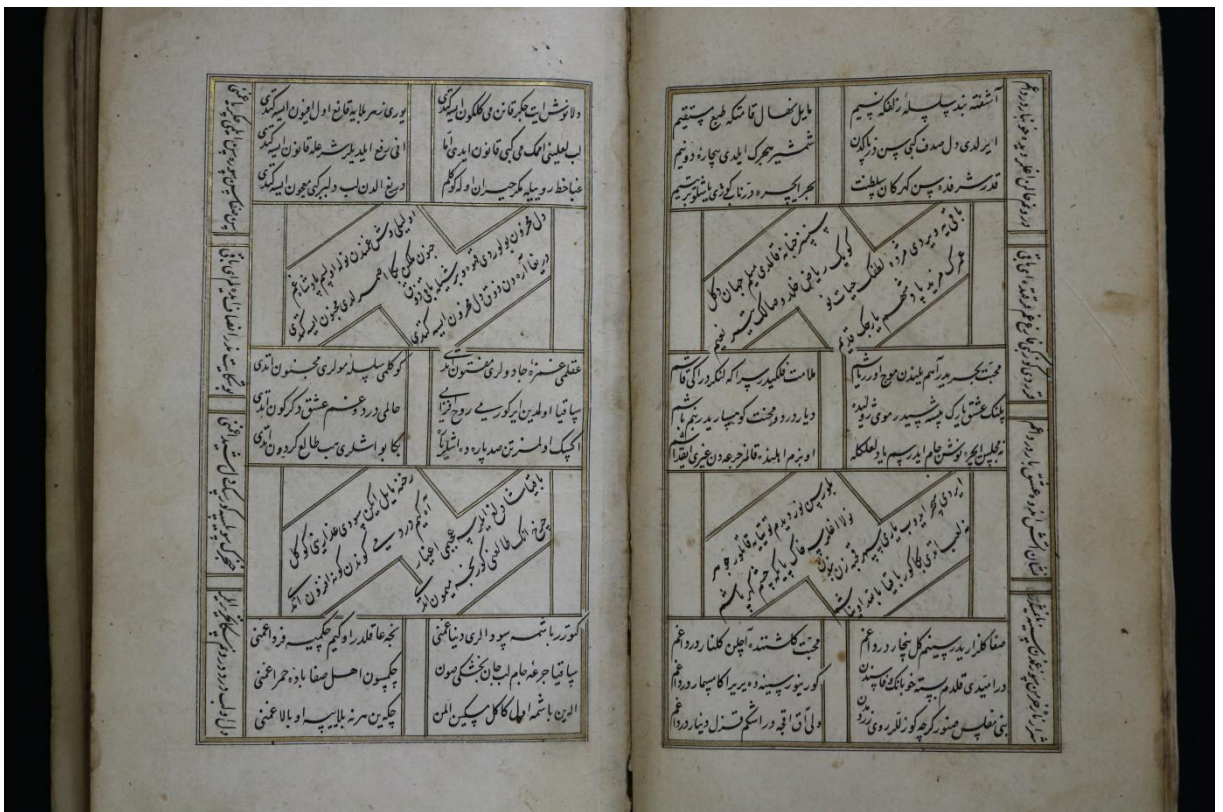

26b-27a

27b-28a

28b-29a

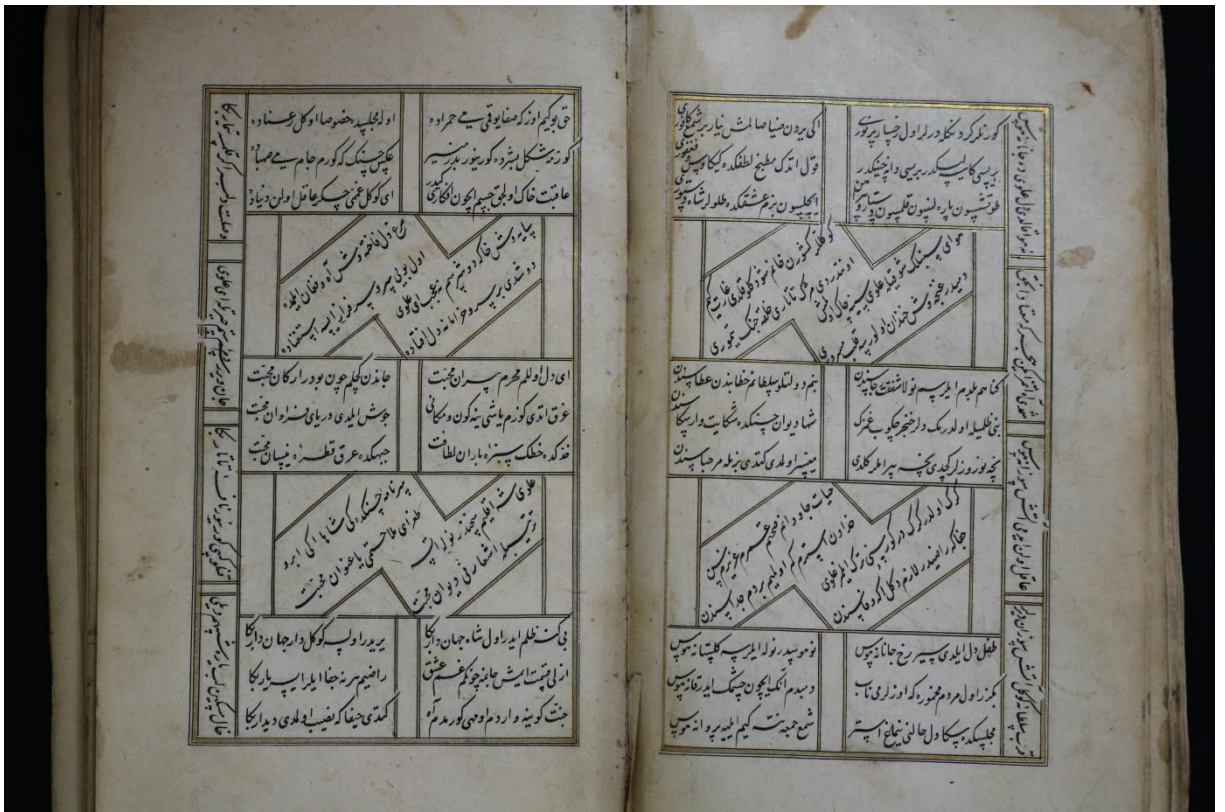

29b-30a

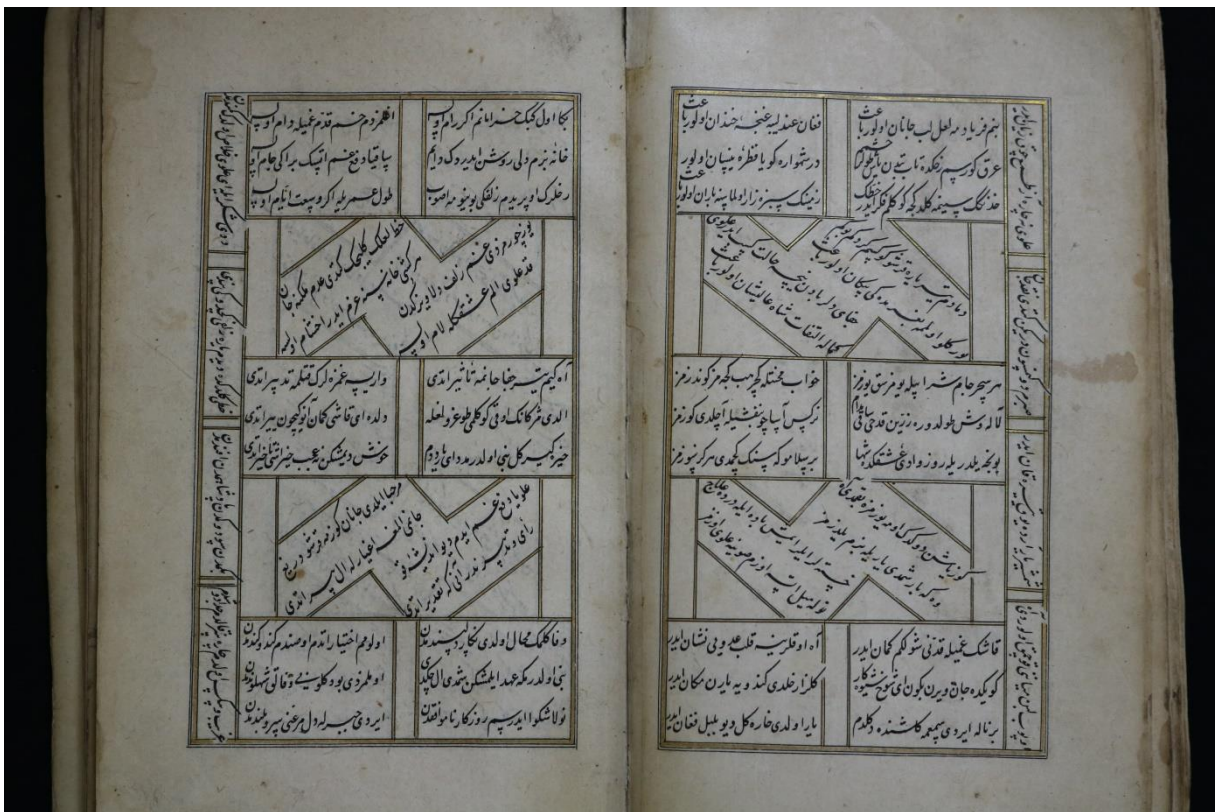

30b-31a

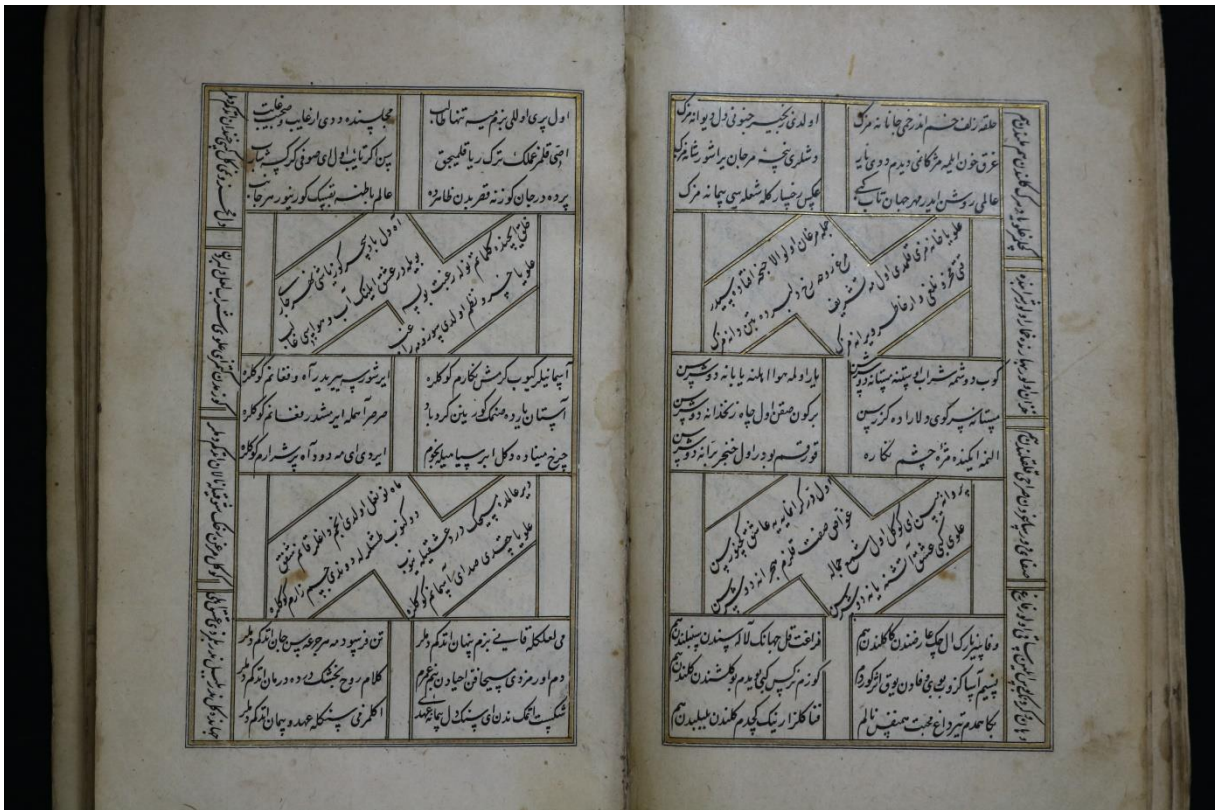

31b-32a

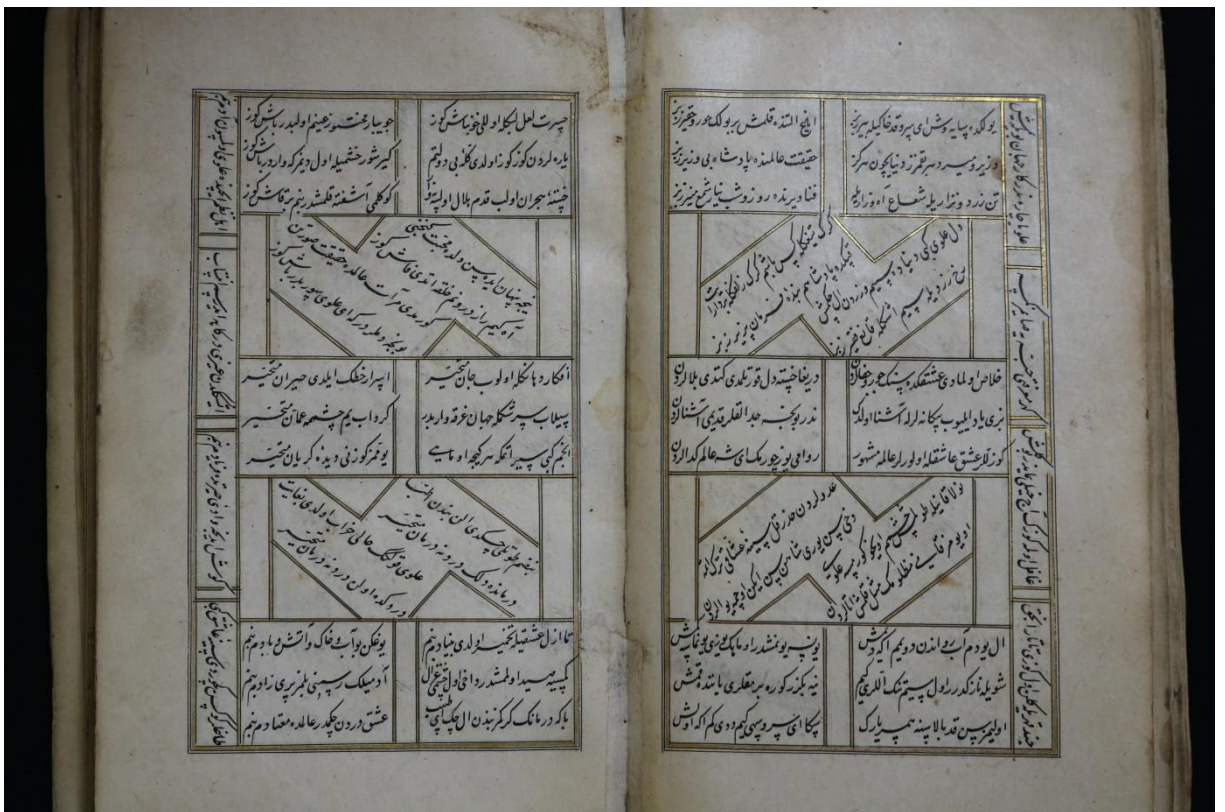

32b-33a

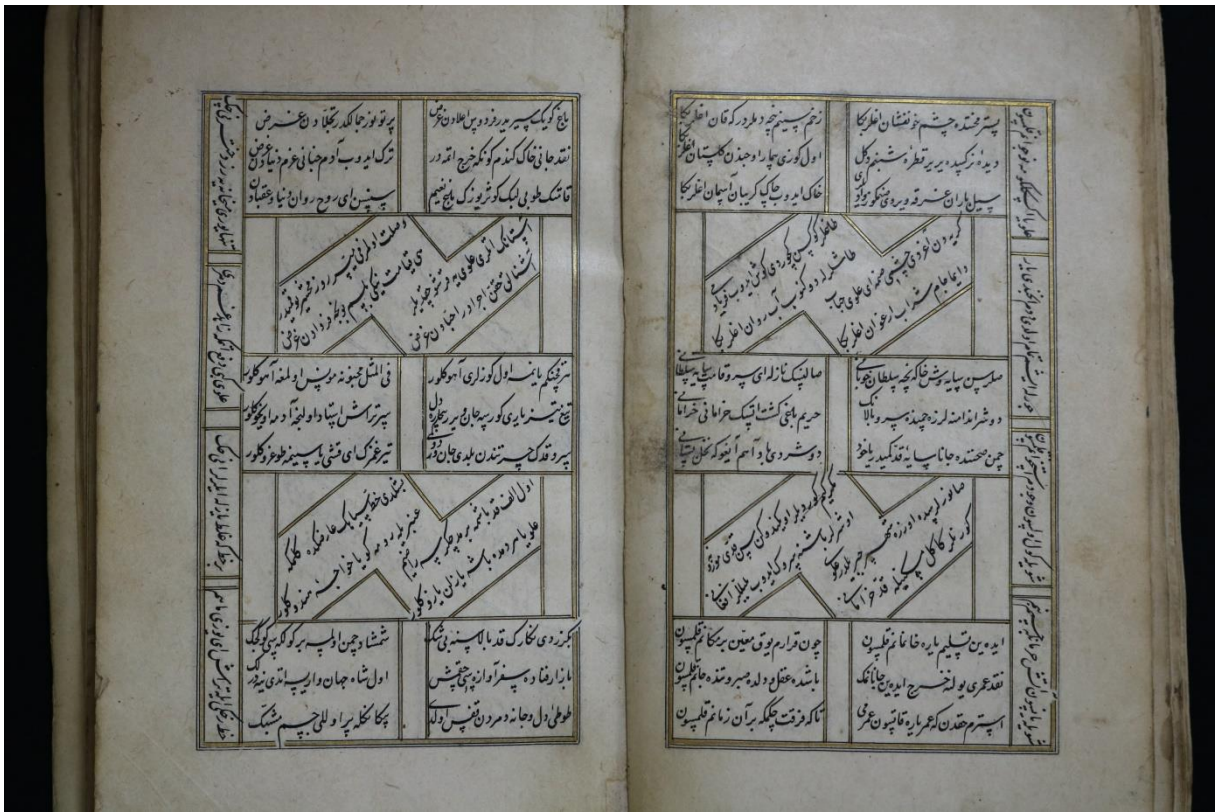

33b-34a

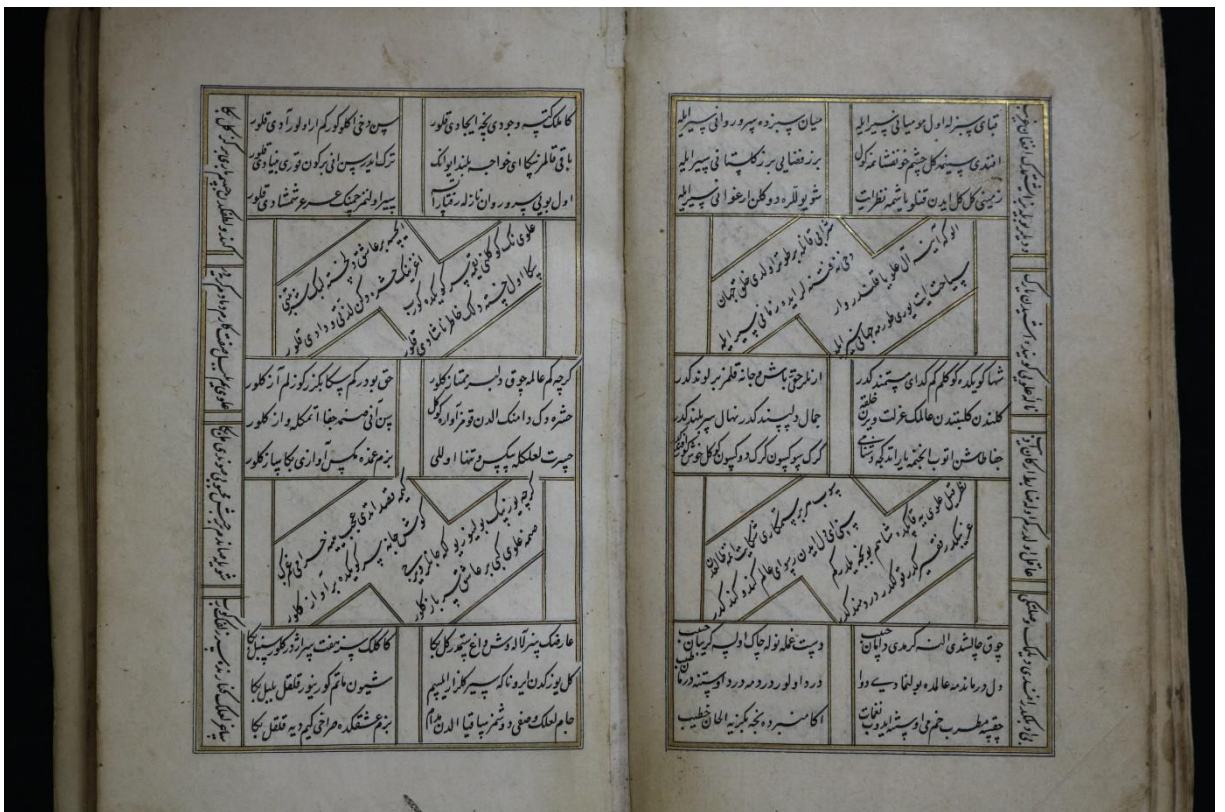

34b-35a

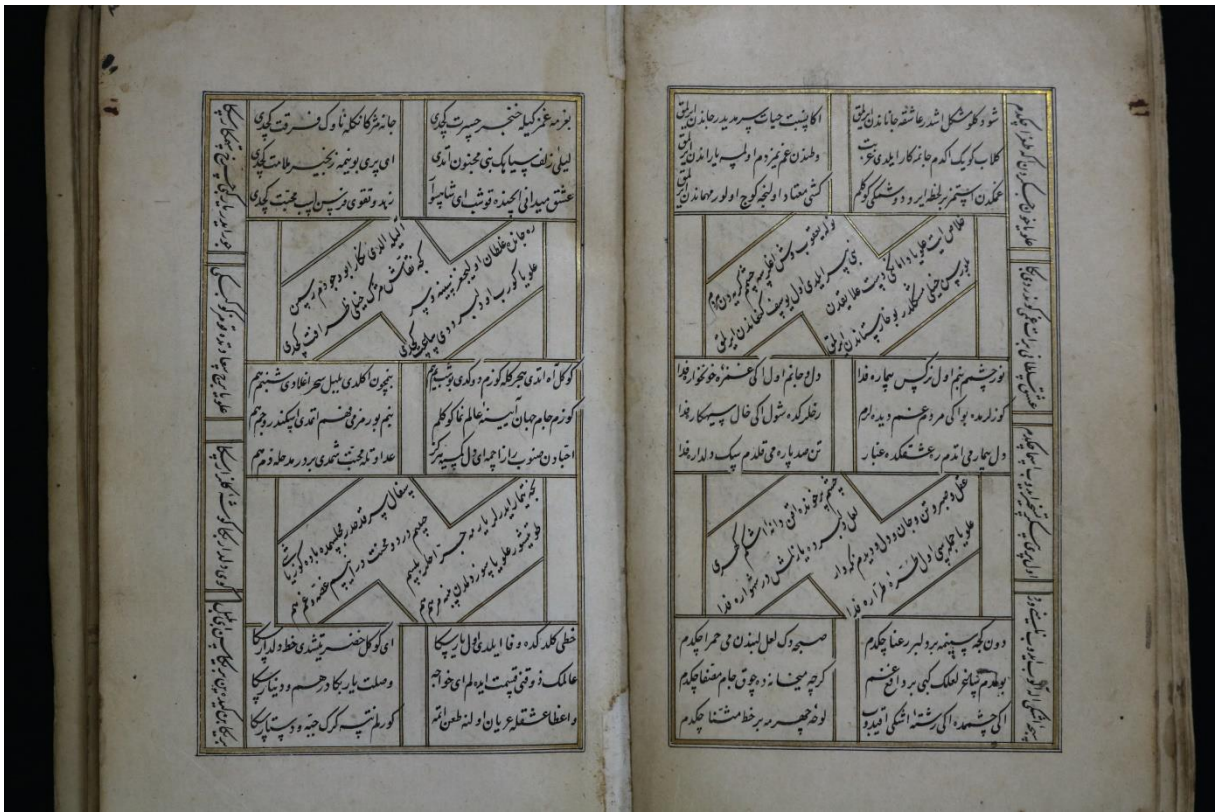

35b-36a

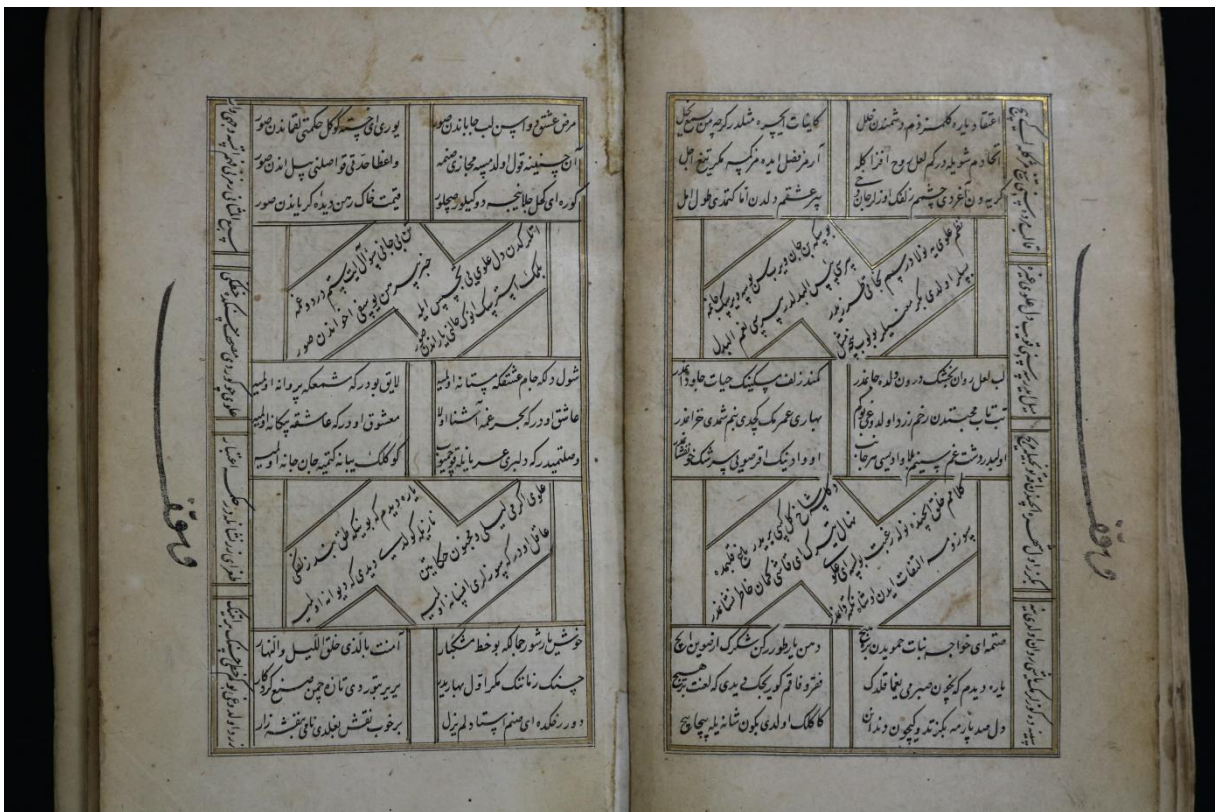

36b-37a

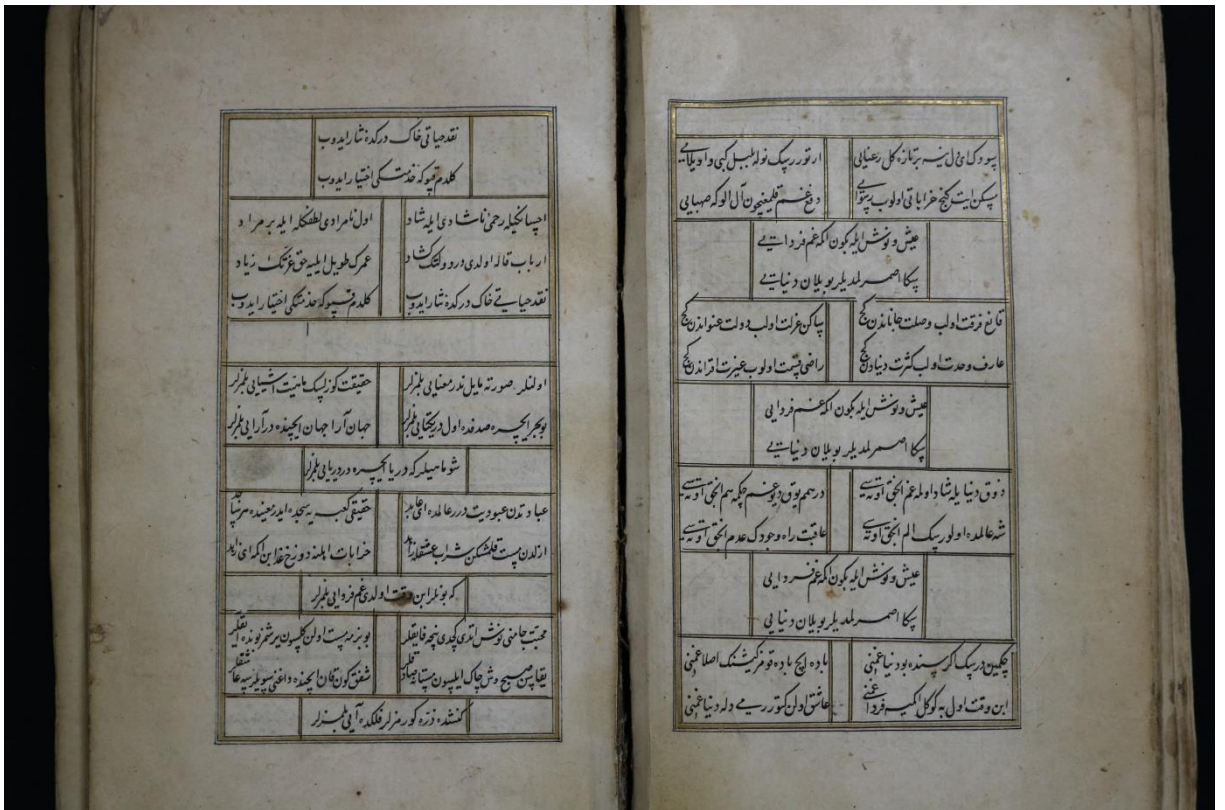

37b-38a

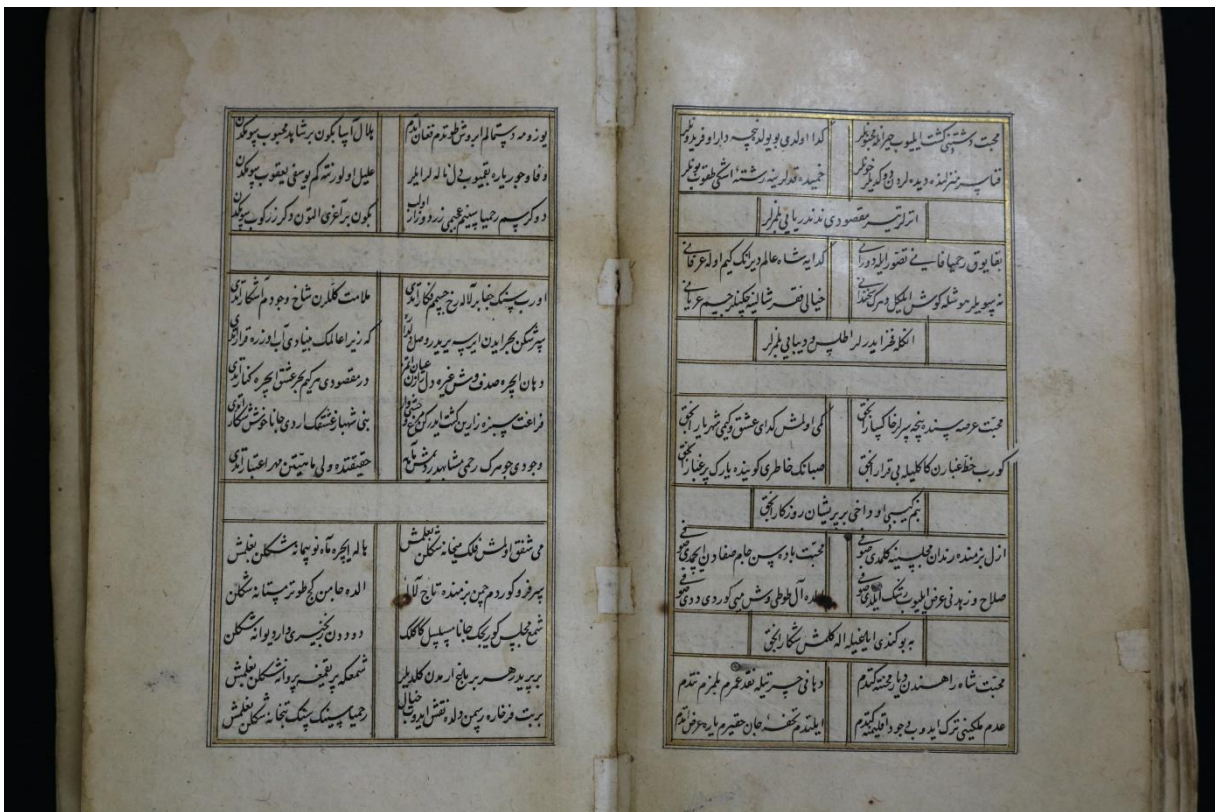

38b-39a

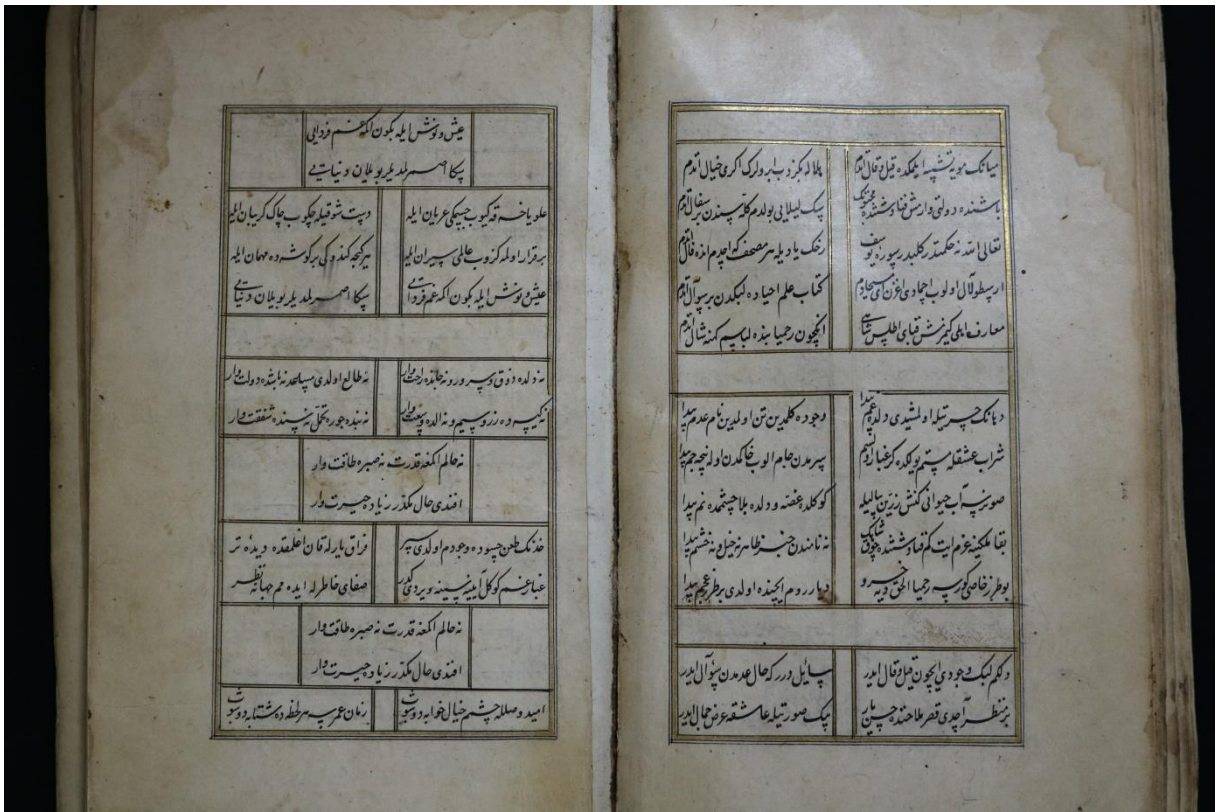

39b-40a

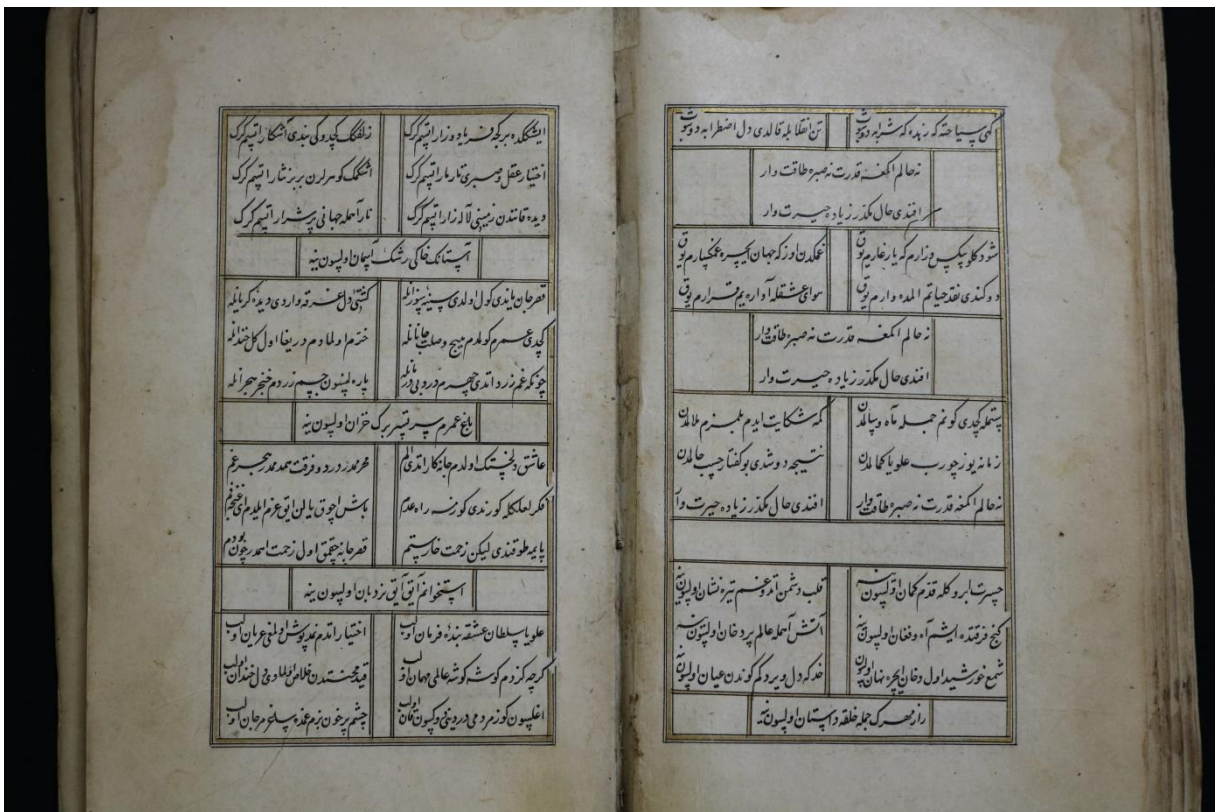

40b-41a

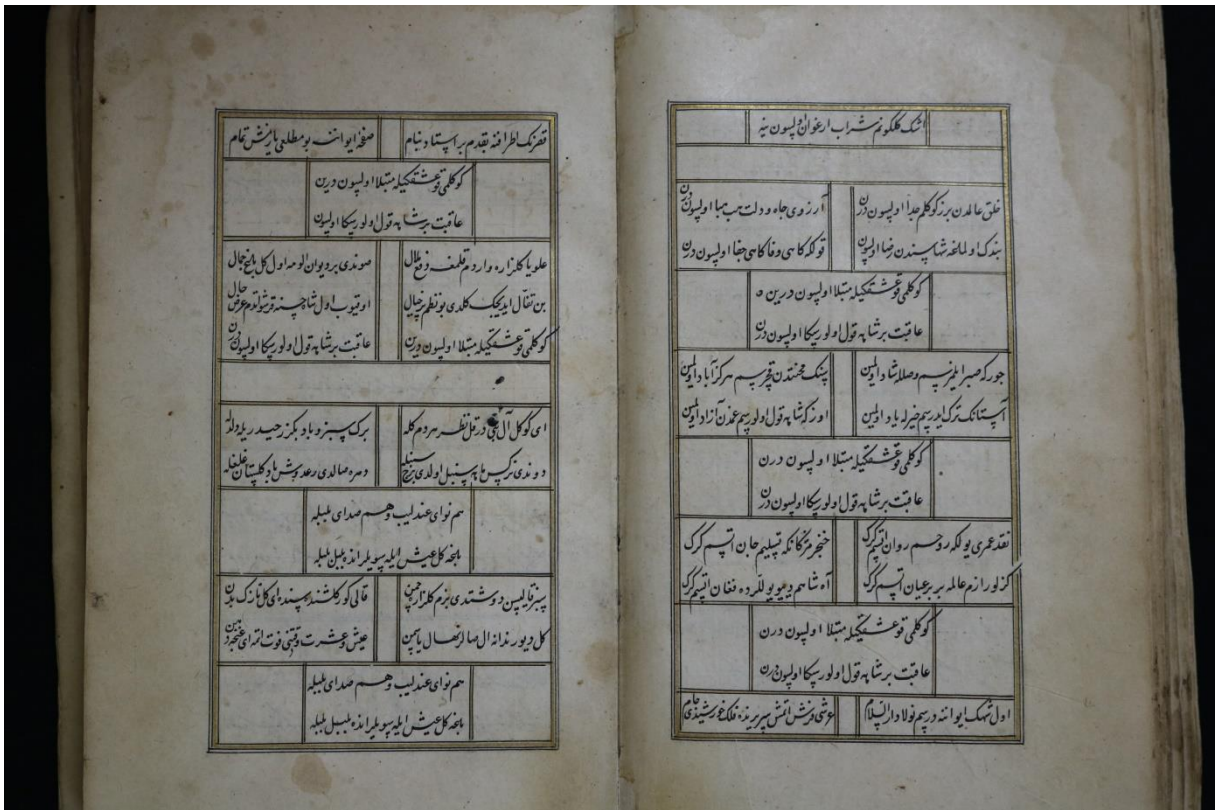

41b-42a

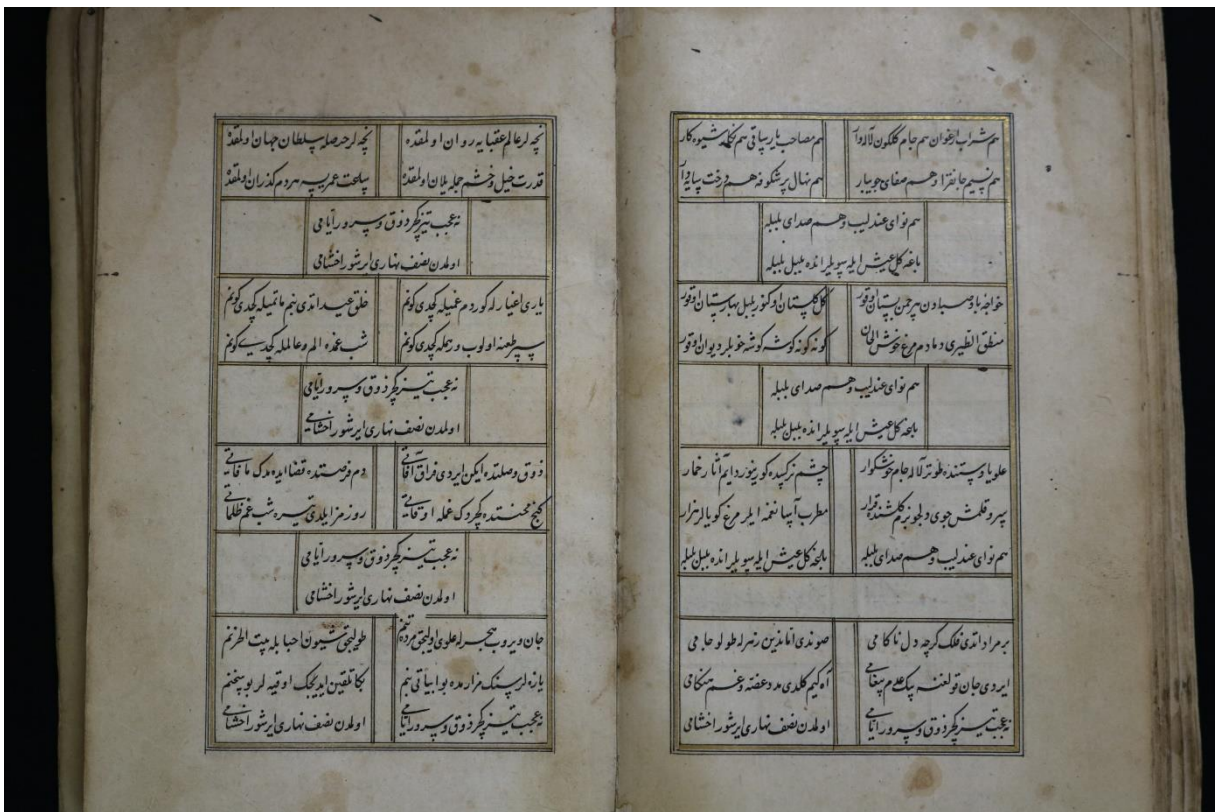

42b-43a

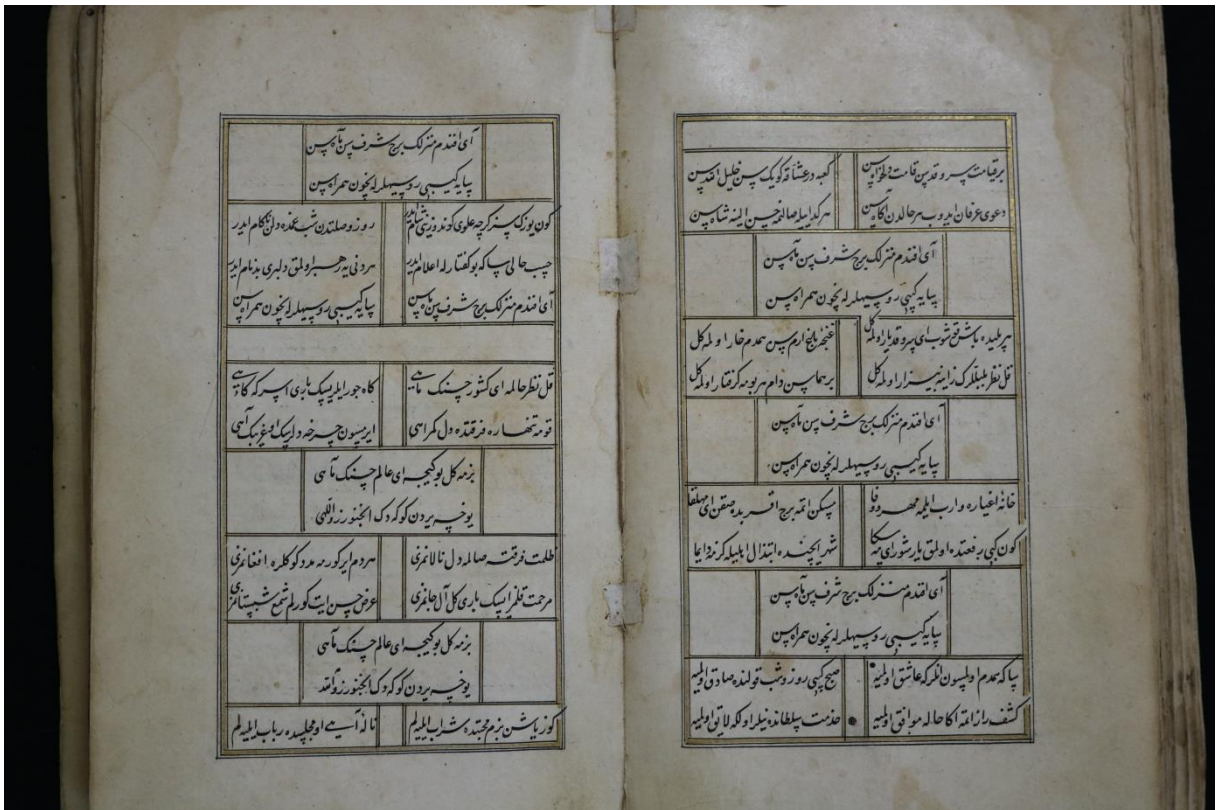

43b-44a

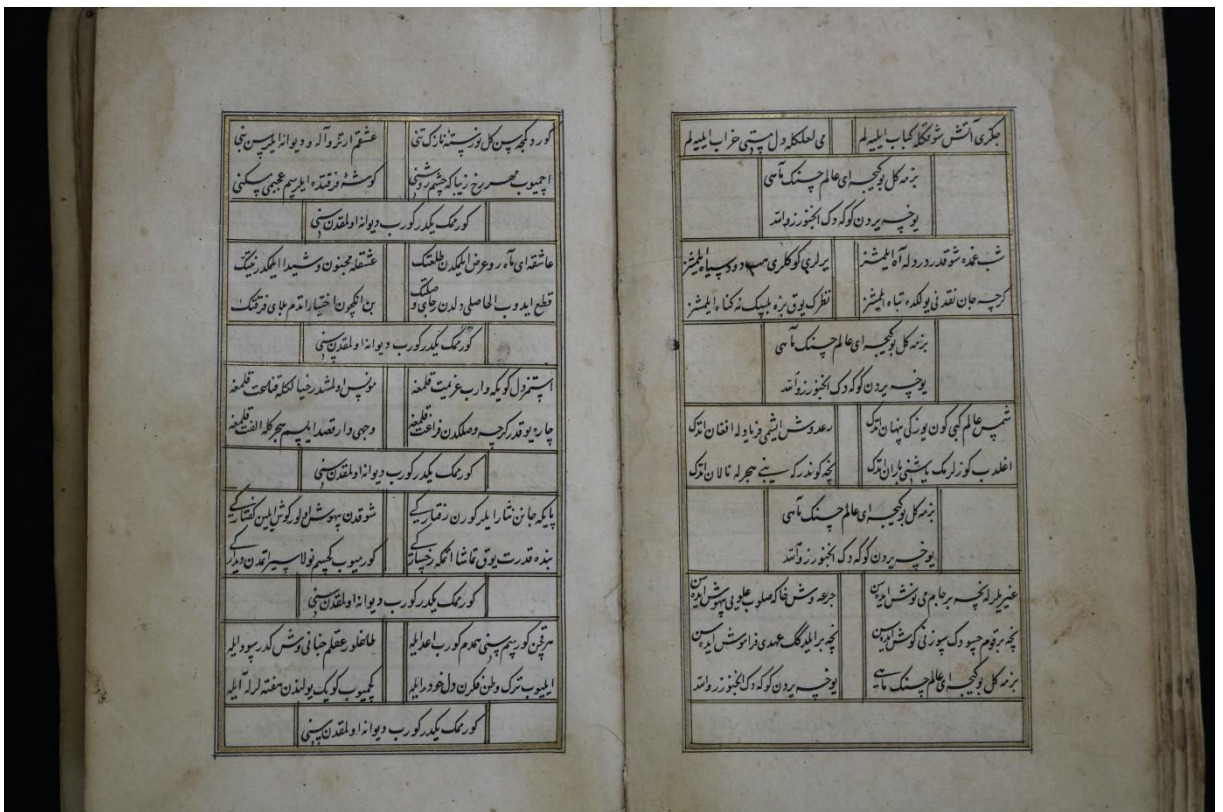

44b-45a

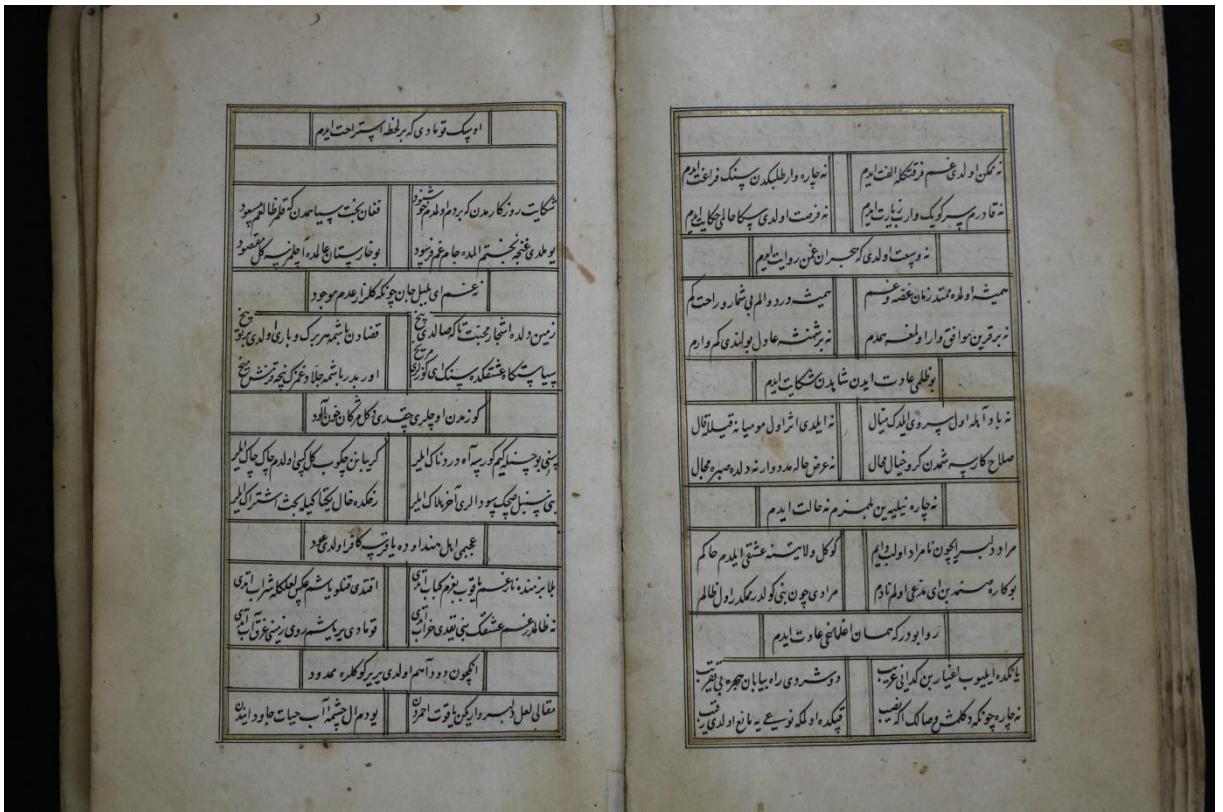

45b-46a

46b-47a

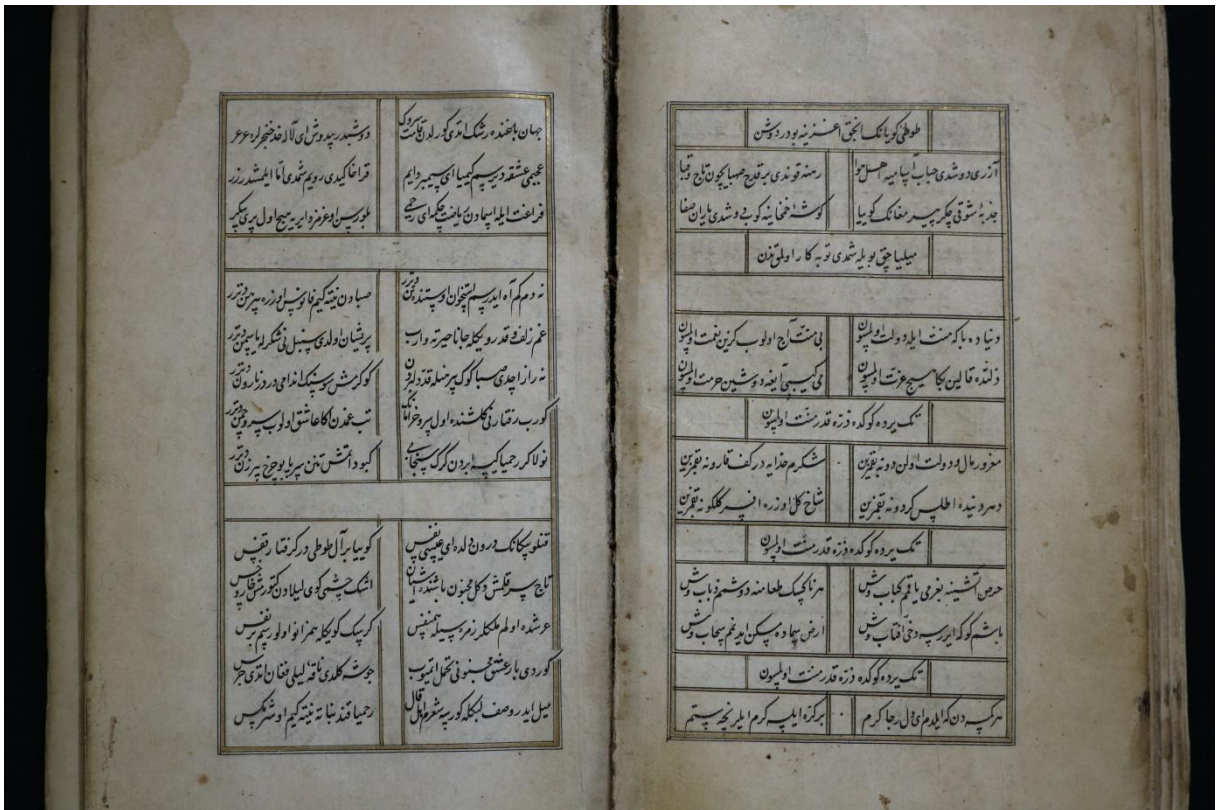

47b-48a

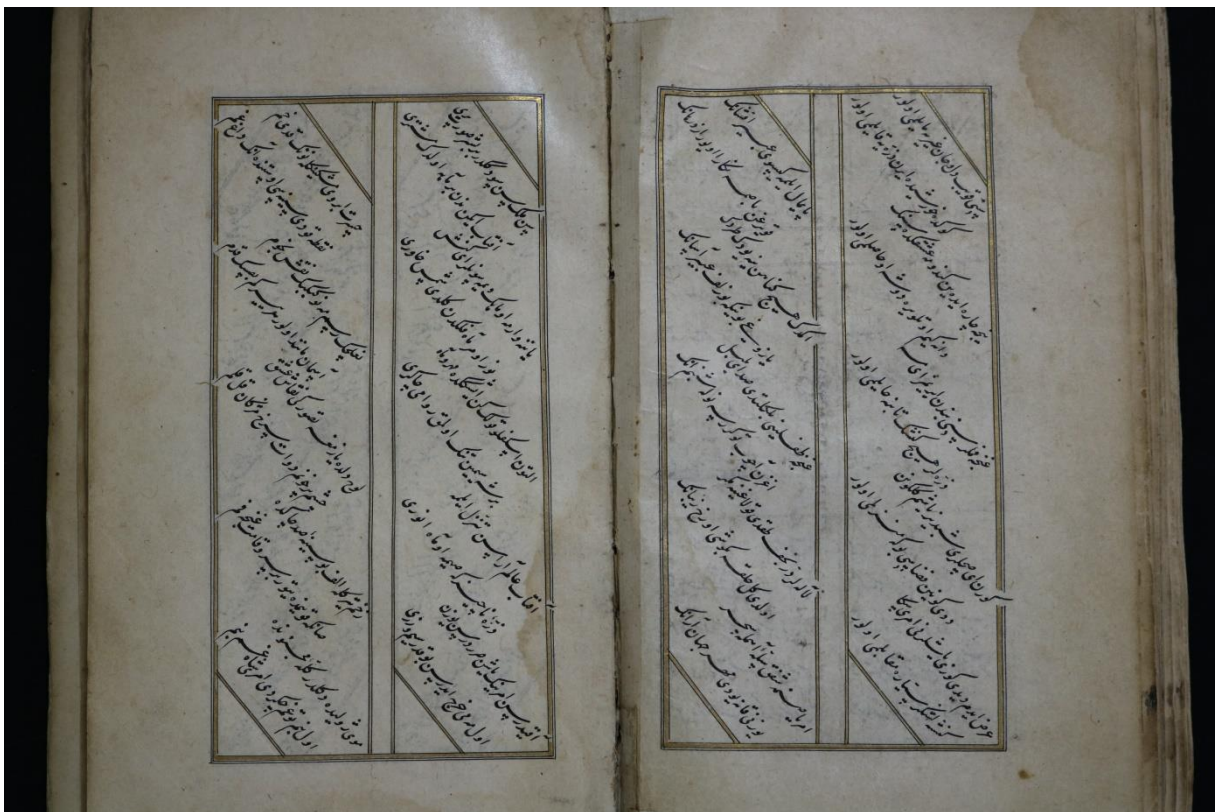

48b-49a

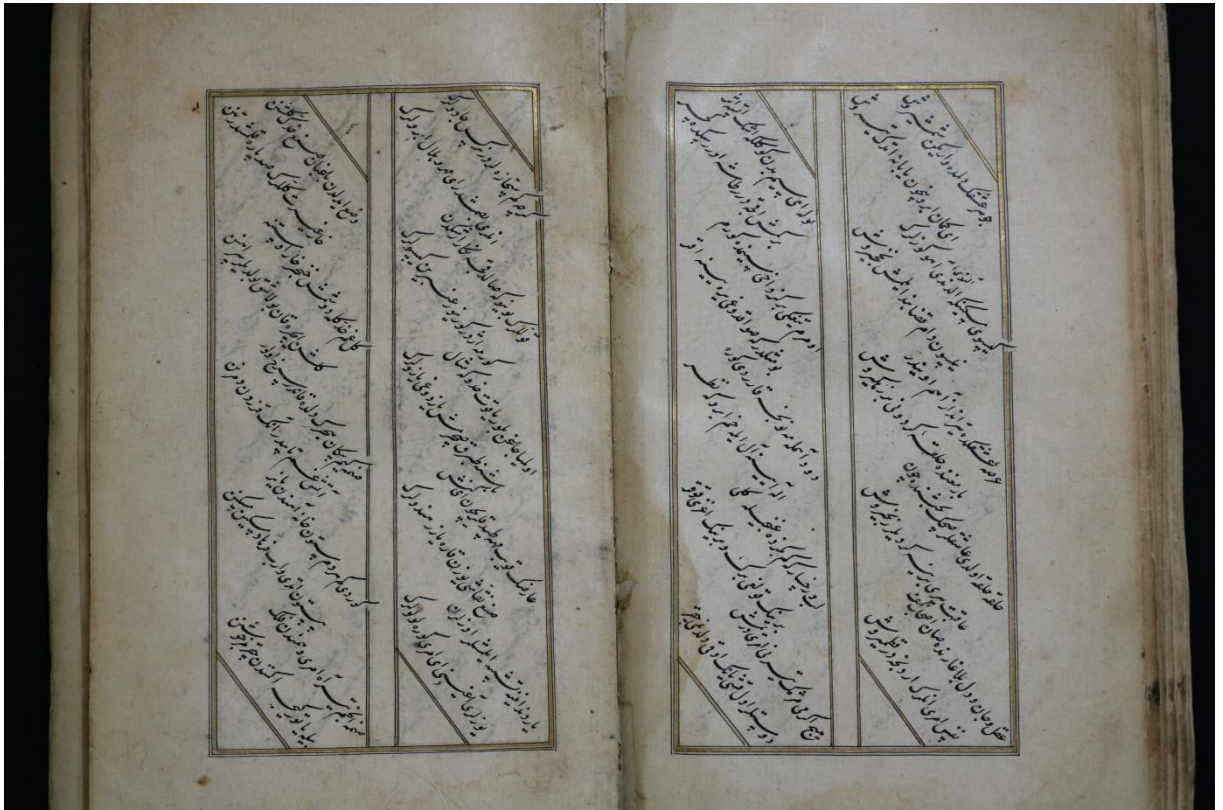

49b-50a

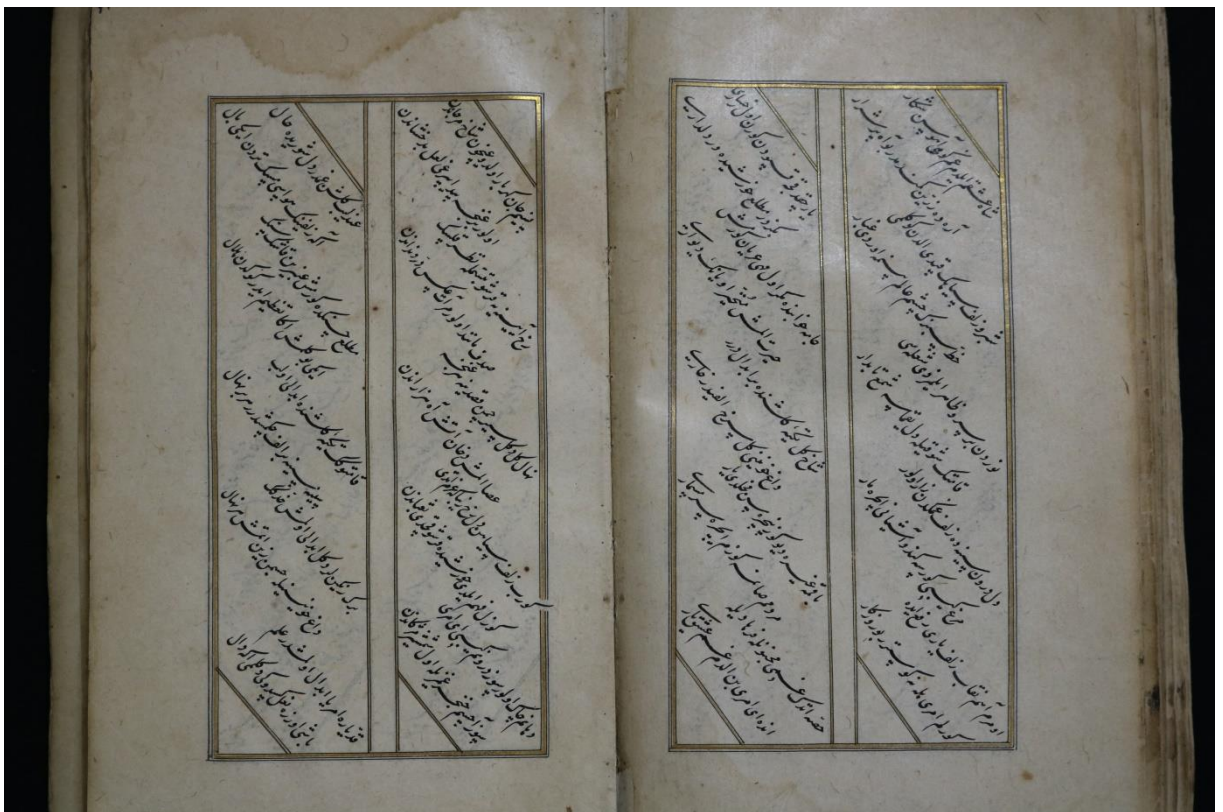

50b-51a

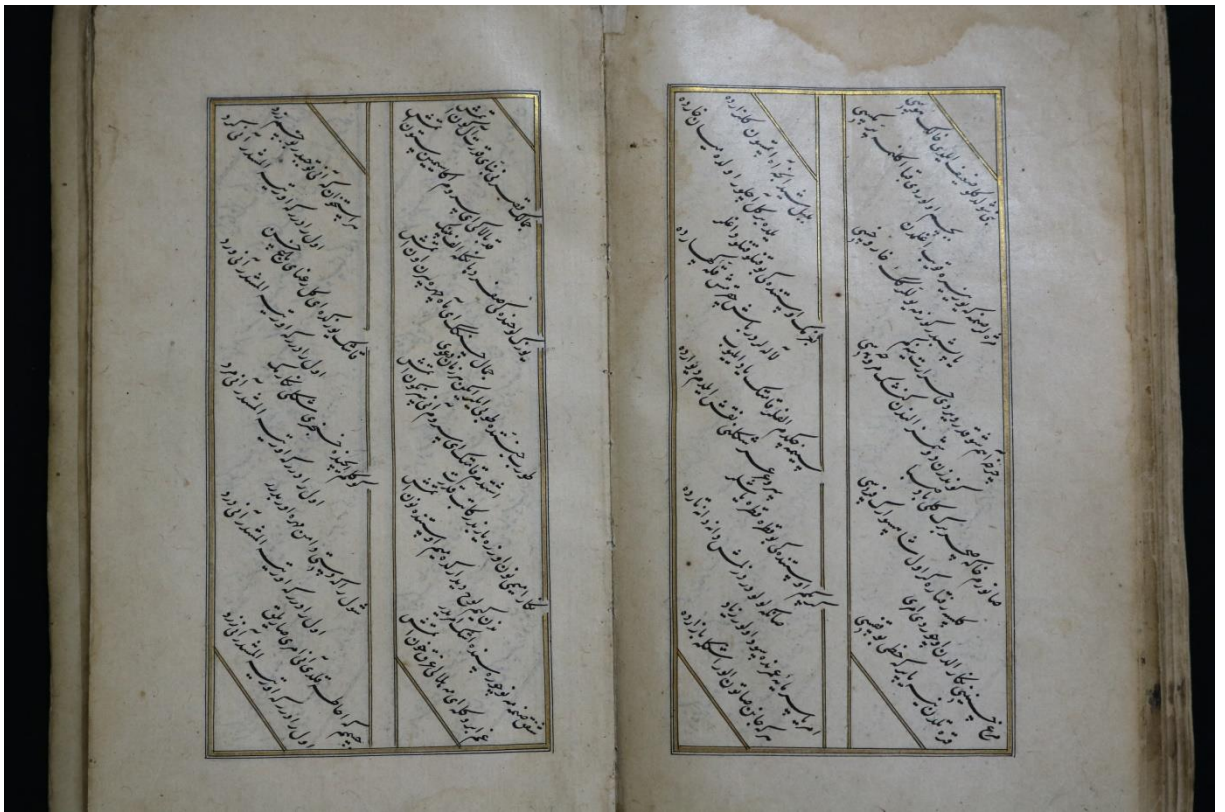

51b-52a

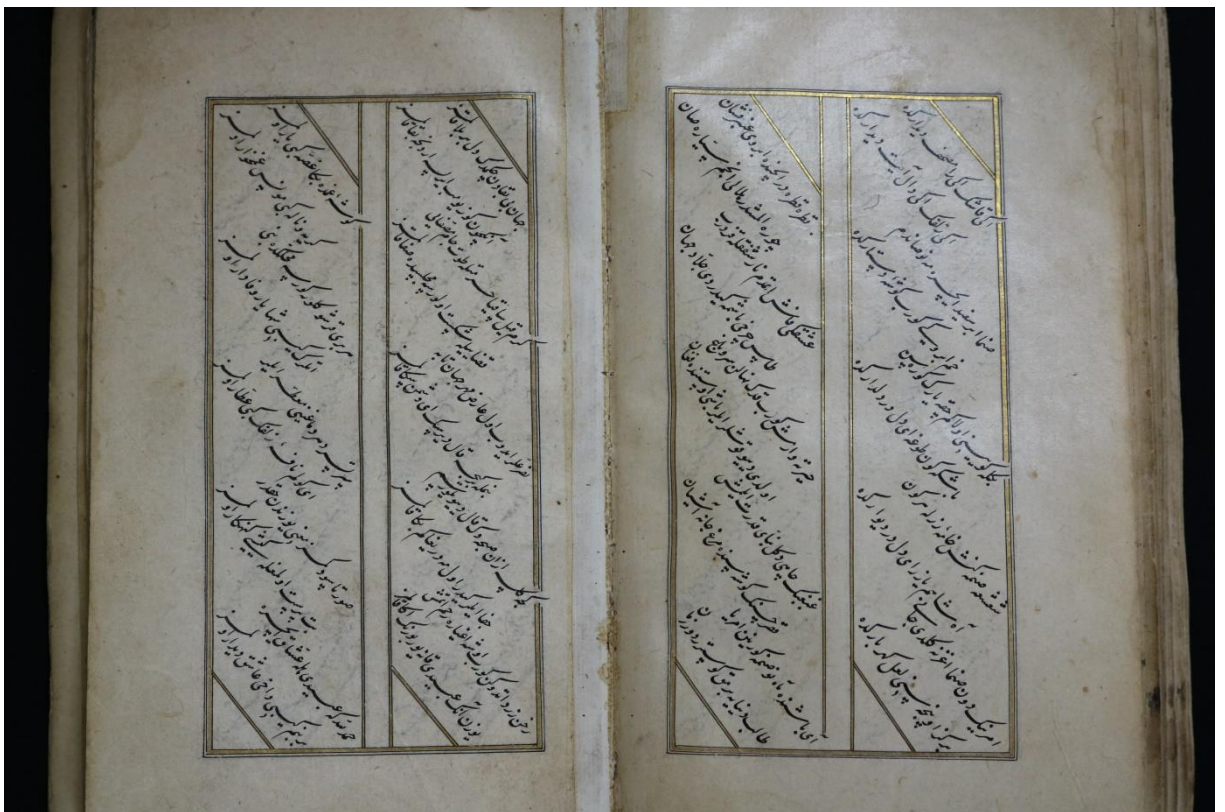

52b-53a

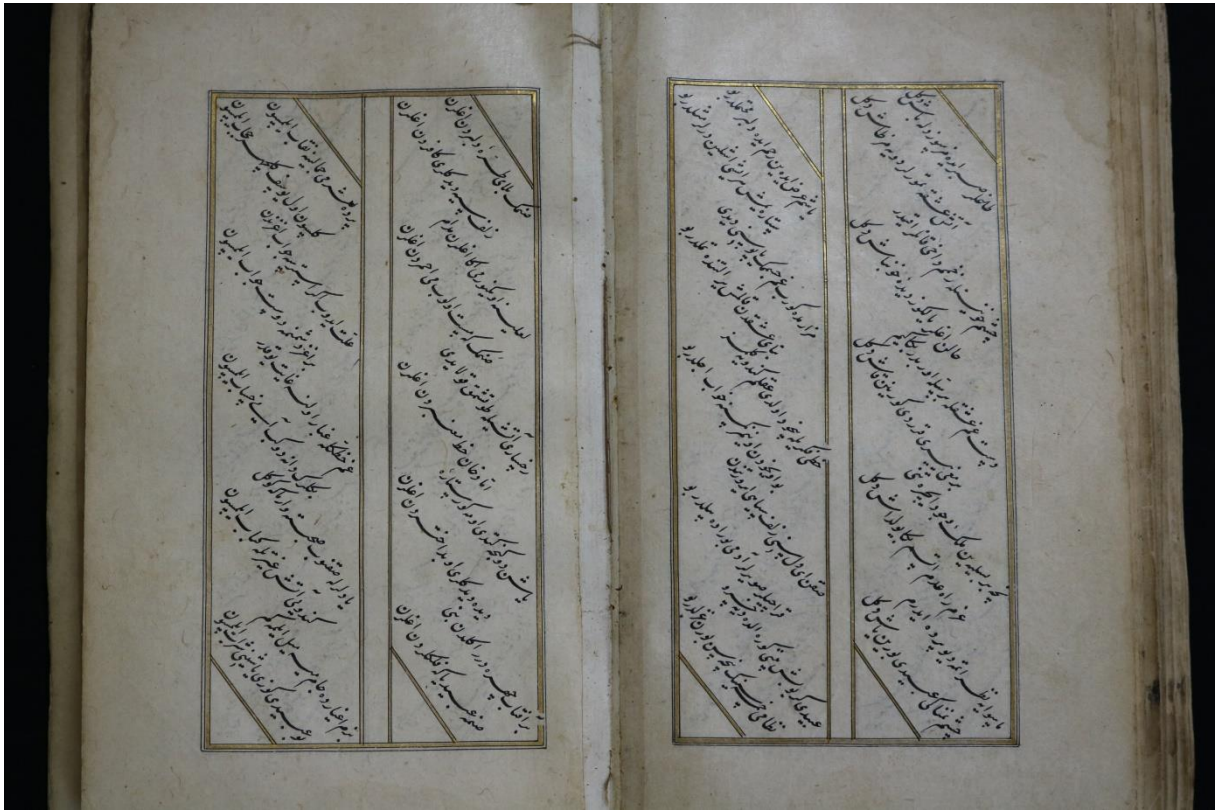

53b-54a

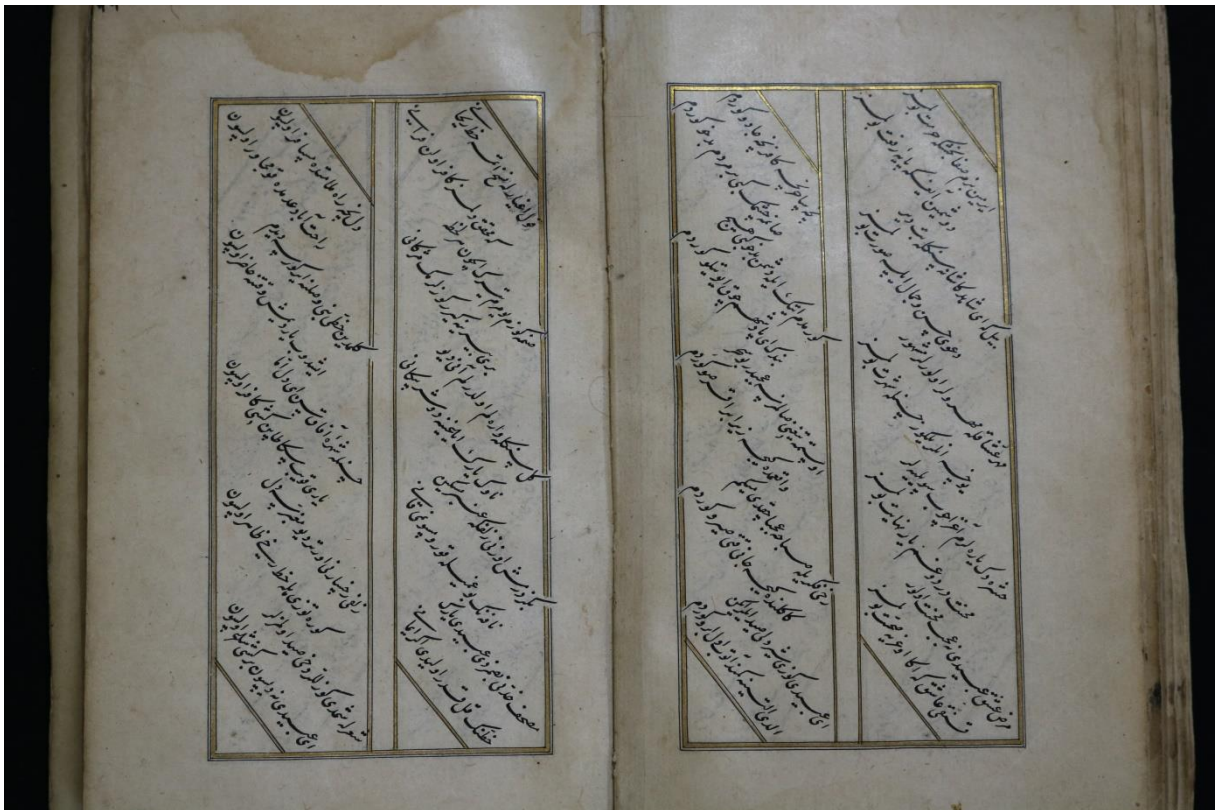

54b-55a

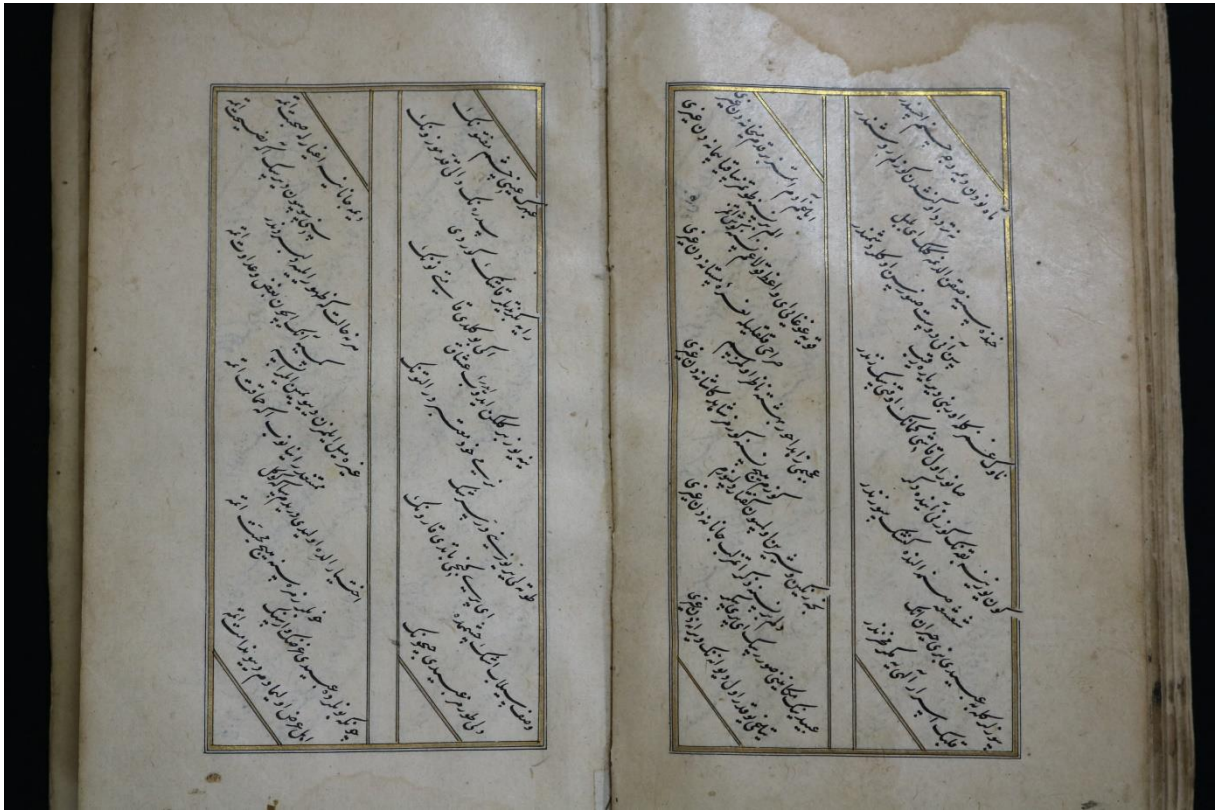

55b-56a

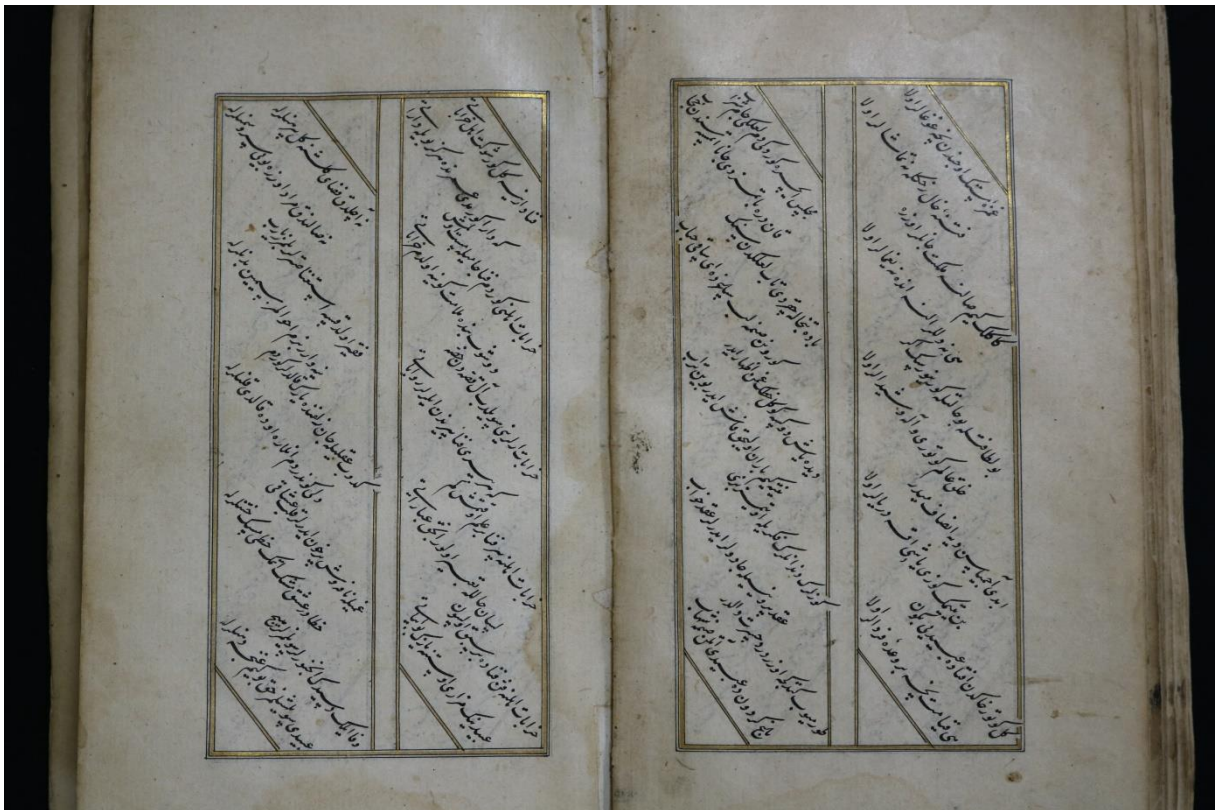

56b-57a

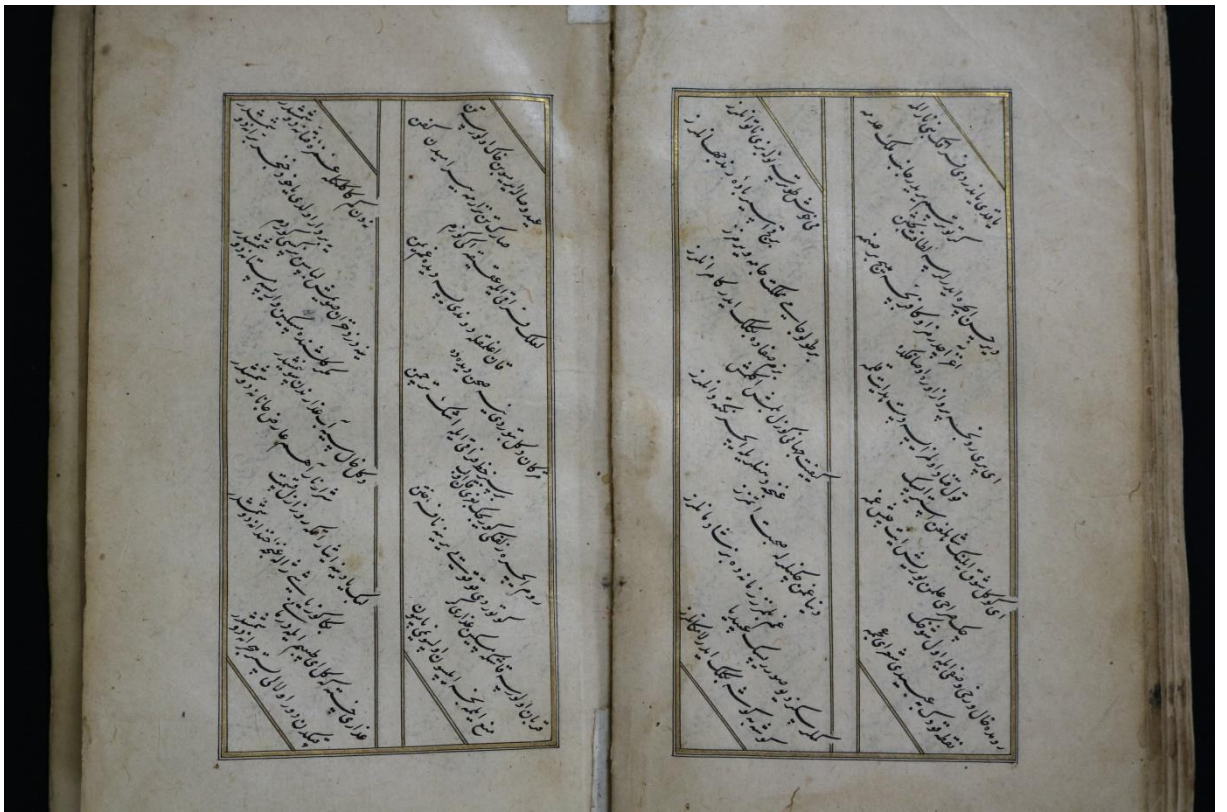

57b-58a

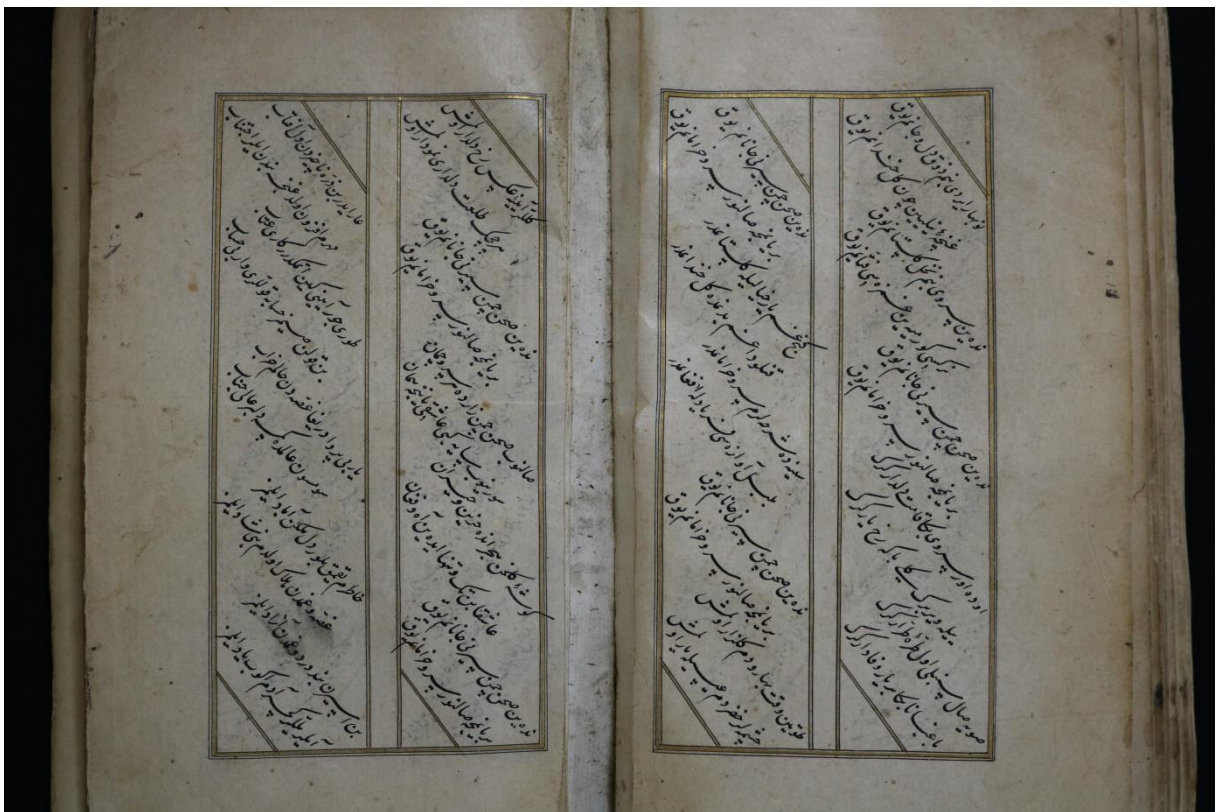

58b-59a

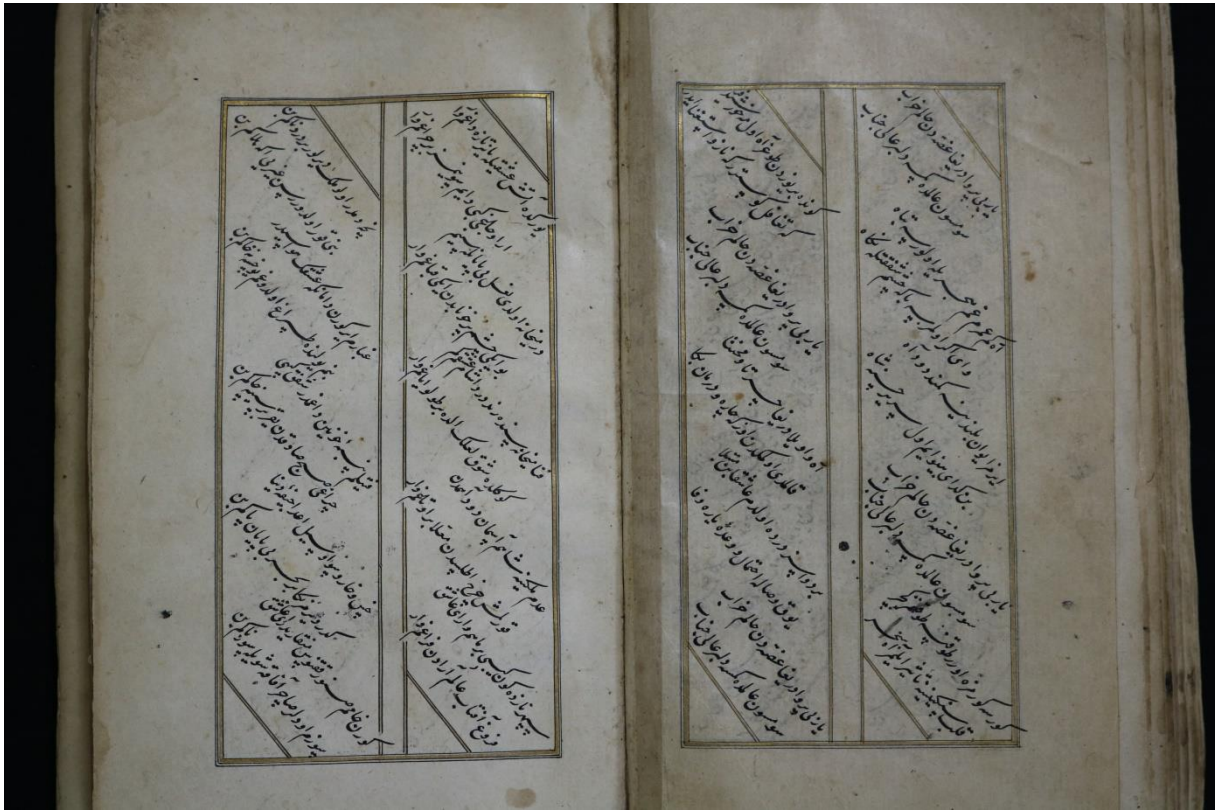

59b-60a

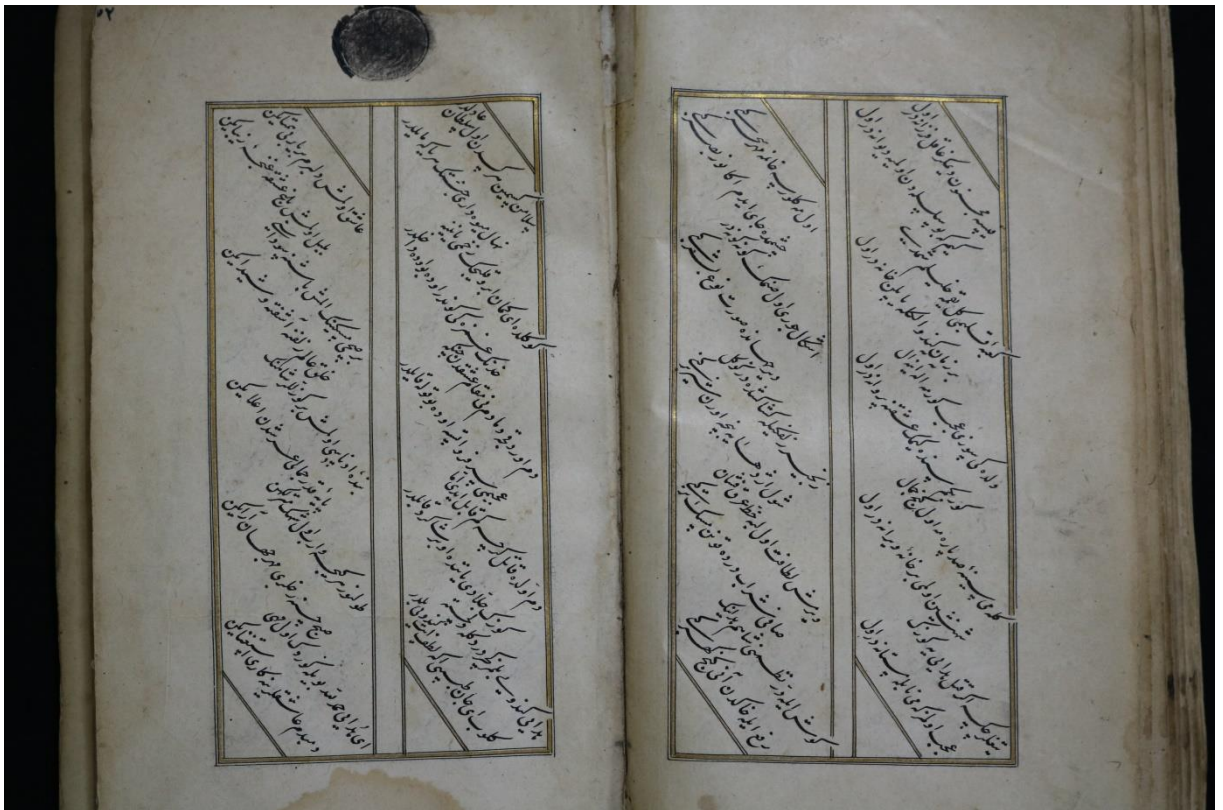

60b-61a

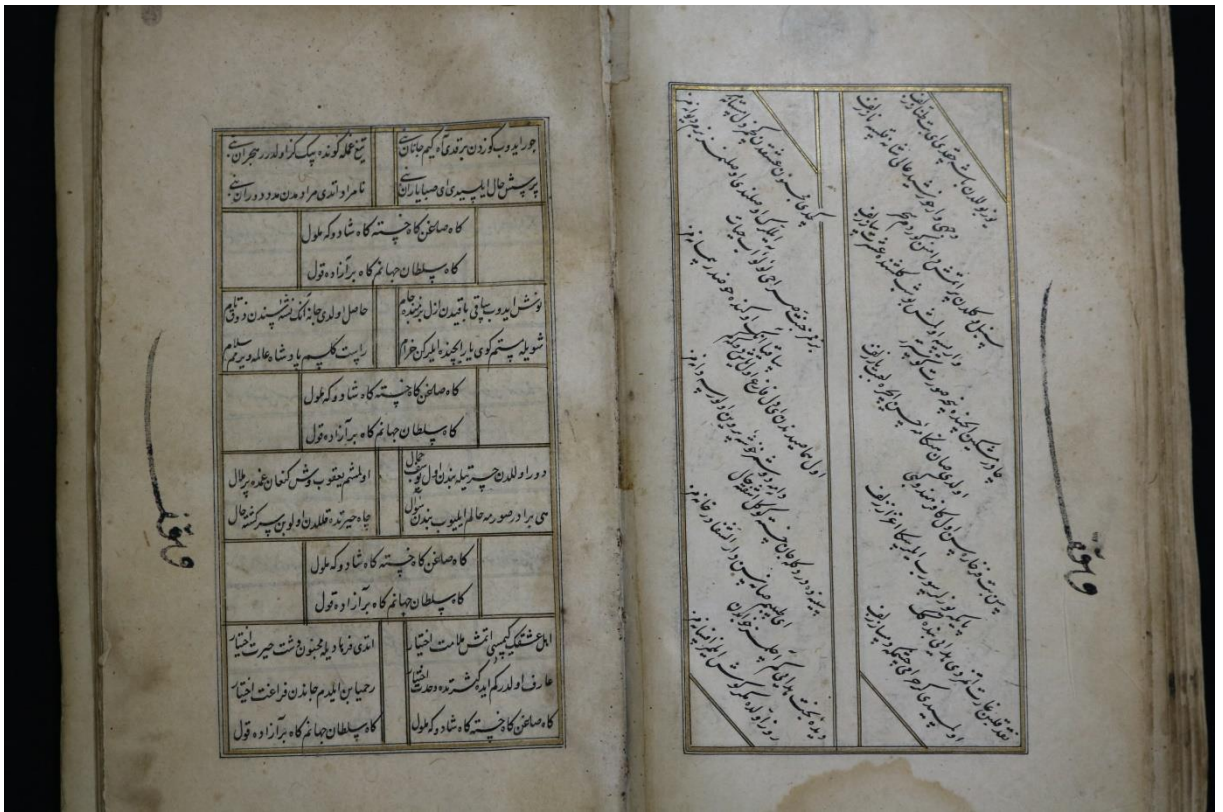

61b-62a

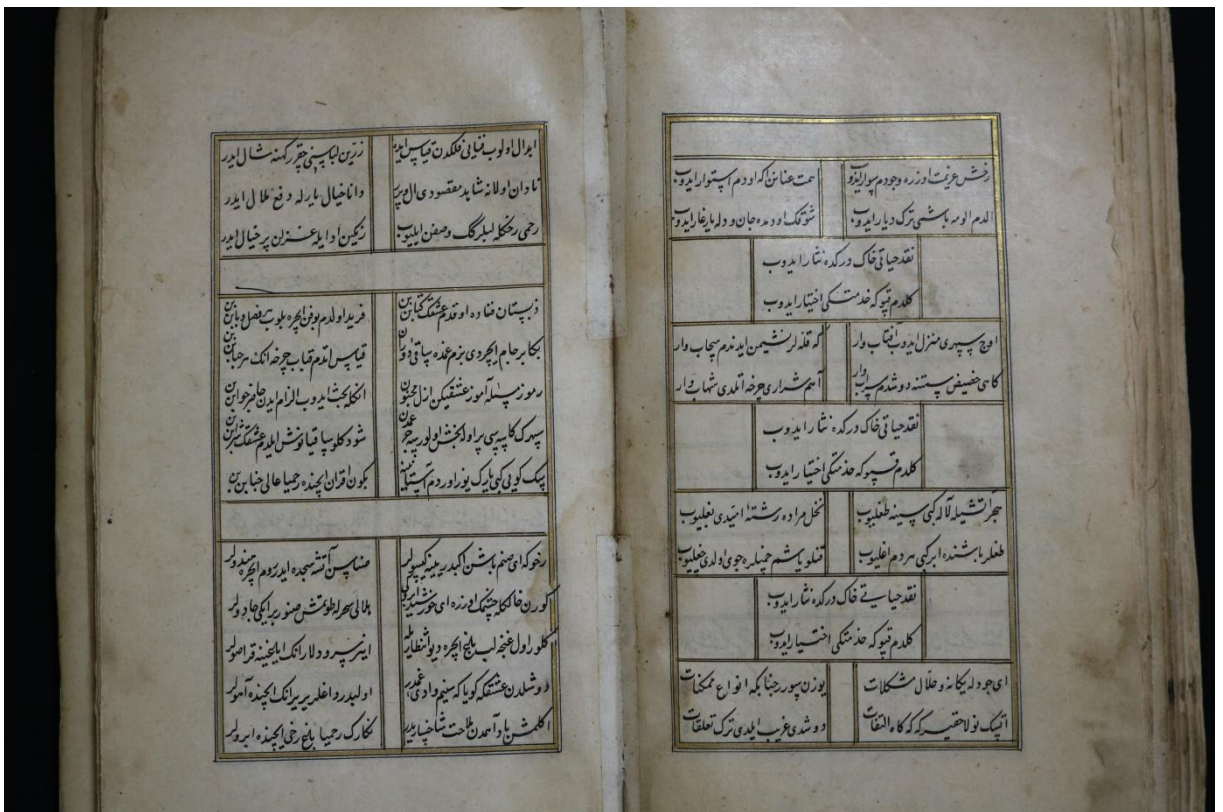

62b-63a

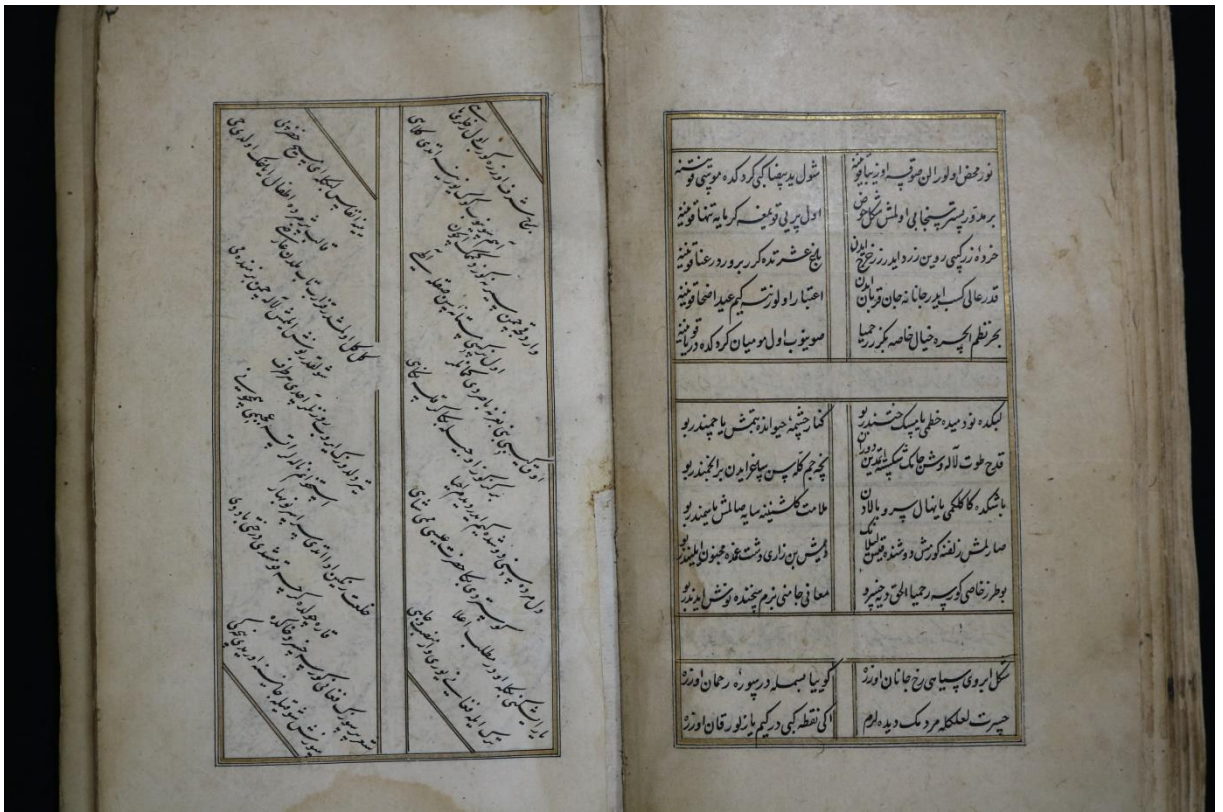

63b-64a

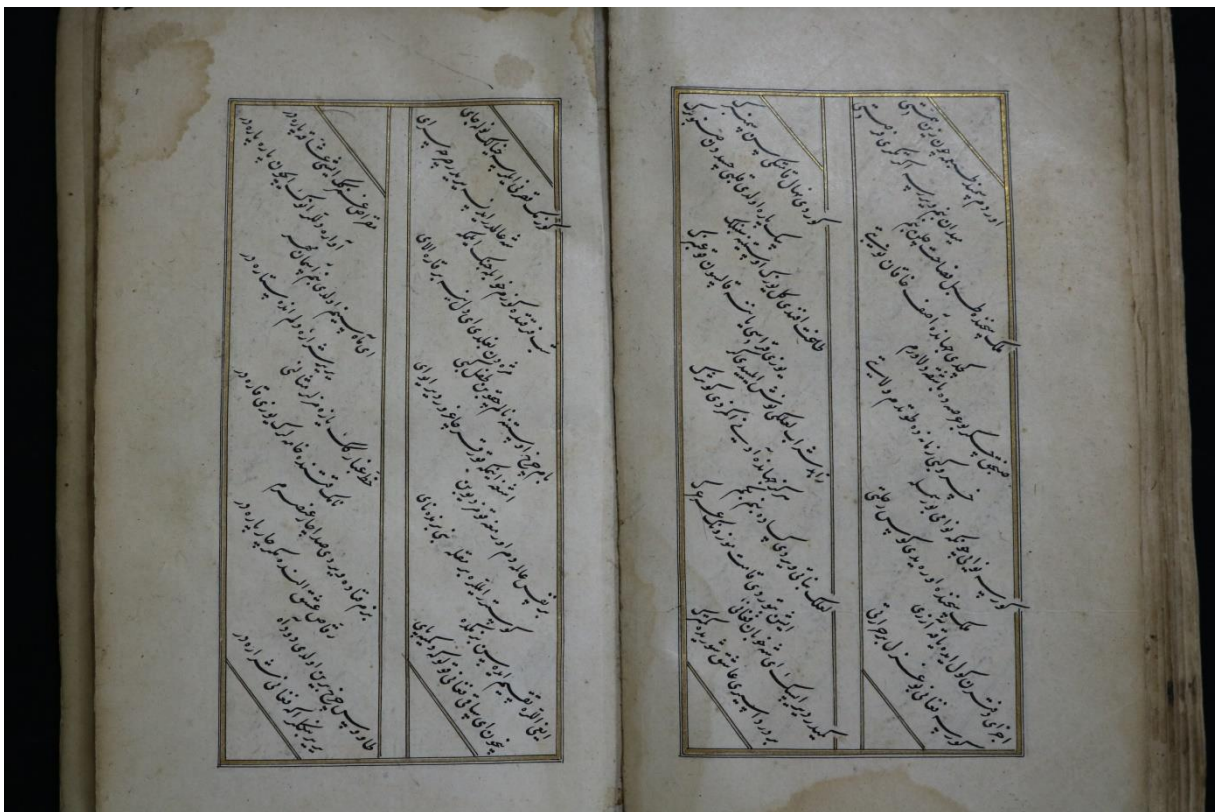

64b-65a

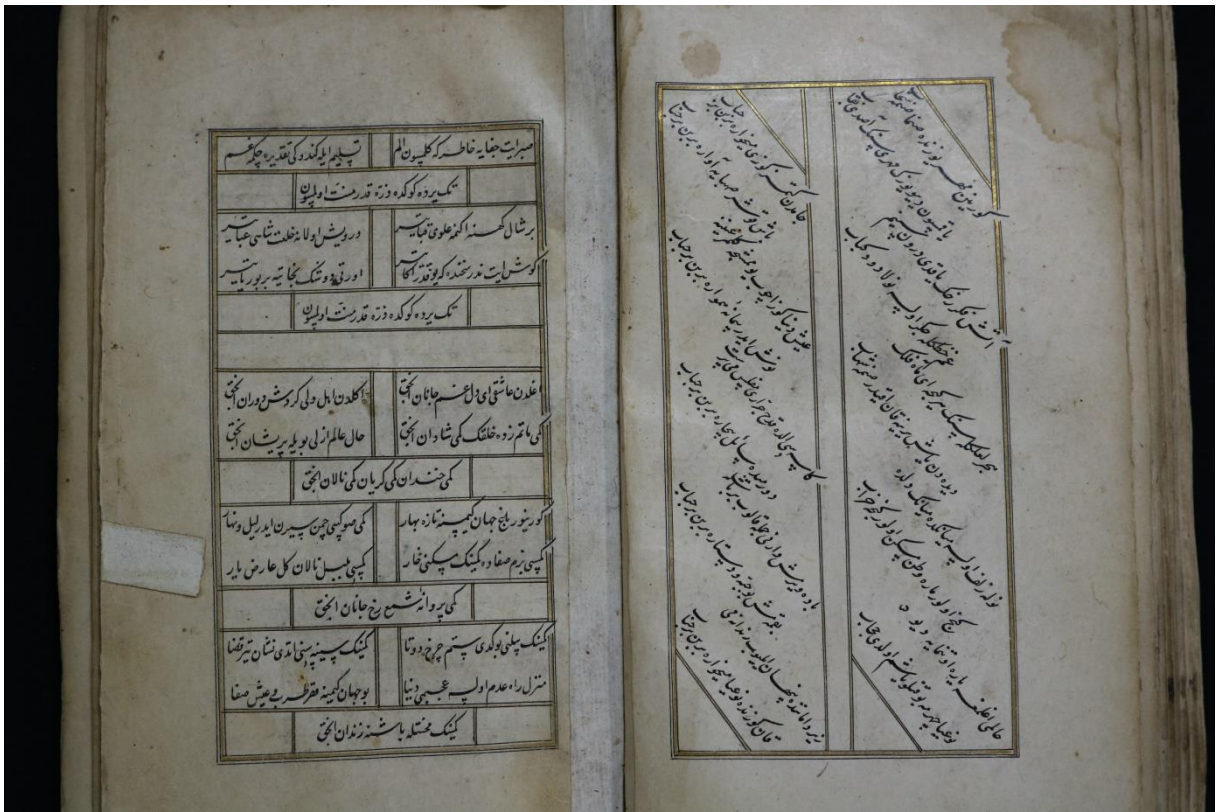

65b-66a

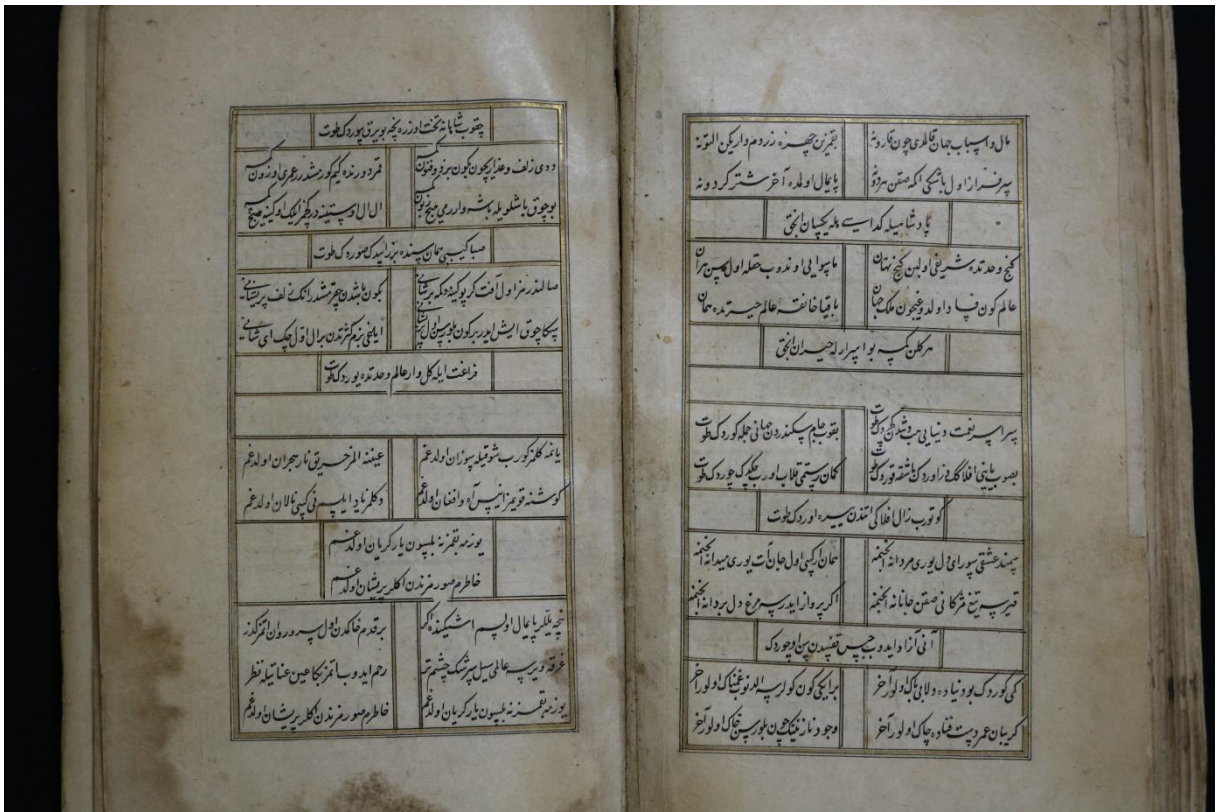

66b-67a

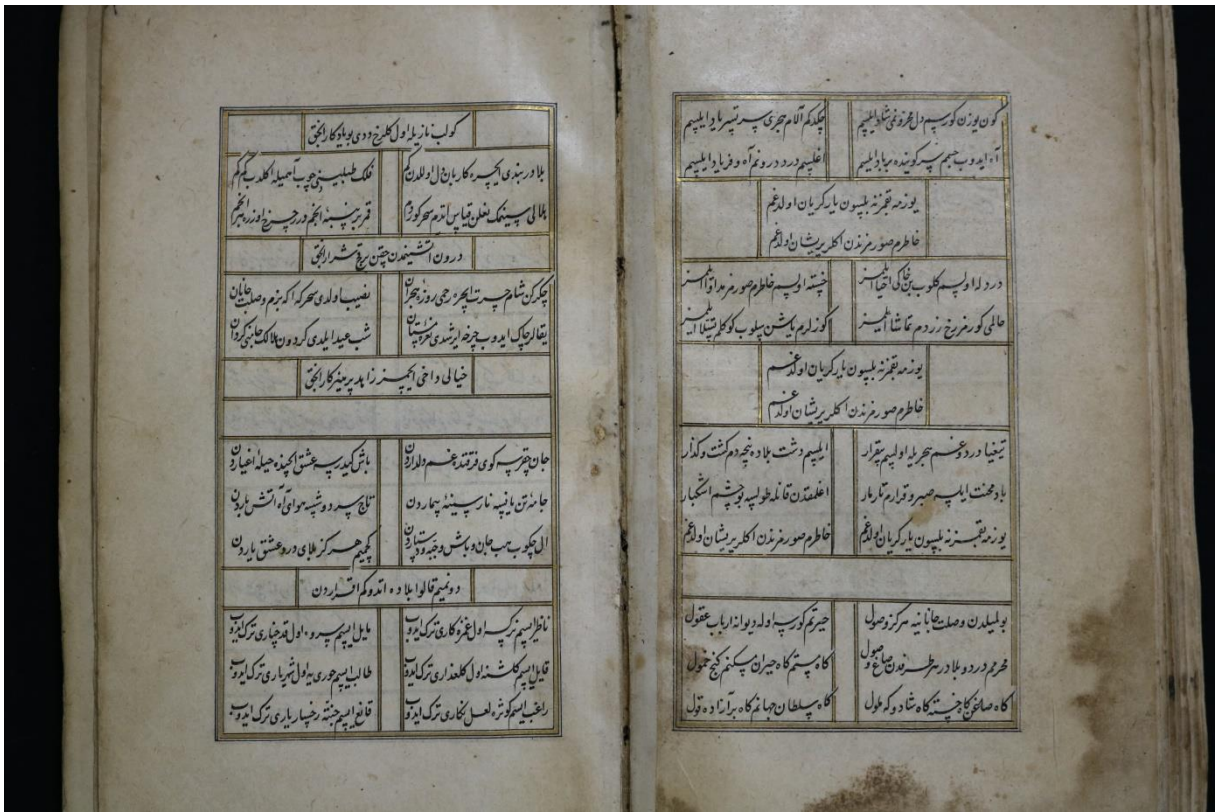

67b-68a

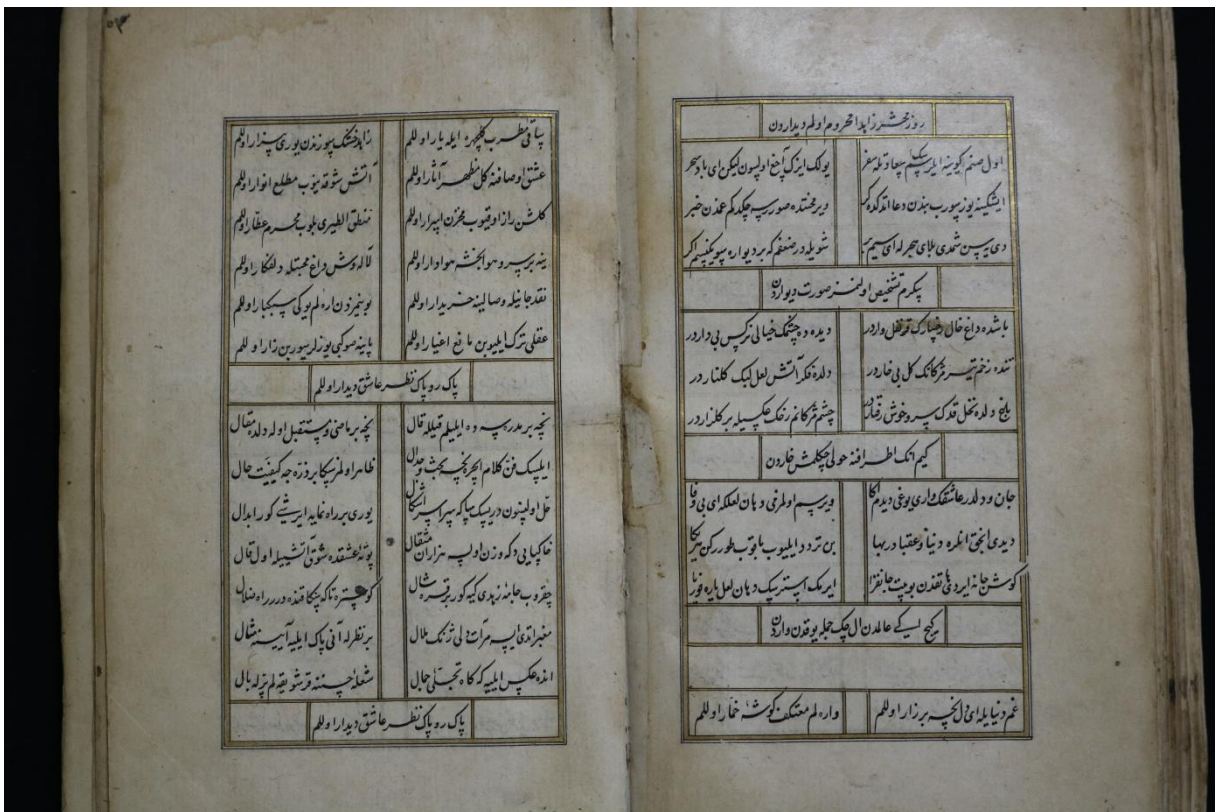

68b-69a

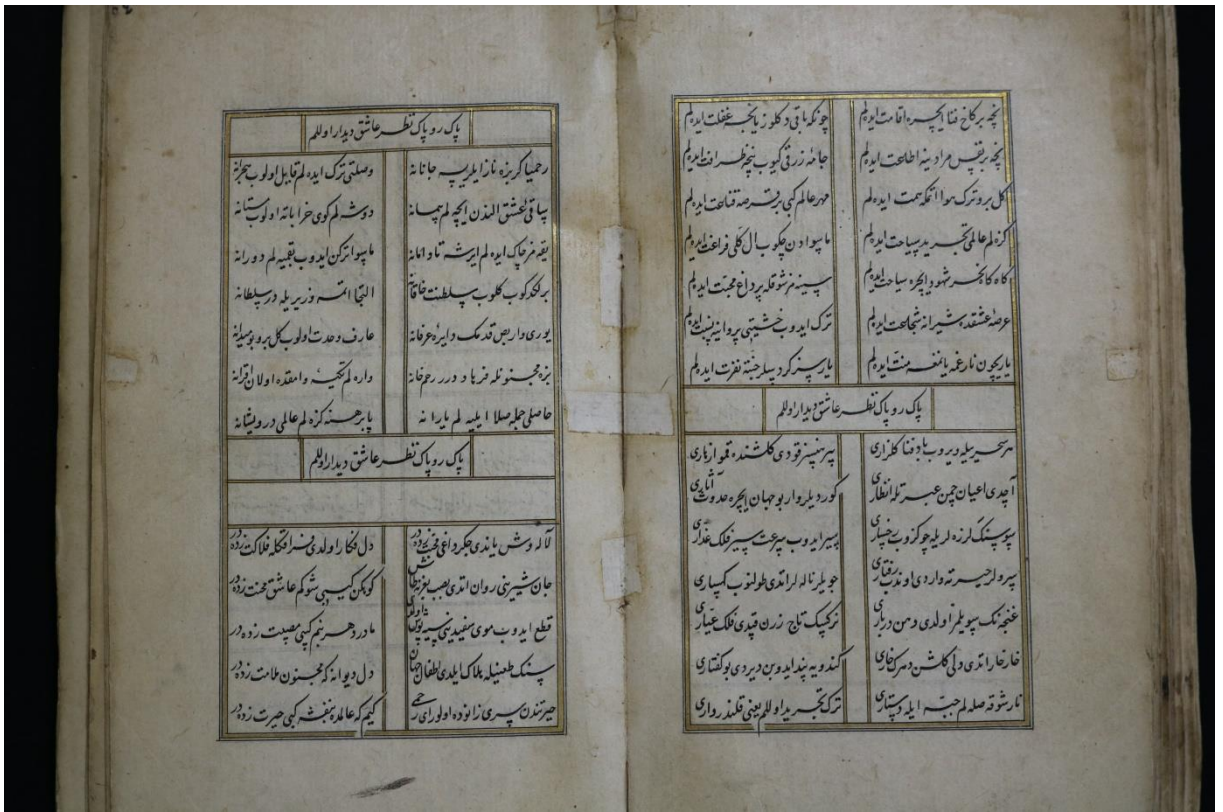

69b-70a

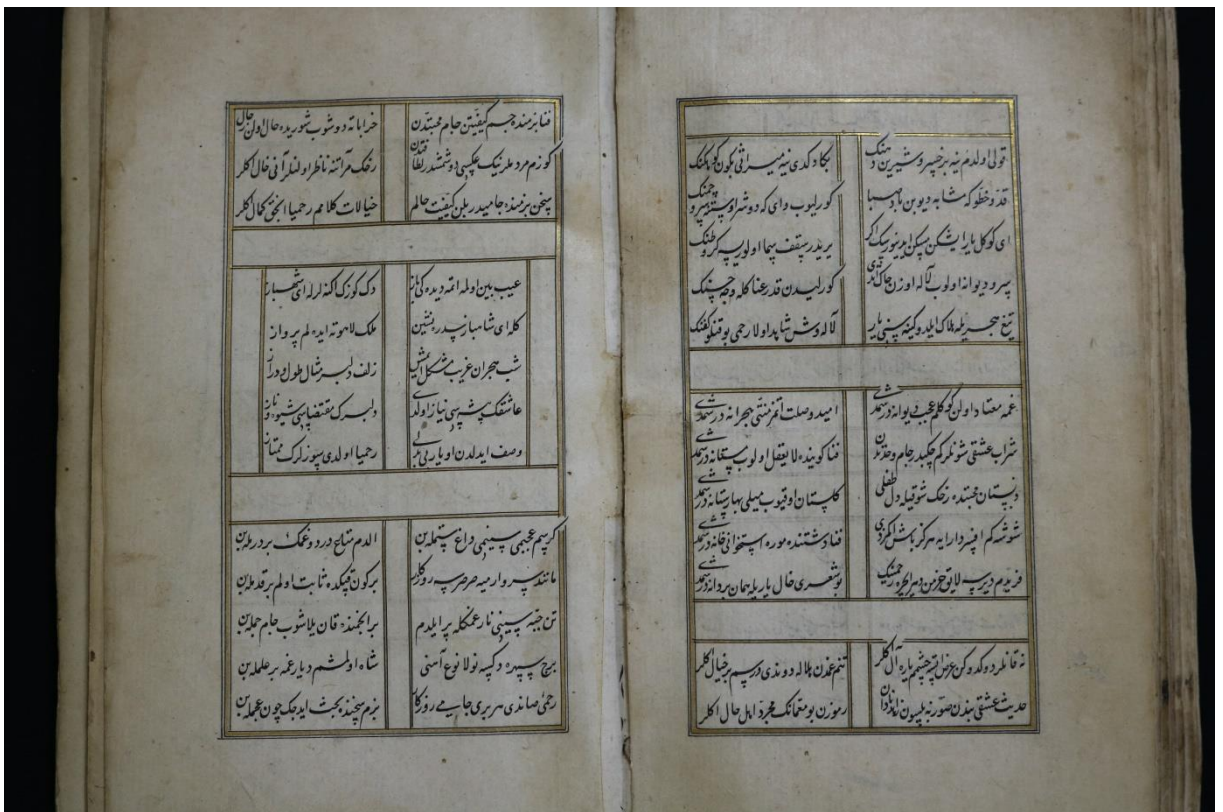

70b-71a

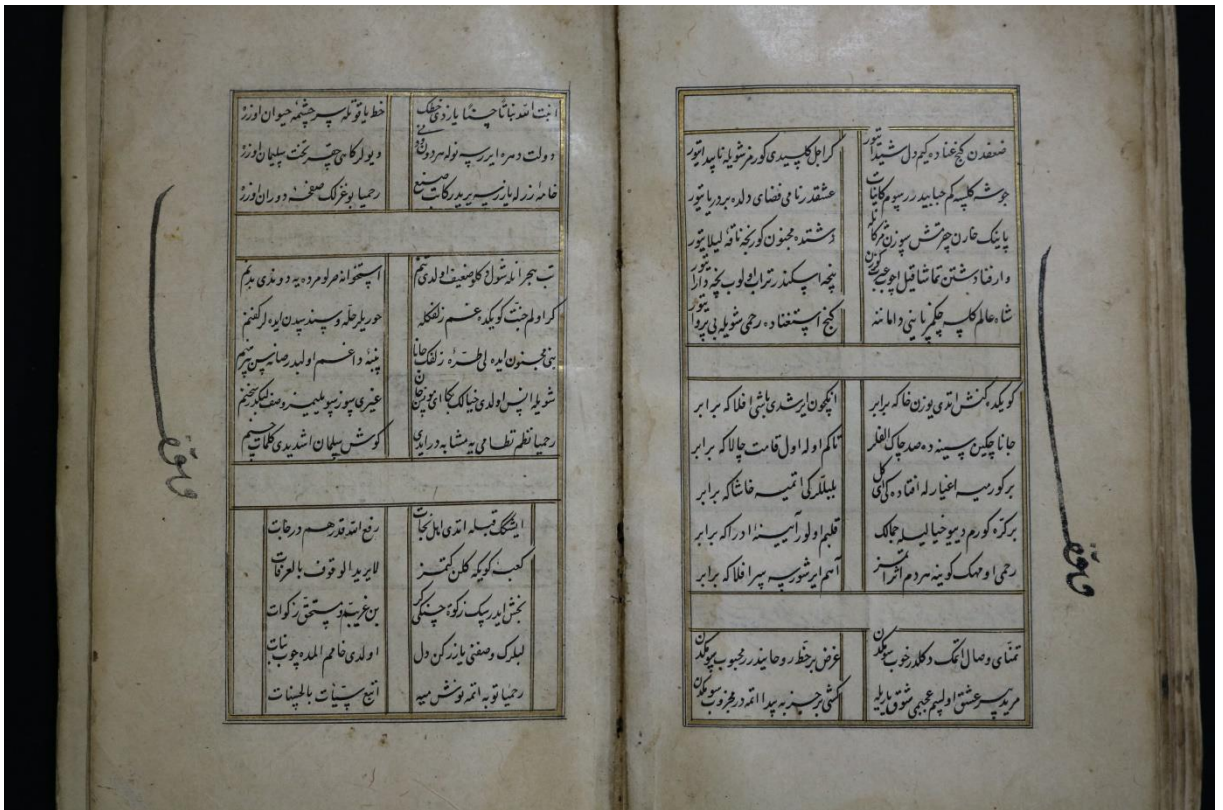

71b-72a

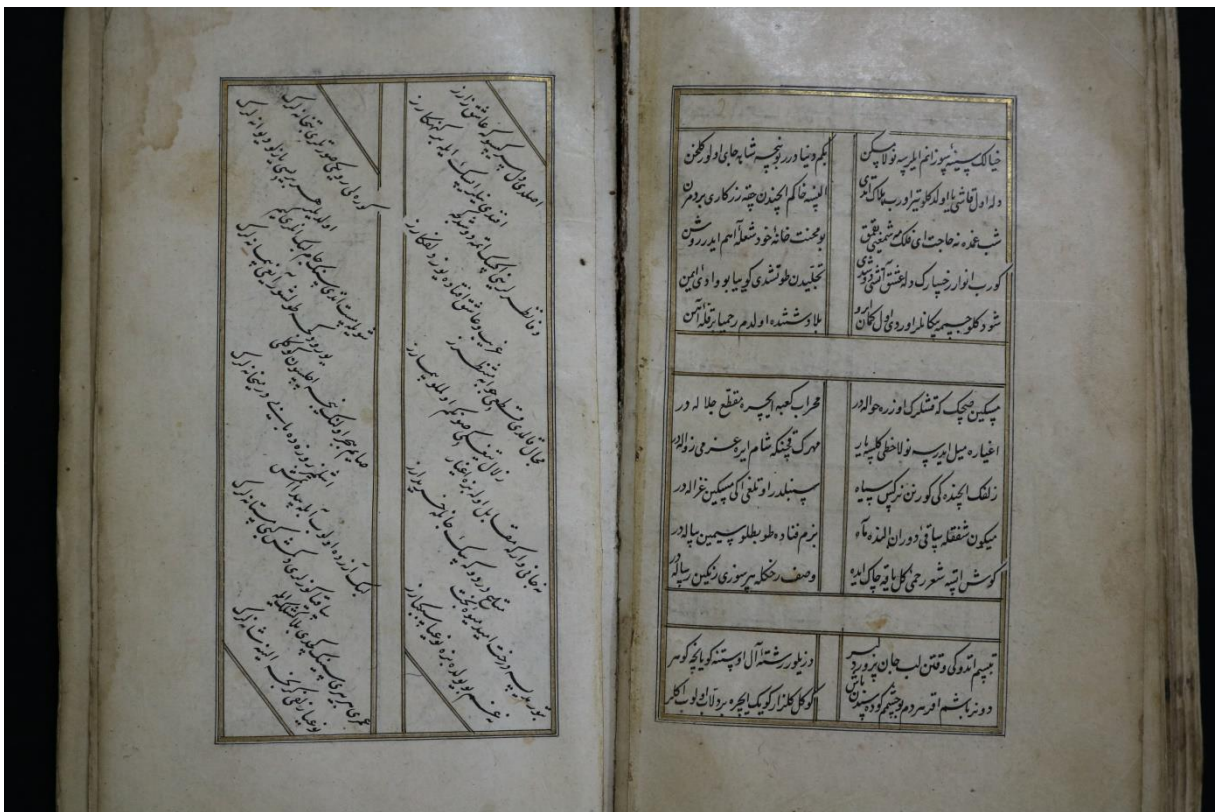

72b-73a

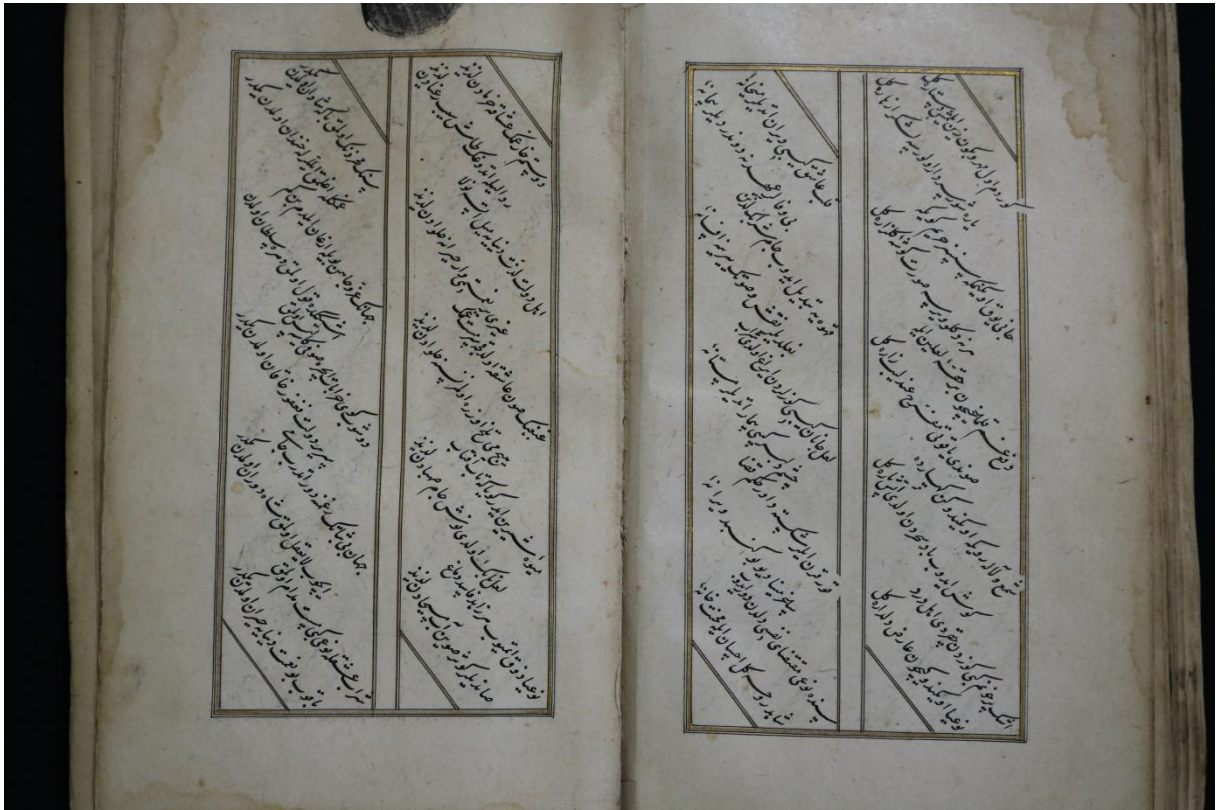

73b-74a

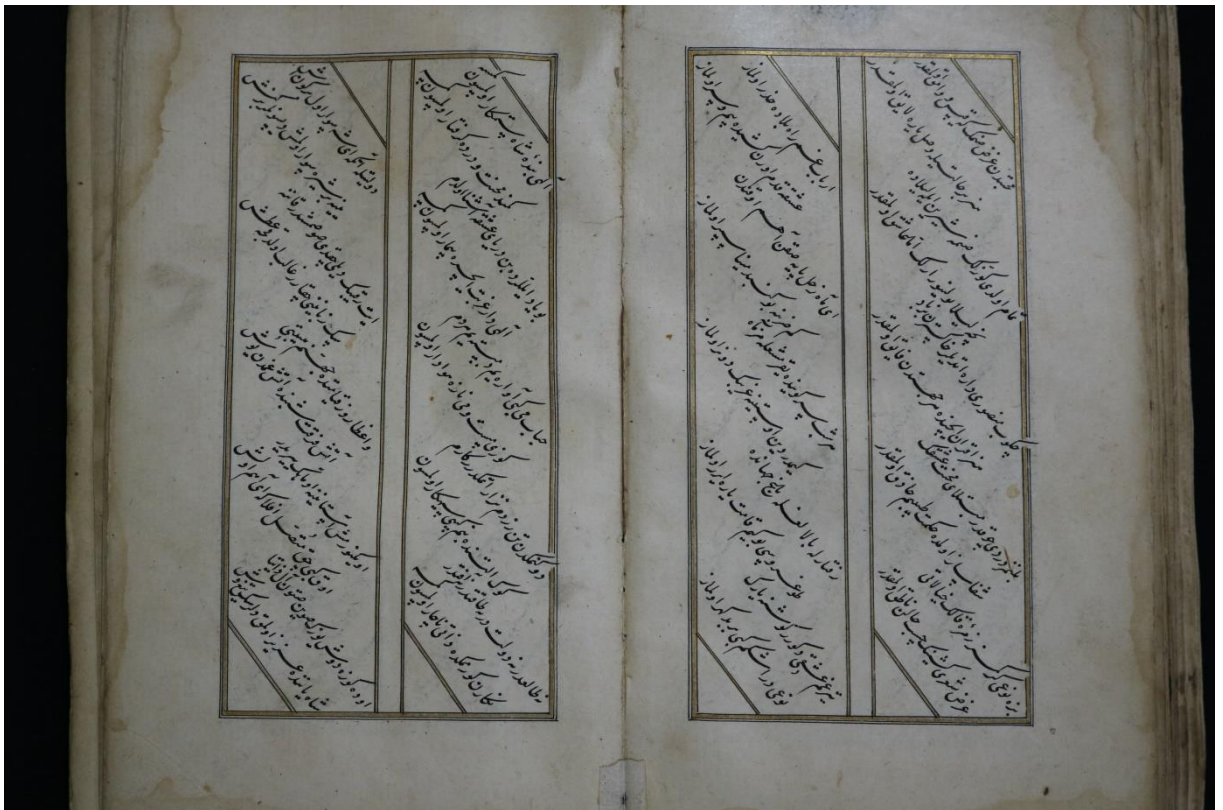

74b-75a

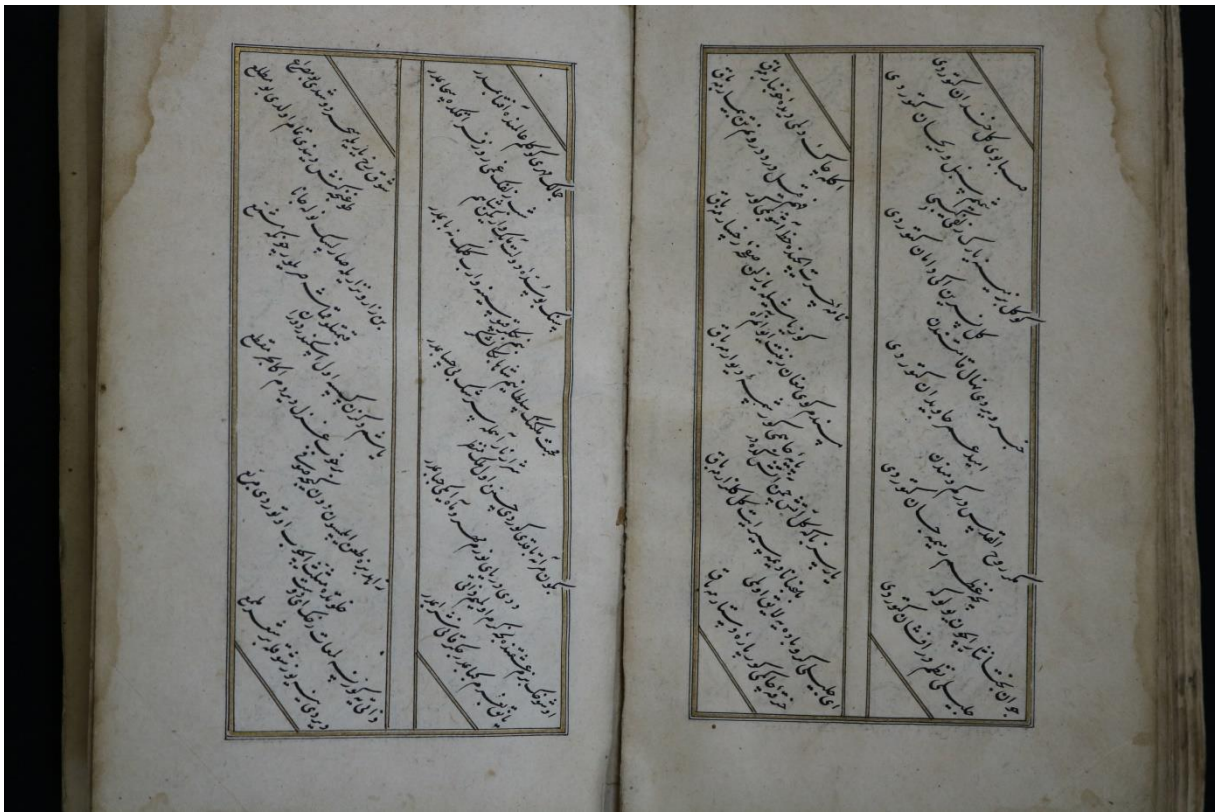

75b-76a

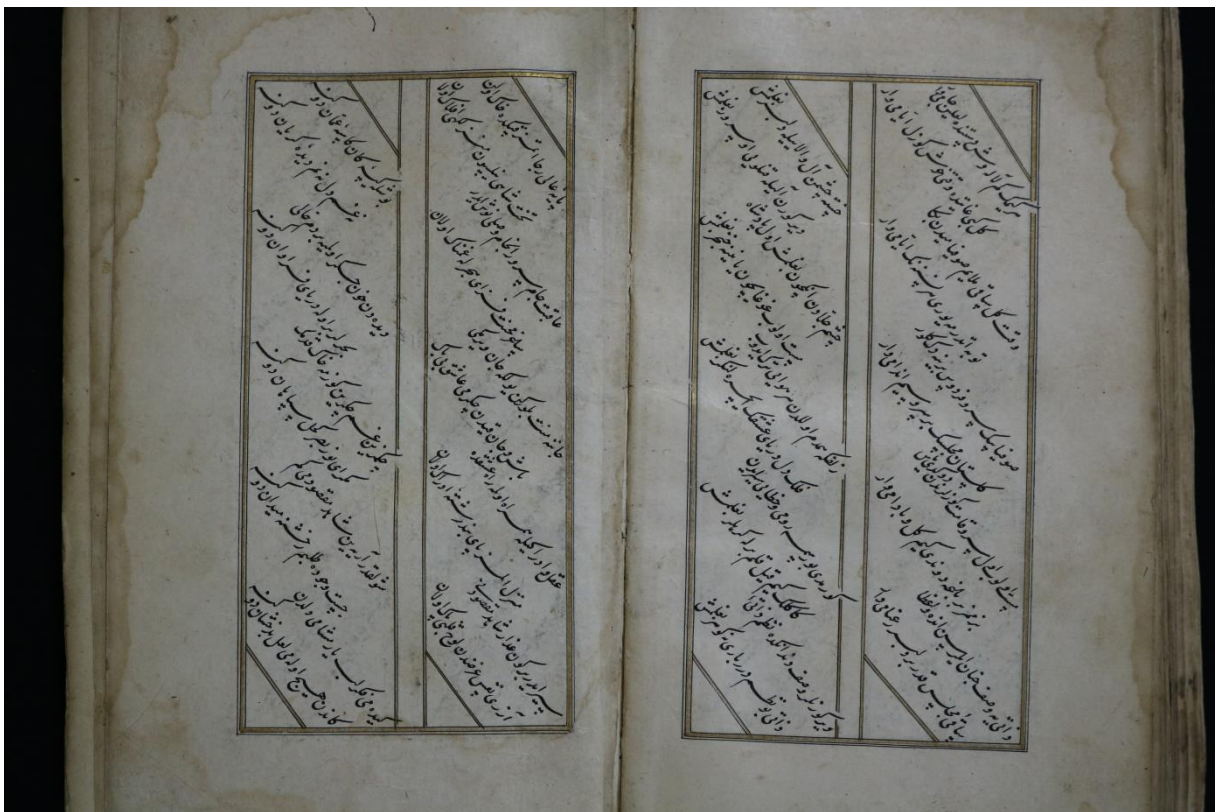

76b-77a

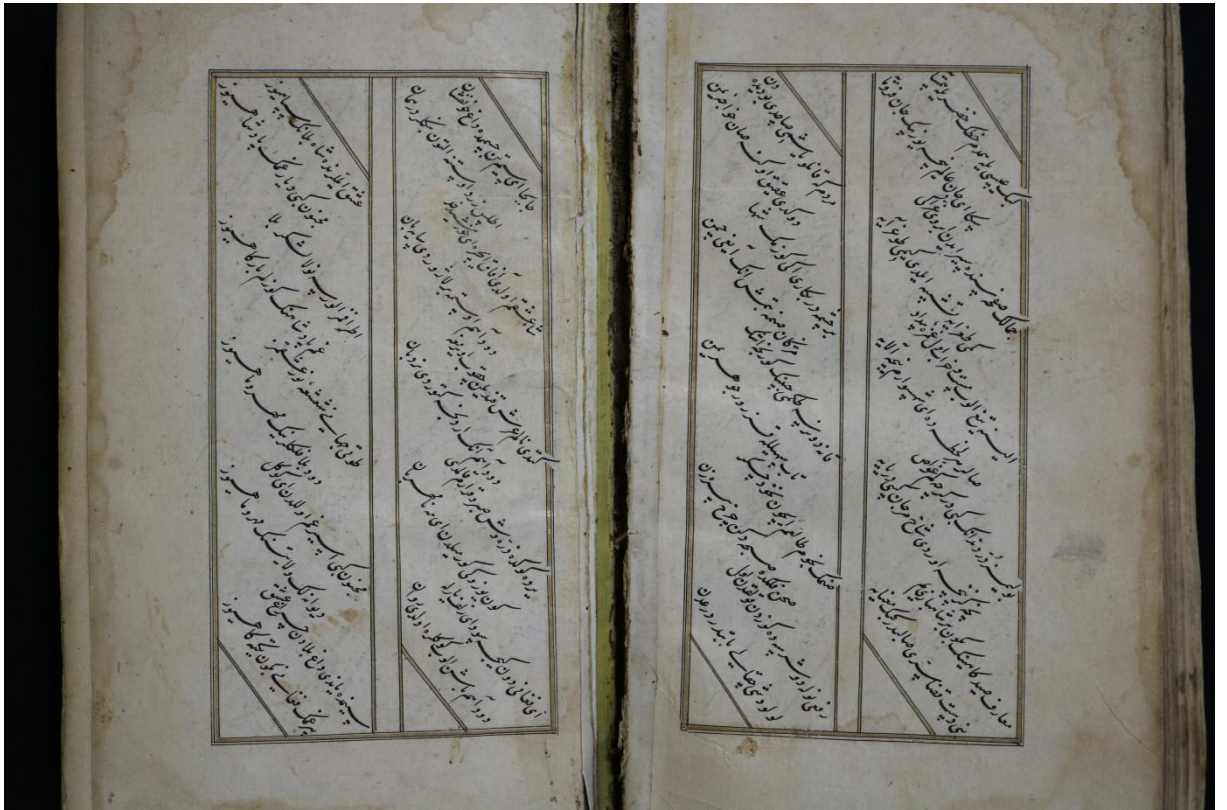

77b-78a

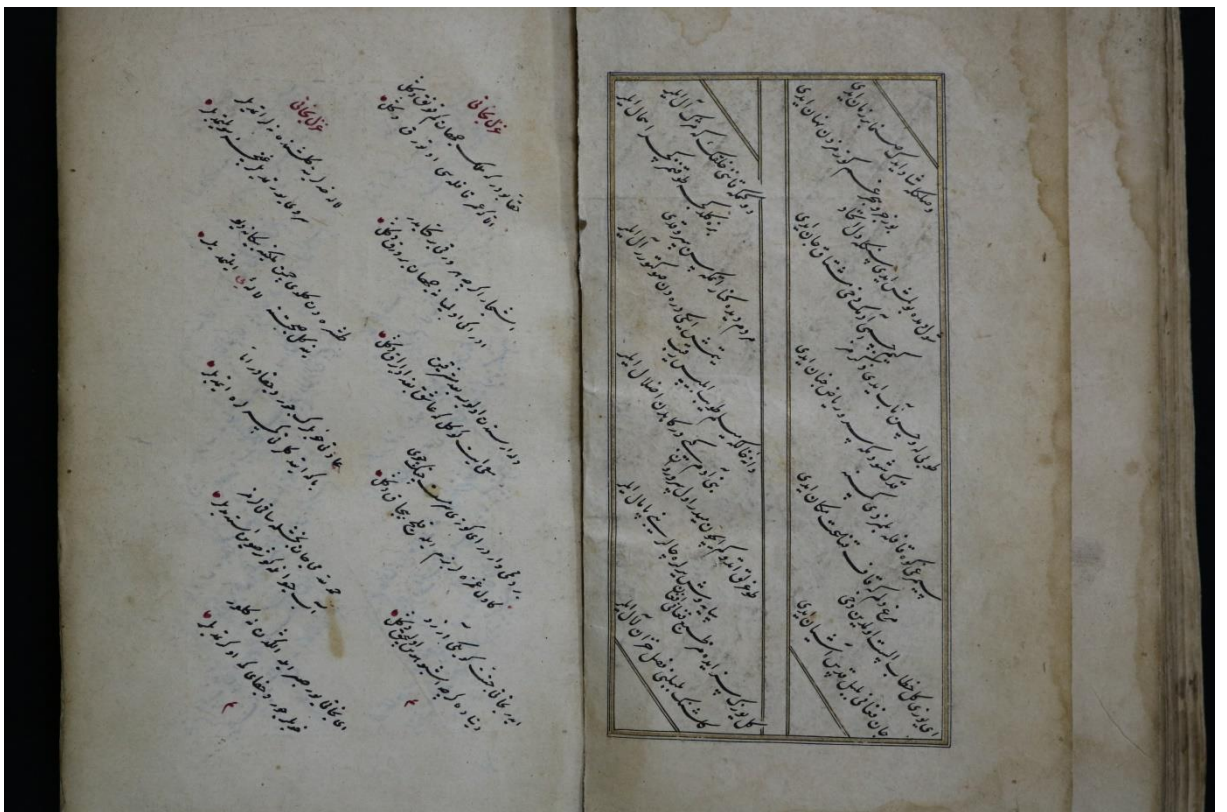

78b-79a

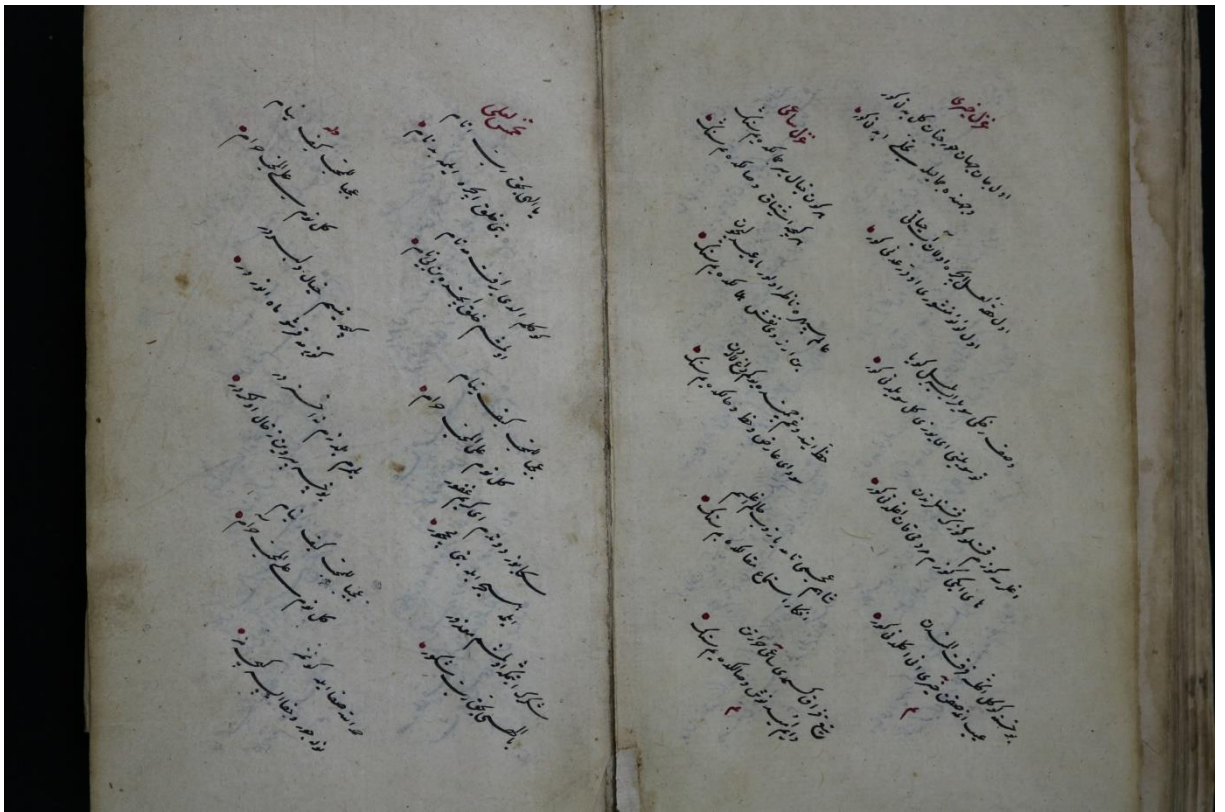
79b-80a

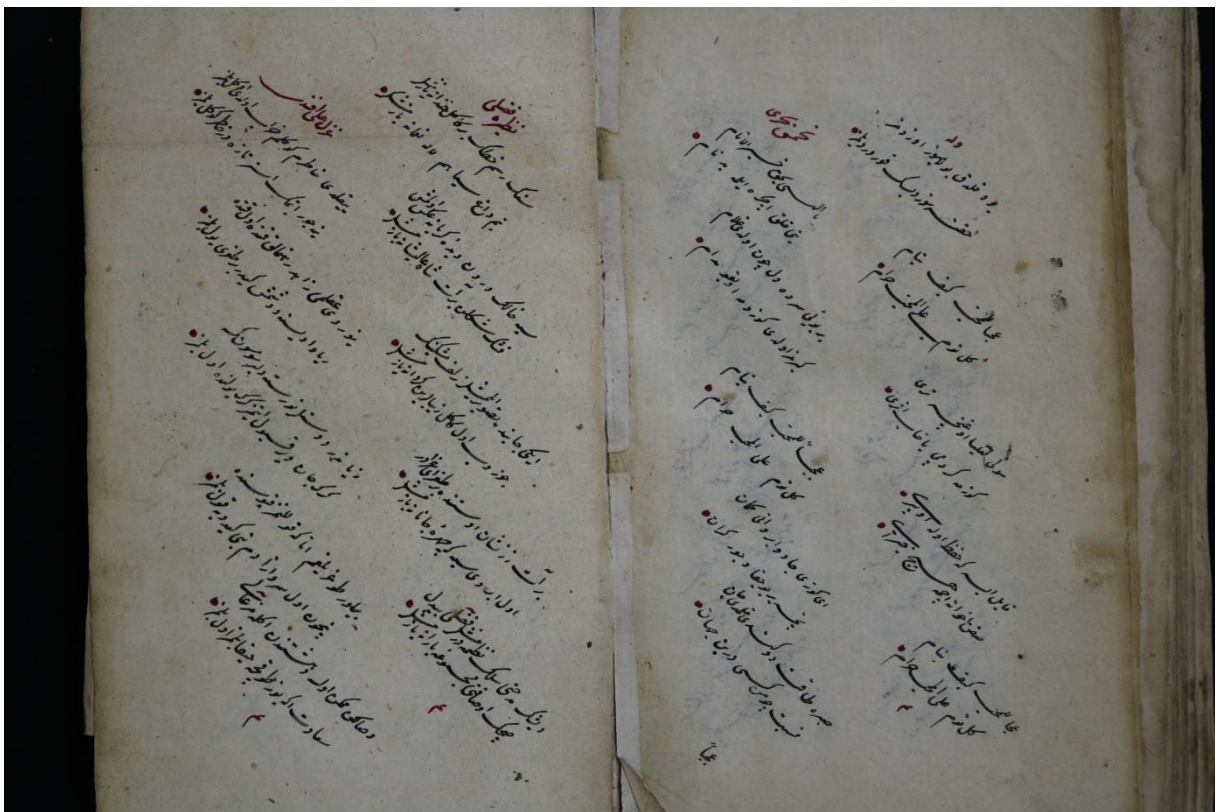
80b-81a

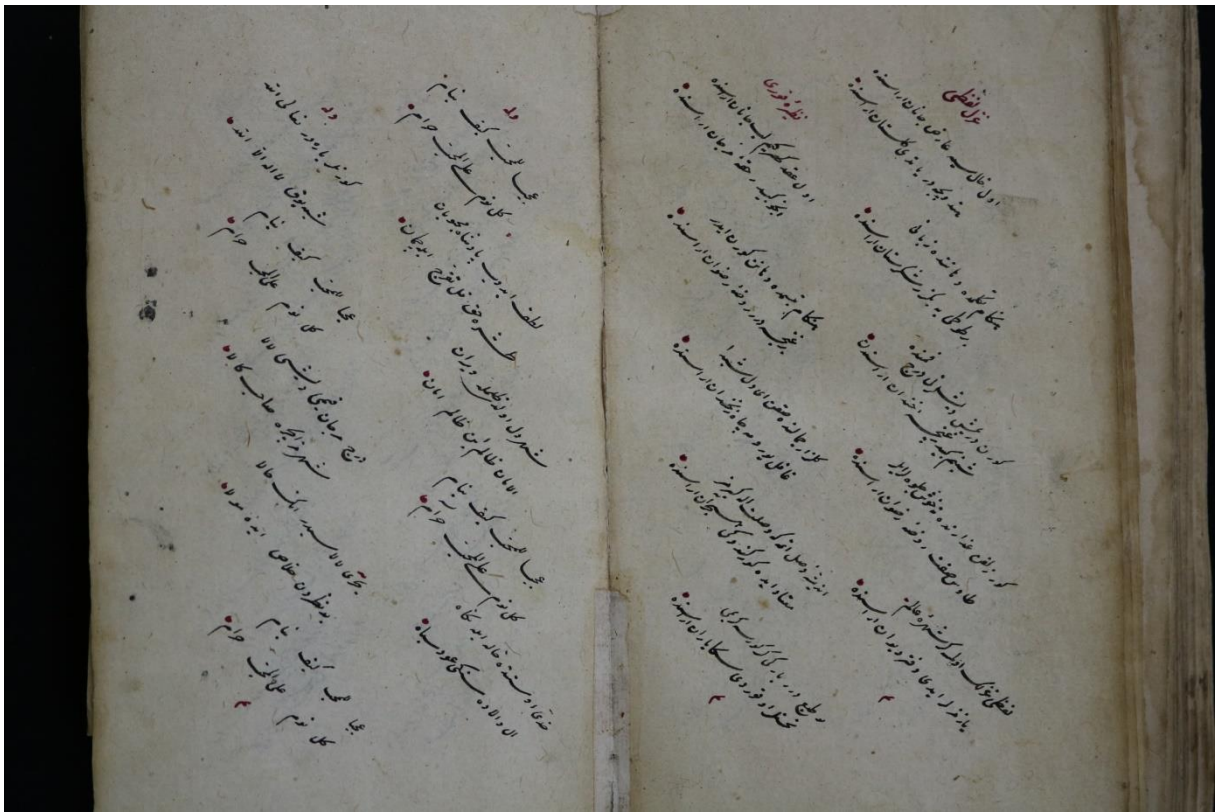

83b-84a

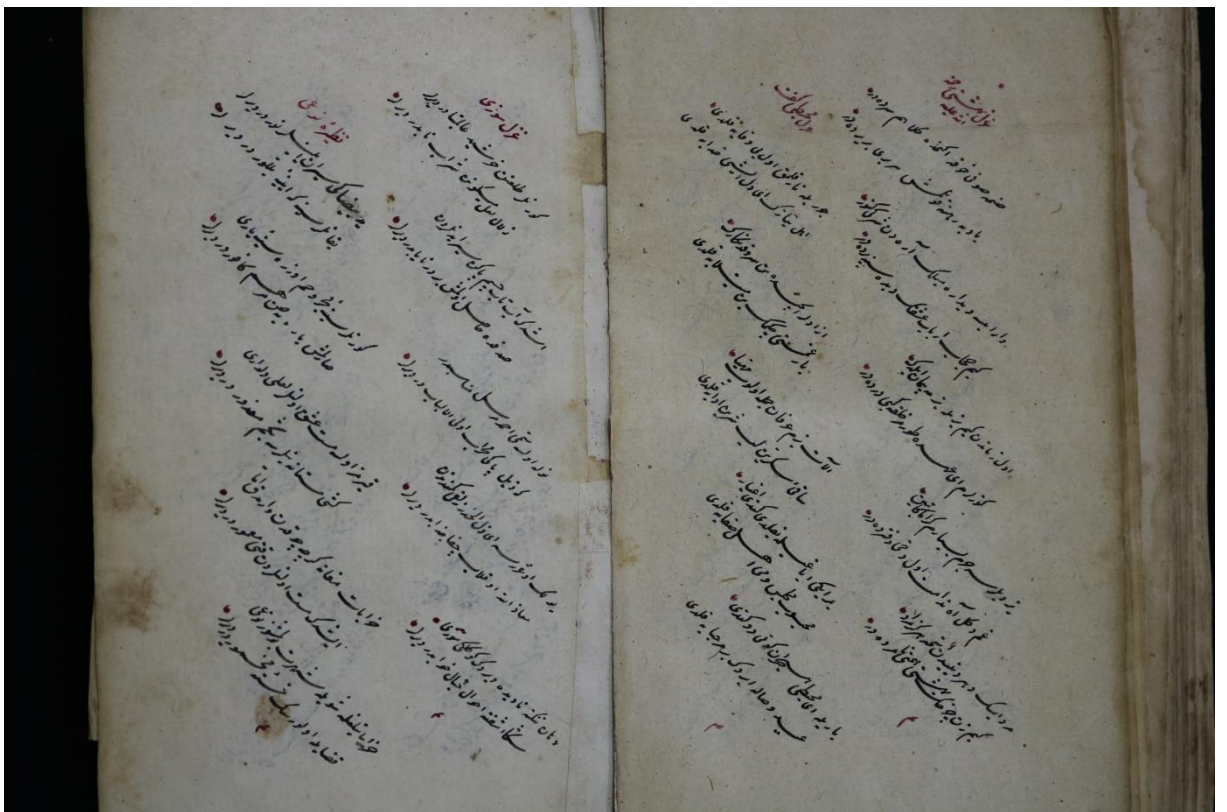

84b-85a

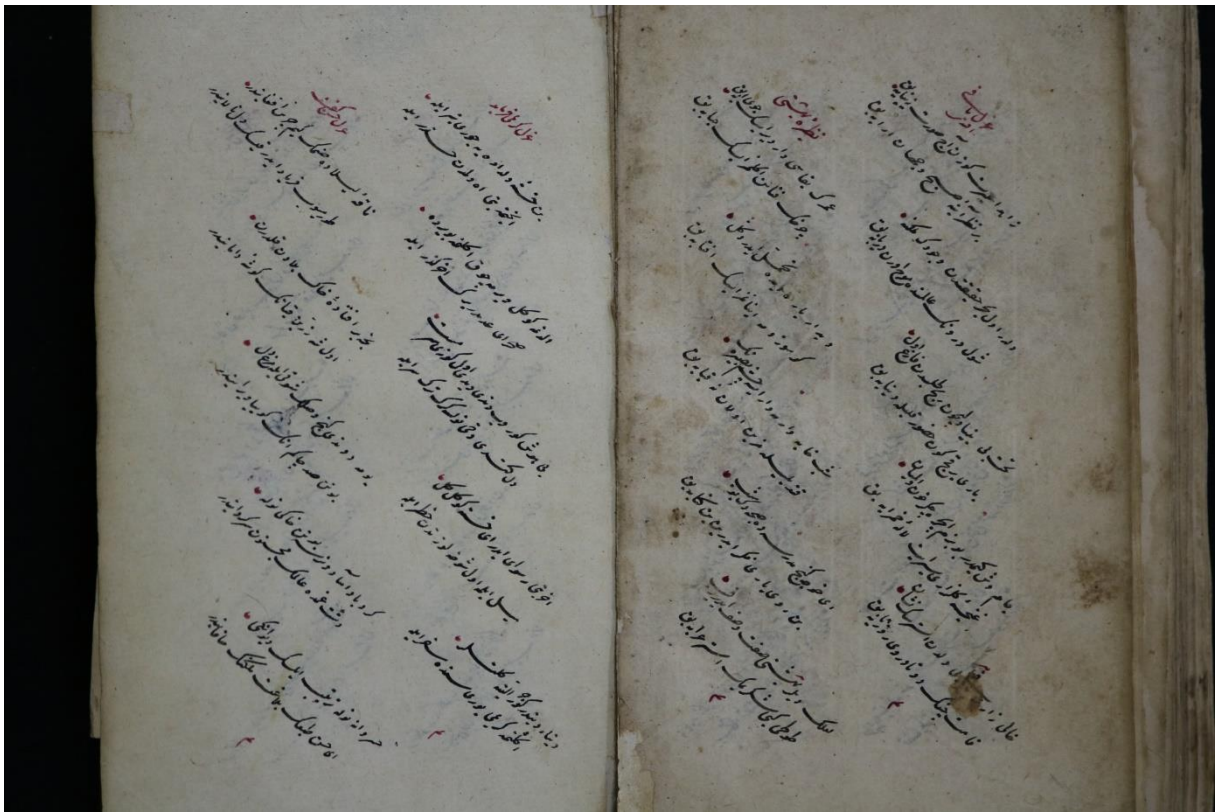

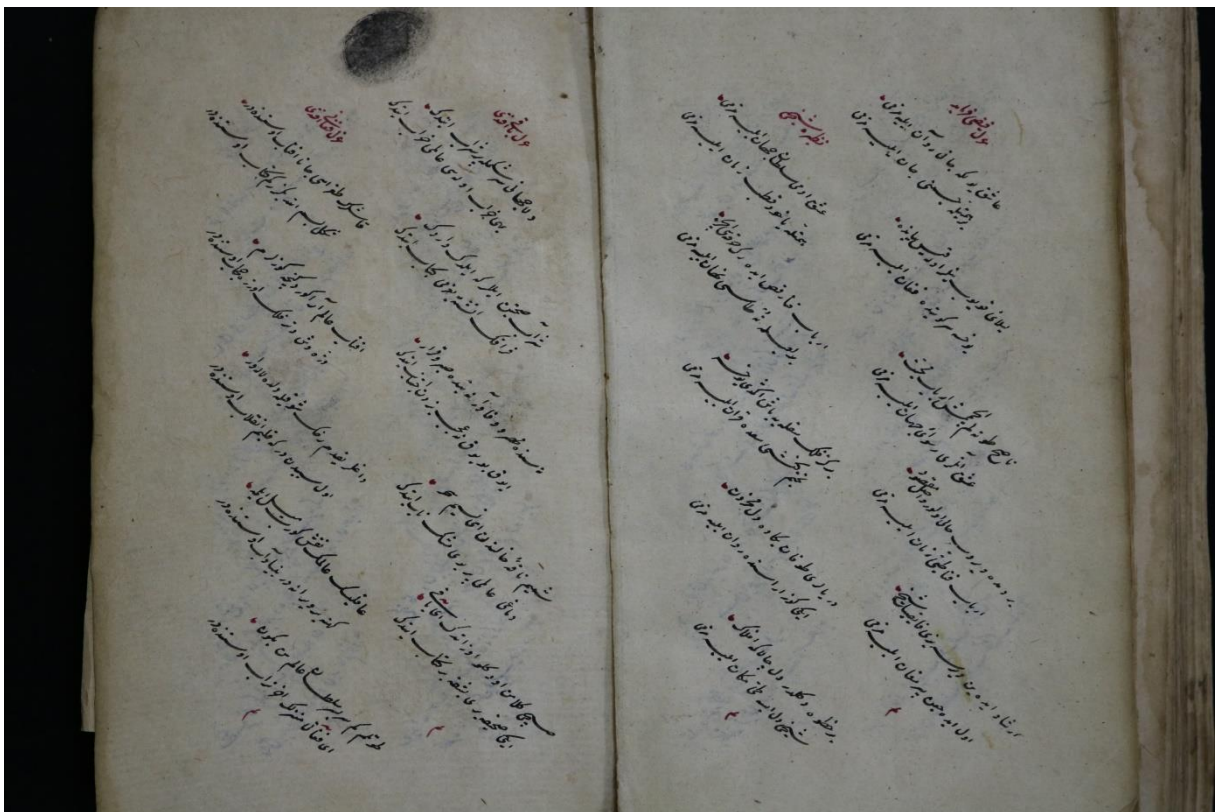
85b-86a

86b-87a

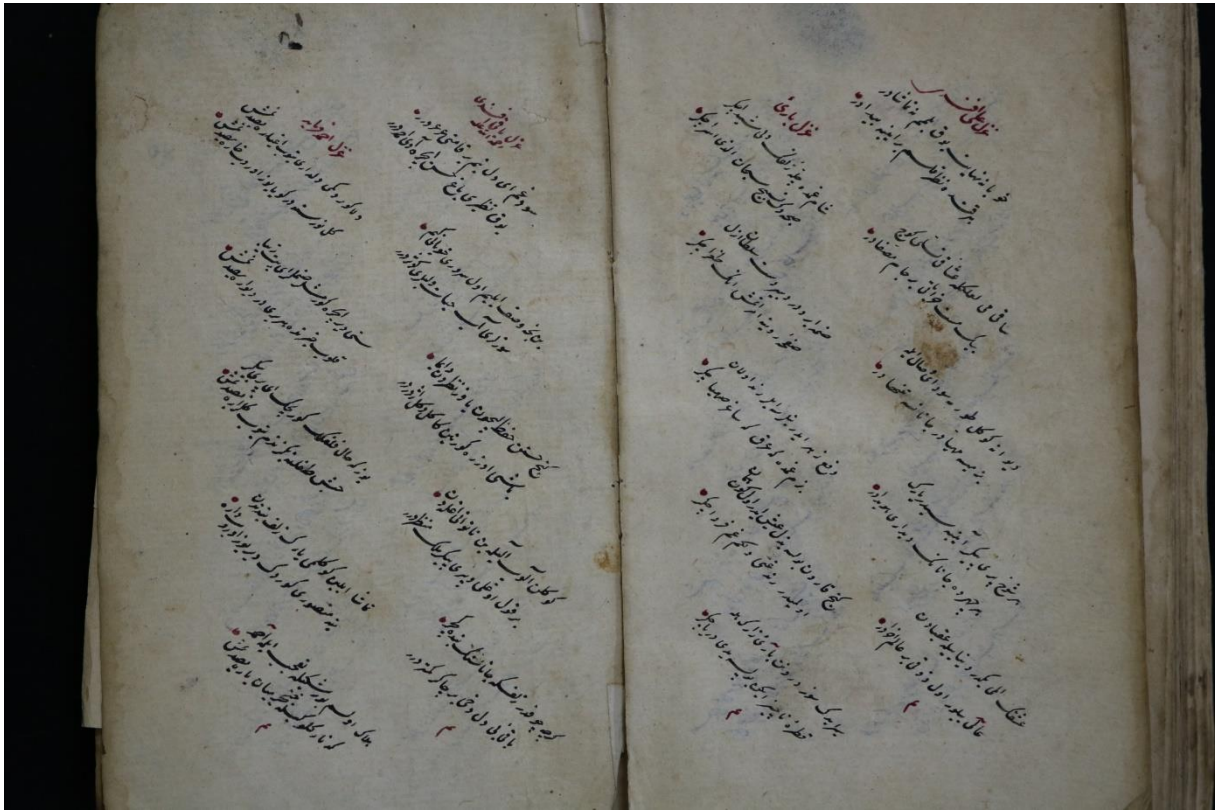

87b-88a

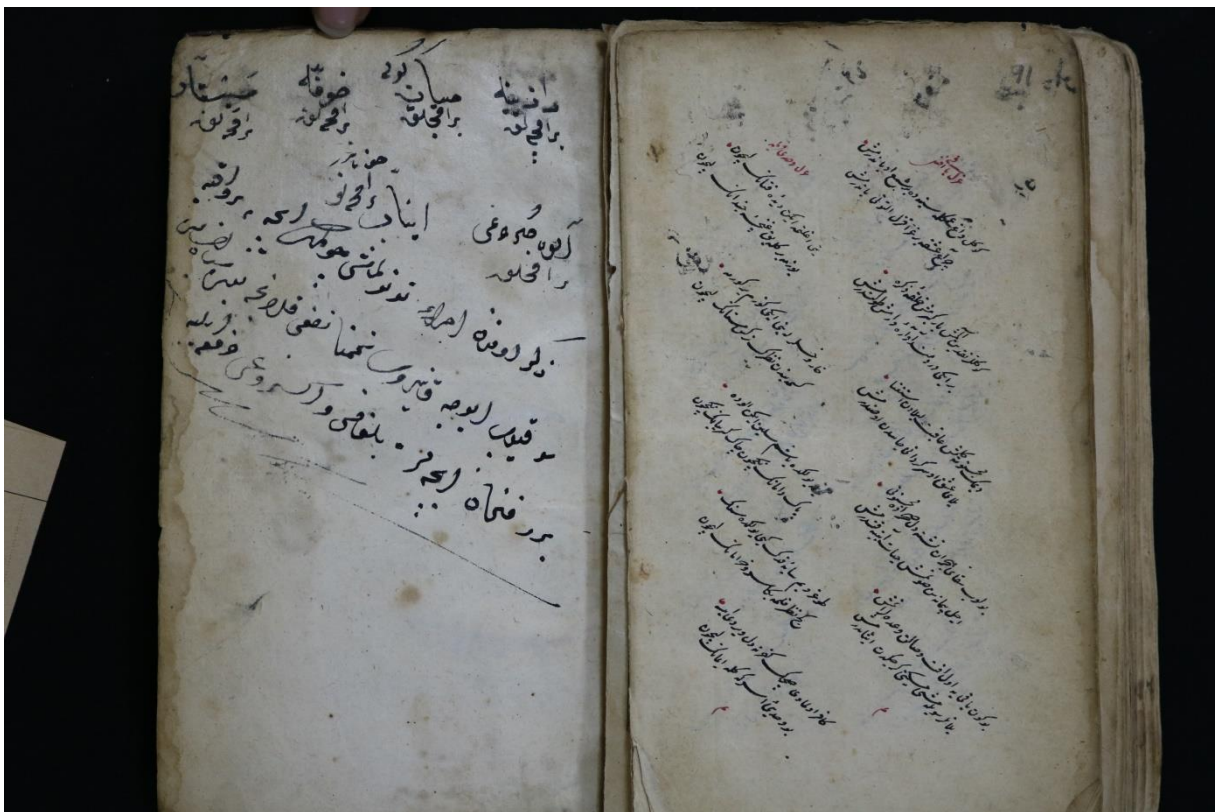

88b-89a

89b-90a

90b-91a

91b

ÖZ GEÇMİŞ**KİMLİK BİLGİLERİ**

Adı Soyadı : Durdu Tuğçe SAR

Doğum Yeri : Denizli

Doğum Tarihi : 1992

E-posta : sar.tugce@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : İ.M.K.B. Anadolu Kız Meslek Lisesi (Denizli, 2006-2010)

Lisans : Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Antalya, 2010-2014)

Yüksek Lisans : Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatı (Denizli, 2015-2018)

Doktora :

Yabancı Dil ve Düzeyi: İngilizce/ Beginner

İŞ DENEYİMİ : Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

ARAŞTIRMA ALANLARI:

TEZDEN ÜRETİLEN TEBLİĞ VE YAYINLAR: